

**TÜRKİYE’DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME POLİTİKALARININ
ÖĞRETMEN YETİŞTİRME PROGRAMLARINA VE İSTİHDAMINA
YANSIMALARI (SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ÖRNEĞİ)**

Ömer Faruk Abide

DOKTORA TEZİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ARALIK, 2020

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Ömer Faruk

Soyadı: Abide

Bölümü: Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı

İmza:

Teslim tarihi:

TEZİN

Türkçe adı: Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Politikalarının Öğretmen Yetiştirme Programlarına ve İstihdamlarına Yansımaları (Sınıf Öğretmenliği Örneği)

İngilizce adı: Reflections of Teacher Training Policies in Turkey on Teacher Training Programs and Employment (Primary Teaching Sample)

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı:

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Ömer Faruk Abide tarafından hazırlanan ‘‘Türkiye’de öğretmen yetiştirme politikalarının öğretmen yetiştirme programlarına ve istihdamına yansımaları (Sınıf Öğretmenliği Örneği)’’ adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı’nda doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Yücel Gelişli

(Eğitim Programları ve Öğretim, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Tayip Duman

(Eğitim Programları ve Öğretim, Bozok Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Şaban Çetin

(Eğitim Programları ve Öğretim, Gazi Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Yusuf Budak

(Eğitim Programları ve Öğretim, Gazi Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Serhat Arslan

(Eğitim Programları ve Öğretim, N. Erbakan Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 31/12/2020

Bu tezin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Yücel Gelişli

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bilimsel hazırlık süreci ile adım atmış olduğum akademik kariyerimde, yüksek lisans ve sonrasında doktora eğitimim süresince desteklerini her zaman hissettiğim, bilgi birikimleri ve tecrübelerinden istifade etme imkânına eriştiğim çok değerli hocalarım ve kıymetli büyüklerim başta danışmanım Prof. Dr. Yücel Gelişli olmak üzere Prof. Dr. Tayip Duman hocama ve Prof. Dr. Şaban Çetin hocama ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Ayrıca tez çalışmama görüş ve önerileriyle destek olan Prof. Dr. Mehmet Taşpınar'a, Prof. Dr. Yusuf Budak'a ve Doç. Dr. Serhat Arslan'a teşekkür ederim.

Akademik kariyerimin başladığı 2012 senesinden bu yana göstermiş oldukları büyük anlayış ve sabır için, bu yolda ilerlemem adına bana sundukları tüm imkânlar için çok kıymetli aileme sonsuz teşekkür ederim.

Ömer Faruk Abide

Aralık, 2020

TÜRKİYE’DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME POLİTİKALARININ ÖĞRETMEN YETİŞTİRME PROGRAMLARINA VE İSTİHDAMINA YANSIMALARI (SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ÖRNEĞİ)

Ömer Faruk Abide

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ARALIK, 2020

ÖZ

Bu araştırmanın genel amacı; Türkiye’de öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ve öğretmenlerin istihdamlarına yönelik hedeflenen politikaların belirlenmesi ve bu politikaların uygulamaya yansımalarının sınıf öğretmenliği bağlamında incelenmesidir. Bununla birlikte alan uzmanlarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen verilere dayalı olarak 2018 yılında güncellenen ve günümüzde de uygulanan sınıf öğretmenliği lisans programının geleceğin öğretmenin yetiştirilmesi kapsamında incelenmesidir. Araştırma betimsel nitelikte bir çalışma olup, nitel araştırma yaklaşımlarından faydalanılarak hazırlanmıştır. Öğretmen niteliklerinin arttırılması ve öğretmenlerin istihdam koşullarının iyileştirilmesine yönelik politikaların belirlenmesinde tarihi yöntem kullanılmış, veri toplama aşamasında ise doküman incelemesi yapılmıştır. Araştırmanın bir diğer yanı olan 2018 yılında güncellenen sınıf öğretmenliği lisans programının alan uzmanları görüşlerine göre incelenmesi kapsamında olgu bilim (fenomenoloji) deseninden yararlanılmış, veriler ise görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin izlenen politikaların daha çok hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitim programlarının güncellenmesi ve içeriklerinin düzenlenmesi yönünde oluşturulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunlara ek olarak öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik yeni kurumların açılması ve var olan kurumların yeniden yapılandırılması yönünde politikaların da hedeflendiği görülmektedir. Ayrıca öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin genel politikaların da ortaya konulduğu tespit edilmiştir. Öğretmen istihdamına yönelik hedeflenen

politikaların ise mesleğin özendirilmesi ve cazip hale getirilmesi, öğretmen adaylarının seçimi ile öğretmen atamaları ve sayısal gelişmeler kapsamında oluşturulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca alan uzmanlarından geleceğin sınıf öğretmenin yetiştirilmesi kapsamında mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının olumlu ve olumsuz yönleri hakkında görüşleri alınmıştır. Bu bağlamda alan uzmanları programın yeterli sayıda seçmeli ders sunmasını programın en olumlu yanı olarak bulurken, programda alan derslerinin azaltılması ve uygulamaya yeteri kadar imkân tanımamasını da programın en olumsuz yönleri olarak sıralamıştır. Mevcut programa yapılan bu eleştiriler sonrasında alan uzmanlarına geleceğin sınıf öğretmenin yetiştirilmesi amacıyla programa hangi derslerin eklenmesi gerektiği sorulmuş ve en çok ‘çocuğu anlama ve tanımaya’ yönelik derslerin programa eklenmesi yönünde görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan geleceğin sınıf öğretmenlerinde bulunması gereken özelliklere ilişkin alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuş ve sınıf öğretmenlerinin mesleki özellikleri bakımından en çok teknolojiye hâkim, alan bilgisi bakımından yeterli ve çocuk gelişimi açısından bilgi sahibi olması gibi özellikleri taşıması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca alan uzmanları mesleki açıdan öğretmenlerin kişisel bir takım özellikleri de taşımaları gerektiğini vurgulamış ve bu özelliklerin en çok yüksek iletişim becerisi, hoş görü, sabır ve merhamet olduğunu belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen yetiştirme, Eğitim politikaları, Geleceğin öğretmeni

Sayfa Adedi: 212

Danışman: Prof. Dr. Yücel Gelişli

**REFLECTIONS OF TEACHER TRAINING POLICIES IN TURKEY
ON TEACHER TRAINING PROGRAMS AND EMPLOYMENT
(PRIMARY TEACHING SAMPLE)**

Ömer Faruk Abide

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

DECEMBER, 2020

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the target policies for increasing teacher qualities and employment of teachers in Turkey and to examine the reflections of these policies on practice within the context of classroom teaching. Besides, based on the data obtained from the interviews with field experts, it is aimed to investigate the present undergraduate program of classroom teaching, which was updated in 2018, within the scope of training the future's teacher. The study is descriptive and arranged by means of qualitative research methods. In determining the policies for increasing teacher qualities and improving employment conditions of teachers, historical method was utilized, and in data collection phase, document analysis was conducted. For the investigation of the undergraduate program of classroom teaching based on expert opinions, phenomenology design was utilized, and the data was gathered through interview forms. In line with the findings obtained at the end of the study, it was revealed that the policies oriented at increasing teacher qualities were established in the direction of updating pre-service and in-service training programs and organizing their contents. In addition, it was observed that policies for founding new institutions and restructuring the existing ones to increase teacher qualities were targeted. Moreover, it was identified that general policies considering the increase in teacher qualities were presented. As for the policies regarding teacher employment, it was identified that they were formed in the context of encouraging for the profession and making it attractive, teacher assignments based on preferences of candidates and digital developments. Furthermore, field experts were asked for their opinions on positive and negative aspects of the current undergraduate program for classroom teaching within the scope of training the future's teacher. In this regard, field experts considered that the program offered a sufficient number of selective courses as the most positive aspect whereas that the number of field courses in the program was decreased and adequate practice was not enabled as the most negative aspect. Following

these criticisms to the current program, the experts were asked about which courses should be included in the program to train the future's classroom teacher, and it was revealed that their opinions were mostly for courses aimed at "understanding and knowing the child". On the other hand, field experts were asked about their opinions on the professional features required by classroom teachers of the future, and it was considered necessary to be competent in technology, sufficient in field knowledge and well-educated in child development. Additionally, field experts emphasized that teachers also needed to have a number of personal features and indicated these features as good communication skills, tolerance, patience and compassion.

Key words: Teacher training, Education policies, Teacher of the future

Page Number: 212

Supervisor: Prof. Dr. Yücel Gelişli

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZ	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xix
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	12
1.3. Araştırmanın Önemi.....	12
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	14
1.5. Sayıtlar.....	14
1.6. Tanımlar	14

BÖLÜM II	13
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	13
2.1. İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumlar	15
2.1.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumlar	15
2.1.2. Cumhuriyet Döneminde İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumlar	19
2.2. İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumların Öğretim Programları.....	25
2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumların Öğretim Programları.....	25
2.2.2. Cumhuriyet Döneminde İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumların Öğretim Programları.....	29
2.3. İlköğretim Kademesine Öğretmen Yetiştiren Kurumlara Öğrenci Seçimi ve Öğretmen İstihdamı.....	49
2.3.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde İlköğretim Kademesinde Öğretmen Yetiştiren Kurumlara Öğrenci seçimi ve Öğretmen İstihdamı	50
2.3.2. Cumhuriyet Döneminde İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumlara Öğrenci Seçimi ve Öğretmen İstihdamı	53
2.4. Araştırmaya Kaynaklık Eden Belgeler	66
2.4.1. Hükümet Programları	67
2.4.2. Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları	69
2.4.3. Kalkınma Planları.....	69
2.4.4. Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu Bünyesinde Yer Alan Belgeler.....	70
BÖLÜM III.....	73
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	73
BÖLÜM IV	76
YÖNTEM	76

4.1. Araştırmanın Modeli	76
4.2. Evren ve Örneklem	77
4.3. Veri Toplama Araçları	81
4.4. Verilerin Analizi.....	82
BÖLÜM V	85
BULGULAR VE YORUM	85
5.1. Türkiye’de Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar	85
5.1.1.Kalkınma Planlarında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar	86
5.1.1.1. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1979 – 1983) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar.....	86
5.1.1.2. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1985 – 1989) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar.....	87
5.1.1.3. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında (1990 - 1994) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar.....	87
5.1.1.4. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1996 – 2000) Öğretmenlerin Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar.....	88
5.1.1.5. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (2001 – 2005) Öğretmenlerin Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar.....	89
5.1.1.6. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (2007 – 2013) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar.....	89
5.1.1.7. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (2014 – 2018) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar.....	90
5.1.2. Hükümet Programlarında Öğretmen Niteliklerini Arttırmaya Yönelik Hedeflenen Politikalar	91
5.1.2.1. Akbulut Hükümeti Programında (1989 – 1991) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar	91

5.1.2.2. I. Yılmaz Hükümeti Programında (Haziran 1991-Aralık 1991) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar	92
5.1.2.3. VII. Demirel Hükümeti Programında (1991 – 1993) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar	93
5.1.2.4. Gül Hükümeti Programında (2002 – 2003) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar	93
5.1.2.5. I. Erdoğan Hükümeti Programında (2003 – 2007) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar	94
5.1.2.6. III. Davutoğlu Hükümeti Programında (2015 – 2016) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar	95
5.1.3. Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programlarında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	96
5.1.3.1. 2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı	96
5.1.3.2. 2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı	96
5.1.4. Milli Eğitim Bakanlığı Stratejik Planlarında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	97
5.1.4.1. MEB (2010 – 2014) Stratejik Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	98
5.1.4.2. MEB (2015 – 2019) Stratejik Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	100
5.1.4.3. MEB (2019 – 2023) Stratejik Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	101
5.1.5. Milli Eğitim Şuralarında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Alınan Kararlar	102
5.1.6. MEB Öğretmen Strateji Belgesinde Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	104
5.1.7. MEB 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	105
5.1.8. MEB Kalite Çerçevesinde Öğretmen Niteliği.....	106

5.1.9. Türkiye'nin Yüksek Öğretim Stratejisi Raporunda Öğretmen Yetiştirmede Niteliğin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	107
5.2. Türkiye'de Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikaların Sınıf Öğretmenliği Lisans Programlarına Yansımaları.....	113
5.3. 2018 Sınıf Öğretmenliği Lisans Programına İlişkin Alan Uzmanlarının Görüşlerinin Belirlenmesi	138
5.4. Türkiye'de Öğretmen İstihdamına İlişkin Hedeflenen Politikaların Sınıf Öğretmenlerinin İstihdamlarına Yansımaları	148
BÖLÜM VI.....	164
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	164
KAYNAKLAR	172
EKLER	184
Ek 1. Görüşme Formu	185

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Türkiye’de Toplam Öğretmen Sayısı</i>	6
Tablo 2. <i>Türkiye’de Toplam Sınıf Öğretmeni Sayısı</i>	11
Tablo 3. <i>1900’de Taşrada Bulunan Darülmualleminler, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları</i>	18
Tablo 4. <i>1898’de İstanbul Darülmuallemini İptidaiye Şubesinin Programı ve Haftalık Ders Saatleri</i>	26
Tablo 5. <i>1898’de İstanbul Darülmualleminatının Programı ve Haftalık Ders Saatleri</i>	27
Tablo 6. <i>1915’te Darülmuallemin-i İptidainin Programı ve Ders Saatleri</i>	28
Tablo 7. <i>1924’te Darülmuallemin ve Darülmualleminatların Programı ve Haftalık Ders Saatleri</i>	29
Tablo 8. <i>Köy Muallim Mektepleri Müfredat Programları</i>	30
Tablo 9. <i>Köy Enstitülerinin 1943 Tarihli Programına Göre Ders Grupları ve Dersleri</i>	32
Tablo 10. <i>1937 – 1938 Ders Yılında İlköğretmen Okullarının Programları ve Haftalık Ders Saatleri</i>	33
Tablo 11. <i>1979 – 1980 Sınıf Öğretmeni Yetiştiren 2 Yıllık Eğitim Enstitüleri Programı</i>	34
Tablo 12. <i>Eğitim Yüksek Okulları Sınıf Öğretmenliği Programı</i>	36
Tablo 13. <i>Eğitim Yüksek Okulları Öğretim Programı</i>	37
Tablo 14. <i>1997 Yılı Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı</i>	40
Tablo 15. <i>2006-2007 Eğitim Öğretim Yılında Güncellenen Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı</i>	43
Tablo 16. <i>2018 Yılı Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı</i>	46
Tablo 17. <i>2018 Yılı Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı Seçmeli Dersler Listesi</i>	48

Tablo 18. 2018 Sınıf Öğretmenliği Programı Ders Türlerinin Teori, Uygulama, Kredi ve AKTS'ye Göre Toplam Dağılımları	49
Tablo 19. 2006 Yılı Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri	61
Tablo 20. 2017 Yılı Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri	63
Tablo 21. Günümüz İtibari İle Sınıf Öğretmenliği Bölümüne Öğrenci Alımı, Yetiştirilmesi ve Atanması Uygulamaları	64
Tablo 22. Finlandiya, Güney Kore, Singapur, Kanada Öğretmen Yetiştirme Sistemi Özet Tablosu.....	65
Tablo 23. Araştırmaya Kaynaklık Eden Politika Belgeleri	66
Tablo 24. 1980 ve Sonrası Programı Olan ve Programı Olmayan Hükümetler	68
Tablo 25. Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları.....	69
Tablo 26. 1980 ve Sonrası Kalkınma Planları ve Geçerli Olduğu Dönemler	70
Tablo 27. Milli Eğitim Bakanlığı Stratejik Planları Listesi	70
Tablo 28. 1980 ve Sonrasında Yapılan Milli Eğitim Şuraları	71
Tablo 29. Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme ile Atama Politikaların Tespitine Yönelik Verilerin Toplandığı Belgelerin Listesi	79
Tablo 30. Araştırma Kapsamına Alınan Üniversiteler	80
Tablo 31. Öğretmen Niteliklerin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikaların Tespiti İçin İncelenen Politika Belgeleri.....	85
Tablo 32. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	86
Tablo 33. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	87
Tablo 34. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	88
Tablo 35. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Öğretmenlerin Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	88

Tablo 36. <i>Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Öğretmenlerin Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar</i>	89
Tablo 37. <i>Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar</i>	89
Tablo 38. <i>Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar</i>	90
Tablo 39. <i>Programında Doğrudan Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Politikalar Sunun Hükümetler</i>	91
Tablo 40. <i>Akbulut Hükümeti Programında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar</i>	92
Tablo 41. <i>I. Yılmaz Hükümeti Programında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar</i>	92
Tablo 42. <i>VII. Demirel Hükümeti Programında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar</i>	93
Tablo 43. <i>Gül Hükümeti Programında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar</i>	94
Tablo 44. <i>I. Erdoğan Hükümeti Programında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar</i>	94
Tablo 45. <i>III. Davutoğlu Hükümeti Programında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar</i>	95
Tablo 46. <i>2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar</i>	96
Tablo 47. <i>2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar</i>	97
Tablo 48. <i>MEB 2010 – 2014 Stratejik Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar</i>	98
Tablo 49. <i>MEB 2015 – 2019 Stratejik Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar</i>	100

Tablo 50. MEB 2019 – 2023 Stratejik Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	101
Tablo 51. Milli Eğitim Şuralarında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Alınan Kararlar	102
Tablo 52. Öğretmen Strateji Belgesinde Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	104
Tablo 53. MEB 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	106
Tablo 54. MEB Kalite Çerçevesine Göre Mesleki ve Alan Yeterlikleri Dışında Nitelikli Öğretmende Bulunması Gereken Öğretmen Yeterlikleri	107
Tablo 55. YÖK Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi Raporunda Öğretmen Yetiştirme Alanında Niteliğin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar	108
Tablo 56. Türkiye'de Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik İzlenen Politikalardan Yola Çıkılarak Oluşturulan Temalar ve Temalar Kapsamında Yer Alan Politikalar	110
Tablo 57. İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumların Programlarının Güncellendiği Dönemler Arasında Geçerli Olan Belgeler	115
Tablo 58. İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumların Programlarının Güncellendiği Dönemler Arasında Öğretmen Yetiştirme Programlarına Yönelik Hedeflenen Politikalar	116
Tablo 59. Eğitim Yüksek Okulları Programında Yer Alan Dersler	118
Tablo 60. 1980 – 1983 Dönemi Öğretmen Yetiştirme Programlarına Yönelik Hedeflenen Politikalarının Uygulamaya Yansıma Durumları	119
Tablo 61. Eğitim Yüksek Okulları Programı	121
Tablo 62. 1983 – 1990 Dönemi Öğretmen Yetiştirme Programlarına Yönelik Hedeflenen Politikalarının Uygulamaya Yansıma Durumları	122
Tablo 63. 1997-1998 Eğitim Öğretim Yılında Güncellenen Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı	124
Tablo 64. 1990 – 1998 Dönemi Öğretmen Yetiştirme Programlarına Yönelik Hedeflenen Politikalarının Uygulamaya Yansıma Durumları	126

Tablo 65. 2006-2007 Eğitim Öğretim Yılında Güncellenen Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı	127
Tablo 66. 1998 – 2007 Dönemi Öğretmen Yetiştirme Programlarına Yönelik Hedeflenen Politikalarının Uygulamaya Yansıma Durumları.....	129
Tablo 67. 2018 Yılı Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı	131
Tablo 68. 2018 Sınıf Öğretmenliği Lisans Programında Uygulamalı Olarak İşlenen Dersler	133
Tablo 69. 2018 Yılı Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı Seçmeli Dersler Listesi.....	134
Tablo 70. Genel Kültür Kategorisinde Seçmeli Ders Kapsamında Sunulan Bazı Derslerinin İçerikleri.....	135
Tablo 71. Medya Okuryazarlığı Dersi İçeriği	136
Tablo 72. 2007-2018 Dönemi Öğretmen Yetiştirme Programlarına Yönelik Hedeflenen Politikalarının Uygulamaya Yansıma Durumları.....	137
Tablo 73. Mevcut Sınıf Öğretmenliği Lisans Programının Olumlu Yönlerinin Alan Uzmanlarının Görüşlerine Göre Belirlenmesi.....	139
Tablo 74. Mevcut Sınıf Öğretmenliği Lisans Programının Olumsuz Yönlerinin Alan Uzmanlarının Görüşlerine Göre Belirlenmesi.....	141
Tablo 75. Alan Uzmanı Görüşlerine Göre Geleceğin Sınıf Öğretmeninde Bulunması Gereken Özellikler	144
Tablo 76. Alan Uzmanlarınca Sınıf Öğretmenliği Lisans Programına Eklenmesi Önerilen Dersler	146
Tablo 77. Türkiye’de Öğretmenlerin İstihdamına Yönelik İzlenen Politikalar	150
Tablo 78. Türkiye’de Öğretmen İstihdamına Yönelik Hedeflenen Politikalardan Yola Çıkılarak Oluşturulan Temalar ve Temalar Kapsamında Yer Alan Politikalar.....	154
Tablo 79. Türkiye’de Sınıf Öğretmenliği Programına İlişkin Güncel Bulgular	156
Tablo 80. 1980 Sonrasında Öğretmen Maaşlarının Yıllara Göre Değişimi	161

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Toplumsal gelişim ve dönüşüm süreci	2
<i>Şekil 2.</i> Eğitim ve toplum kelimelerinin birlikte kullanım sıklığı.....	3
<i>Şekil 3.</i> 2003-2018 PISA fen, matematik ve okuma alanlarında Türkiye'nin sıralaması.....	6
<i>Şekil 4.</i> Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası dönemlerde ilköğretime öğretmen yetiştiren kurumlar.	24
<i>Şekil 5.</i> Araştırmaya kaynaklık eden MEB kurumsal politika belgeleri	72
<i>Şekil 6.</i> Nitel araştırmanın aşamaları	77
<i>Şekil 7.</i> Doküman incelemesinin aşamaları	81
<i>Şekil 8.</i> Alan uzmanlarının görüşlerine yönelik yapılan içerik analizi süreci.....	83
<i>Şekil 9.</i> Türkiye’de öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik izlenen politikalardan yola çıkılarak oluşturulan temalar.....	109
<i>Şekil 10.</i> Üçüncü alt amacın görselleştirilmesi	113
<i>Şekil 11.</i> Politikaların sınıf öğretmenliği lisans programlarına yansımalarının belirlenmesinde izlenen süreç	114
<i>Şekil 12.</i> Derslerin dağılım oranlarına ilişkin hedeflenen politika ve uygulamaya yansımaları	119
<i>Şekil 13.</i> 2018 Sınıf öğretmenliği lisans programında uygulamalı ders saatleri.....	133
<i>Şekil 14.</i> Alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programını genel kültür, alan bilgisi ve meslek bilgisi yönünden yeterli bulma düzeyleri.....	143
<i>Şekil 15.</i> Sınıf öğretmenlerinin istihdamına ilişkin hedeflenen politikaların tespitine yönelik incelenen belgeler	149

<i>Şekil 16.</i> Türkiye’de öğretmen istihdamına yönelik izlenen politikalardan yola çıkılarak oluşturulan temalar.....	153
<i>Şekil 17.</i> Sınıf öğretmeni yetiştiren eğitim fakültesi sayısı	157
<i>Şekil 18.</i> 1980 ve 2020 yıllarında sınıf öğretmeni sayıları.....	158
<i>Şekil 19.</i> Bölgelere göre öğretmen atama sayıları.....	159
<i>Şekil 20.</i> 2020 yılı ücretli öğretmen sayısı ve mezuniyet alanlarına göre dağılımı	160
<i>Şekil 21.</i> 1980 ve sonrası öğretmen maaşı ile satın alınabilen Cumhuriyet altını sayısı ...	162

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

SBB: Strateji ve Bütçe Başkanlığı

AKTS: Avrupa Kredi Transfer Sistemi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu açıklanmış, araştırmanın amacına ve alt amaçlarına, önemine, sınırlılıklarına, varsayımlarına ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsanlığın başlangıcından itibaren toplumların değişim süreçleri incelendiğinde bu sürecin baş döndürücü bir gelişim ve dönüşümü beraberinde getirdiği açıkça görülmektedir. Avcılık ve toplayıcılık ile başlayan insanlığın serüveni, yerleşik hayata geçilmesi ile tarım toplumuna evrilmiş, insanlar yaşam koşullarını bu yeni duruma göre düzenlemişlerdir.

18. yüzyılların başında su, buhar, rüzgâr gibi doğal çevre gücünün makinalarda kullanılmaya başlanması özellikle buhar gücüyle çalışan lokomotiflerin icadı ile insanlık için yeni bir dönem başlamış ve tarım toplumundan endüstri toplumu olma yoluna girilmiştir.

Endüstrileşmeyle birlikte toplumlar daha hızlı üretim sağlayabilme prensibine yönelik çalışmalarda bulundular ve nihayetinde doğal enerji kaynaklarından elde edilen enerjiyi elektrik enerjisine çevirmeyi başardılar. Yaşanan bu gelişme sonucunda zaman içerisinde elektrik gücü kullanan üretim bantları devreye girdi ve elektrik kaynaklı seri üretim böylece büyük bir ivme kazandı. Bu durum toplumların endüstrileşmesinde yeni bir evre idi. Bu yeni dönemde fabrikalar ve makinalarla birlikte insan gücü hala ağırlıktaydı.

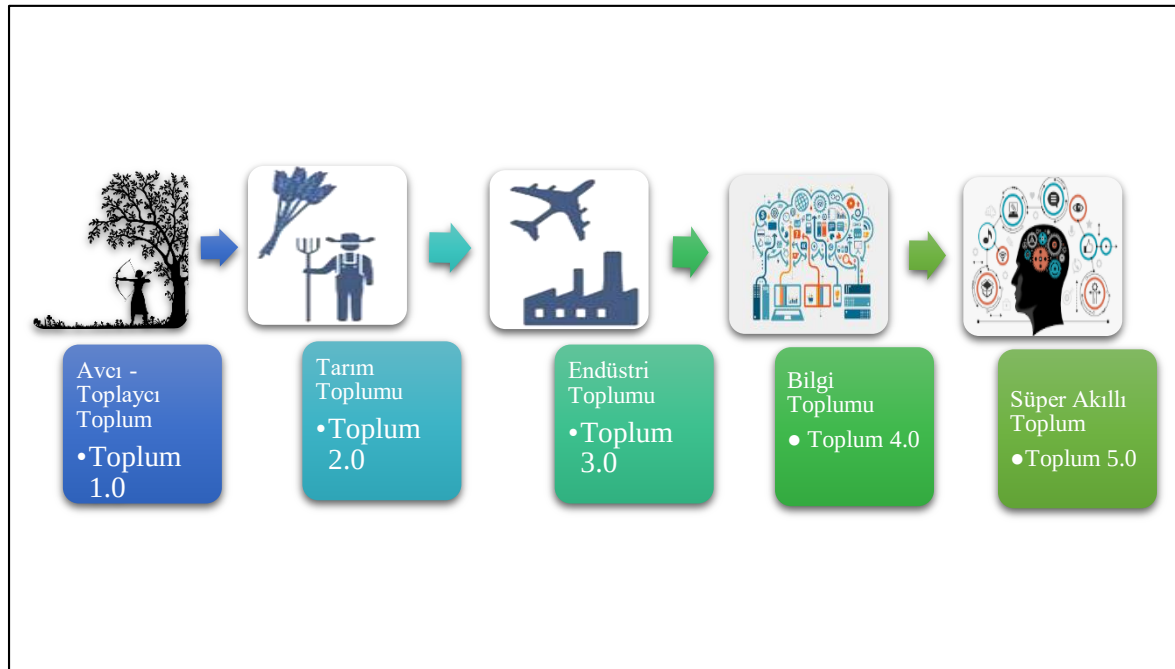
20. yüzyılın sonuna gelindiğinde ise makine ve insan ortaklığının yanına bilgi teknolojilerinin gelişmesi ve yazılımların üretilmesi ile bilgisayarlar eklenmiş oldu. Üretim;

insan, makine ve bilgisayar üçlüsü ile olmaya başladı. Artık makinalar insan yerine bilgisayarlar tarafından kontrol edilmeye başlandı.

İnsanlar makinaları kontrol eden bilgisayarlara üretim sürecinin ihtiyacı olan bilgileri sağlamaya yönelik çalışmalara giriştiler. Bu gelişmeler ışığında endüstri toplumu bilgi toplumu olma yolunda evrimleşti.

Bilgi toplumu olma yolunda emin adımlarla ilerleyen insanlık, yaşanan gelişmeler neticesinde nesnelerin interneti kavramını ortaya çıkardı. Mobilleşme nesnelerin interneti sayesinde büyük önem kazandı. Herhangi bir nesneye internet erişimi sağlanmasıyla akıllı nesneler ortaya çıktı. Bu fiziksel sistemler sayesinde üretim fazlasıyla kolaylaştı ve insan gücü önemini yitirmeye başladı (Uysal, 2018).

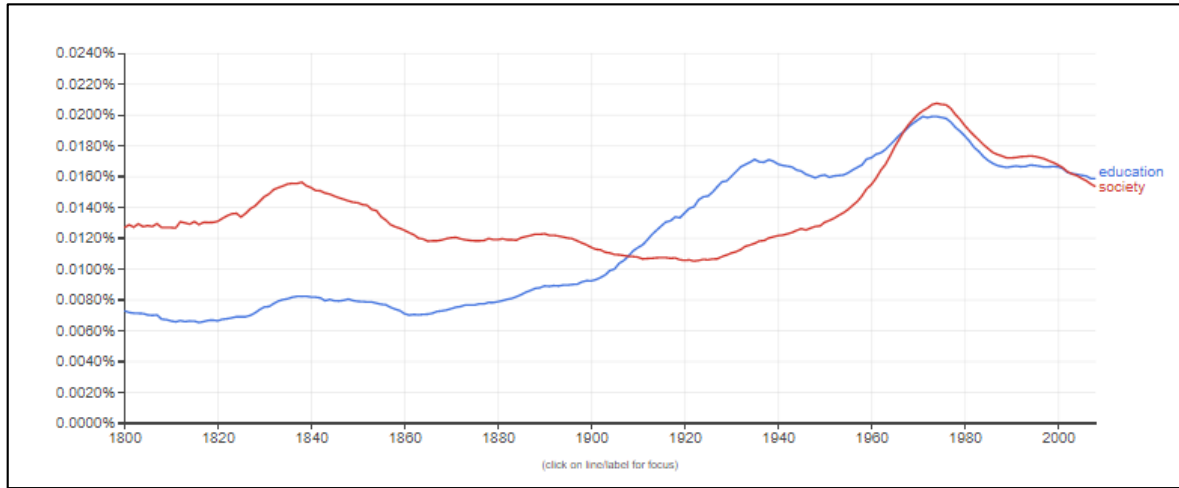
Dünya tüm bu gelişmeleri sindirmeye çalışırken 2017 yılında Center for Office and Information Technology [CeBIT] bilişim fuarında Japonya başbakanı Şinzo Abe yeni bir toplum olma yolunda (Toplum 5.0) hızla ilerlediğimizden bahsetmiş, toplum odaklı insansız teknolojilerin hayatımızda daha fazla yer alacağını belirtmiştir. Bu yeni dönemde bilim, teknoloji ve yenilikçiliğin tam kapasiteyle kullanıldığı süper akıllı toplum bilinci sayesinde, insan merkezli, sürdürülebilir, kapsayıcı ve verimliliği esas alan anlayışa hâkim toplumların beklenen değişim ve dönüşüme ayak uydurabilecekleri ve çağı yakalayabilecekleri düşünülmektedir (Seferoğlu, 2018). Şekil 1’de toplumların gelişim ve dönüşüm evreleri görselleştirilmiştir.

Şekil 1. Toplumsal gelişim ve dönüşüm süreci

Bu bağlamda düşünüldüğünde özellikle bilim ve teknoloji alanında yaşanan hızlı değişim hayatın her alına nüfuz etmekte ve toplumları bu değişime ayak uydurmak zorunda bırakmaktadır.

Toplumların bilim ve teknolojideki bu değişime uyum sağlama zorunluluğu ise onları eğitim sistemlerini çağın gereklerine uygun olacak biçimde planlama zorunluluğuna yöneltmektedir. Bu yönelimin eğitim ve toplum kavramlarının birbirleriyle daha sık ilişkilendirilmesine sebep olduğu söylenebilir. Nitekim 1800 ve 2008 yılları arasında yayınlanmış olan ve dijital hale dönüştürülen yaklaşık 15 milyon kitap içerisinde ‘eğitim’ ve ‘toplum’ kelimelerinin birlikte kullanım sıklığını gösteren veriler bu durumu destekler nitelikte bulgular sunmaktadır. Şekil 2’de 1800’lü yıllardan 2008 yılına kadar geçen dönemde dijital ortama aktarılmış kitaplarda eğitim ve toplum kelimelerinin birlikte kullanım oranları gösterilmektedir.

Şekil 2. Eğitim ve toplum kelimelerinin birlikte kullanım sıklığı, Şekil, Google Books Ngram Viewer uygulaması ile araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 2 incelendiğinde, özellikle endüstri toplumundan bilgi toplumuna geçişin olduğu 20. yüzyılın sonlarından itibaren bu iki kelimenin birlikte kullanım sıklıklarının büyük benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (GoogleBooks, t.y.).

Avcılık ve toplayıcılık ile başlayıp endüstrileşme ile devam eden ve çokta uzak olmayan bir gelecekte süper akıllı toplumlar olma yönünde gelişim ve dönüşüm sergileyen toplumsal değişimin şüphesiz en önemli öznesi insandır. Dolayısıyla toplumlar değişen bu koşullara ancak iyi yetişmiş, nitelikli insan sermayesiyle uyum sağlayabilir.

Nitekim İkinci Dünya Savaşı sırasında büyük bir yıkıma uğrayan Japonya savaşın sona ermesinden sonra 1950’li yıllardan itibaren büyük bir atılım gerçekleştirerek 70’li yılların başında dünyanın en büyük ikinci ekonomisi haline gelmiştir (Wikipedia, t.y.).

Japon ekonomisindeki bu muazzam büyümeye şahitlik yapmış gelişmekte olan ve gelişmiş dünyanın milletleri, herhangi bir ekonomide yalnızca yüksek büyümeden sorumlu olan tek maddi faktörün üretim süreci olmadığını keşfetti. Çağın gerektirdiği özellikleri temele alan bir eğitim sisteminin uygulanmasının, stratejik olarak insan kaynakları planlaması sürecinin doğru işletilmesinin ve doğru kişilerin işe alımının Japonya’nın gösterdiği bu gelişiminde önemli pay sahibi olduğu sonucuna varılmıştır (Omoankhanlen’den aktaran Khan, 2018).

Japonya örneğinden de yola çıkarak 21. yüzyılda kalkınmış ve kalkınmakta olan ülkelerin, gelişimlerini devam ettirmek ve sürekli değişen dünyaya liderlik etmek ve başarılı olmak adına ihtiyaç duydukları insan profilini sağlamak maksadıyla eğitim faaliyetlerinin planlamasına büyük önem verdikleri görülmüştür.

Eğitim faaliyetlerinin planlanması kapsamında devletler ilgili kurumlarıyla çağın ve ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda eğitim politikaları oluşturma ve bu politikaları uygulama yoluna gitmişlerdir. Tatbik edilen bu politikalar neticesinde bireylere verilen eğitimin istenilen niteliklere ulaşmasında birçok etkenden söz edilebilir fakat öğretmenlerin oluşturulan politikaların ve alınan kararların uygulayıcısı olduğu düşünüldüğünde arzu edilen hedeflere ulaşılmasında en önemli etkenlerden birinin öğretmen unsuru olduğu kolayca kabul edilebilir (Duman, 1991, s. 2).

Bu nedenden dolayı yirmi birinci yüzyıl çağına hazırlanan ülkelerde, öğretmen yetiştirme, öğretmen olacak kişilerin seçilmeleri ve eğitilmeleri konusuna büyük önem verildiği görülmektedir (Çiçek, Başaran, Demirbaş & Maden, 2001).

Öğretmen yetiştirme çalışmalarına bu denli önem verilmesinin sebebi öğretmenlik mesleğinin kendine özgü yöntem ve teknikleri olmasındandır. Bu yöntem ve teknikler uzun bir süreç içinde, uygulama ve daha sonraları da bilimsel araştırmalar ile geliştirilmiştir (Gelişli, 2018, s. 142). Buradan hareketle öğretmen eğitiminin ve öğretmenlik mesleğinin uzun yıllar, üzerinde önemle çalışılan bir konu olduğu anlaşılmaktadır.

Ülkemizin de küresel anlamda meydana gelen bu değişim ve dönüşümü yakalayabilmesi ve Cumhuriyetimizin temel ilkelerinden olan muasır medeniyetler seviyesinin üstüne çıkma ülküsüne erişebilmesi şüphesiz ki öğretmen yetiştirme sistemimiz ile doğrudan ilgilidir. Dolayısıyla bu sistemin doğru organize edilmesi, başka bir anlatımla öğretmen yetiştirmenin

nitelik ve nicelik boyutunun doğru planlanması ve hedeflenen politikaların uygulanabilir, çözüm odaklı olmasına dikkat edilmelidir.

Bu noktadan hareketle Türkiye’de öğretmen yetiştirme sisteminin, hedeflenen politikalar ile birlikte özellikle 1980’li yıllarda çok önemli değişiklikler geçirdiği söylenebilir. 2547 Sayılı Kanunu’nun çıkarılmasından yaklaşık dokuz ay sonra 20 Temmuz 1982’de çıkarılan 41 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile kuruluşlarından bu tarihe kadar Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak öğretmen yetiştiren tüm kurumlar üniversitelere devredilerek Türk öğretmen yetiştirme sistemi yeni bir yapı, statü ve işleyişe kavuşmuştur. Bu yeni yapıda sınıf öğretmeni ön lisans düzeyindeki Eğitim Yüksek Okullarından, orta öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler de Eğitim Fakültelerinde yetiştirilmeye başlanmıştır (Duman, 2017, s.350).

1994 yılı sonunda başlayan ve 1998 yılında tamamlanan Yüksek Öğretim Kurumu’nun Dünya Bankası ile ortak yürüttüğü Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Projesi kapsamında eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte yeniden yapılandırılma gerekçesi olarak geçmiş dönemlerdeki öğretmen yetiştirme programlarındaki eksiklik ve aksaklıklar dile getirilmiş ve bu yapılandırmanın çağın ihtiyaçlarına cevap vermek için artık zorunlu olduğuna dikkat çekilmiştir (Üstüner, 2004).

Bu düzenleme neticesinde oluşturulan politikalarla öğretmenlik mesleğine giriş için iki farklı yol tasarlanmıştır:

- 1) Eğitim fakültelerinden ilköğretim düzeyinde mesleğe giriş için lisans düzeyinde, ortaöğretim düzeyinde mesleğe giriş için ise tezsiz yüksek lisans düzeyinde mezun olmak veya
- 2) Fen Edebiyat fakültelerinde alan öğretiminde lisans düzeyinde mezun olmak ve eğitim fakültelerinde pedagojik formasyon programını tamamlamış olmaktır (Eğitim Reformu Girişimi [ERG], 2015).

Nitekim yapılan bu uygulamalar neticesinde öğretmen yetiştirme sisteminin nicelik boyutuna ilişkin farklı değerlendirmelerin yapıldığı görülmektedir. Yakın tarihte Türkiye Büyük Millet Meclisine verilen bir soru önergesine cevaben yapılan açıklamada 97.031öğretmene daha ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018a). Bununla birlikte dört yüz binin üstünde öğretmenin atanma beklediği bilinmektedir (Kamu Personeli, 2018). Öte yandan Köse (2018) tarafından yapılan araştırma da ise birkaç branş dışında öğretmen açığının olmadığı aksine öğretmen fazlalığının bulunduğu sonucuna

ulaşmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının öğretmen sayılarına ilişkin yayınladığı son istatistiki göstergeler ise Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1

Türkiye’de Toplam Öğretmen Sayısı

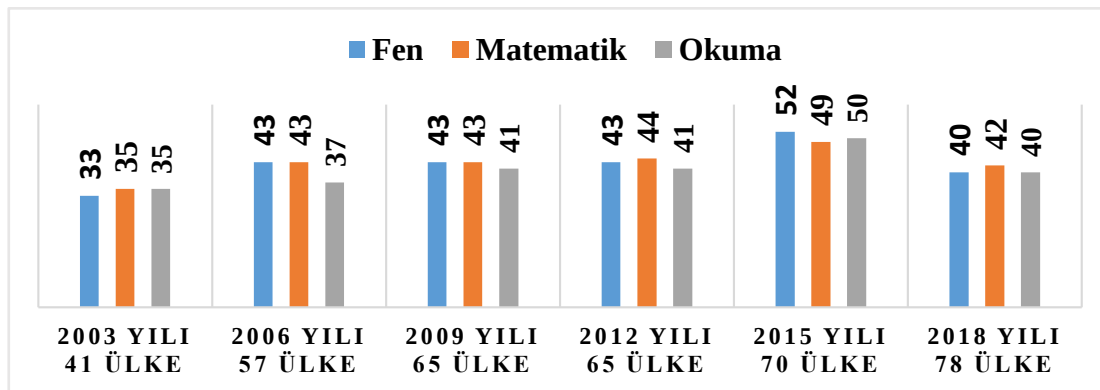
		Öğretmen Sayısı		Toplam
		Kadrolu	Sözleşmeli	
Örgün (Resmi)	Eğitim	841.206	101.730	942.936

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (2020). Milli eğitim istatistikleri 2019 – 2020. http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=396 sayfasından erişilmiştir.

Tablo 1’e bakıldığında Türkiye’de öğretmen sayısının bir milyona yaklaştığı görülmektedir. Bu bağlamda öğretmen yetiştirme çalışmalarının nicelik boyutunda insan kaynağı sayısı bakımından problem olmadığı, esas problemin niceliğin doğru planlanması ve arz talep dengesinin sağlanmasıyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Öte yandan Türkiye’nin öğretmen yetiştirme sisteminde nicelik kadar önemli bir diğer noktanın da öğretmenlik mesleğinin niteliği olduğu düşünülmektedir. Her ne kadar nicel ölçütler, istihdam koşulları ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin, beşeri sermaye potansiyellerinin belirlenmesinde önem arz etse de söz konusu noktada nicelik uğruna nitelikten fedakârlık yapıp yapılmadığı da üzerinde önemle durulması gereken bir diğer konudur (Çetin, 2018, s.165).

Mevcut eğitim düzenimize baktığımızda, eğitimde niteliğin son zamanlarda iyileşme göstermesine karşın istenilen seviyelerde olmadığı görülmektedir. Bu durumun önemli ölçütlerinden biri de uluslararası sınavlardan elde edilen sonuçlardır. Şekil 3’te Türkiye’nin 2003-2018 yılları arasında yapılan PISA (Programme for International Student Assessment) sınavlarında fen, matematik ve okuma alanlarında sınava katılan ülkeler arasındaki sıralaması verilmektedir.

Şekil 3. 2003-2018 PISA fen, matematik ve okuma alanlarında Türkiye'nin sıralaması, PISA Türkiye (t.y.). Raporlar. http://pisa.meb.gov.tr/?page_id=22 sayfasından erişilmiştir.

Şekil 3'e bakıldığında 2003 yılından son değerlendirmenin yapıldığı 2018 yılına kadar katılımcı ülke sayısının artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Veriler incelendiğinde Türkiye'nin fen, matematik ve okuma alanlarından elde ettiği puanlar neticesinde oluşan sırlamalarının bir birine yakın olduğu, özellikle 2018 yılında 2015 yılına göre tüm alanlarda bir gelişme gösterildiği ancak istenilen düzeyde başarının sağlanamadığı görülmektedir.

İstenilen başarıların sağlanması, toplumumuzun ilerleyebilmesi ve ülkenin refah seviyesinin artması, okullarda verilen eğitimin kalitesiyle doğrudan ilgilidir. Bu da eğitimi verecek kişiler olarak öğretmenlerin niteliklerinin artırılması ile mümkündür.

Ülkemizde 2000'li yıllardan itibaren niteliği artırma amaçlı yapılan değerlendirmelerin daha çok öğretmene ve onun yetiştirilmesine odaklı olduğu görülmektedir (Çiçek vd., 2001; Tuncer & Berkant, 2018).

Bu değerlendirmelerden bir tanesi de Milli Eğitim Bakanlığı'nın yapmış olduğu yirmi birinci yüzyıla girerken Türk eğitim sistemin ihtiyaç duyduğu Çağdaş Öğretmen Profili isimli çalışmadır. Yapılan araştırma neticesinde; çağın ihtiyaçlarına göre donatılmış, çağın gerektirdiği kriterlere göre seçilerek alınmış, kendini sürekli yenileme azminde olan, mesleğini seven bir öğretmen, çağdaş ve nitelikli öğretmen olarak tanımlanmış ancak çalışmanın yapıldığı tarih itibari ile araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin bu niteliklere ulaşmada eksik oldukları sonucuna ulaşılmıştır (MEB, 2001).

Bu bağlamda öğretmenlerin eğitim sistemi içerisinde kendilerinden beklenen görevi yerine getirebilmesi için bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor açıdan yetkin bir donanıma sahip olması gerekmektedir (Çetin, 2018, s.165). Bu donanımlar ise devletimizin öğretmen niteliklerinin artırılmasına ilişkin hedeflediği politikalar kapsamında kazandırılmaya çalışılmaktadır. Fakat öğretmen yetiştirme sisteminde uygulanan bazı politikaların öğretmen yetiştirme sürecinin nitelik boyutunu tartışmalı hale getirdiği görülmektedir. Bu duruma örnek olarak bazı branşlar için eğitim fakültelerindeki lisans programlarının, bazı branşlarda ise pedagojik formasyon programlarının uygulanmasını, iki program arasında süre ve ders sayısı farkının olmasını göstermek mümkündür (Tuncer & Berkant, 2018, s.94).

Tüm bu tartışmalar gölgesinde öğretmen yetiştirme işi hem nicel hem de nitel olarak, süreklilik arz eden, operasyonel ve yenilenebilir çalışmalar gerektirir. Bu sebeple öğretmen yetiştirmede hep daha iyiyi arama, daha nitelikliyi yetiştirme gibi bir kaygı söz konusudur. Sürekli yenilikler, sürekli değişimler, çağı ve diğer ülkeleri takip etmeler öğretmen yetiştirme sürecinin planlanmasının en can alıcı noktasıdır (Köse, 2018, s. 194).

Dolayısıyla dinamik bir yapıya sahip olan değişim ve dönüşüm sürecinin gerisinde kalmamak, sürekli güncel kalabilmek adına öğretmen niteliklerini arttırıcı mevcut politikalar incelenmeli ve elde edilecek bulgulardan yola çıkılarak yeni politikalar önerilmelidir.

Bu bağlamda eğitim sistemi içerisinde her kademeye yönelik öğretmen yetiştirme çalışmalarının, öğretmen yetiştirme ve geliştirmeye yönelik hedeflenen politikaların büyük önem arz ettiği düşünülmektedir. Özellikle bireyin yaşamında akademik temellerin atıldığı, kişiliğinin şekillendiği ilköğretim kademesi ehemmiyetle üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konudur. İlköğretim kademesine yönelik sınıf öğretmeni yetiştirme çalışmalarının başarılı olması nitelikli bireyler yetiştirerek ülkeyi kalkındırabileceği gibi, başarısız bir eğitim de geleceği karartabilir.

İlköğretimde çocuğa kazandırılacak kötü alışkanlık, davranış ve tutumlar, bireyde öylesine kalıcı etkiler bırakır ki, bu yanlış öğrenmeleri ne ortaöğretim ne de yükseköğretim düzeltilebilir. Yanlış öğrenmeleri düzeltmek, yeni davranışlar kazandırmak kadar kolay değildir (Çınar, 2008).

Ayrıca çocuk için ilkokul öğretmeni ana babasından bile önde gelen bir kişidir. "O" ne derse doğrudur, ne yaparsa iyidir, güzeldir. Çocuğun gözünde böylesine yüceleşen ilkokul öğretmeni, çocuğun en çok model aldığı kişilerden biridir. Bu durumda, yarının büyüklerinin nitelikleri, büyük ölçüde o günün sınıf öğretmenlerinin niteliklerinden etkilenmektedir. Toplumdaki iyi vatandaşın, nitelikli ana babanın, nitelikli meslek adamının, nitelikli politikacının temelleri ilkokul öğretmenleri tarafından oluşturulmaktadır. O halde sınıf öğretmenliği, çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmayı amaçlayan toplumumuzda, her önüne gelen kişinin atandığı bir meslek alanı değil, hizmet öncesinde ve hizmet içinde özel bir eğitimi gerektiren bir meslek alanı olarak düşünülmelidir (Senemoğlu, 1994).

Her uzmanlık alanında olduğu gibi öğretmenlik alanında da meslek mensuplarının mesleğe özgü bazı nitelikleri taşıması gerekir. Sınıf öğretmenleri de iyi bir alan bilgisi dışında, meslek ahlakı yüksek, iletişim becerisi gelişmiş, bireysel farklılıkları dikkate alan, demokratik, çağdaş ve sorumluluk sahibi olma gibi niteliklere sahip olmalıdır (Çınar, 2008).

Bu temel niteliklerle birlikte dünyada yaşanan değişim ve dönüşüm neticesinde öğrenme ve öğretim ortamlarına yeni araçlar, yeni platformlar eklenmektedir. Yeni ortam ve araçların kullanılması yeni bilgi ve becerilere sahip olmayı gerektirir (Seferoğlu, 2018). Dolayısıyla değişen koşullar çerçevesinde öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikaların öğretmen yetiştirme ve geliştirme programlarına ne ölçüde yansıdığı, ihtiyaçlar

doğrultusunda çağın gerektirdiği özelliklerin öğretmenlere kazandırılmasında programlara eklenmesi gereken içeriklerin neler olduğu konusu üzerinde önemle durulması gerektiği düşünülmektedir. Nitekim Türkiye’de öğretmen yetiştirme programlarının bu anlayış çerçevesinde zaman zaman değişikliğe uğradığı, özellikle 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun (1973) çıkarılması ve 1980 sonrasında öğretmen yetiştirme görevinin üniversitelere devredilmesiyle farklılaşan politikalar doğrultusunda sınıf öğretmeni yetiştirme programlarının da çağın gereklerini karşılayacak şekilde güncellendiği görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de öğretmen yetiştirme alanında milat olarak kabul edilebilecek değişikliklerin Milli Eğitim Temel Kanunu’nda öğretmen olacak kişilere yükseköğrenim görme şartının getirilmesi ile başladığı söylenebilir. İzlenen bu politika doğrultusunda iki yıllık eğitim enstitüleri kurulmuş ve içeriğini meslek dersleri, alan dersleri ve genel kültür derslerinin oluşturduğu bir program uygulanmıştır (MEB, 1975).

Akabinde 1980 yılında yaşanan askeri darbe neticesinde oluşan siyasi iklimin etkileri eğitim faaliyetlerine de yansımış Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde olan öğretmen yetiştirme görevi 41 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile üniversitelere devredilmiştir. Yaşanan bu değişim sonrasında iki yıllık Eğitim Enstitüleri, öğrenim süresi aynı kalmakla birlikte Eğitim Yüksekokulları adını almış ve programı güncellenmiştir. Yapılan güncelleme ile programda yer alan genel kültür derslerinin oranı neredeyse iki katına çıkarılmış, alan bilgisi derslerinin oranı azaltılmış, meslek bilgisi derslerinde ise ciddi bir değişiklik yapılmamıştır (Öztürk, 1998, s.131).

Doksanlı yılların başına gelindiğinde Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından iki yıllık eğitimin çağın gereklerine uygun istenen nitelikte bir öğretmen yetiştirilmesi için yeterli olmadığı, ilkökul öğretmenliği için 144 kredi/saatlik ders alınmasının gerekli görüldüğü görüşü savunulmuştur. Bu görüş neticesinde izlenen politikalar doğrultusunda sınıf öğretmenlerinin 4 yıllık bir eğitimle yetiştirilmesi için program geliştirme çalışmaları yapılmış ve 1990 yılında 191 kredi/saatlik ders içeriği ile Eğitim Yüksekokullarının öğretim süresi 4 yıla çıkarılmıştır. (Öztürk, 1998, s.133).

Hemen ardından 1992 yılında yapılan bir değişiklikle Eğitim Yüksekokulları, Eğitim Fakülteleri çatısı altına alınmış ve isim değişikliğine gidilerek sınıf öğretmenliği bölümü adını almıştır (YÖK, 1992).

1997 yılına gelindiğinde Yükseköğretim Kurulu’nun dünyadaki değişimleri de dikkate alarak öğretmen yetiştirme alanında niteliğin artırılması maksadıyla bir takım politikalar

izlediği ve Dünya Bankası'nın desteği ile yeniden yapılanma çalışmaları başlattığı görülmüştür. Bu bağlamda tüm lisans programları çağın gerekleri doğrultusunda güncellenmiştir. Yapılan güncelleme neticesinde sınıf öğretmenlerinin 4 yıllık eğitimleri sonucunda 152 kredilik ders ile mezun olmaları sağlanmıştır (YÖK, 1998).

2000'li yılların başında ülkede değişen siyasi iklim ile Avrupa Birliği üyelik müzakerelerine hız verilmiş, eğitim alanında özellikle yükseköğretimde Bologna Süreci kapsamında izlenen politikalar neticesinde Avrupa ülkeleri ile eğitim programları açısından standartların sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalar sonrasında 2006-2007 eğitim öğretim yılında sınıf öğretmenliği lisans programı güncellenmiş, 134 saati teorik, 44 saati uygulama olmak üzere 178 saat ve 156 kredilik bir program uygulamaya konulmuştur. Bu programda diğer programların aksine genel kültür dersleri azaltılmış, bunun yerine alan bilgisi derslerinin oranı arttırılmıştır (YÖK, 2007a).

2007 yılı sonrasında ise 2010 ve 2014 yıllarında Türkiye'nin öğretmen yetiştirme politikalarına yön veren Milli Eğitim Şura toplantıları yapılmış, bu toplantılarda öğretmen yetiştirme programlarının ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenmesine yönelik önemli tavsiye kararları alınmıştır. Ayrıca Erasmus, Farabi, Mevlana gibi gerek ülke içinde gerekse de uluslararası alanda öğrenci değişim programlarında yaşanan ders saati ve Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) uyumsuzlukları ile yatay geçişlerde oluşan problemlerin çözümüne yönelik bir takım politikalar izlenmiş ve bu doğrultuda 2018 yılında sınıf öğretmenliği lisans programı güncellenmiştir. Programda yapılan güncelleme ile 134 saati teorik, 16 saati uygulama olmak üzere 150 saat, 142 kredi ve 240 AKTS'lik bir program uygulamaya konulmuştur (Çoban, 2018a; MEB, 2010a, 2014a; YÖK, 2018).

Öğretmen yetiştirme programlarına yönelik yapılan tüm bu çalışmalarda hedeflenen amacın, çağın gereklerine uygun niteliklerde öğretmen yetiştirmek olduğu söylenebilir. Ancak sınıf öğretmeni yetiştirme sürecinde öğretmen yetiştirme programları ile kazandırılmak istenen nitelikler daha çok öğretmen yetiştirme sürecinin soyut kısmını temsil eder ve sayılamayan veya miktar olarak ölçülemeyen nitelikleri açıklar. Bir de işin nicel boyutu vardır. Nicel boyut ise daha çok varlığın somut kısmını temsil eder ve sayılabilen, ölçülebilen yanını betimler. Bu betimlemeler ışığında bakıldığında, varlıkların nitel ve nicel yanları birbirlerini tamamlayan ve aynı zamanda birbirleriyle bağlantılı kavramlar olduğu görülür (Köse, 2018, s. 193). Bu noktadan hareketle nitelikten bahsedilen yerde nicel verileri de sunmak değerlendirmenin sağlıklı yapılabilmesi açısından önemlidir.

Türkiye’de devlet kurumlarının ilköğretim kademesinde görev yapan sınıf öğretmenleri özelinde toplam öğretmen sayısı 2020 yılı verilerinde 275.733 olarak açıklanmıştır (MEB, 2020). Sınıf öğretmenliği programına ilişkin öğretmen sayılarının yer aldığı istatistik bilgileri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Türkiye’de Toplam Sınıf Öğretmeni Sayısı

Okul Türü	Öğretmen Sayısı		Toplam
	Kadın	Erkek	
İlkokul (Resmi)	169.756	105.977	275.733

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (2020). Milli eğitim istatistikleri 2019 – 2020. http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=396 sayfasından erişilmiştir.

Tablo 2’de görüldüğü üzere Türkiye’de devlet okullarında görev yapan Sınıf Öğretmeni sayısı azımsanmayacak derecede fazladır. Ülkenin nüfusunun genç ve dinamik olması ve nüfus artış hızının pozitif yönde seyretmesinin ülkede sınıf öğretmenlerine olan ihtiyacı ve sınıf öğretmenlerinin sayısını arttırdığı söylenebilir.

Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı’nın resmi verileri incelendiğinde Sınıf öğretmenliği programının öğretmen sayısı bakımından diğer tüm branşlardan fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (MEB, 2020). Bununla birlikte sınıf öğretmenlerinin sayısı, diğer tüm branş öğretmenlerinin sayısından fazla olmasına karşın, son on bir yılda en fazla atama kontenjanı yine sınıf öğretmenliğine verilmiştir (Eğitimciler Birliği Sendikası [Eğitim Bir Sen], 2018). Buna rağmen sınıf öğretmenliği atama oranlarına göre, sınıf öğretmenliği programı mezunlarının sadece %17,4’ü atanabilmiştir (Öğretmenler Haber, t.y.).

Tüm bu veriler ışığında, Türkiye’de öğretmen yetiştirme açısından dönüm noktası olarak kabul edilen, öğretmen yetiştirme görevinin Milli Eğitim Bakanlığı’ndan Yükseköğretim kurumlarına devredilmesi ile öğretmen niteliklerini artırmaya yönelik izlenen eğitim politikalarının sınıf öğretmeni yetiştirme programlarına ve istihdam politikalarına yansımalarını incelemenin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de öğretmen yetiştirme alanında yaşanan bu paradigma değişikliği sonrasında bireyin akademik temellerinin atıldığı ve kişiliğinin büyük oranda şekillendiği ilköğretim kademesine yönelik izlenen öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesi ve bu politikaların sınıf öğretmenliği programlarına yansımalarının incelenmesi büyük önem arz etmektedir. Tam da bu noktada kasıtlı kültürlenme sürecinin dinamik bir yapıda olduğu gerçeği göz önüne alınarak değişen şartlar doğrultusunda, ileride oluşturulacak politikalara ve öğretmen yetiştirme programlarına kaynaklık etmesi açısından alan uzmanlarının görüşleri

doğrultusunda 2018 yılında güncellenen ve günümüzde de geçerliliğini koruyan sınıf öğretmenliği lisans programının olumlu ve olumsuz yönlerinin incelenmesi ve geleceğin öğretmenlerinin sahip olması gereken özelliklerin belirlenmesi bir diğer önemli husus olarak görülmektedir. Öte yandan 1980 sonrasında öğretmen yetiştirme sisteminin değişmesi ile öğretmen istihdamına yönelik izlenen politikaların belirlenmesinin ve bu politikaların sınıf öğretmenlerinin istihdamına yansımalarının incelenmesinin konunun bir bütün olarak ele alınması açısından gerekli olduğu düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; Türkiye’de öğretmenlerin niteliklerini arttırmaya yönelik izlenen öğretmen yetiştirme politikalarının sınıf öğretmeni yetiştirme programlarına ve istihdam politikalarına yansımalarını incelemektir.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Türkiye’de öğretmen yetiştirme alanında öğretmen niteliklerini arttırmaya yönelik izlenen politikalar nelerdir?
2. İzlenen bu politikalar sınıf öğretmenliği programlarına nasıl yansımıştır?
3. 2018 yılında güncellenen ve günümüzde geçerliliğini koruyan sınıf öğretmenliği lisans programına ilişkin alan uzmanlarının görüşleri nelerdir?
4. Türkiye’de öğretmen istihdamına yönelik izlenen politikalar nelerdir ve bu politikalar sınıf öğretmenlerinin istihdamına nasıl yansımıştır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitim öğretim etkinliklerinin en önemli paydaşlarından biri de öğretmenlerdir. Öğretmen, bir toplumun geleceği olan, o toplumu kalkındıracak ve ileriye taşıyacak olan nesilleri yetiştiren, hayata hazırlayan kişidir.

Öğretmene toplumun şekillenmesinde ve geleceğin planlamasında büyük roller düşmektedir. Öğretmenin bu sorumluluğu onun daha yeterli ve birçok niteliğe sahip olmasını gerekli kılmaktadır. Bu sebeplerden dolayı öğretmenin yetiştirilmesi, istihdamı ve statüsü toplumu yakından ilgilendirmekte ve devletin önemli görevleri arasında yer almaktadır.

Bu bağlamda Türkiye, sözü edilen görevlere ilişkin hedeflediği politikalarını temel politika belgelerinde sunmaktadır. Bu temel politika belgelerinde hedeflenen politikalar ise ilgili

kurumların kendi politikalarını oluşturmasına kaynaklık etmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin temel politika belgelerinin ve ğretmen yetiştirme ve geliştirmeden sorumlu kurumların belgelerinin bu çerçevede incelenmesi büyük önem taşıtmaktadır. Nitekim bu kapsamda yapılan araştırmalar incelendiğinde temel politika belgelerinin ve kurumsal belgelerin genellikle bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmadığı da söylenebilir. Örneğın temel politika belgelerinden yalnızca hükümet programları ğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflediğı politikalar yönünden incelenmiş ancak diğerk temel politika belgeleri ve kurumsal belgeler ile öğretmenlerin istihdamına yönelik sunulan politikalar ihmal edilmiştir. Bu sebeple, yapılan bu alışma Türkiye'nin temel politika belgelerinde ve ğretmen yetiştirme ve geliştirmeden sorumlu kurumların kurumsal belgelerinde, başka bir anlatımla Türkiye'nin ğretmen yetiştirme politikalarında, ğretmen nitelikleri ve istihdamına ilişkin hedeflenen politikaları bütüncül bir bakış açısıyla incelemesi yönünden önemlidir.

Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2023 Eğitim Vizyonu belgesi (2018b)'nde ve 2020 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı (2019)'nda eğitim alanında hedeflenen politikaların veriye dayalı olarak izlenmesi, başka bir anlatımla hedeflenen politikaların ilgili alanlara ne ölçüde yansıdığının tespit edilmesi amaçlanmakta ve özendirilmektedir. Bu doğrultuda yapılan bu çalışmada da ğretmen niteliklerinin arttırılması kapsamında hizmet öncesi eğitim programlarına yönelik hedeflenen politikaların ilgili programlara yansımaları incelenmiştir, çalışmanın bu yönüyle de önem arz ettiğı söylenebilir.

Öte yandan bu çalışmada, alan uzmanları tarafından geleceğın ihtiyaçlarına yönelik ğretmen özellikleri tanımlanacağından araştırma bulguları, halen görev yapmakta olan ve ğretmen adayı tüm paydaşlara öğretmenlik mesleğı açısından gelecek odaklı bir perspektif sunulacak olması bakımından önem arz etmektedir. Bununla birlikte YK almış olduğı bir kararla üniversitelere kendi ğretmen yetiştirme programını hazırlamaları yönünde hak tanı mıştır. Bu noktadan hareketle yapılan çalışmada mevcut sınıf öğretmenliğı lisans programının olumlu ve olumsuz yönlerinin tanımlanacak olması ve alan uzmanlarından programa hangi derslerin eklenmesi yönünde görüş alınacak olması alanın ihtiyaçlarına yönelik eğitim programlarının yeniden düzenlenmesinde üniversitelere önemli bir tavsiye niteliğı taşıyacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma 1980 – 2020 yılları arası ile sınırlandırılmıştır.
2. Bu araştırma; Kalkınma Planları, Hükümet Programları, Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları, MEB Stratejik planları, MEB Şura Kararları, Öğretmen Strateji Belgesi, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, MEB kalite çerçevesi ve Türkiye'nin Yükseköğretim stratejisi belgesi ile sınırlıdır.
3. 2018 yılı sınıf öğretmenliği lisans programı ve sınıf öğretmenlerinin sahip olması gereken nitelikler konusundaki görüşler, Üniversitelerin sınıf eğitimi anabilim dalında görev yapan 30 öğretim üyesinin görüşleri ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

1. Araştırma kapsamına alınan belgelerin özgün olduğu ve gerçeği yansıttığı varsayılmaktadır.
2. Araştırma kapsamında görüşlerine başvurulmuş alan uzmanlarının, çalışmaya istekli olarak katıldıkları ve görüşlerini içtenlikle belirttikleri varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Politika: Devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü (Türk Dil Kurumu [TDK], 1998).

Politika Belgeleri: Türkiye’de öğretmen yetiştirme alanında uygulanan politikalara kaynaklık eden belgeler.

Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı: Eğitim fakülteleri sınıf öğretmeni yetiştirme programı.

Alan uzmanı: Uzmanlığını sınıf eğitimi anabilim dalında yapmış olan öğretim üyesi.

İstihdam: Öğretmen adaylarının öğretmen yetiştirme kurumlarına seçimi, mesleğe atanması ve öğretmenlerin çalışma koşulları.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Türk Milleti, vermiş olduğu istiklal mücadelesi sonucunda, sergilediği üstün cesaret ve milli mücadele ruhu ile devlet kurma geleneğini bir kez daha göstermiş ve büyük bedeller ödeyerek 1923 yılında Cumhuriyeti kurmuş ve Anadolu’yu ebedi vatanı olarak ilan etmiştir. Halkın egemenliğini esas alan bu yönetim şekli bir takım temel ilkeler üzerine inşa edilmiş ve bu ilkelerin toplumda yer etmesi maksadıyla özellikle eğitim hususu üzerinde önemle durulmuştur. Nitekim Cumhuriyet ilan edilmeden evvel Atatürk önderliğinde ordu cephede savaş verirken bir yandan da Maarif Kongreleri düzenlenmekte ve İstiklal Mücadelesi sonrası toplumun inşası için büyük adımlar atılmaktaydı. Cumhuriyet’in ilanından sonra ise eğitim hususuna verilen önem artarak devam etmiş, bu kapsamda yabancı uzmanlar ülkeye davet edilmiş ve raporlar hazırlanmıştır.

Ülkenin mevcut durumu ve hazırlatılan raporlar doğrultusunda eğitimi güçlendirmek ve genele yaymak maksadıyla evvela öğretmen yetiştirme konusuna ağırlık verilmiş ve bu duruma verilen öneme, Atatürk’ün ‘Öğretmenler yeni nesil sizin eseriniz olacaktır’ vecizesi de dayanak olmuştur. Bu bağlamda savaştan yeni çıkan Türkiye Cumhuriyeti’nin nüfusunun büyük çoğunluğunun köylerde ikamet etmesi ve Cumhuriyet’in ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilen harf inkılabı sonrasında okuma yazma seferberliğinin başlatılması neticesinde hedeflenen politikalarla köye öğretmen yetiştirme çalışmaları hız kazanmıştır. Bu kapsamda Cumhuriyet’in ilk yıllarında İlk Öğretmen Okulları, Köy Muallim Mektepleri, Köy Eğitim Kursları ve Köy Öğretmen Okullarının eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunduğu bilinmektedir (Akyüz, 2014; Duman, 1999; Güven, 2018).

1940’lı yıllara gelindiğinde köyü merkeze alan eğitim anlayışının köy enstitüleri ile devam ettiği görülmektedir. Nitekim bu okulların eğitsel açıdan taşıdığı değerin yanında

kalkınmanın sağlanması maksadıyla özellikle İzmir İktisat Kongresinde belirlenen politikalar doğrultusunda ekonomik gelişmenin sağlanmasına yönelik rolleri de bulunmaktadır. Bu çerçevede hedeflenen politikalar kapsamında köy enstitülerinin programları oluşturulmuş ve uygulamaya konulmuştur (Akyüz, 2014, s.392; Güven, 2018, s. 323).

1950’de Cumhuriyet’i yöneten kadronun değişmesi ve Demokrat Parti’nin iktidara gelmesi ile eğitim politikalarında da bir takım değişiklikler yaşanmıştır. Bu doğrultuda köyler için ayrı bir öğretmen yetiştirmek maksadıyla 1940’da açılan, zamanla sayıları 21’e ulaşan Köy Enstitüleri, köy-şehir farkı kalmadığı gerekçesiyle 1954’de çıkarılan 6234 sayılı kanunla geleneksel ilk öğretmen okulları ile birleştirilmek suretiyle kapatılmıştır (Duman, 2017, s.339).

1973 yılına gelindiğinde, Milli Eğitim Temel Kanunu çıkarılmış, bu kanun kapsamında öğretmenlik mesleği özel bir ihtisas alanı olarak belirtilmiş ve öğretimin her kademesindeki öğretmenlerin yükseköğrenim görmelerinin sağlanması gerektiği vurgulanmıştır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973). İzlenen bu politikalar doğrultusunda 1974-1975 eğitim öğretim yılından itibaren bazı İlk Öğretmen Okulları iki yıllık eğitim enstitülerine dönüştürülmüş ve bu kapsamda eğitim programları düzenlenmiştir.

1980 yılında yaşanan darbe sonrasında ülkede oluşan siyasi iklim doğrultusunda izlenen politikaların eğitim politikalarına da yansımaları olmuştur. Bu kapsamda öğretmen yetiştirme görevi 20 Temmuz 1982 tarih ve 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Milli Eğitim bakanlığından alınarak Yükseköğretim Kurulu bünyesinde yer alan üniversitelere devredilmiştir. İzlenen politikalar neticesinde Eğitim Enstitüleri yerini Eğitim Yüksekokullarına bırakmış ve başta iki yıl olan eğitim süresi 1990’da iki yıllık eğitimin istenilen nitelikte öğretmen yetiştirmede yeterli olmadığı düşünülerek dört yıla çıkarılmış ve bu doğrultuda öğretmen yetiştirme programları hazırlanmıştır (Duman, 2017, s.345).

1992 yılında ise Eğitim Yüksekokulları, Eğitim Fakültelerine devredilmiş ve isim değişikliğine giderek Sınıf Öğretmenliği programı adını almıştır (YÖK, 1992). Daha sonraları muhtelif zamanlarda dönemin ihtiyaçları doğrultusunda izlenen politikalar çerçevesinde Sınıf Öğretmenliği programları güncellenmiştir.

Bu bağlamda aşağıda bütünlük arz etmesi açısından gerek Cumhuriyet öncesi gerek Cumhuriyet döneminde Türk eğitim sistemi içinde ilköğretime öğretmen yetiştirmenin gelişimi, ilköğretime öğretmen yetiştiren kurumların programları, ilköğretime öğretmen

yetiştiren kurumlara ğrenci seçimi ve ğretmen istihdamı ile araştırmaya kaynaklık eden belgelere ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

2.1. İlköğretime ğretmen Yetiştiren Kurumlar

Türkiye binlerce yıllık geçmişi ile birçok değişimi de içinde barındıran köklü bir eğitim geleneğine sahiptir. Tarihin olağan seyri içince zamanın ihtiyaçlarına göre değişim gösteren eğitim uygulamalarından biri de şüphesiz ğretmen yetiştirme hususudur. Bu başlık altında ilköğretime ğretmen yetiştiren kurumların gelişiminde önemli noktalar üzerinde durulmaya çalışılacaktır. Bu bölümde ilköğretime ğretmen yetiştirme uygulamalarına Cumhuriyet ncesi dönem ve Cumhuriyet sonrası dönem olmak üzere iki temel başlık altında değinilecektir.

2.1.1. Cumhuriyet ncesi Dönemde İlköğretime ğretmen Yetiştiren Kurumlar

Osmanlı Devleti’nde başlangıçta sadece bir takım dini bilgiler ve Kuran ğretmen amacıyla açılan ilkokullara mektep, mahalle mektepleri ve sıbyan mektepleri gibi isimler verilmekteydi. Bu okullar temel dini bilgiler ve becerilerin kazandırıldığı ilkokul niteliğindeki kurumlardı (Gelişli, 2005, s.1).

Fatih, İstanbul’da kurduğu medresede ilköğretimin ilk basamağı bir diğer deyişle sıbyan mekteplerinin ğretmen ihtiyacı için ayrı bir program uygulanmasını istemiştir. Bu durum ğretmen yetiştirme alanı ile ilgili özel bir çaba harcandığını da göstermektedir. (Dilaver, 1994, s. 29).

Sıbyan mekteplerine yönelik öğretmenlik uygulamalarından bir diğeri de ‘Kadın ğretmenli Ev Sıbyan Mektepleri’dir. İstanbul’da evlerini mektep olarak kullanan kadınların, evlerinin devlet tarafından onarımı için dilekçe verilmiş bu istek devlet tarafından kabul edilmiştir. Bu uygulama aynı zamanda bu evlerin sıbyan mektebi olarak devlet tarafından tanınması ve bu kadınların öğretmenlik mesleğini evlerinde icra ettikleri anlamına gelmektedir (Gelişli, 2005, s.2).

Zaman içerisinde sıbyan mekteplerine yönelik ğretmen yetiştirme ihtiyacı ile ilgili düşünce geliştirilememiş, batı tipi eğitim kurumları ortaya çıkana kadar bu konuya el atılmamıştır. Uzun zaman Osmanlı toplumunun eğitim ihtiyacına cevap veren bu kurumlar zaman içinde

kendilerinin yenileyemediklerinden modern anlamda yeni okullara ihtiyaç duyuldu. Bu ihtiyaç doğrultusunda 18. Yüzyılın ilk çeyreğinden sonra başlatılan batılılaşma ve modernleşme çalışmaları içinde önce askeri alanda, daha sonraları sivil alanda yeni okullar açılmaya başlandı (Duman, 1999).

Osmanlı Devleti yetkilileri yaşanan gerilemenin nedeninin özellikle askeri alandaki yeniliklerin takip edilememesi olduğuna inanmaktaydı bu maksatla ordunun modern anlamda ihtiyaçlarını karşılamak için rüştiyeler açıldı.

Geleneksel Osmanlı eğitim anlayışı dışında açılan bu yeni okullar için öğretmenlere ihtiyaç duyuldu. Nitekim eğitimdeki bu yenileşme akımının medrese mezunu muallim ve müderrislerle maçına ulaşması mümkün görülmemekteydi. Bu maksatla batı tipi kurulmaya çalışılan devlet teşkilatına memur yetiştirmek ve rüştiyelerin öğretmen ihtiyacını karşılamak için İstanbul'da 16 Mart 1848'de ilk Darülmuallimin başka bir ifadeyle 'Darülmuallimin-i Rüşti' açıldı (Dilaver, 1994, s.29; Duman, 1999).

1848 yılında açılan Darülmuallimin Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitim bilimlerinin öneminin farkına varılıp, etkili öğretim yöntemlerinin öğretilmesi ve bu doğrultu öğretmenler yetiştirilmesi maksadı ve bunların öneminin fark edilip kurumsallaştırılması yolunda Tanzimat döneminde atılan ilk adımdır (Akyüz, 2014, s.177).

1848'de açılan öğretmen okulundan sonra geçen 20 yıl içinde bu alanda herhangi bir gelişme olmamış ancak İstanbul'da 15 Kasım 1868 yılında, ilkokullara öğretmen yetiştirecek olan ve ilköğretmen okullarının başlangıcı sayılabilecek Darülmuallim-i Sıbyan eğitime başlamıştır (Dilaver, 1994, s.30).

Darülmuallim-i Sıbyanların öğretim süresi başlangıçta 1 yıl idi ancak 1869 yılında çıkarılan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile öğretim süresi 2 yıla yükseltildi. Darülmuallim-i sıbyanların programında ise Usul-i Tedrisiye, Lisan-ı Türki ve İmla, Tenasübe kadar Hesap, Muhtasar Tarih-i Osmani, Muhtasar Coğrafya, Mebadi-i Hendese ve Mesaha, Farisi ve Yazı dersleri bulunmaktaydı (Akyüz, 2014, s.182).

Eğitimi bir devlet işi olarak ele alan, ilköğretimden yükseköğretime yeni bir eğitim sistemi kurmaya çalışan 198 maddelik bu nizamnamenin ülkenin öğretmen ihtiyacını da çok iyi düşündüğü, kurulması tasarlanan okul sistemine uygun bir öğretmen yetiştirme sistemini kurmaya çalıştığı görülür (Duman, 1999).

Nitekim bu nizamname ile sayıları giderek artan kız çocuklarının da eğitilmesi maksadıyla okulların sıbyan ve rüştiye kademelerine kadın öğretmen yetiştirmek üzere Darülmuallimatların (Kız Öğretmen Okulu) açılması öngörülmüş ve bu okullar 1870 yılında öğretime başlatılmıştır (Akyüz, 2014, s182).

Darülmuallimatlar için sıbyan şubesinin öğretim süresi 2 yıl, rüşdiye şubesinin öğretim süresi ise 3 yıl olarak belirlenmiştir ve daha sonraları iptidai mekteplere de öğretmen yetiştirmenin süresinin 3 yıl olmasına karar verilmiştir. Darülmuallimatların programları Darülmuallimlerin programlarına benzer nitelikte olup 1869 Nizamnamesi ile Darülmuallimatların sıbyan şubesi için Usul-i Talim adında bir ders eklenmiş olup ayrıca sadece kızlara hitap eden Tedbir-i Menzil, Dikiş, Nakış, Ameliyat-ı Hiyatiye gibi dersler de programa eklenmiştir (Akyüz, 2014, s.185).

Mutlakiyet dönemine gelindiğinde ise ilkokul öğretmenlerinin yetiştirilmesi hususunda bir nevi uygulama okulu mahiyetinde olan ve kurs şeklinde organize edilen Darülameliyatlar (Uygulama Okulu) karşımıza çıkmaktadır. Bu kurum ile ilkokullara acele olarak öğretmen yetiştirmek amaçlanmıştır (Koçer, 1967, s.31).

1882 senesine gelindiğinde ise öğretme yetiştiren kurumların İstanbul dışında da açılmaya başlandığı görülmektedir. 1882 – 1890 yılları arasında Sivas, Bursa, Amasya, Kastamonu, Kudüs, Trabzon, Edirne’de daha sonralarında ise Selanik, Kosova, Manastır, Aydın, Halep, Elazığ, Erzurum, Musul, Van ve Bolu’da bu okulların açıldığı bilgisine ulaşılmaktadır (Akyüz, 2014, s. 250).

İstanbul dışında açılan bu kurumların, medreselerin etkisinden kurtulamadığı, programlarında sık sık değişiklik yapıldığı, hatta zaman zaman kapatılmaları sebebiyle sistemli ve sürekli bir çalışma gösteremedikleri anlaşılmaktadır (Duman, 1999). Tablo 3’te yirminci yüzyılın hemen başında Darülmualliminler’in yerleri öğretmen ve öğrenci sayıları verilmektedir.

Tablo 3

1900’de Taşrada Bulunan Darümualliminler, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Vilayet Darümuallimlerinin Yerleri	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Edirne	1	63
Adana	1	(?)
Ankara	1	14
İzmir	2	28
Bağdat	4	59
Bursa	1	20
Diyarbakır	1	7
Selanik	6	58
Sivas	2	18
Trabzon	1	46
Kastamonu	1	7
Üsküp	2	39
Konya	2	80
Musul	2	10
Sana	5	47
Toplam	32	496

Kaynak: Akyüz, Y. (2014). *Türk eğitim tarihi m.ö. 1000 – m.s. 2014*. Ankara: Pegem Akademi.

Tablo 3 incelendiğinde, 1900 yılında Darümualliminlerin Anadolu ağırlıkta olmak üzere Osmanlı’nın hüküm sürdüğü farklı coğrafyalarda eğitim öğretim faaliyetlerini yürüttükleri görülmektedir. Dönemin okullarında görevli öğretmen sayısının otuz iki, eğitim öğretim hizmetlerinden faydalanan öğrenci sayısının ise dört yüz doksan altı olduğu görülmektedir. Öğretmen ve öğrenci sayısının en yoğun olduğu bölgelerin Selanik ve Bağdat’ta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Darümualliminlerin kuruluş düzeni ve 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesindeki ilgili hükümler Ekim 1891 ve 1904’te değiştirilmiş ve bu düzenlemelerle okul teşkilatlanmasında yeni oluşumlara gidilmiştir. Bu doğrultuda Darümuallimin idadi şubesi kapatılarak İptidaiye (ilköğretim), Rüşdiye, Aliye şubeleri şeklinde ve her şube 2 yıl olacak şekilde yeniden düzenlenmiştir (Akyüz, 2014, s.248; Öztürk, 1998, s.21).

Temmuz 1908’den hemen sonra Darümualliminden İptidaiye kısmı ayrılmış ve bağımsız bir okul haline getirilmiştir. 1909’da Darümuallim-i Aliye kapatılmış, öğrencileri ise Darülfununa gönderilmişti ancak 1910 yılında Darümuallimin-i Aliye yeniden açılmış ve faaliyetlerine tekrar başlamıştır (Satı’dan aktaran Akyüz, 2014, s.279).

Bu dönemde İstanbul’daki Darümuallimat, Darümuallimat-ı Aliye adını almış ve İptidai, İhzarî ve Ali adlarıyla üç kısma ayrılmıştır. İptidai kısım 5 yıllık bir öğretim sonunda ilkokullara kadın öğretmen yetiştirmeye başlamıştır (Akyüz, 2014, s. 282).

20. yüzyılın başlarında özellikle Emrullah Efendi'nin gayretiyle hazırlanan ve 1913 yılında yayımlanan 'Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu Muvakkatı' (Geçici İlköğretim Kanunu) ile ilköğretime öğretmen yetiştirme konusu önemle ele alınmış ve her il merkezinde yatılı birer Darülmuallimin açılması konusunda karar verilmiştir. Bu durum öğretmen okullarının gelişmesinde önemli bir dönüm noktası sayılmaktadır (Dilaver, 1994, s.32).

Ancak I. Dünya Savaşı sonrasında İstiklal mücadelesi sırasında Türk Milleti'nin giriştiği topyekün mücadelede öğretmenlerin cephelerde bulunması başta olmak üzere, öğretmensizlik ve öğretmenlerin maaşlarının zamanında ödenememesi ve okulların masraflarının karşılanamaması gibi nedenler ilkokullardan idadilere, Darülmuallimlerden Darülmuallimatlar'a kadar farklı işlev ve seviyelerdeki okulların kapatılmasına sebep olmuştur (Şanal & Alaca, 2019, s.295).

30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşmasına dayanarak İtilaf devletlerinin Anadolu'yu işgali sırasında Milli Mücadelenin örgütlenmesinde ve güçlendirilmesinde öğretmenler önemli bir rol üstlenmiştir. İşgalleri protesto amaçlı düzenlenen mitinglerde öğretmenler en ön saflarda yer almışlardır (Çolak'tan aktaran Şanal & Alaca, 2019, s.295).

15 Temmuz 1921'de ise Kütahya-Eskişehir savaşı devam ederken Ankara'da Atatürk önderliğinde yurdun dört bir tarafından gelen 250'den fazla erkek ve kadın öğretmenin katıldığı Maarif Kongresi toplanmıştır. Bu kongrede eğitimle ilgili önemli kararlar alınmıştır.

Nitekim Cumhuriyet döneminin hemen başında meşrutiyet döneminde benimsenen 'Her Vilayete Bir Darülmuallimin' fikri bırakılıp, mali imkânları dar, eğitim öğreti kadrosu eksik, öğrencisi az olan öğretmen okulları yerine her yönden güçlü ama az sayıda Darülmuallimin kurulması istenmektedir. Ayrıca 8 Nisan 1923'te çıkarılan 328 sayılı kanunla bu okullar genel bütçeye alınarak, her türlü maaş ve masraflar bakanlık bütçesinden karşılanmaya başlanmıştır (Dilaver, 1994, s.32). Darülmuallimin adı, 1924 – 1925 yılında Muallim Mektebi, 1935 yılında da Öğretmen Okulu olarak değiştirilmiştir (Akyüz, 2014, s. 380).

2.1.2. Cumhuriyet Döneminde İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumlar

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra eğitim sistemi, öğretim kademeleri ve okul türlerinde devletin yapısına ve temel özelliklerine uygun şekilde yapılanma süreci başlamış, özellikle Atatürk'ün direktifleri ile bu süreç nitelik ve hız kazanmıştır (Gelişli, 2005, s.1).

Ülkede özellikle çözülmesi gereken eğitim sorunlarının başında, eğitim ve öğretimin birliğe kavuşturulması geliyordu. Bu sorunun ortadan kaldırılması amacıyla 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarıldı. Bu kanunla bütün okullar Maarif Vekâletine bağlanarak, medreseler kapatıldı.

Bu girişimle öğretim birleştirilerek önemli bir eğitim sorunu çözümlenmiş olsa da savaştan yeni çıkan ve toplumu çağdaş temeller üzerine yeniden inşa etmeye çalışan anlayış için yeterli değildi. Oluşturulması planlanan yeni sosyal ve ekonomik yapıya uygun çağdaş bir eğitim sistemi için gerekli adımlar atılıyordu.

Bilindiği üzere büyük bir savaştan büyük bir zaferle çıkan Türk ulusunun %80'i köyde yaşıyordu. Köylerin tamamına yakınında okul ve öğretmen yoktu. İşte bu durum Cumhuriyet hükümetlerinin ilköğretime öncelik vermesine, ilköğretimi de bir köy eğitimi sorunu olarak düşünüp, ele almasına neden oldu (Duman, 1999, s.99).

Nitekim öğretmen okullarından mezun olan öğretmenlerin sayısı, okullaşma oranındaki artışın doğurduğu öğretmen ihtiyacını da karşılamaktan uzaktı. Diğer andan şehirdeki öğretmen okullarından mezun olanlar, köylü çocuğu olsalar dahi, köylere gitmeyi istemiyorlardı. Özellikle bayan öğretmenler için daha da güçlüklerle karşılaşıldığı görülmektedir. Bu öğretmenlerin köy hayatının şartlarına ve ihtiyaçlarına göre hazırlanmadıkları düşüncesi hâkim olmaya başlamıştı (Dilaver, 1994, s.32).

Bu tartışmaların olduğu sırada Türk eğitimi üzerinde inceleme yapmak üzere 1924 yılında Türkiye'ye davet edilen Amerikalı ünlü pedagog Prof. John Dewey, nüfusunun %80'ini köylünün teşkil ettiği bir ülkede, köy eğitiminin köyün iktisadi hayatı ile birleştirilmesini ve köye ayrı bir öğretmen tipinin yetiştirilmesi önerisinde bulunmuştur (Şanal & Alaca, 2019, s.299).

Dewey'in raporu zamanın Maarif Vekili Mustafa Necati'yi etkilemiş ve tavsiyelerini yerine getirme konusunda hemen harekete geçmiştir. Nitekim Mustafa Necati göreve başladığı tarihten itibaren üç hafta gibi kısa bir süre içinde 789 numaralı Teşkilat Kanunu tasarisını meclise sunmuştur. Bu doğrultuda 22 Mart 1926 yılında çıkarılan 789 sayılı Maarif Teşkilatı Kanunu ile Muallim Mektepleri, İlk Muallim Mektepleri ve Köy Muallim Mektepleri olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Koçer, 1967, s.89).

Bu kapsamda köy ilkokullarına öğretmen yetiştirmek için ilki Kayseri Zincidere'de diğeri de Denizli'de olmak üzere köy muallim mektepleri kurulmuştur (Şanal & Alaca, 2019, s. 299).

Bu iki yerdeki deneme başarılı olamamış ve nihayetinde 1933 yılında kapatılmıştır. Ancak bu deneme daha sonraları köy eğitmeni yetiştirme kursları ve köy enstitüleri gibi denemelere girişilmesine yol açmıştır (Dilaver, 1994, s.33).

Cumhuriyet'in ilanı ile başlayan, eğitimin toplumun tüm kesimlerine ulaştırılması çabaları kapsamında faaliyet gösteren Kayseri Zincidere ve Denizli Köy Muallim Mektepleri uygulamasından sonra Türkiye'de ilköğretimin vatanın her köşesine yayılmasını sağlamak ve öğretmeni köyün ekonomik kalkınmasının merkezine oturtmak için girişilen ikinci ciddi girişim eğitmen kurslarının açılması olmuştur (Öztürk, 1998, s.66).

Bu kapsamda ilk köy eğitmen kursu 6 Temmuz 1936'da Maarif vekâleti ve Ziraat vekâleti işbirliği ile Eskişehir'in Çifteler Çiftliği Mahmudiye Köyü'nde açıldı. Bu kursa katılan kişiler 8 -10 kişilik gruplara ayrılmış ve her grubun başına da bir öğretmen okulu mezunu öğretmen, bir ziraat okulu mezunu ziraat teknisyeni, bir de yapı usta okulu mezunu inşaat öğretmeni verilmiştir. Ayrıca her kursta, bu kursların işleyişini hazırlayan ve eğitmenlerin yetiştirilmesi için gerekli tedbirleri alan birer eğitim şefi de bulunmaktaydı (Şanal & Alaca, 2019, s.300).

Çifteler eğitmen kursundan başarılı sonuçların alınması üzerine 1937 -1938 öğretim yılında eğitmen kurslarının sayısının arttırılmasına karar verilmiştir. Bu maksatla Eskişehir, Kars, Edirne, Erzincan ve Kocaeli'nde yeni eğitmen kursların açılması gündeme gelmiştir (Öztürk, 1998, s.69; Şanal & Alaca, 2019, s.301).

Bu başarılı denemelerden sonra 1937'de İzmir Kızılçullu ile Eskişehir Çifteler'de başlangıçta Milli Eğitim ve Tarım bakanlıklarının ortak denetimi altında beş yıllık köy okullarına öğretmen yetiştirmek maksadıyla birer Köy Öğretmen Okulu açılmıştır (Güven, 2018, s.324).

Bütün bu denemeler neticesinde 1938 yılı itibariyle nüfusunun %79'u köylerde yaşayan ve okuma yazma bilmeyen Türk köylüsüne köyü, köylüyü tanıyan ve onların ihtiyaçlarını bilen eğitimciler yetiştirmek amacıyla Eğitim Bakanlığına getirilen Hasan Ali Yücel'in de çabalarıyla köylerde okullar açılmasına karar verilmiştir. Nitekim 17 Nisan 1940 tarihli ve 3803 sayılı Kanun ile tarım işlerine elverişli geniş arazisi bulunan köylerde ve onların hemen yakınlarında başlangıçta on, sonra yedi ve daha sonra da dört olmak üzere toplam 21 köy enstitüsü kurularak öğrenime başlamıştır (Güven, 2018, s. 324).

Köy Enstitülerinde işe dayanan uygulamalı bir eğitim veriliyordu. Köy çocuklarını eğitmesinin yanında köylüye tarım, teknik, sağlık gibi konularda rehberlik edebilecek olan

öğretmen yetiştiriliyordu. Zamanla köy – şehir farkı kalmadığı gerekçesiyle 1954'te çıkarılan 6234 sayılı kanunla, geleneksel ilk öğretmen okulları ile birleştirilmiştir (Duman, 1999, s. 101).

Köy Enstitülerinin açılışı ile 1940'dan 1953 yılına kadar iki tip ilkokul öğretmeni yetiştirme politikası izleniyordu. Hem ilköğretmen okulları hem de köy enstitüleri ilköğretime öğretmen yetiştiriyordu. Mevcut hükümetlerin köye yönelik politikaları sonucunda ilköğretmen okullarının programları yeteri kadar önemsenmedi bununla birlikte köy enstitülerinin programları da artan ihtiyacı istenen oranda karşılayamadığından bir takım kararlar alınması gerekti. Nitekim ilköğretmen okulları ile köy enstitüleri arasındaki program farklılığının eğitim birliğine aykırı olduğu da tartışılıyordu (Şanal & Alaca, 2019, s.303).

Tevfik İleri bakanlığı zamanında toplanan Beşinci Maarif Şura'sına arz edilen İlköğretmen Okulları Program Taslağı uzun tartışmalardan sonra kabul edilmiş, 27.01.1954 tarih ve 6234 Sayılı Kanun'la ilkokula öğretmen yetiştiren bütün kurumlar İlköğretmen Okulu adı altında birleştirilmiştir (Dilaver, 1994, s.36).

İlköğretmen okullarının süresi, 1932 – 1933 öğretim yılı başında 6 yıla çıkarılıp 3 + 3 şeklinde iki devreye ayrıldı. Bir süre ortaokul düzeyindeki ilk devresine öğrenci alınmayarak, öğretmen okulları lise dengi bir meslek okuluna dönüştü. Fakat daha sonraki yıllarda, tekrar bu okullara ilkokuldan sonra öğrenci alınmaya başlandı. 1969 yılında ise Milli Eğitim Bakanlığınca yapılan düzenleme ile ilk öğretmen okullarının öğretim süreleri ilkokuldan sonra 7, ortaokuldan sonra 4 yıl olarak belirlenmiştir (Duman, 1999).

1969 yılında öğretim sürelerinin düzenlenmesine yönelik yapılan bu çalışma ile ilköğretmen okullarının öğretim süresi normal liselerle aynı statüye kavuşmuş ve mezunlarına üniversiteye girme yolu açılmıştır (Öztürk, 1998, s.88).

Nitekim 1973 tarihli ve 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu kapsamında öğretmenlik mesleği özel bir ihtisas alanı olarak kabul edilmiş ve öğretmen adaylarının yükseköğrenim görmeleri şartı getirilmiştir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Çıkarılan bu kanun neticesinde ilköğretmen okulları, öğretmen yetiştirme görevini, 1976 yılından itibaren iki yıllık eğitim enstitülerine bırakarak yatılı klasik birer lise haline dönüştürülüp, öğretmen lisesi adı verilmiş ve zamanla sayıları da azaltılmıştır (Dilaver, 1994, s.39).

18 – 22 Temmuz 1988 tarihleri arasında toplanan XII. Milli Eğitim Şurası kararları doğrultusunda ve 8 – 9 Haziran 1989 tarihinde Ankara’da toplanan ‘Öğretmen Yetiştirme Danışma Kurulu Toplantısı’nda alınan kararlarla öğretmen liselerinin geliştirilmesi kapsamında komisyonlar kurulmuş ve komisyonların çalışmaları sonunda genel kurulca alınan karar doğrultusunda ‘Anadolu Öğretmen Lisesi’ uygulamasına geçilmiştir. Bu liselerden mezun olan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik yükseköğretim kurumlarına geçişlerinde katsayı kolaylığı sağlanmıştır (Dilaver, 1994, s.38).

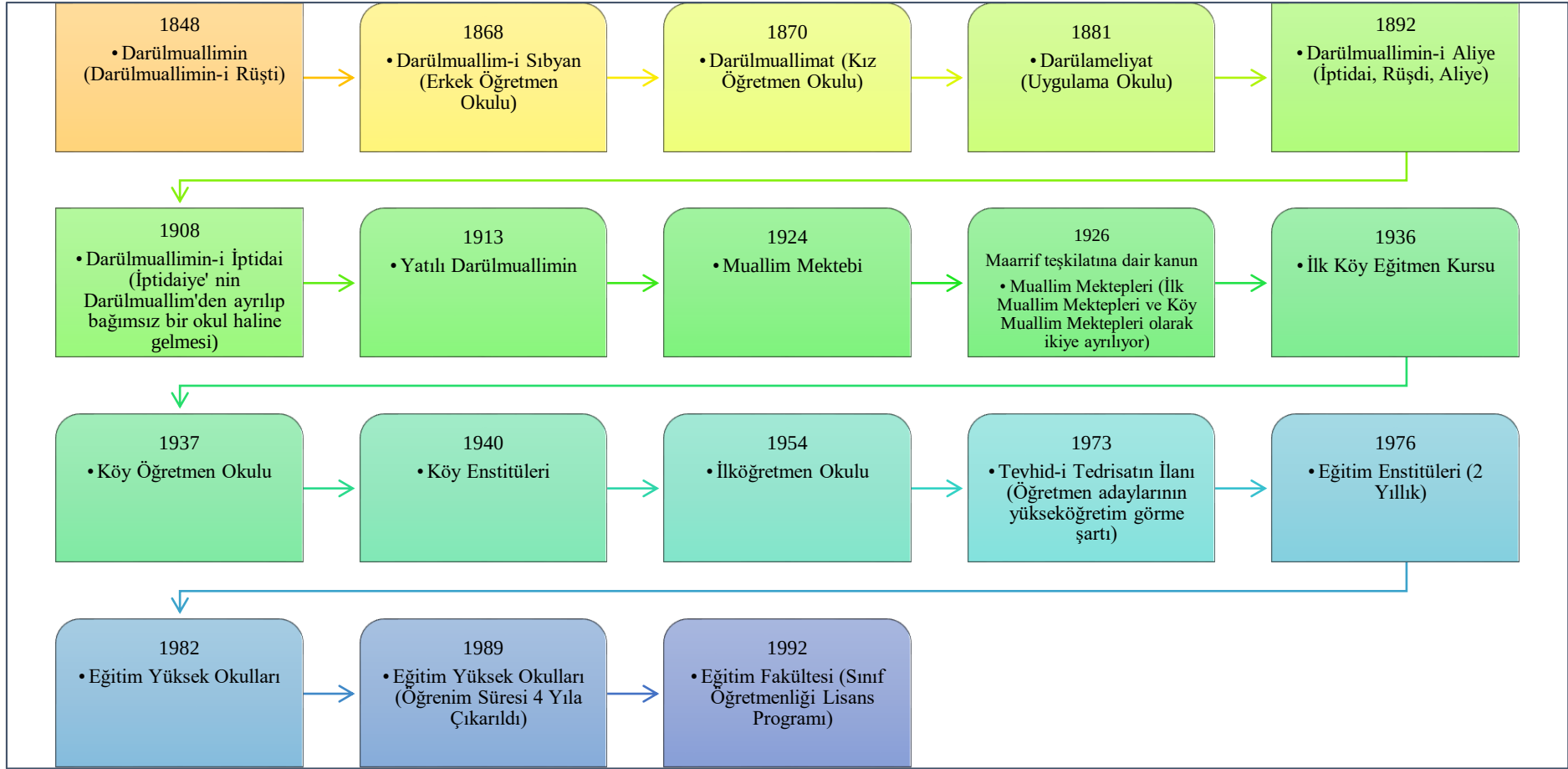
1973 yılında çıkarılan Milli Eğitim Temel Kanunu’nun bütün öğretmenlerin yükseköğrenim görmesi şartını getirmesi üzerine 24 Mart 1974 tarih ve 191 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile lise üzerine 2 yıllık Eğitim Enstitüsü mezunlarının ilköğretmeni olması kararı alınmıştır.

1981 – 1982 öğretim yılına gelindiğinde Üniversiteler Arası Seçme ve Yerleştirme Sistemi içine giren Eğitim Enstitüleri, 20.07.1982 tarihinden itibaren de Eğitim Yüksekokulları ismini alarak üniversite bünyesine dâhil edilmiştir (Dilaver, 1994, s.39).

Yükseköğretim Kurulu’nun 30.01.1987 tarih ve 473 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı’na gönderdiği yazıda öğretmen adaylarına verilen 2 yıllık bir eğitimin istenen nitelikte öğretmen yetiştirmekten uzak olduğunu bildirmesi üzerine 1989 yılından itibaren Eğitim Yüksek Okullarının öğrenim süresi 4 yıla çıkarılmıştır. 3 Temmuz 1992’de çıkan 3837 Sayılı Kanunla da bu okullar Eğitim Fakültesi adını almış ve ilköğretime öğretmen yetiştirmek amacıyla eğitim fakülteleri bünyesinde ‘Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı’ açılmıştır. (Dilaver, 1994, s.40; Duman, 1999).

Günümüzde de ilkökullara öğretmen yetiştirme uygulaması 4 yıllık Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği programı üzerinden devam etmektedir. Ancak yeniden yapılandırmalar neticesinde Eğitim Fakültelerinin lisans programlarının güncellendiği de görülmektedir (YÖK, 1998, 2007a, 2018).

Şekil 4’te Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası dönemlerde ilköğretime öğretmen yetiştiren kurumları bir görselde ifade etmek ve özetlemek amacıyla 1848 yılında kurulan Darülmualliminden, 1992 yılında faaliyete başlayan Eğitim Fakültelerine kadar olan süreçte ilköğretime öğretmen yetiştiren kurumlar sıralanmıştır.

Şekil 4. Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası dönemlerde ilköğretime öğretmen yetiştiren kurumlar.

2.2. İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumların Öğretim Programları

Bu bölümde ilköğretime öğretmen yetiştiren kurumların öğretim programları Cumhuriyet öncesi dönem ve Cumhuriyet sonrası dönem olmak üzere iki temel başlık altında incelenmiştir.

2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumların Öğretim Programları

Bilindiği üzere Cumhuriyet öncesi dönemde ilköğretime öğretmen yetiştiren kurumlar Darülmualimin, Darülmualimin-i Sıbyan, Darülmualimat, Darülameliyat, Darülmualimin-i Aliye Sıbyan Şubesi ve Darülmualim-i İptidaiye olarak sıralanmaktadır.

Darülmualimin'ler mektepler için öğretmen gerekli oldukça oradan temin edilmek üzere açılmıştır. Bu anlamda açılan ilk sivil öğretmen yetiştiren kurumdur. Darülmualimlerin açılışı ile ilgili belgelerde okullarda çocuklara okutulan derslerin 'kolay ve etkili öğretim yöntemlerinin' de bu okullara alınanlara öğretildiği ve bunları uygulayan öğretmenler yetiştirileceği belirtiliyordu. Bu bağlamda Ahmet Cevdet Efendi, Darülmualimin için 1851 tarihinde bir nizamname kaleme almış ve uygulamaya koydurmuştur (Akyüz, 2014, s. 177 - 178).

Eğitim sistemi ile ilgili ilk yönetmelik sayılabilecek olan bu Nizamname ile Rüşdiye, İdadiye ve Sultaniye şubelerinden oluşan Darülmualimin-i Aliye (Büyük Darülmualimin) kurulacağını, Darülmualim-i Sıbyanın da bu büyük Darülmualim'in parçası olacağını belirtir (Dilaver, 1994, s.30).

Darülmualim-i Sıbyan'ın öğretim süresi başlangıçta 1 yıldır. Bu okulun programı ise Ulum-i Diniye, İlm-i Mahariç ve Tecvid, Hesap, Tarih, Coğrafya, İmla ve İnşa, Hüsn-i Hat, Türkçe Sarf, Usul-i Cedide Üzere Tehecci derslerinden oluşmaktaydı. Daha sonraki yıllarda ise Sıbyan şubesinin öğretim süresi 2 yıla çıkarılmış, programa Usul-i Talim ve Terbiye, İlmi Ahlak, Hıfzısıhha ve ziraat dersleri eklenmiştir. Daha sonra da öğretim süresi üç yıla çıkarılmış, Mebadi-i Ulum-ı Tabiiye, Hendese Tatbikatı, Usul-i Defteri, Resim, El İşleri, Müzik, Beden Eğitimi dersleri ilave edilmiştir (Akyüz, 2014, s. 181; Öztürk, 1998, s. 19).

Darülmualimatların programları Darülmualimlerin programlarına çok benzer niteliktedir. 1869 Nizamnamesi ile Darülmualimatların programına, Darülmualim-i Sıbyanların programlarından farklı olarak Tedbir-i Menzil, Dikiş, Nakış, Ameliyat-ı Hiyatiye, Malumat-

ı Nafia (Faydalı Bilgiler) derslerinin eklenmesi öngörülmüştür (Akyüz, 2014; Öztürk, 1998, s.38). Darülmualimin-i Sıbyan ve Darülmualimatların programlarında dikkat çeken nokta bu programlarda yer alan dersler arasında usul-i Tedrisiye adında eğitim metotlarının gösterildiği bir dersin yer almış olmasıdır.

Cumhuriyet öncesi dönemde ilköğretime öğretmen yetiştiren bir diğer kurumun da Darülameliyat (Uygulama Okulu) olduğu bilinmektedir. Darülameliyatlar kısa sürede çok sayıda öğretmen yetiştirmek ve öğretmen açığını kapatmak için 1881’li yıllarda başlatılan girişimlerden birisidir. Darülameliyatların iki temel görevi olduğu ve programlarının da bu görevlere göre düzenleneceği anlaşılmaktadır. Darülameliyat’ın görevlerinden birincisi; Sıbyan mekteplerinde öğretmenlik yapacaklara öğretmenlik formasyonu kazandırmak, diğeri ise Sıbyan mekteplerinde öğretmen olduğu halde İptidai mekteplerde öğretmenlik yapmak isteyen ancak daha önce usul-i tedris (öğretim yöntemleri) ve uygulama derslerini almayanlara bu dersleri vermektir (Şimşek, 2014).

Darülmualimin kuruluş düzeni ve Maarif-i Umumiye Nizamnamesindeki ilgili hükümler 1891 ve 1892’de bir takım değişikliklere uğrayarak Darülmualimin-i Ali oluşturulmuş ve bünyesine İptidaiye, Rüşdiye ve Aliye şubeleri dâhil edilerek her bir şubenin öğrenim süresi 2 yıl olarak yeniden düzenlenmiştir (Akyüz, 2014, s.248). Cumhuriyet öncesi dönemde ilköğretime öğretmen yetiştirmekle görevli iptidaiye şubesinin 1898 yılına ait programı aşağıda tablo 4’te sunulmaktadır.

Tablo 4

1898’de İstanbul Darülmualimini İptidaiye Şubesinin Programı ve Haftalık Ders Saatleri

Dersler	1.Sınıf	2.Sınıf
Kuran-ı Kerim, maa Tecvid, Fıkhi Şerif	4	3
Dürr-i Tekta Şerhi	2	-
Arabi Sarf ve Nahiv	2	2
Kavaid-i Farisi ve Gülistan	2	2
Hesap	2 (Cezriyata kadar)	2 (Cezriyattan aşağı)
Coğrafya	2 Mebadisi ve Osmanlı	3 Umumi ve Osmanlı
Tarih-i İslam	2	1
Türkçe Kavaid ve İmla	3	-
İlm-i Eşya	1	1
Hüsn-i Hat	1	1
Usul-i İnşa	-	1
Fransızca	-	1
Usul-i Tedris ve Terbiye-i Ahlakiye	-	1
Toplam	21	18

Kaynak: Akyüz, Y. (2014). *Türk eğitim tarihi m.ö. 1000 – m.s. 2014*. Ankara: Pegem Akademi.

Tablo 4 incelendiğinde, ilköğretime öğretmen yetiştiren kurumlardan olan İstanbul Darülmualiminin İptidaiye şubesinin programında ders çeşitliliğinin arttığı görülmektedir. Derslerin ağırlıklı olarak Kuran-ı Kerim, tecvid ve fıkıh üzerine olduğu bununla birlikte Arapça dil bilgisi derslerinin görüldüğü anlaşılmaktadır. Programın derslerinde dikkat çeken bir diğer önemli noktalar ise yabancı dil olarak ikinci sınıfta Fransızcanın okutulmaya başlamasıdır. Ayrıca eğitim metotları ile birlikte ahlak eğitime yönelik derslerin yer almasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Aynı yılda İstanbul Darümuallimatının programı ve haftalık ders saati tablo 5’te gösterilmektedir.

Tablo 5

1898’de İstanbul Darümuallimatının Programı ve Haftalık Ders Saatleri

Dersler	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf
Kuran-ı Kerim ve Tecvid	2	1	1
Ulum-i Diniye	2	2	2
Arabi	2	2	2
Farisi	1	1	1
Kavaid-i Osmaniye ve Müntehebat	1	1	1
Kitabet ve Tatbikatı	1	1	2
Hüsn-i Hat	1	1	1
Usul-i Tedris (Ulul-i Talim ve İdare-i Mekatib)	2	1	1
Ahlak	-	2	1
İlm-i Eşya	1	1	1
Mevalid ve Ulum-i Tabiiye	-	1	1
Hufzıssıhha	-	1	1
İdare-i Beytiye	1	2	2
Hesap	2	1	1
Hendese	1	1	1
Resim	1	1	1
Coğrafya	2	1	1
Tarih	1	1	1
Musiki	1	1	1
El Hünelerleri	4	3	3
Toplam	26	26	26

Kaynak: Akyüz, Y. (2014). *Türk eğitim tarihi m.ö. 1000 – m.s. 2014*. Ankara: Pegem Akademi.

Tablo 5 incelendiğinde dikkat çeken ilk noktanın ilköğretime kadın öğretmen yetiştiren Darümuallimatların programının üç yıl olmasıdır. Ayrıca derslere bakıldığında Darümuallimin-i İptidaiye’den farklılaştığı görülmektedir. Resim, müzik, el becerileri, ev idaresi, sağlık bilgisi, eşya bilgisi gibi derslerin Darümuallimatların programında yer aldığı tespit edilmiştir.

Bilindiği üzere Meşrutiyetin ilanından hemen sonra 1908’de Darülmualлим-i Aliye’den İptidaiye şubesi ayrılmış ve başlı başına bağımsız bir okul haline gelmiştir. 1909’da kapatılan Darülmuallimin-i Aliye’nin 1910’da tekrar faaliyete başlaması ve Satı Bey’in bir takım çabaları sonucunda İptidai okulları yeniden Darülmuallimin-i Aliye’nin bünyesine alınmış ve öğrenim süresi 4 yıl olarak belirlenmiştir. Darülmuallim-i İptidainin programı ve ders saatleri aşağıdaki tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 6

1915’te Darülmuallim-i İptidainin Programı ve Ders Saatleri

	Dersler	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf
Malumat-ı Diniye	Kuran-ı Kerim ve Tecvid	1	1	-	1
	İbadat	2	1	1	-
	Siret-i Nebeviyye	-	-	-	-
Türkçe	Sarf, Nahiv	2	2	-	-
	Kıraat ve İmla	2	2	2	-
	Ezber ve İnşad	1	1	1	-
	Tahrir	1	1	1	-
	Kavaid-i Edebiye ve Kıraat	1	-	1	1
	Usul-i tahrir	-	-	-	-
	Hat	2	2	1	1
	Lisan-ı Ecnebi	3	2	1	-
	Hesap	-	-	-	2
	Cebir	1	2	2	2
	Resm-i Hatti, Hendese, Fenn-i Mesaha	-	-	-	1
	Kozmografya	-	-	-	1
	Usul-i Defteri	2	2	1	1
	Coğrafya	2	2	2	1
	Tarih	1	2	1	1
	Fizik	1	1	1	-
	Kimya	2	-	-	-
	Hayvanat	-	2	-	-
	Nebatat	-	-	1	-
	Tabakat	-	-	1	1
	Teşrif ve Fizyoloji-i beşer ve Hıfzıssıhha	-	-	-	1
	Hıfzıssıhha-i Mekatip	-	-	3	3
	Ziraat	-	-	3	3
	Fenn-i Terbiye	2	2	2	-
	Musiki ve Gına	2	2	2	2
	El işleri ve Terbiye-i Bedeniye	2	2	2	-
	Resim	2	2	2	1
	Ahlak, Malumat-ı medeniye ve hukukiye	-	1	1	1
	Tatbikat	-	-	-	9
	Toplam	32	32	32	33

Kaynaklar: Akyüz, Y. (2014). *Türk eğitim tarihi m.ö. 1000 – m.s. 2014*. Ankara: Pegem Akademi.

Öztürk, C. (1998). *Türkiye’de diünden bugüne öğretmen yetiştiren kurumlar*. İstanbul: Çözüm.

Tablo 6 incelendiğinde, 1915 yılına gelindiğinde ilköğretime öğretmen yetiştiren kurum olan Darülmualim-i İptidali'nin öğrenim süresinin dört yıla çıktığı görülmektedir. Bu doğrultuda program kapsamında verilen derslerin sayısında da artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gökbilimi, İnsan fizyolojisi, beden eğitimi gibi derslerin yanı sıra son sınıfta dokuz saatlik uygulama dersinin programa eklenmiş olması ilköğretime öğretmen yetiştirme açısından önemli bir yenilik olarak görülebilir.

2.2.2. Cumhuriyet Döneminde İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumların Öğretim Programları

Cumhuriyet ilan edildiği sırada varlığını koruyan Darülmualiminlerin, 1924 – 1925 yılı ile birlikte isim değişikliğine gittiği ve Muallim Mektepleri ismini aldığı bilinmektedir. Cumhuriyet'in ilanı ile kısa süre de olsa varlığını sürdüren Darülmualimin ve Darülmualimatın programları ve haftalık ders saatleri tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7

1924'te Darülmualimin ve Darülmualimatların Programı ve Haftalık Ders Saatleri

Dersler	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf
Din Dersleri	2	2	-	-	-
Türkçe ve Edebiyat	6	5	5	3	3
Tarih	2	2	2	2	-
İçtimayat	-	-	-	-	2
Malumat-ı Vatanîye	-	-	-	2	-
Ruhiyat, Terbiye, Terbiye Tarihi	-	-	-	3	4
Usul-i Tedris ve Tatbikat	-	-	-	-	9
Hesap	3	2	2	-	-
Hendese ve Resm-i Hattî	2	2	1	-	-
Cebir	-	-	-	2	-
Hikmet	-	2	2	1	-
Kimya	-	1	2	1	-
Hayavanat	-	-	-	2	-
Nebatât	-	2	-	-	-
Ziraat (Darülmualimatlarda yok)	-	-	2	-	-
Teşrih ve Fizyoloji	-	-	2	-	-
Umumi Hıfzıssıhha ve Mektep Hıfzıssıhhası	-	-	-	1	1
Tabakat	-	-	-	1	-
Coğrafya	2	1	2	1	-
Resim (Darülmualimatlarda ilk yıl 2 sonra 1'er saat)	2	2	2	2	2
El işleri (Darülmualimatlarda yalnızca ilk 3 yıl 1'er saat)	2	2	2	2	3
Yazı	2	1	-	-	-
Musiki (Darülmualimatlarda keman dersi zorunlu)	1	1	1	1	1
Terbiye-i Bedeniye	1	1	1	1	1
Ecnebi Lisanı	3	2	2	2	2
Dikiş-Bıçkı (Darülmualiminlerde yok)	1	1	1	2	1
İdare-i Beytiye, Çamaşır, Ütü, Tathir (Darülmualiminlerde yok)	-	-	2	-	-
Nakış ve Beyaz işleri (Darülmualiminlerde yok)	-	1	1	1	-
Tabahat (Darülmualiminlerde yok)	-	-	-	1	2
Çocuk Bakımı (Darülmualiminlerde yok)	-	-	-	-	1

Kaynak: Akyüz, Y. (2014). *Türk eğitim tarihi m.ö. 1000 – m.s. 2014*. Ankara: Pegem Akademi.

Tablo 7'ye bakıldığında, Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra 1924 yılında Darülmuallimin ve Darülmuallimatların öğrenim süresinin beş yıla çıktığı görülmektedir. İlköğretime öğretmen yetiştiren her iki kurumun da programı incelendiğinde çoğu dersin ortak olduğu ancak ilköğretime kadın öğretmen yetiştiren Darülmuallimatların programında el işi, nakış, çocuk bakımı, ev idaresi, çamaşır, ütü gibi derslerin yer aldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Nitekim John Dewey'in 1924 yılında Türkiye'ye davet edilmesinden sonra hazırladığı raporuna istinaden 1926 yılında Maarif Teşkilatı Kanunu ile Muallim Mektepleri, Köy Muallim Mektepleri ve İlk muallim mektepleri olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Duman, 1999).

Bu kanundan sonra 1927 – 1928 yılında öğretim süresi 3 yıl olan Köy Muallim Mektepleri açıldı. Köy Muallim Mektebi Müfredat Programı'na göre dersler her gün öğleden önce dört saat teorik, öğleden sonra 2 saat uygulamalı olmak üzere 6 saat olarak düzenlenmiştir. Uygulamalı dersler ise tarıma ait etkinlikler, atölye faaliyetleri, doğa inceleme gezileri, muhtelif yer ve kurumlara yapılan geziler, oyun, spor ve beden eğitimi olarak verilmiştir (Şanal & Alaca, 2019, s.299). Tablo 8'de köy muallim mektebi programları verilmektedir.

Tablo 8

Köy Muallim Mektepleri Müfredat Programları

Dersler	Birinci Sınıf	İkinci Sınıf	Üçüncü Sınıf
Türkçe	5	5	5
Milli Tarih ve Medeniyet Tarihi	2	2	1
Coğrafya	2	1	1
Yurt Bilgisi	-	1	1
Din Dersleri	1	-	-
Ruhiyat, Terbiye ve Mekteb-i Hıfzısıhha	-	3	2
Usul-ı Tedris	-	-	2
Tatbikat-ı Dersiye	-	-	6
Riyaziyat	4	3	2
Tabii İlimler	2	2	-
Hayatiyyat, Hıfzısıhhat ve Ziraat	2	2	1
Resim	2	2	1
El işleri	1	1	1
Musiki	2	2	1
Yazı	1	-	-
Toplam	24	24	24

Kaynak: Öztürk, C. (1998). *Türkiye'de düünden bugüne öğretmen yetiştiren kurumlar*. İstanbul: Çözüm.

Tablo 8 incelendiğinde, ilköğretime öğretmen yetiştiren köy muallim mektebinin öğrenim süresinin üç yıl olarak belirlendiği görülmektedir. Program kapsamında verilen derslere bakıldığında teorik ve uygulamaya dönük derslerin bir arada olduğu anlaşılmaktadır. Öte

yandan son sınıfta eğitim metotları ve öğretmenlik uygulaması derslerinin programda yer almasının öğretmenlerin formasyonu açısından önemli olduğu söylenebilir.

Zaman içerisinde istenen başarıyı gösteremeyen köy muallim mektepleri kapatılmış, devlete yük olmayan, İnkılapları köye götürebilecek, köyün kalkınmasını sağlayabilecek çeşitli konuları bilen, köyde kalabilen bir öğretmen tipi üzerindeki model arayışları devam etmiştir (Dilaver, 1994, s.34).

Bu maksatla 1939'de çıkarılan köy öğretmenleri kanunu ile öğretmen kursları açılmış ve bu kursları tamamlayanlar acil ihtiyaç bulunan köylere öğretmen olarak gönderilmiştir (Köy Öğretmenleri Kanunu, 1939).

Köy öğretmeni yetiştirme kursları 1938'de hazırlanan Köy öğretmeni yetiştirme kursları müfredat programı taslağı adıyla bastırılan programa göre yürütülmüştür. Bu program taslağı gereğince öğretmen kurslarında Türkçe, Aritmetik ve Geometri, Yurt ve Yaşama Bilgisi, Atölye Dersleri (Ağaç ve Maden İşleri), Eğitim Bilgisi (Köy Eğitimi, Çocuk Bilgisi, Öğretim Metodu, Ders Tatbikatı ve Münakaşası) dersleri okutulmuştur (Altunya'dan aktaran Şanal & Alaca, 2019, s.301).

Bu uygulamanın başarılı olması üzerine 1937 yılında beş yıllık köy okullarına öğretmen yetiştirmek amacıyla Köy Öğretmen Okulları açıldı. Köy Öğretmeni Yetiştirme Kursları ve Köy Öğretmen okulları 1940 yılında Köy Enstitülerine dönüştürüldü (Güven, 2018, s324).

1940'lı yıllarda ülkede 6 yaş üstündeki nüfusun okuma yazma oranı %22'idi. Bu oran köylerde %10'lara kadar düşüyordu. Ayrıca köyler sağlık, temizlik ve gelişme imkânlarından gerektiği gibi faydalanamıyordu. Bu yaygın eksikliklerle daha iyi mücadele etmek ve bunu yaparken de köylerin sosyal ve ekonomik yapısında eğitim ve öğretmen kanalıyla düzenlemeler ve gelişmeler sağlamak amacıyla Köy Enstitüleri eğitime başladı (Akyüz, 2014). Daha sonra 1954 yılında çıkarılan 6234 sayılı kanun ile köy - şehir farkı kalmadığı gerekçesiyle köy enstitüleri ilköğretmen okulları ile birleştirilmişti (Duman, 1999).

Köy Enstitüleri'nin ilk başlarda merkezi bir programı yoktu her okul kendi programını uyguluyordu. Ancak 1943 yılında bu dağınıklığı ortadan kaldırmak maksadıyla Köy Enstitüleri Öğretim Programı adıyla ortak bir program hazırlanmıştır. Programa göre 5 yıllık sürede %30 kültür, %30 meslek, %40 ziraat ve teknik içerikli derslerin verilmesi kararlaştırılmıştır (Şanal & Alaca, 2019, s.303). Köy Enstitülerinin 1943 tarihli programında yer alan ders grupları ve dersler tablo 9'da verilmektedir.

Tablo 9

Köy Enstitülerinin 1943 Tarihli Programına Göre Ders Grupları ve Dersleri

Kültür Dersleri	Ziraat Dersleri ve Çalışmaları	Teknik Dersler ve Çalışmalar
Türkçe	Tarla Ziraatı	Köy Demirciliği
Tarih	Bahçe Ziraatı	• Nalbantlık
Coğrafya	• Fidancılık,	• Motorculuk
Yurttaşlık Bilgisi	• Meyvecilik	Köy Dülgerliği
Matematik	• Bağcılık	• Marangozluk
Fizik	• Sebzecilik	Köy Yapıcılığı
Kimya	Sanayi Bitkileri Ziraatı	• Tuğla ve Kiremitçi
Tabiat ve Okul Sağlığı	Zooteckni	• Taşçılık
Yabancı Dil	Kümes Hayvanları Bilgisi	• Kireççilik
El Yazısı	Arıcılık ve İpek Böcekçiliği	• Duvarcılık, Sıvacılık
Resim-iş	Balıkçılık ve Su Ürünleri	• Betonculuk
Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar	Ziraat Sanatları	Köy ve El Sanatları (Kızlar)
Müzik		• Dikiş, Biçki, Nakış
Askerlik		• Örgü, Dokumacılık
Ev İdaresi ve Çocuk Bakımı		• Ziraat Sanatları
Öğretmenlik Meslek Bilgisi		
• Toplum Bilim		
• İş Eğitimi		
• Çocuk Ve İş Ruh Bilimi		
• Öğretmenlik Metodu ve Tatbiki		
Zirai İşletmeler Ekonomisi ve Kooperatifçilik		

Kaynak: Akyüz, Y. (2014). *Türk eğitim tarihi m.ö. 1000 – m.s. 2014*. Ankara: Pegem Akademi.

Tablo 9'a bakıldığında Köy Enstitülerinin programlarında derslerin üç ana ders grubu altında verildiği görülmektedir. Bu üç ana ders grubunun; kültür dersleri, ziraat dersleri ve teknik dersler olduğu bilgisi yer almaktadır. Ana grup dersler altında yer alan derslere bakıldığında öğretmen yetiştirme maksadıyla yapılan eğitim öğretim faaliyetlerinin geniş kapsamlı olduğu, çağın ihtiyaçları doğrultusuna hem kültür düzeyi yüksek hem de zirai ve teknik bilgilerle donanmış öğretmenlerin yetiştirilmesinin hedeflendiği sonucuna ulaşılabilir.

1932 – 1933 ders yılı başından itibaren ilköğretmen okullarının süresi 6 yıla çıkarılmış, ilk 3 yıl ilk devre sayılarak bu devrede ortaokul programlarının aynen uygulanması kararlaştırılmıştır. Son 3 yıl da mesleki devre sayılarak gerek alınan şura kararları, gerekse Maaske gibi yabancı uzmanların telkinleri ile Genel Kültür, İş ve Tarım ve Mesleğe Yönelten dersler adı altında yeni programlar geliştirilmiştir (Akyüz, 2014, s.382; Dilaver, 1994, s.36). Tablo 10'da ilköğretmen okullarının programları ve haftalık ders saatleri gösterilmektedir.

Tablo 10

1937 – 1938 Ders Yılında İlköğretmen Okullarının Programları ve Haftalık Ders Saatleri

Dersler	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf
Edebiyat	3	2	2
Pedagoji	-	2	1
Psikoloji	2	2	-
Terbiye Tarihi	-	-	2
Tedris Usulü ve Tatbikat	-	2	7
Sosyoloji	-	-	2
Tarih	2	2	2
Coğrafya	2	1	2
Riyaziye	4	4	1
Fizik – Kimya	4	4	-
Tabii İlimler ve Sağlık Bilgisi	2	2	3
Okul Sağlığı Bilgisi	-	-	1
Yabancı Dil	3	2	-
Jimnastik	1	1	1
Resim	1	1	1
Elişi	2	1	1
Müzik	1	1	1
Askerlik (Erkek İlköğretmen okulları İçin)	2	2	2
Biçki – Dikiş (Kız İlköğretmen okulları için)	2	1	1
Çocuk Bakımı (Kız İlköğretmen okulları için)	-	1	-
Ev İdaresi (Kız İlköğretmen okulları için)	-	-	1
Toplam	29	29	29

Kaynak: Öztürk, C. (1998). *Türkiye’de dünden bugüne öğretmen yetiştiren kurumlar*. İstanbul: Çözüm.

Tablo 10 incelendiğinde, ilköğretmen okulu programında dönemin çağdaş eğitim anlayışları doğrultusunda bir takım derslerin eklendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu derslerin başında psikoloji ve pedagoji derslerinin olduğu görülmektedir. Öte yandan eğitim tarihi dersinin de eklenmesi önemli bir yenilik olarak düşünülebilir. Ayrıca eğitim yöntemleri ve uygulama dersinin ikinci sınıftan itibaren verilmeye başlanması da önemli görülebilir.

1973 yılında çıkarılan 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 43. Maddesi gereğince tüm öğretmenlere yükseköğrenim görme şartı getirilmiştir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973). Bunun üzerine 24 Mart 1974 Tarih ve 191 Sayılı Talim Terbiye Kurulu kararı ile de lise üzerine 2 yıllık Eğitim Enstitüsü mezunlarının ilkokul öğretmeni olmasına karar verilmiştir. Daha sonra bu okullar 1981’den itibaren Eğitim Yüksek Okulları haline dönüştürülerek üniversiteler bünyesine alınmıştır (Dilaver, 1994, s.39). Tablo 11’de İlkokullara öğretmen (Sınıf Öğretmeni) yetiştiren 2 yıllık Eğitim Enstitülerinin programı verilmektedir.

Tablo 11

1979 – 1980 Sınıf Öğretmeni Yetiştiren 2 Yıllık Eğitim Enstitüleri Programı

Alanlar ve Dersler	1. Sınıf		2. Sınıf	
	1.Y.yıl	2.Y.yıl	3.Y.yıl	4.Y.yıl
Genel Kültür Dersleri (Zorunlu)	Haftalık Ders Saatleri			
• Türkçe Kompozisyon	2	2	-	-
• Düşünce Tarihi	-	3	-	-
• Ekonomiye Giriş	-	3	-	-
• Devrim Tarihi	-	-	2	2
• Yabancı Dil	2	2	2	2
• Araştırma	-	-	-	3
Sınıf Öğretmenliği Dersleri (Zorunlu)	-	-	-	2
• Hayat Bilgisi Öğretimi	-	-	2	2
• Türkçe Öğretimi	-	-	-	3
• Sosyal Bilgiler Öğretimi	-	-	3	-
• Fen Bilgisi Öğretimi	3	-	-	-
• Matematik Öğretimi	-	-	-	2
• Din Bilgisi Öğretimi	2	2	2	-
• Müzik ve Öğretimi	2	2	2	-
• Beden Eğ., Oyun Öğretimi	2	2	2	-
• Resim iş, Yazı ve Öğretimi	-	-	-	*
• Uygulama (Öğretmenlik Stajı)*	-	-	-	*
*Son sınıfta 15 gün süreyle ilkokullarda yapılyordu				
Öğretmenlik Formasyonu Dersleri (Zorunlu)	2	-	-	-
• Eğitime Giriş	-	3	-	-
• Eğitim Psikolojisi	-	-	2	-
• Eğitim Sosyolojisi	3	-	-	-
• Eğitim Prog. ve Yöntem	-	-	3	-
• Ölçme ve Değerlendirme	-	-	-	2
• Rehberlik	-	-	-	2
Yardımcı Dallar (Biri Zorunlu Seçilecek)	-	2	4	3
• Okulöncesi Eğitimi	-	2	4	3
• Özel Eğitim	-	2	4	3
İş ve Teknik Eğitimi Dersleri (Biri Zorunlu Seçilecek)	2	2	2	2
• El Sanatları	2	2	2	2
• Pratik Elektrik ve Elektronik	2	2	2	2
• Motor	2	2	2	2
• Tarım	2	2	2	2
• Kooperatifçilik	2	2	2	2
• İlk Yardım ve Sağlık Bilgisi	2	2	2	2
Seçmeli Alanlar (Biri Zorunlu Seçilecek)	3	3	3	-
• Türkçe	3	3	3	-
• Sosyal Bilgiler	3	3	3	-
• Matematik	3	3	3	-
• Fen Bilgisi	3	3	3	-
• Müzik	3	3	3	-
• Resim iş	3	3	3	-
• Beden Eğitimi	3	3	3	-

Kaynaklar: Akyüz, Y. (2014). *Türk eğitim tarihi m.ö. 1000 – m.s. 2014*. Ankara: Pegem Akademi.Öztürk, C. (1998). *Türkiye’de diinden bugüne öğretmen yetiştiren kurumlar*. İstanbul: Çözüm.

Tablo 11'e bakıldığında, iki yıllık eğitim enstitüsü programında yer alan derslerin genel kültür, öğretmenlik alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisine yönelik olduğu görülmektedir bu yönüyle öğretmen yetiştirme alanında dönemin çağdaş eğitim anlayışını yansıttığı söylenebilir. Ayrıca bir seçmeli ders ve bir seçmeli alan zorunlu tutulmuş ve bir takım seçenekler arasından öğrencinin tercihinin bırakılmıştır.

1981 yılında 2547 Sayılı ve bunu tamamlayan 1982 tarih ve 41 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Türk Yükseköğretim Sisteminde kapsamlı düzenlemelere gidilmiştir. Bu düzenlemelerden biri de Türkiye'deki tüm yükseköğretim kurumlarının üniversitelere bağlanmasıdır. Bu bağlamda daha önceleri Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları üniversitelere devredilmiştir. Bu devir neticesinde öğretmen yetiştiren kurumların adları, öğretim süreleri, bölüm ve programları gibi birçok unsurlarında da değişiklikler olmuş veya yeni kurumlar açılmıştır (Çoban, 2018a). İlgili kanun hükmünde kararname doğrultusunda öğretmen yetiştiren kurumların adları değişenler arasında eğitim enstitüleri de bulunmaktadır. Bu düzenleme ile eğitim enstitüleri eğitim yüksekokulları adını almıştır. Tablo 12'de eğitim yüksekokullarının programları verilmektedir.

Tablo 12

Eğitim Yüksek Okulları Sınıf Öğretmenliği Programı

Dersler	1. Sınıf		2. Sınıf	
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	4. Yarıyıl
Temel Matematik I-II	2	2	-	-
Temel Fizik I-II	2	2	-	-
Genel Biyoloji	2	-	-	-
İnsan Anatomisi ve Fizyolojisi	-	2	-	-
Genel Psikoloji	2	-	-	-
Temel Kimya I-II	-	-	2	2
Matematik Öğretimi	3	-	-	-
Toplum Sağlığı ve İlk Yardım	-	-	-	3
Müzik ve Öğretimi I-II-III	2	2	2	-
Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi I-II-III	2	2	2	-
Resim İş, Yazı ve Öğretimi I-II-III	2	2	2	-
Araştırma Yöntemleri	-	2	-	-
Genel Coğrafya	-	-	2	-
Ülkeler Coğrafyası	-	-	-	2
Türkiye Coğrafyası	-	-	-	2
Düşünce ve Uygarlık Tarihi	-	2	-	-
İş Eğitimi (İş ve Teknik Eğitimi) I-II	2	2	-	-
İş Eğitimi (Ev Ekonomisi) I-II	2	2	-	-
İş Eğitimi (Ticaret ve Turizm Bilgisi) I-II	-	-	2	2
İş Eğitimi (Tarım Bilgisi) I-II	-	-	2	2
Türkçe Öğretimi I-II	-	-	2	2
Hayat Bilgisi Öğretimi	-	-	-	2
Sosyal Bilgiler Öğretimi	-	-	-	3
Fen Bilgisi Öğretimi	-	-	3	-
Din Kültürü ve Ahlak Öğretimi	-	-	-	2
Eğitime Giriş	3	-	-	-
Eğitim Sosyolojisi	3	-	-	-
Eğitim Psikolojisi	-	3	-	-
İlkokul Programı ve Öğretim İlkeleri	-	3	-	-
Rehberlik	-	-	3	-
Eğitim Yönetimi	-	-	-	3
Öğretim Uygulamaları	Bir Ay			
Yabancı Dil I-II-III-IV	4	4	4	4
Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi I-II-III-IV	1	1	1	1
Türk Dili I-II-III-IV	1	1	1	1
Beden Eğitimi ve Güzel Sanat Dallarından Biri I-II-III-IV	1	1	1	1
Toplam	34	33	32	32

Kaynak: Öztürk, C. (1998). *Türkiye’de düünden bugüne öğretmen yetiştiren kurumlar*. İstanbul: Çözüm

Tablo 12 incelendiğinde, eğitim yüksekokulu sınıf öğretmenliği programında genel kültür derslerinin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Ayrıca programda alan bilgisi ve meslek bilgisine yönelik sunulan derslere bakıldığında çağdaş programlarda yer alan ders içerikleriyle benzer nitelikte olduğu göze çarpmaktadır. Programda dikkat çeken bir diğer nokta da öğretmenlik uygulamalarının bir ay süreyle olmasıdır. Nitekim bu programdan önce geçerli olan eğitim enstitüsü programlarına göre öğretmenlik uygulamaları dersinde süre olarak iki katı bir artış gözlenmiştir.

1989 – 1990 öğretim yılına gelindiğinde, eğitim yüksekokullarının öğretim süreleri dört yıla çıkarılmıştır. Bu sebeple YÖK başkanlığı, 1990 – 1991 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere Eğitim Yüksek Okulları Öğretim Programı’nı hazırlamıştır (Öztürk, 1998, s. 138). Tablo 13’te Eğitim Yüksek Okulları Öğretim Programı verilmektedir.

Tablo 13

Eğitim Yüksek Okulları Öğretim Programı

1. YIL			
I. Yarıyıl		II. Yarıyıl	
Dersin Adı	Saat Kredi	Dersin Adı	Saat Kredi
Türk Dili	3	Türk Dili	3
Genel Tarih	2	Türk Tarihi	2
Genel Coğrafya	2	Türkiye Coğrafyası	3
Yurttaşlık Bilgisi	2	Temel Matematik	2
Temel Matematik	2	Temel Fizik	3
Eğitime Giriş	3	Eğitim Sosyolojisi	2
Psikolojiye Giriş	2	Resim iş, Müzik veya Beden Eğt.	2
Sosyolojiye Giriş	2	Yabancı Dil (İng., Fr., Alm.)	2
Felsefeye Giriş	2	Atatürk İlk. ve İnkılap Tar.	2
Yabancı Dil (İng, Fr., Alm.)	2	Toplam	23
Atatürk İlk. ve İnkılap Tar.	2		
Toplam	24		
2. YIL			
III. Yarıyıl		IV. Yarıyıl	
Dersin Adı	Saat Kredi	Dersin Adı	Saat Kredi
Türk Edebiyatı	2	Türk Edebiyatı	2
Türk Tarihi	2	Genel Biyoloji	3
Ülkeler Coğrafyası	2	İlkokullar İçin Matematik	3
Temel Kimya	3	Öğrenme Psikolojisi	3
Gelişim Psikolojisi	3	Araştırma Teknikleri	2
Resim İş	2	Genel Öğretim Yöntemleri	3
Müzik	2	Resim İş ve Yazı	2
Yabancı Dil (İng., Fr., Alm.)	2	Müzik	2
Beden Eğitimi ve Oyun	2	Yabancı Dil (İng., Fr., Alm.)	2
İstatistik	2	Beden Eğitimi ve Oyun	2
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	2	Toplam	24
Toplam	24		
3. YIL			
V. Yarıyıl		VI. Yarıyıl	
Dersin Adı	Saat Kredi	Dersin Adı	Saat Kredi
Okuma-Yazma öğretimi	2	Türkçe Öğretimi	2
İlkokullar İçin Fen ve Tabiat Öğretimi	3	İlkokullar İçin Sosyal Bilgiler	3
Matematik Öğretimi	2	Ölçme ve Değerlendirme	3
Resim İş ve Yazı Öğretimi	2	Din Kültürü ve Ahlak	2
Müzik Öğretimi	2	Türk Eğitim Sistemi	2
Sağlık Bilgisi ve İlk Yardım	2	Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi	2
Yabancı Dil (İng., Fr., Alm.)	2	Yabancı Dil (İng., Fr., Alm.)	2

Yan Alan (Seçmeli)	4	Yan Alan (Seçmeli)	4
Okullarda Gözlem	3	Okullarda Uygulama	2
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	2	Toplam	24
Toplam	24		
4. YIL			
VII. Yarıyıl		VIII. Yarıyıl	
Dersin Adı	Saat Kredi	Dersin Adı	Saat Kredi
Fen ve Tabiat Bilgisi Öğretimi	2	İlkokul Programları ve Geliştirilmesi	3
Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi	2	Okul Yönetimi ve Denetimi	3
Eğitim Teknolojisi	2	Özel Eğitime Giriş	2
Rehberlik ve Ruh Sağlığı	3	Bilgisayar Kullanımı ve Öğretimi	2
Bilgisayar Kullanımı ve Öğretimi	2	Çocuk Edebiyatı	2
Yabancı Dil (İng., Fr., Alm.)	2	Türk Kültürü	2
Halk Eğitimi	2	Yan Alan (Seçmeli)	2
Yan Alan (Seçmeli)	4	Uygulama Semineri	4
Staj Çalışmaları	3	Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi	2
Toplam	24	Toplam	24

Kaynak: Öztürk, C. (1998). *Türkiye’de dünden bugüne öğretmen yetiştiren kurumlar*. İstanbul: Çözüm

Tablo 13 incelendiğinde, okutulan derslerin ‘genel kültür’, ‘alan bilgisi’ ve ‘öğretmenlik formasyonu’na yönelik olduğu görülmektedir. Öğrenim süresinin dört yıla çıkmasıyla ders sayılarında bariz bir artış olduğu görülmektedir. Ders sayılarındaki bu artışın yoğunluklu olarak genel kültür derslerine yönelik olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte programın üçüncü ve dördüncü yılında öğretmen adaylarına yan alan seçme imkânı verildiği anlaşılmaktadır. Nitekim seçilen bu yan alanlar ile ilköğretim öğretmenlerinin ortaokullarda da görev yapması planlanmıştır (Öztürk, 1998, s.138). Öte yandan programla ilgili bir diğer önemli nokta da öğretmenlik formasyonu derslerinin ‘okullarda gözlem’, ‘okullarda uygulama’, ‘staj çalışmaları’ ve ‘uygulama semineri’ şeklinde çeşitlendirilmiş olmasıdır.

1981 ve 1997 yılı arasındaki gelişmeler öğretmen yetiştirme sistemimiz açısından milat olarak kabul edilebilir. Bu süre zarfında yasal düzenlemeler neticesinde Türkiye’de öğretmen yetiştirme yeni bir boyut kazanmış, bu dönemde yapılan değişikliklerin üzerine bir takım güncellemeler yapılarak öğretmen yetiştirme sistemimiz nihai halini almıştır.

Bu bağlamda Yükseköğretim Kurulu, Dünya Bankası’nın da desteğini alarak Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Kapsamında 1997 yılında Eğitim Fakültelerinde kapsamlı bir düzenleme gerçekleştirerek yeniden yapılanmaya gitmiştir. Yükseköğretim Kurulu bu yeniden yapılanmaya gerekçe olarak; Eğitim Fakültelerinin yanlış yapılanması, temel amaçlardan uzaklaşması gibi sorunlarla karşı karşıya bulunduğunu ve ülkenin öğretmen gereksinimini karşılamada gerek nitelik gerekse nicelik olarak yetersiz kaldığını öne sürmüştür (Kavak, Aydın & Altun, 2007).

Yükseköğretim Kurulu yeni düzenlemede, her şeyden önce Eğitim Fakültelerinin “öğretmen yetiştirme” misyonlarına dikkat çekmekte, öğretmenlik mesleğini, kendine özgü ilke, yöntem ve uygulamaları olan bir meslek alanı olarak tanımlamakta ve yeni düzenlemeyi bu temel değerler üzerine inşa etmeyi öngörmektedir. Bu bağlamda yeni yapılanmanın program boyutunda; tüm lisans programları yeniden düzenlenmiş, bazı dallarda yeni programlar geliştirilmiş, diğer fakültelerde alan eğitimi tamamlayan mezunlardan öğretmen olmak isteyenler için Eğitim Fakültesi (ve enstitü) bünyesinde açılacak tezsiz yüksek lisans programları geliştirilmiş ve öğretmenlik formasyonu programı yeniden düzenlenmiştir (Kavak vd., 2007).

Tablo 14’te Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Kapsamında 1997 yılında yeniden düzenlenen Sınıf Öğretmenliği bölümü lisans programı sunulmaktadır.

Tablo 14

1997 Yılı Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı

BİRİNCİ YIL

Dersin Adı (I. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Dersin Adı (II. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Temel Matematik I	2	0	2	Temel Matematik II	2	0	2
Canlılar Bilimi	3	0	3	Genel Kimya	3	0	3
Türk Tarihi ve Kültürü	3	0	3	Uygarlık Tarihi	2	0	2
Coğrafyaya Giriş	2	0	2	Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği	3	0	3
Türkçe I: Yazılı Anlatım	2	0	2	Türkçe II: Sözlü Anlatım	2	0	2
Yabancı Dil I	3	0	3	Yabancı Dil II	3	0	3
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2	0	2	Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi II	2	0	2
Öğretmenlik Mesleğine Giriş	3	0	3	Okul Deneyimi I	1	4	3
Kredi		20		Kredi		20	

İKİNCİ YIL

Dersin Adı (III. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Dersin Adı (IV. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Genel Fizik	3	0	3	Çevre Bilimi	2	0	2
Türk Dili I: Ses ve Şekil Bilgisi	2	0	2	Türk Dili II: Cümle ve Metin Bilgisi	2	0	2
Ülkeler Coğrafyası	2	0	2	Çocuk Edebiyatı	3	0	3
Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı	3	0	3	Resim İş Eğitimi	2	0	2
Sanat Eğit. Kurumları ve Yöntemleri	2	0	2	Müzik II	2	0	2
Müzik I	2	0	2	Beden Eğitimi II	2	0	2
Beden Eğitimi I	2	0	2	Fen Bilgisi Laboratuvarı	1	2	2
Bilgisayar	2	2	3	Güzel Yazı Teknikleri ve Öğretimi	1	2	2
Gelişim ve Öğrenme	3	0	3	Öğretimde Planlama ve Değerlendirme	3	2	4
Kredi		22		Kredi		21	

ÜÇÜNCÜ YIL

Dersin Adı (V. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Dersin Adı (VI. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Müzik Öğretimi	2	2	3	Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi	2	2	3
Fen Bilgisi Öğretimi I	2	2	3	Fen Bilgisi Öğretimi II	2	2	3
İlk Okuma ve Yazma Öğretimi	2	2	3	Türkçe Öğretimi	2	2	3
Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi	2	2	3	Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi II	2	2	3
Matematik Öğretimi I	2	2	3	Matematik Öğretimi II	2	2	3
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme	2	2	3	Sınıf Yönetimi	2	2	3
Seçmeli I	2	0	2	Seçmeli II	2	0	2
Kredi		20		Kredi		20	

DÖRDÜNCÜ YIL

Ders Adı (VII. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Ders Adı (VIII. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi	2	2	3	Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim	2	0	2
Vatandaşlık Bilgisi	2	0	2	Sağlık ve Trafik Eğitimi	2	0	2
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	2	0	2	Rehberlik	3	0	3
İlköğretimde Drama	2	2	3	Öğretmenlik Uygulaması	2	6	5
Okul Deneyimi II	1	4	3	Seçmeli IV	2	0	2
Seçmeli III	2	0	2	Kredi		14	
Kredi		15		4 Yıl Toplam Kredi		152	

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (1998). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari-mart-1998.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Tablo 14 incelendiğinde, 1997 yılı sınıf öğretmenliği lisans programında teorik derslerin daha yoğun yer aldığı görülmektedir. Sekiz yarıyıda toplam yüz yirmi yedi saat teorik ders verilirken, yine aynı zaman dilimi içerisinde elli saatlik uygulama dersi bulunmaktadır. Ders yükünün en fazla ikinci yarıyıda, en az ise sekizinci yarıyıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin dört yıllık eğitimleri sonucunda toplam 152 kredilik ders ile mezun oldukları tespit edilmiştir.

Öğretmen yetiştirme konusunda 1997 yılında gerçekleştirilen geniş kapsamlı yeniden yapılandırmanın ardından 2006 – 2007 yılında öğretmen yetiştirme lisans programlarının ihtiyaçlar doğrultusunda güncellendiği görülmektedir.

2006 – 2007 yılında yapılan güncellemeye gerekçe olarak; 1997 düzenlemesinden bu yana üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı ve sivil toplum örgütlerinde düzenlenen sempozyum, panel, açıkoturum, çalıştay, konferans gibi akademik etkinliklerde, Eğitim Fakülteleri’nde uygulanan öğretmen yetiştirme programlarının; çağımızın gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip öğretmenler yetiştirmedeki yeterlikleri tartışılır olması gösterilmiştir. Programların güncellenmesinin bir diğer sebebi de 2003 – 2004 yılından itibaren olmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim programlarında yapılan değişikliklere uygun olacak bir öğretmen yetiştirme programı ihtiyaç duyulmasıdır. Ayrıca 2003 yılı itibarıyla ülkemizin içinde yer aldığı ‘Avrupa Yüksek Öğretim Alanı’ uygulaması (Bologna Süreci) ile lisans programlarından beklenen öğrenme çıktılarının bu uygulama içerisinde yer alan diğer katılımcılarla ortak asgari standartlara sahip olması gerekliliği üzerine programlarda bir takım güncellemeler yapılması gerekliliği de ortaya çıkmıştır (Kavak vd., 2007).

Tüm bu sebepler neticesinde 2006 – 2007 eğitim öğretim döneminde güncellenen Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı tablo 15’te verilmektedir.

Tablo 15

2006-2007 Eğitim Öğretim Yılında Güncellenen Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı

BİRİNCİ YIL							
Dersin Adı (I. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Dersin Adı (II. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Temel Matematik I	2	0	2	Temel Matematik II	2	0	2
Genel Biyoloji	2	0	2	Genel Kimya	2	0	2
Uygarlık Tarihi	2	0	2	Türk Tarihi ve Kültürü	2	0	2
Bilgisayar I	2	2	3	Genel Coğrafya	2	0	2
Türkçe I: Yazılı Anlatım	2	0	2	Türkçe II: Sözlü Anlatım	2	0	2
Yabancı Dil I	3	0	3	Yabancı Dil II	3	0	3
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2	0	2	Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi II	2	0	2
Eğitim Bilimine Giriş	3	0	3	Eğitim Psikolojisi	3	0	3
Kredi		19		Bilgisayar II	2	2	3
				Kredi		21	
İKİNCİ YIL							
Dersin Adı (III. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Dersin Adı (IV. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Genel Fizik	2	0	2	Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği	3	0	3
Türk Dili I: Ses ve Yapı Bilgisi	2	0	2	Türk Dili II: Cümle ve Metin Bilgisi	2	0	2
Fen ve Teknoloji Lab. Uygulamaları I	0	2	1	Çocuk Edebiyatı	2	0	2
Çevre Eğitimi*	2	0	2	Sanat Eğitimi	1	2	2
Sosyoloji*	2	0	2	Müzik Öğretimi	1	2	2
Müzik	1	2	2	Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi	1	2	2
Beden Eğitimi ve Spor Kültürü	1	2	2	Fen ve Teknoloji Lab. Uygulamaları II	0	2	1
Felsefe*	2	0	2	Güzel Yazı Teknikleri*	1	2	2
Öğretim İlke ve Yöntemleri	3	0	3	Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı	2	2	3
Kredi		18		Bilimsel Araştırma Yöntemleri	2	0	2
				Kredi		21	

ÜÇÜNCÜ YIL							
Dersin Adı (V. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Dersin Adı (VI. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Drama	2	2	3	Topluma Hizmet Uygulamaları	1	2	2
Fen ve Teknoloji Öğretimi I	3	0	3	Fen ve Teknolojileri Öğretimi II	3	0	3
İlk Okuma ve Yazma Öğretimi	3	0	3	Türkçe Öğretimi	3	0	3
Hayat Bilgisi Öğretimi	3	0	3	Sosyal Bilgiler Öğretimi	3	0	3
Matematik Öğretimi I	3	0	3	Matematik Öğretimi II	2	2	3
Ölçme ve Değerlendirme	3	0	3	Okul Deneyimi	1	4	3
Sınıf Yönetimi	2	0	2	Erken Çocukluk Eğitimi	2	0	2
Kredi		20		Kredi		19	
DÖRDÜNCÜ YIL							
Ders Adı (VII. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Ders Adı (VIII. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Görsel Sanatlar Öğretimi	1	2	2	Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim	2	0	2
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi	2	0	2	Seçmeli	2	0	2
Trafik ve İlk Yardım	2	0	2	Türk Eğitim Tarihi*	2	0	2
Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı	2	0	2	İlköğretimde Kaynaştırma	2	0	2
Etkili İletişim	3	0	3	Seçmeli	2	0	2
Öğretmenlik Uygulaması I	2	6	5	Öğretmenlik Uygulaması II	2	6	5
Rehberlik	3	0	3	Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	2	0	2
Özel Eğitim*	2	0	2	Kredi		17	
Kredi		21					
Toplam Teorik: 134		Toplam Uygulama: 44		Toplam Kredi 156		Toplam Saat: 178	
Programda yer alan (*) dersler ilgili yarıyılın tüm öğrencileri için zorunlu olan derslerdir.							

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (2007). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Tablo 15'e bakıldığında; yeni programda derslerin, %50 alan bilgisi ve becerileri, %30 öğretmenlik meslek bilgisi ve becerileri, %20 genel kültür dersleri oranlarında dağılım gösterdiği bulgusu mevcuttur. Ayrıca çekirdek derslerin fazla olması nedeniyle bu programda seçmeli ders sayısı daha az tutulmuştur. Bununla birlikte güncellenen program ile öğretmen adaylarına öğretmenlik uygulaması sırasında birleştirilmiş sınıflarda, köylerde ve Yatılı Bölge İlköğretim okullarında uygulama yapabilme fırsatı da verilmiştir. Bu programın dikkat çeken bir diğer özelliği de genel kültür derslerinin oranlarının arttırılmış olmasıdır (Kavak vd., 2007).

2006 – 2007 yılında yapılan bu değişikliklerden sonra, gerek Milli Eğitim Bakanlığı gerekse de Yükseköğretim Kurulu öğretmenlikle ilgili ihtiyaçlara ilişkin bir takım yeni düzenlemeler yapmaya devam etmişlerdir. Ayrıca 2010 ve 2014 yıllarında toplanan 18. ve 19. Milli Eğitim Şuralarında öğretmen yetiştirme ile ilgili önemli kararlar alınmış, 2017 yılında öğretmen yetiştirme sistemimizle ilgili 2023 vizyonu sunan Öğretmen Strateji Belgesi kabul edilmiştir (MEB, 2010a, 2014a, 2017a).

Yapılan bu düzenlemeler ve değerlendirmeler dışında öğretmen yetiştiren lisans programlarında üniversiteler ve fakülteler arasında haftalık ders saati, ders kredisi ve Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) yönlerinden yaşanan uyumsuzlukların da programların revize edilmesi ihtiyacını doğurduğu görülmektedir. Nitekim kredi ve AKTS uyumsuzluklarından dolayı yatay geçişlerde, çift ana dal uygulamalarında, Erasmus, Mevlana ve Farabi gibi ulusal ve uluslararası öğrenci değişim programlarında aksaklıklar yaşandığı görülmüştür (Çoban, 2018a).

Bu bağlamda süreç içerisinde oluşan ihtiyaçlardan dolayı programlar 2018 tarihinde güncellenerek 2018 – 2019 öğretim yılından itibaren fakültelerin birinci sınıflarına uygulanmaya başlanmıştır. Hâlihazırda öğretmenlerimiz güncellenen bu programa göre yetiştirilmektedir. Tablo 16'da 2018 yılında güncellenen Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı verilmektedir.

Tablo 16

2018 Yılı Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı

BİRİNCİ YIL										
Ders Türü	DERSİN ADI (I. YARIYIL)	Teori	Uygulama	Kredi	Akts	Ders Türü	DERSİN ADI (II. YARIYIL)	Teori	Uygulama	Kredi Akts
MB	Eğitime Giriş	2	0	2	3	MB	Eğitim Psikolojisi	2	0	2 3
MB	Eğitim Sosyolojisi	2	0	2	3	MB	Eğitim Felsefesi	2	0	2 3
GK	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 1	2	0	2	3	GK	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 2	2	0	2 3
GK	Yabancı Dil 1	2	0	2	3	GK	Yabancı Dil 2	2	0	2 3
GK	Türk Dili 1	3	0	3	5	GK	Türk Dili 2	3	0	3 5
GK	Bilişim Teknolojileri	3	0	3	5	AE	Çevre Eğitimi	2	0	2 4
AE	İlkokulda Temel Matematik	3	0	3	5	AE	İlkokulda Temel Fen Bilimleri	3	0	3 5
AE	Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği	2	0	2	3	AE	Türk Tarihi ve Kültürü	2	0	2 4
Toplam		19	0	19	30	Toplam		18	0	18 30
İKİNCİ YIL										
Ders Türü	DERSİN ADI (III. YARIYIL)	Teori	Uygulama	Kredi	Akts	Ders Türü	DERSİN ADI (IV. YARIYIL)	Teori	Uygulama	Kredi Akts
MB	Öğretim Teknolojileri	2	0	2	3	MB	Öğretim İlke ve Yöntemleri	2	0	2 3
MB	Türk Eğitim Tarihi	2	0	2	3	MB	Eğitimde Araştırma Yöntemleri	2	0	2 3
MB	Seçmeli 1	2	0	2	4	MB	Seçmeli 2	2	0	2 4
GK	Seçmeli 1	2	0	2	3	GK	Seçmeli 2	2	0	2 3
AE	Seçmeli 1	2	0	2	4	GK	Topluma Hizmet Uygulamaları	1	2	2 3
AE	İlkokulda Drama	2	0	2	4	AE	Seçmeli 2	2	0	2 4
AE	Fen Bilimleri ve Laboratuar Uygulamaları	0	2	1	3	AE	Oyun ve Fiziki Etkinlikler Öğretimi	3	0	3 5
AE	İlkokuma ve Yazma Öğretimi	3	0	3	6	AE	Türkçe Öğretimi	3	0	3 5
Toplam		15	2	16	30	Toplam		17	2	18 30

ÜÇÜNCÜ YIL											
Ders Türü	DERSİN ADI (V. YARIYIL)	Teori	Uygulama	Kredi	Akts	Ders Türü	DERSİN ADI (VI. YARIYIL)	Teori	Uygulama	Kredi	Akts
MB	Sınıf Yönetimi	2	0	2	3	MB	Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	2	0	2	3
MB	Eğitimde Ahlak ve Etik	2	0	2	3	MB	Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	2	0	2	3
MB	Seçmeli 3	2	0	2	4	MB	Seçmeli 4	2	0	2	4
GK	Seçmeli 3	2	0	2	3	GK	Seçmeli 4	2	0	2	3
AE	Seçmeli 3	2	0	2	4	AE	Seçmeli 4	2	0	2	4
AE	Hayat Bilgisi Öğretimi	3	0	3	5	AE	Sosyal Bilgiler Öğretimi	3	0	3	5
AE	Matematik Öğretimi 1	3	0	3	4	AE	Matematik Öğretimi 2	3	0	3	4
AE	Fen Öğretimi	3	0	3	4	AE	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi	3	0	3	4
Toplam		19	0	19	30	Toplam		19	0	19	30
DÖRDÜNCÜ YIL											
Ders Türü	DERSİN ADI (VII. YARIYIL)	Teori	Uygulama	Kredi	Akts	Ders Türü	DERSİN ADI (VIII. YARIYIL)	Teori	Uygulama	Kredi	Akts
MB	Öğretmenlik Uygulaması 1	2	6	5	10	MB	Öğretmenlik Uygulaması 2	2	6	5	12
MB	Özel Eğitim ve Kaynaştırma	2	0	2	3	MB	Okulda Rehberlik	2	0	2	3
MB	Seçmeli 5	2	0	2	4	MB	Seçmeli 6	2	0	2	4
AE	Seçmeli 5	2	0	2	4	AE	Seçmeli 6	2	0	2	4
AE	Müzik Öğretimi	3	0	3	4	AE	Karakter ve Değer Eğitimi	2	0	2	3
AE	İlkokulda Yabancı Dil Öğretimi	3	0	3	5	AE	Görsel Sanatlar Öğretimi	3	0	3	4
Toplam		14	6	17	30	Toplam		13	6	16	30

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (2018). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sinif_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf sayfasından erişilmiştir.

Tablo 16 incelendiğinde, 2018 yılında güncellenen program ile 2006 yılındaki program karşılaştırıldığında derslerin oransal dağılımlarında farklılık görülmektedir. 2018 yılı Sınıf Öğretmenliği Programında alan eğitiminin yanında öğretmenlik meslek bilgisi derslerine daha fazla ağırlık verildiği görülmektedir. Bunun birlikte seçmeli ders sayısı arttırılmış ve ihtiyaca göre öğretmenlik meslek bilgisi, alan eğitimi ve genel kültür derslerine yönelik birçok alternatif sunulmuştur. Bu programda dikkat çeken bir diğer husus ta uygulamalı derslerin toplam saatlerinin bir önceki programa göre yarıdan fazla olacak şekilde azalmış olmasıdır. 2018 yılı sınıf öğretmenliği lisans programında yer alan seçmeli derslerin listesi ise tablo 17’de verilmektedir.

Tablo 17

2018 Yılı Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı Seçmeli Dersler Listesi

SEÇMELİ DERSLER		
Meslek Bilgisi (MB)	Genel Kültür (GK)	Alan Eğitimi (AE)
Açık ve Uzaktan Öğrenme	Bağımlılık ve Bağımlılıkla Mücadele	Afetler ve Afet Yönetimi
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu	Beslenme ve Sağlık	Çocuk Edebiyatı
Eğitim Hukuku	Bilim Tarihi ve Felsefesi	Çocuk Psikolojisi
Eğitim Antropolojisi	Bilim ve Araştırma Etiği	Geleneksel Çocuk Oyunları
Eğitim Tarihi	Ekonomi ve Girişimcilik	İlkokul Ders Kitapları İncelemesi
Eğitimde Drama	Geleneksel Türk El Sanatları	İlkokul Programı
Eğitimde Program Dışı Etkinlikler	İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi	İlkokulda Alternatif Eğitim Uygulamaları
Eğitimde Program Geliştirme	İnsan İlişkileri ve İletişim	Kapsayıcı Dil Öğretimi
Eğitimde Proje Hazırlama	Kariyer Planlama ve Geliştirme	Risk Altındaki Çocuklar ve Eğitimi
Eleştirel ve Analitik Düşünme	Kültür ve Dil	Sınıf İçi Öğrenmelerin Değerlendirilmesi
Hastanede Yatan Çocukların Eğitimi	Medya Okuryazarlığı	Sosyal Beceri Öğretimi
Kapsayıcı Eğitim	Mesleki İngilizce	Türk Kültüründe Çocuk ve Eğitim
Karşılaştırmalı Eğitim	Sanat ve Estetik	
Mikro Öğretim	Türk Halk Oyunları	
Müze Eğitimi	Türk İşaret Dili	
Okul Dışı Öğrenme Ortamları	Türk Kültür Coğrafyası	
Öğrenme Güçlüğü	Türk Musikisi	
Öğretimi Bireyselleştirme ve Uyarlama	Türk Sanatı Tarihi	
Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitim		
Yetişkin Eğitimi ve Hayat Boyu Öğrenme		

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (2018). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sinif_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf sayfasından erişilmiştir.

Tablo 17’ye bakıldığında, yükseköğretim alanında giderek önem kazanan etik, moral, ahlaki ve kültürel konulara paralel olarak yeni programlarda da bu konuların üzerinde durulmaya başlandığı görülmektedir. Öte yandan öğretmen adaylarının daha insani ve erdemli bir ülkenin ve dünyanın inşasında aktif rol alacak, ahlaki ve kültürel liderler olarak yetişmesine olanak sağlayacak niteliklerin kazandırılmasına yönelik bir takım derslerin de programlara eklendiği sonucuna ulaşılmıştır (Çoban, 2018a). Tablo 18’de ise 2018 yılında güncellenen sınıf öğretmenliği programının ders türlerine göre teori, uygulama, AKTS ve kredilerinin dağılımları verilmektedir.

Tablo 18

2018 Sınıf Öğretmenliği Programı Ders Türlerinin Teori, Uygulama, Kredi ve AKTS’ye Göre Toplam Dağılımları

GENEL TOPLAM	TEORİ	UYGULAMA	KREDİ	AKTS	SAAT	YÜZDE
MB Meslek Bilgisi	44	12	50	88	56	35
GK Genel Kültür	26	2	27	42	28	19
AE Alan Eğitimi	64	2	65	110	66	46
TOPLAM	134	16	142	240	150	100

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (2018). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sinif_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf sayfasından erişilmiştir.

Tablo 18 incelendiğinde; meslek bilgisi, genel kültür ve alan eğitiminde teorik derslerin ağırlığının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Buna karşın uygulama derslerinin saatlerinin teorik derslerin saatlerine göre oldukça düşük olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan 2018 yılı sınıf öğretmenliği programında ağırlığın alan eğitime verildiği, genel kültür derslerine nispeten meslek bilgisi derslerinin ağırlıkta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.3. İlköğretim Kademesine Öğretmen Yetiştiren Kurumlara Öğrenci Seçimi ve Öğretmen İstihdamı

Nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesi kadar, onların seçilmesi ve sisteme dâhil edilmesi de önem arz etmektedir. Türk eğitim sisteminin geçmişinde öğretmenlerin seçilmesi ve atanması ile ilgili değişik uygulamaları görmek mümkündür (Çetin, 2013, s.158).

Bu bölümde ilköğretime öğretmen yetiştirmede öğretmenlerin seçilmesi ve sisteme dâhil edilmesi başka bir ifade ile öğretmen istihdamı, Cumhuriyet öncesi dönem ve Cumhuriyet sonrası dönem olmak üzere iki temel başlık altında incelenecektir.

2.3.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde İlköğretim Kademesinde Öğretmen Yetiştiren Kurumlara Öğrenci seçimi ve Öğretmen İstihdamı

Bilindiği üzere Osmanlı Devleti'nde başlangıçta ilkokullar bir takım dini bilgileri ve Kuran'ı öğretmek amacıyla açılmıştı. Fatih Sultan Mehmet açtığı Sahn-ı Seman ve Tetimme Medreselerinin yanında öksüz ve yetim çocukları okutmak için sıbyan mektepleri yaptırmıştır. II. Mahmut zamanında yayınlanan Talim-i Sıbyan hakkındaki ferman ile de bu okulla ilgili ilk ciddi düzenlemeler hayata geçirilmiş ve çocukların ergenlik çağına girmeden bu okullara gitmeleri şart koşulmuştur (Gelişli, 2005, s.1).

Osmanlı'da sıbyan mekteplerine muallim seçimi Fatih Sultan Mehmet zamanında önemli uygulamalar yapıldığı görülür. Bu dönemde sıbyan mektebi muallimi olacaklar için medreselerden farklı bir program uygulanmıştır. Fatih, vakfiyesinde, muallim olacak kişilerin çok iyi bir mizaca ve karaktere sahip olması, Allah'ı hoşnut edecek şekilde davranması, çocukları eğitmek için gayret göstermesi, görevini ağır bulup sevmemezlik etmemesi ve çocuklara bilmedikleri konuları güzellikle ve yumuşakça anlatacak nitelikte olması gerektiğini belirtmiştir (Akyüz, 2014, s.93).

Ancak Fatih Sultan Mehmet'in çizdiği yol kendisinden sonra bırakılmış, medreselerde biraz okumuş, ya da kendi kendine okuma yazma öğrenmiş ağırbaşlı kişiler sıbyan mekteplerine muallim olmuşlardır. Bunlar genellikle, mektebe bitişik caminin de imamı idiler (Akyüz, 2014, s.93).

Sıbyan Mektepleri ile ilgili uygulamalardan biri de 'Kadın Öğretmenli Ev Sıbyan Mektepleri'dir. Bu uygulama neticesinde İstanbul'da evlerini mektep olarak kullanan kadınların da öğretmenlik görevi üstelendikleri anlaşılmaktadır (Gelişli, 2005, s.2).

Fatih'in ilkokul öğretmenlerinin temel özelliklerini bugünkü çağdaş pedagojinin önerilerine uygun şekilde dile getirmesinden sonra öğretmen yetiştirme uygulamalarında Tanzimat dönemine kadar yenilikçi anlamda bir gelişme olmadığı görülmektedir (Güven, 2018, s.186).

Batılılaşma ve yenileşme hareketlerinin başlamasıyla 1848 yılında açılan Darülmuallimin-i Rüştî'lerden sonra 1868 yılında ilkokullara öğretmen yetiştiren Darülmuallimin-i Sıbyan açılmış peşi sıra 1870 tarihinde ilkokullara ve rüşdiyelere kadın öğretmen yetiştirmek maksadıyla Darülmuallimat öğretime başlamıştır. Bu dönemde sayılan bu okulların öğrenci kaynağı medreselerin etkisinde kalmıştır (Aşlıhoğlu & Kınay, 2018, s.248).

Bu okulların mezunlarına öğretmenliğe alınmada hakk-ı rüçhan (öncelik hakkı) verilmiş ve bunların İstanbul okullarında öğretmen yanında en az 6 ay uygulama gördükten sonra göreve atanacakları hükme bağlanmıştır (Dilaver, 1994, s.30).

1882 yılı itibari ile öğretmen yetiştiren okulların İstanbul dışında da açılmaya başlandığı görülür. Bu okullardan mezun olan öğretmenlerin ülkenin öğretmen ihtiyacını karşılamaktan uzak olduğu sonucuna varılmıştır. Nitekim o yıllarda ülkede 70 bine yakın öğretmen ihtiyacının olduğu tahmin edilmektedir (Ergün'den aktaran Dilaver, 1994, s.31).

Mevcut öğretmen ihtiyacını karşılamak maksadıyla çeşitli illerden gelen imamlar ve eski usulle yetişen öğretmenler yeni usulle öğretim metotları kurslarından geçirilerek öğretmen olarak atanmıştır (Akyüz, 2012, s.42).

Ayrıca Darülmualimin dışında çeşitli kaynaklardan öğretmenlik mesleğine yapılan atamalar arasında askeri okul mezunları da bulunmaktadır. Her düzeyde okullarda eğer öğretmen okulu çıkışlılar yoksa öğretmen kadrosunun yarısından fazlasını askeri okul mezunları doldurmuştur (Akyüz, 2014, s.189).

Darülmualimin'lerin şube düzenlemesi 1891'de değişerek iptidaiye (ilkokul), rüştiye ve aliye şeklinde isimlendirilmişlerdir ve bu şubelere giriş için bazı önemli şartlar getirilmiştir. Bu şartlar 'Muallimlikte Mesleki İhtisas Tesisine Dair Talimatta' yer almıştır. Bu talimata göre öğretmen okullarına seçileceklerin;

- İyi ahlaklı ve davranışlı olması,
- Öğretmenlik görevinden başka bir işle uğraşmaması,
- Kendisine verilecek derse bağlılığı ve ihtisasa uyması.

Şartları getirilmiş, bu hükümlerle öğretmenliğin meslekleşmesi için çok önemli bir adım atılmıştır. Nitekim bu şartların günümüzde dahi değerini koruduğu görülmektedir (Akyüz, 2014, s.251).

Yine bu talimatla öğretmenler daimi (kadrolu) ve seyyar (ek görevli) olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Daimi öğretmenlerin her zaman okulda bulunup öğretim görevi yanında öğrencilerin ahlak terbiyelerine ve okulun idare ve disiplinine nezaret etmeleri şart koşulmuştur (Akyüz, 2014, s.252).

1892 yılına gelindiğinde ise yayınlanan bir talimat ile ilkokullar ve öğretmenleri hakkında yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bu talimatnamenin 4. Maddesinde iptidai (İlkokul)

mekteplere muallim tayin edileceklerin Darümuallimin-i İptidaiye'den şehadetname almış bulunmaları ya da bir sınav sonunda yeterliklerini kanıtlamış olmaları, ayrıca iyi ahlaklı olmaları gerektiği karara bağlanmıştır (Akyüz, 2014, s.226).

Öğretmen adaylarının o dönemde iptidaiye şubesine girmeleri için ise Sarf ve Nahiv, Kıraat-ı Türki, Hat ve İmla'dan sınav vermek, iyi ahlaklı olmak, 18'den aşağı ve 30'dan yukarı yaşta olmamak, sakat, özürlü ve hastalıklı olamamaları lazımdır. Ayrıca bu okullar burslu olduğundan mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğini yapmayanlardan aldıkları bursun iadeleri istenmiştir (Akyüz, 2014, s.248). Ancak bu dönemde çok sayıda muallim yetiştirme gayesiyle Darümuallimin-i İptidaiye'lere medreselerden derlenmiş 900 sınavsız öğrenci alımı yapılmıştır (Koçer, 1967, s.51).

Zaman zaman nitelikli ve çok sayıda erkek ve kadın öğretmen yetiştirilmesi fikri önem kazanmış olsa ve bu yönde bazı uygulamalara gidilse de gerek ihtiyaç, gerek kayırma, gerek mesleğin öneminin yeterince anlaşılamaması nedeniyle meslek okulları dışından pek çok kimse (kapıcılar, kahveci çırakları vs...) mesleğe alınmıştır. Maarif Nazırı Emrullah Efendi'nin 1910'da gazetelerde yayınlattığı bir ilanla 'yalnızca okuma bilenlere bile muallimlik ehliyetinin verileceğini ve bunların muallim olarak atanacaklarını' duyurmuştur (Akyüz, 2014, s.283).

1915 yılında yayınlanan bir Nizamname, öğretmenlik mesleğinin resmi makamlarca önemsenmediğinin kanıtı olacak şekilde hükümler barındırmaktadır. Örneğin Nizamnamenin 16. Maddesinde Sultani mekteplerinde meccanen okuyan öğrencilerden tembel ve yaşı ilerlemiş olanlar cezalandırılmak için zorla İstanbul Darümuallimin (Erkek Öğretmen okulu) ve Darümuallimatına (Kadın Öğretmen Okulu) aktarılması karara bağlanmıştır (Akyüz, 2014, s.281).

Kurtuluş savaşı döneminde ise ülke topyekûn olarak bir mücadeleye girişmiş öğretmenlerde bu mücadelenin destekleyicisi, Milli uyanış ve mücadelenin birer örgütleyicisi olmuşlardır. Aynı zamanda Mart 1921 tarihli kanun ile öğretmenlerin askerlik görevleri ertelenmiş olmasına rağmen öğretmenler cephede gönüllü olarak fiilen de çarpışmışlardır (Öztürk, 1998, s.46).

Tüm bu kurtuluş mücadelesinin verildiği yıllarda 15 Temmuz 1921 tarihinde Ankara'da birçok öğretmenin de katılımıyla Maarif Kongresi toplanmış, Mustafa Kemal kongredeki konuşmasında öğretmenleri 'gelecekteki kurtuluşumuzun saygı değer öncüleri' olarak tanımlamıştır (Öztürk, 1996, s.39).

1923 yılında toplam öğretmen sayısı içerisinde ‘mesleki öğrenim görmüş’ olanların sayısı toplam 2734’tür. Bunların 2356’sı erkek öğretmen iken kadın öğretmenlerin sayısı 378’dir. Bunların önemli bir kısmı medreselerden ayrılp bir iki senelik bir öğrenimle Darülmualiminlerden mezun olmuş, medrese alışkanlık ve düşüncelerinden kurtulamamış, çoğu imamlık ve müezzinlikle görevli hocalardır. Geri kalan 7368 öğretmenden 1357’si ancak ilköğrenim görmüş, 711’i doğrudan medreselerden ayrılmış, 152’si muntazam tahsil görmemiş, 2107’si hiçbir öğretmenlik ehliyeti taşımayan kişilerdi (Unat’tan aktaran Akyüz, 2014, s. 380).

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte her alanda olduğu gibi öğretmen yetiştirmede de atılım gerçekleştirilmiş günümüze gelene kadar öğretmenlik mesleği pek çok aşamadan geçerek gerek nitelik gerekse de nicelik yönünden değişimler göstermiştir.

2.3.2. Cumhuriyet Döneminde İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumlara Öğrenci Seçimi ve Öğretmen İstihdamı

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra öğretmenliğe bir meslek olarak değer verilmeye başlandığı ve buna bağlı olarak öğretmen yetiştirmenin önemli konular arasında yer aldığı görülmektedir. Bu anlayışın bir sonucu olarak 13 Mart 1924 tarihinde çıkarılan 439 sayılı orta tedrisat muallimleri kanununun birinci maddesinde ‘Muallimlik devletin umumi hizmetlerinden talim ve terbiye vazifesini üzerine alan müstakil sınıf ve derecelere ayrılan bir meslek’ olarak tanımlanmıştır (Aşılıoğlu & Kinay, 2018, s. 249).

Cumhuriyetin ilk yıllarında öğretmenliği meslek haline getirmek için yapılan yasal düzenlemelere rağmen öğretmenlik kapısı herkese açık, girişi kolay bir meslek olma özelliğini taşımıştır (Akyüz, 2014, s.380).

Cumhuriyet’in ilanından sonra Türkiye’ye davet edilen John Dewey’in de tavsiyeleri üzerine nüfusunun büyük bölümü köylerde yaşayan toplumun öğretmen ihtiyacını karşılamak için köy muallim mektepleri açıldı.

Bu okullara girmek isteyen öğrencilerin;

- Türk olmak,
- İlkokuldan mezun olmak,
- Yaşça 16’dan küçük, 20’den büyük olmamak,

•Öğretmenlik yapmaya engel oluşturacak bedensel ve ruhsal engeli olmamak

gibi nitelikler taşıması şartı konmuştur (Öztürk, 1996, s.150).

Bu şartları taşıyan kimseler köy muallim mekteplerine sınavla alınmış ve mezunları köyde 5 yıl mecburi hizmet yaptıktan sonra, yine sınavla şehir ilkokullarına atanabilmişlerdir (Dilaver, 1994, s.33). Köy Muallim mekteplerine girişte yapılan sınav; Türkçe ve Hesaptan yazılı olarak, Kıraat, Hesap, Tarih ve Coğrafyadan da sözlü olarak yapılmaktaydı (Öztürk, 2018, s.151).

Köylerin öğretmen ihtiyacının karşılanmasına yönelik hayata geçirilen bir diğer uygulama da köy eğitim kursları olmuştur (Dilaver, 1994, s.33). Kurslara kabul edilebilmek için adayların çavuş ve onbaşı rütbelerini alarak yapmış olması gerekmektedir. Bu şartı sağlamanın yanı sıra adayın ilkokulu bitirmiş veya okur-yazar olması ile zeki, ahlaklı, sağlam karakterli olması gerekmektedir. Aynı zamanda köy muhtarlığından da adayın bu özellikleri taşıdığına dair yazılı bir belge alınmış olması ile birlikte görgü ve bilgilerinin müfettiş ve gezici başöğretmenlerce belirlenmesi gibi şartları karşılaması beklenmekteydi (Öztürk, 1996, s.162).

Tüm bu çabalara rağmen 1940'lı yıllara gelindiğinde 6 yaşın üstündeki nüfusun %78'i okur - yazar değildi. Köylerde ise bu oran %90'ları bulmaktaydı. Başka bir ifade ile köylerde 10 öğrenciden 9'unun okuma – yazması yoktu. Özellikle köylerde eğitim – öğretim faaliyetinde bulunacak öğretmen ihtiyacı da bir hayli fazlaydı. Bu bağlamda köy şartlarına uyum sağlayabilecek, çocuklara okuma – yazma ve matematik işlemleri yapabilme gibi becerileri kazandırmanın yanı sıra köylüye de model olabilecek ve köy kalkınmasını sağlayabilecek öğretmenler yetiştirmek maksadıyla Köy Enstitüleri kuruldu. Köy Enstitüleri Kanunu'na göre öğrenim süresi beş yıl olan bu enstitülere, beş yıllık köy ilkokullarını bitiren sıhhatli ve yetenekli köy çocukları (erkek ve kız) seçilecek ve yatılı olarak öğrenim göreceklidir. Enstitülerin kuruldukları ilk yıllarda öğrenci bulmakta yaşanan güçlüklerden dolayı özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinde 3 yıllık köy okullarını bitirmiştir belgesi getiren kasabalı çocuklar arasından başarılı görülenler de iki yıllık hazırlık eğitimi sonrasında enstitülere kabul edilmiştir. Bu kurumları başarı ile bitirip Maarif Vekâletince köye atanan öğretmenler için en az yirmi yıl mecburi hizmet şartı konmuştur. Köy Enstitülerinde, faaliyet gösterdiği yıllar içerisinde 18 bin erkek öğretmen ile 2 bin kadın öğretmen olmak üzere toplam 20 bin öğretmen yetiştirilmiştir (Akyüz, 2014; Altunya, 2005; Dilaver, 1994; Şanal & Alaca, 2019).

Köy enstitülerinin yanında şehirlerde de ilköğretime öğretmen yetiştiren İlköğretmen Okulları bulunmaktaydı. Köy enstitüleri ile İlköğretmen Okulları arasındaki program farklılığının eğitim birliğine aykırı olduğu fikri hâkim olmaya başladı, zamanla köy – şehir farkı kalmadığı gerekçesiyle de 1954'te çıkarılan 6234 Sayılı kanunla İlköğretmen Okulları ile Köy Enstitüleri birleştirildi. 1961 çıkarılan 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun geçici 3. Maddesi, Bakanlığa on yılda 85 – 90 bin ilkokul öğretmeni yetiştirme görevi vermiş, bu bağlamda, öğretmen okullarının sayısı 80'e, öğrenci sayısı ise 54 bine yükseltilerek sayı problemi çözülmeye çalışılmıştır (Dilaver, 1994; Duman, 1999; Şanal & Alaca, 2019).

Yine bu dönemlerde öğretmen açığını kapatmaya yönelik farklı uygulamalar da görülmüştür. Bunlardan biri 11 Ekim 1960 tarihli Kanunla lise ve dengi okulları bitirenler ile üniversite ve yüksekokullardan mezun olmadan ayrılanlar bir kurstan geçirilerek askerliklerini köylerde ilkokul öğretmeni olarak yapma hakkı verilmiş, daha sonra da isteyenler 26 Temmuz 1963 tarihli bir Kanunla sürekli olarak öğretmenliğe geçmişlerdir (Akyüz, 2014, s.390).

Bu dönemde öğretmenlerin nicelik problemini çözmeye yönelik bir diğer uygulama da ortaokul ve dengi mezunlarından 18 yaşını tamamlamış olanların kurslardan geçirilmek sureti ile Muvakkat (Vekil) Öğretmen olarak ilkokullara atanmalarıdır (Akyüz, 2014, s.390).

Niceliği arttırmaya yönelik yapılan bu uygulamalardan sonra 1961 yılı içerisinde alınan kararla ilkokul öğretmenliğine, öğretmen yetiştiren okul ve kurumları bitirenlerin atanması uygulamasına geçilmiştir (Özer & Duran, 2018, s.340).

Bu gelişmeler ışığında 1965 yılında yayınlanan İlköğretmen Okulları İdare Yönetmeliği'nde İlköğretmen Okullarına öğrenci seçilmesi ile ilgili bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelere göre İlköğretmen Okullarına girmek isteyenlerin önce yazılı eleme sınavına tabi tutulacakları, daha sonra da ilk sınavı geçenlerin okulda ikinci bir yazılı seçme sınavına alınmaları öngörülmüştür. Sınavlarda çoktan seçmeli olacak şekilde test tekniklerinin kullanılmasına önem verilmiştir. Yapılan ilk eleme sınavından sonra başarılı olarak ilan edilen adayların, okulda yapılacak seçme sınavlarında eşit not alması durumunda okula kaydı yapılacak kişilerin seçimi yapılırken;

- Diploma derecesi üstün olanların,
- Öğretmen çocuğu veya kardeşi olanların,

- Şehit çocuğu ya da malül gazi çocuğu olanların,
- Baba ve annesini kaybetmiş olanların,
- Yalnız babasını kaybetmiş olanların,
- Yalnız annesini kaybetmiş olanların

alınacağı karara bağlanmıştır. Bütün bu şartların eşit olması durumunda da kuraya başvurulacağı belirtilmiştir. Ayrıca aday seçimi yapılırken adayın öğrenimi sırasındaki çalışkanlığı, davranışları, sabrı, küçüklerine şefkatli olup olmadığı, öğretmenlik mesleğine karşı ilgi derecesi, konuşma yeteneği, ahlaki durumu, milli duygusu, bedensel ve ruhsal bir engelinin bulunup bulunmadığı ölçütlerinin aranacağı belirtilmektedir. Ayrıca aday öğrenime ara vermişse bu sırada hangi işlerle uğraştığının göz önünde tutulması istenmiştir (Aşılıoğlu & Kinay, 2018, s.262).

1970 – 1971 öğretim yılından itibaren öğretmenlerin daha iyi yetiştirilmeleri ve üniversitelere girmelerine sağlamak için ilköğretmen okullarının süresi ilkokuldan sonra 7 yıla, ortaokuldan sonra (3 yıl iken) 4 yıla çıkarılmıştır (Dilaver, 1994; Özer & Duran, 2018).

Bu dönemde öğretmen açığını kapatmak için farklı uygulamalara yönelik arayışlar devam etmiştir. 1970’lerden itibaren çeşitli fakültelerden mezun olan, fakat öğretmenlik yapmak isteyenlerin bir ‘Pedagojik Formasyon’ dan geçerek öğretmen olarak atamaları yapılmaktaydı (Akyüz, 2014, s.390).

1973 yılında ise 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu yayınlanmış ve bu kanuna göre öğretmenlik ‘Devletin eğitim ve öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği’ olarak belirtilmiş ve Genel Kültür, Öğretmenlik Meslek Bilgisi ve Alan Bilgisi olmak üzere üç yeterlilik alanıyla tanımlanmıştır. Ayrıca bu kanunla hangi kademedede olursa olsun, öğretmenlerin yükseköğrenimden geçmeleri öngörülmüştür (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Kanunlarla yapılan bu düzenlemelere rağmen öğretmen yetiştirme alanında farklı uygulamaların yapılmasına devam edilmiştir. 1974 yılına gelindiğinde üniversitelerde öğretmen yetiştirmek maksadıyla istenen seviyelerde kontenjan artışı sağlanamayınca dönemin idarecileri farklı bir çözüm anlayışıyla ‘Mektupla Öğretim’ uygulamasını başlatmışlardır. Ancak üniversiteler bu uygulamanın dışında tutulmuştur. Öğretmen yetiştiren okullarda 72 haftalık öğretime karşılık bu uygulama ile ancak 15 haftalık bir

öğretim yapılabilmiş ve bu uygulamanın sonucunda 15 bin civarında öğretmen mezun olmuştur (Dilaver, 1994, s.61).

Milli Eğitim Temel Kanunu kapsamında bazı ilköğretmen okulları 1976 yılından itibaren iki yıllık Enstitülerine dönüştürülmüş, geri kalanlar da yatılı klasik bir lise haline getirilip, öğretmen lisesi adı verilmiştir. Öğretmen liselerinin öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına kaynak teşkil etmesi öngörülmüştür (Dilaver, 1994; Güven, 2015).

İlkokullara öğretmen yetiştirme görevinin iki yıllık eğitim enstitülerine verilmesinden sonra öğretmenlik mesleği için aranan özel şartlar, 1739 Sayılı Kanunla belirlenmiştir. İlgili Kanuna göre eğitim enstitülerine alınacak öğrencilerde şu özelliklerin bulunması öngörülmüştür:

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,
- İlköğretmen okulu, öğretmen lisesi, lise mezunu olmak.
- Sağlam ve sağlıklı olmak (Kekemelik, pepelik, körlük, şaşılık, sağırılık, topallık, çolaklık, kamburluk gibi sakatlıkları olmamak, verem, trahom gibi bulaşıcı hastalıkları ve öğretmenliğe engel olacak başka beden ve ruh arızaları bulunmamak) Bu husus, kesin kayıt sırasında istenen tam teşkilatlı resmi hastaneden alınan ‘öğretmen olabilir’ hükümlü raporla saptanır.
- Askerlikle ilişkisi olmadığını belgelemek.
- Yatılı alınacak bayanlar için evli, boşanmış ya da dul olmamak.
- Herhangi bir yerde görevli ya da bir öğretim kurumunda öğrenci olmamak.

Ayrıca ilgili Kanunun 39. Maddesinde öğrenciler kaydedilirken, ilköğretmen okulu ve öğretmen lisesi çıkışlılara %75 kontenjan ayrılacağı hükmü yer almaktadır (Aşılıoğlu & Kinay, 2018, s.263).

1975 – 1976 yılından itibaren ise ülkenin içinde bulunduğu siyasi kargaşa ve ideolojik temelli şiddet olayları nedeniyle özellikle Eğitim Enstitülerinde öğretim normal seyrinde sürdürülememiş ve çok sayıda öğrenci okullarına devam edememiştir. 1978 yılında bu duruma ‘Hızlandırılmış Programlarla’ çözüm bulma yoluna gidilmiştir. 15323 Sayılı Genelge ile uygulanması öngörülen bu program ülkedeki karışıklıklar nedeniyle planlandığı gibi uygulanamamıştır. Sonunda bu uygulamadan vazgeçilerek 16.04.1980 Tarih ve 17749 Sayılı genelge ile öğrencilerin hangi sınıf ve yarıyıldan olursa olsun, bütün derslerden

bitirme sınavına girmeleri esası getirilmiş ve 128 bin kişi mezun edilmiştir (Akyüz, 2014, s.391; Dilaver, 1994, s.62).

Bu uygulama ile ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1988 tarihli bir yayınında bu öğretmenlerin mesleğin gerektirdiği ehliyeti kazanma fırsatı bulamadan atandıkları belirtilmiştir (Akyüz, 2014, s.391). Ayrıca bu uygulamanın öğretmen yetiştirmede büyük bir seviyesizliğe, büyük bir eşitsizliğe ve büyük bir adaletsizliğe neden olduğu görüşü hâkim olmuştur (Koçer'den aktaran Dilaver, 1994, s. 62).

1980 yılından sonra özellikle yükseköğretim kademesinde birçok gelişme yaşanmıştır. Bunların başında 20 Temmuz 1982 tarih 17760 Sayılı Kanun ve 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile daha önce Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesinde olan yüksek öğretmen okullarının üniversitelere bağlanarak eğitim fakültelerine dönüştürülmelerine, Sınıf öğretmeni yetiştiren iki yıllık eğitim enstitülerinin ise eğitim yüksekokullarına dönüştürülerek üniversitelerin eğitim fakültelerine bağlanması gelmektedir (Akyüz, 2014, s.389).

Bu dönemden eğitim yüksekokullarına öğrenci seçimi, bağlı oldukları eğitim fakültelerinde olduğu gibi ÖSYM tarafından yapılan merkezi sınav sonucunda alınan ÖYS puanına göre yapıliyordu. Ancak eğitim yüksekokulları, öğrencilerin üniversite tercih sıralamasında en son sıralarda yer almaktaydı (Öztürk, 1996). Bu tarihlerden günümüze kadar olan süre içerisinde Eğitim Fakültelerine öğrenci alımı zaman zaman değişen isim ve yöntemlerine rağmen ÖSYM tarafından gerçekleştirilen merkezi sınavlarla olmuştur.

Yükseköğretim Kurulu 1987 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı'na gönderdiği bir yazı ile iki yıllık bir eğitimin istenilen nitelikte bir öğretmen yetiştirmeden uzak olduğuna yönelik görüş bildirmiş, On Birinci Milli Eğitim Şurası'nda da bu konu değerlendirilmiş ve nihayetinde 1990 – 1991 yılında öğrenim süreleri dört yıla çıkartılmıştır (Dilaver, 1994, s.55-58).

Bu dönemdeki öğretmen atamaları incelendiğinde Milli Eğitim Temel Kanunun Yürürlüğe girdiği 1973 yılından 1985 yılına kadar olan dönemde yapılan öğretmen atamalarında, daha önce 1739 Sayılı Kanunda öngörülmüş olmasına rağmen öğretmenlikte herhangi bir atama sınavı yapılmamıştır. 1988'de yapılan On İkinci Şura'da ve 1989'da yapılan Danışma Kurulu Toplantısında, ilgili alanların ve adayların özellikleri dikkate alınarak, öğretmen adayları için değişik sınav şekilleri, uygulama, mülakat vb. yöntemlerin uygulanması görüşleri benimsenmesine rağmen uygulamaya dönüşmemiştir (Çetin, 2013, s.158 – 159).

1991 yılında ise Talim Terbiye Kurulu'nun 37 Numaralı kararınca öğretmenlerin atama şartları belirlenmiş ve Genel Kültür %15, Öğretmenlik Bilgisi %25 ve Alan Bilgisi %60 oranında bir sınav neticesinde atanmaları karara bağlanmıştır. Bu sınavı kazanarak öğretmenliğe atanacakların 657 Sayılı Kanundaki genel şartlara uyması ve sağlıklı olması şartları aranırken, öğretmenlerin görev yerleri ihtiyaç durumu dikkate alınarak bilgisayar yardımı ile kura sonucunda belirlenecektir (Dilaver, 1994, s. 91).

Bu uygulamadan bir yıl sonra 1992 yılında öğretmen ataması için sınav şartı kaldırılmış ve yerine herhangi bir seçme kriteri konulmamış, eğitim fakültelerinden mezun olanlar herhangi bir sınav olmaksızın öğretmen olarak atanmışlardır (Çetin, 2013).

1995 yılında ise üniversite mezunu olan ve isteyen herkes (kaynak alan dışı) sınıf öğretmeni olarak atanmıştır. Bu uygulama neticesinde 30 bin civarında farklı alanlardan mezun olan üniversiteli hiçbir sınava ve formasyon eğitimine tabi tutulmadan sınıf öğretmeni olarak istihdam edilmiştir. Bu uygulamaya benzer bir uygulamada da, 1997 – 1998 öğretim yılında beş haftalık kurs ve on dört haftalık öğretmenlik uygulaması sonucu alınan sertifika ile Eğitim Fakültesi mezunu olmayan kişiler ilköğretim okullarına öğretmen olarak atanmışlardır (Özer & Duran, 2018, s.342).

Öğretmenlik mesleğinin önemini dikkate almadan yapılan bu uygulamalardan sonra 1998 – 1999 yıllarında Yükseköğretim Kurulu ve Dünya Bankası işbirliğinde 'Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi' kapsamında Türkiye'de öğretmen yeterlilikleri ile ilgili çalışma başlatılmış ve bu çalışma neticesinde öğretmen yeterlikleri;

- Konu alanı ve alan eğitimine ilişkin yeterlikler,
- Öğretme – öğrenme sürecine yönelik yeterlikler,
- Öğrencilerin öğrenmelerini izleme, değerlendirme ve kayıt tutmaya yönelik yeterlikler.
- Tamamlayıcı mesleki yeterlikler olmak üzere dört başlıkta belirlenmiştir (YÖK, 1999).

1999 yılında ÖSYM tarafından 657 Sayılı Kanun kapsamında düz memur atamaları için Devlet Memurları Sınavı (DMS) yapılmaya başlanmış, ilk etapta öğretmen atamaları bu uygulamanın dışında kalmıştır. Daha sonra bu sınavın kapsamı genişletilerek dört oturumdan oluşan öğretmenlik, düz memurluk, sözleşmeli personel ve kariyer meslekleri için bir ön eleme sınavı haline getirilerek 2001 yılında uygulanmaya başlanmış ve Kurumlar için Merkezi Eleme Sınavı (KMS) adını almıştır. 2002 yılında ise Kamu Görevlerinde İlk

Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar İle İlgili Usul ve Esaslar çerçevesinde bu sınavın ismi Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) olarak değiştirilmiş ve öğretmen atamaları da dâhil olmak üzere tüm kamu personeli bu sınav ile görevine atanmaya başlamıştır (Çetin, 2013).

2005 yılına gelindiğinde ise Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Memurları Kanunu'nun 4/c maddesine dayanarak hazırladığı 2005/78 Sayılı genelge kapsamında 'kısmi zamanlı geçici öğretmenlik' adı verilen bir uygulamayla öğretmenleri sözleşmeli olarak istihdam etmeye başlamıştır (MEB, 2005).

Bu genelgede geçici öğreticilik kavramı; resmi eğitim kurumlarının öğretmen ihtiyacı karşılanamadığı durumlarda, kadrolu öğretmen yerine görev yapacak geçici personel olarak tanımlanmıştır. Genelgede kısmi zaman; bir öğretim yılında on ayı geçmeyecek şekilde öğretim yapılacak süreyi, sözleşme ise; il/ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri ile kısmi zamanlı geçici görev yapacak personel arasında imzalanan hukuki metni ifade etmektedir. Daha sonra ilgili genelgenin iptali ve yürütmenin durdurulmasına yönelik olarak dava açılmış ve yürütmenin durdurulmasına karar verilmiştir. Bu karar üzerine Milli Eğitim Bakanlığı, 10 ay süreyle çalışan geçici öğretmenleri sözleşmeli personel statüsüne geçirmiştir. 2005 yılında genelgenin iptalinin ardından kadrolu öğretmenliğe geçiş şartlarını taşıyanlar kadrolu olarak, taşımayanlar ise sözleşmeli öğretmen statüsünde görevlerine devam etmişlerdir. 2010 yılında 3 yılını dolduran öğretmenlere kadrolu öğretmenliğe geçiş hakkı verilmiştir (Gürcüoğlu, 2019).

2006 yılına gelindiğinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Avrupa Yeterlikler Çerçevesi kapsamında öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri üzerine bir çalışma yapılmış ve öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri; altı ana yeterlilik alanı ve bu ana alanlara bağlı otuz bir alt yeterlik alanı ile iki yüz otuz üç performans göstergesi olarak belirlenmiştir (MEB, 2006a). Tablo 19'da 2006 yılında yeniden düzenlenen öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri verilmektedir.

Tablo 19

2006 Yılı Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri

Ana Yeterlikler	Alt Yeterlikler
A. Kişisel ve Mesleki Değerler – Mesleki Gelişim	A.1. Öğrencilere değer verme, anlama ve saygı gösterme
	A.2. Öğrencilerin öğrenebileceğine ve başaracağına inanma
	A.3. Ulusal ve evrensel değerlere önem verme
	A.4. Öz değerlendirme yapma
	A.5. Kişisel Gelişimi Sağlama
	A.6. Mesleki gelişimleri izleme ve katkı sağlama
	A.7. Okulun iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlama
	A.8. Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumluluklarını yerine getirme
B. Öğrenciyi Tanıma	B.1. Gelişim özelliklerini tanıma
	B.2. İlgi ve ihtiyaçları dikkate alma
	B.3. Öğrenciye değer verme
	B.4. Öğrenciye rehberlik etmek
C. Öğretme ve Öğrenme Süreci	C.1. Dersi planlama
	C.2. Materyal hazırlama
	C.3. Öğrenme ortamlarını düzenleme
	C.4. Ders dışı etkinlikler düzenleme
	C.5. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme
	C.6. Zaman yönetimi
	C.7. Davranış yönetimi
D. Öğrenmeyi Gelişimi İzleme ve Değerlendirme	D.1. Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme
	D.2. Değişik ölçme teknikleri kullanarak öğrencinin öğrenmelerini ölçme
	D.3. Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama
	D.4. Sonuçlara göre öğretme – öğrenme sürecini gözden geçirme
E. Okul Aile ve Toplum İlişkisi	E.1. Çevreyi tanıma
	E.2. Çevre olanaklarından yararlanma
	E.3. Okulu kültür merkezi durumuna getirme
	E.4. Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkide tarafsızlık
	E.5. Aile katılımı ve işbirliği sağlama
F. Program ve İçerik Bilgisi	F.1. Türk Milli Eğitimi'nin amaçları ve ilkeleri
	F.2. Özel alan öğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi
	F.3. Özel alan öğretim programlarını izleme, değerlendirme ve geliştirme

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (2006a). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/13161921_YYretmenlik_MesleYi_Genel_YETERLYK_LERi_onaylanan.pdf sayfasından erişilmiştir.

Tablo 19'a bakıldığında öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin iki boyut kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Bu boyutlar ana yeterlikler ve alt yeterlikler olarak sıralanmaktadır. Toplam altı ana yeterlik çerçevesinde otuz bir alt yeterlik alanının tanımlandığı ve öğretmenlerin tablo 19'da verilen bu yeterlikleri taşımaları gerektiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Ayrıca yine 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, Yönetici ve Öğretmenlerin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Kararı'nın dokuzuncu maddesi kapsamında öğretmen ihtiyacı olduğu takdirde açıktan ücretli öğretmen görevlendirilmesine karar vermiştir (MEB, 2006b).

2012 yılına kadar öğretmen adayları, KPSS'de Genel Yetenek (%30), Genel Kültür (%30) ve Eğitim Bilimleri (%40) sınavlarından aldıkları puanların ortalamalarına göre atanıyordu. 2013 yılında alınan bir kararla KPSS'ye içlerinde Sınıf Öğretmenliği programının da bulunduğu bazı branşlara özgü olarak öğretmenlik Alan Bilgisi Testi eklendi. Buna göre testlerdeki puan dağılımı Genel yetenek (%15), Genel Kültür (%15), Eğitim Bilimleri (%20) ve Öğretmenlik Alan Bilgisi (%50) oldu.

2016 yılında ise Milli Eğitim Bakanlığı 29790 sayılı yönetmelik ile sözleşmeli öğretmenliği yeniden yürürlüğe koymuş ve bu yönetmeliğe göre Ekim 2016'da ataması yapılan öğretmenler sözleşmeli modelle göreve başlamışlardır (MEB, 2016).

Bu tarihten itibaren öğretmen adayları KPSS'nin yanında sözlü mülakat uygulamasına tabii tutularak atamaları yapılmıştır. Sözlü sınava KPSS sonucunda her alan için oluşan puan sıralamasına göre en yüksek puan alandan başlamak üzere, alanlar için belirlenen kontenjan sayısının üç katı aday ile son sıradaki adayla aynı puana sahip olan adaylar çağrılmıştır. Sözlü sınava katılmaya hak kazanan adaylar 100 tam puan üzerinden değerlendirilmiş ve sözlü sınavda 60 ve üzerinde puan alanlar başarılı sayılarak sözleşmeli öğretmenliğe atanmak üzere en fazla 20 tercih yapma hakkı elde etmişlerdir (Gürcüoğlu, 2019, s.37).

2017 yılına gelindiğinde en son 2006 yılında güncellenen öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri değişen koşullarda dikkate alınarak yeniden gözden geçirilmiştir. Tablo 20'de 2017 yılı öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri verilmektedir.

Tablo 20

2017 Yılı Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri

Yeterlik Alanı	Yeterlikler
A. Mesleki Bilgi	A.1. Alan Bilgisi: Alanında sorgulayıcı bakış açısını kapsayacak şekilde ileri düzeyde kurumsal, metodolojik ve olgusal bilgiye sahiptir. A.2. Alan Eğitimi Bilgisi: Alanının öğretim programı ve pedagojik alan bilgisine hakimdir. A.3. Mevzuat Bilgisi: Birey ve öğretmen olarak görev, hak ve sorumluluklarına ilişkin mevzuata uygun davranır.
B. Mesleki Beceri	B.1. Eğitim Öğretimi Planlama: Eğitim öğretim süreçlerini etkin bir şekilde planlar. B.2. Öğrenme Ortamları Oluşturma: Bütün öğrenciler için etkili öğrenmenin gerçekleşebileceği sağlıklı ve güvenli öğrenme ortamları ile uygun öğretim materyali hazırlar. B.3. Öğretme ve Öğrenme Sürecini Yönetme: Öğretme ve öğrenme sürecini etkili bir şekilde yürütür. B.4. Ölçme ve Değerlendirme: Ölçme ve değerlendirme yöntem, teknik ve araçlarını amacına uygun kullanır.
C. Tutum ve Değerler	C.1. Milli, Manevi ve Evrensel Değerler: Milli, manevi ve evrensel değerleri gözetir. C.2. Öğrenciye Yaklaşım: Öğrencilerin gelişimini destekleyici tutum sergiler. C.3. İletişim ve İşbirliği: Öğrenci, meslektaş, aile ve eğitimin diğer paydaşları ile etkili iletişim ve işbirliği kurar. C.4. Kişisel ve Mesleki Gelişim: Öz değerlendirme yaparak, kişisel ve mesleki gelişimine yönelik çalışmalara katılır.

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (2017b). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENLYK_MESLEY_Y_GENEL_YETERLYKLERY.pdf sayfasından erişilmiştir.

Tablo 20 incelendiğinde, öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin yeterlik alanları ve bu alanların kapsamında belirlenen yeterliklerden oluştuğu görülmektedir. 2017 yılı öğretmenlik mesleği yeterliklerinde toplam üç yeterlik alanının bulunduğu ve bu üç yeterlik alanı çerçevesinde on bir yeterliğin yer aldığı bulgusu mevcuttur. Yapılan bu yeni çalışma ile öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin 2006 yılına göre daha sade hale geldiği görülmüştür.

2017 yılında öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri çalışmasının dışında yapılan bir diğer uygulama da öğretmenlik programlarına öğrenci alımı yapılırken başarı sırası sınırlaması getirilmesidir. Bu uygulama ile başarı sırası iki yüz kırk binden aşağı olanlar öğretmenlik programlarını tercih edemeyeceklerdir (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM], 2017).

Tüm bu yapılan çalışmalar sonucunda günümüzde Türkiye’de ilköğretime öğretmen yetiştiren Eğitim Fakültesi bünyesinde yer alan Sınıf Öğretmenliği bölümünün hali hazırda uygulanan giriş koşulları, öğretmen yetiştirme süresi ve atanma koşulları tablo 21’de özetlenmiştir.

Tablo 21

Günümüz İtibari İle Sınıf Öğretmenliği Bölümüne Öğrenci Alımı, Yetiştirilmesi ve Atanması Uygulamaları

Giriş Koşulları	Yetiştirme	Atama
Merkezi Sınav 2 Oturum 1. Oturum: Temel Yeterlilik Testi (%40) • 40 Adet Türkçe, 40 Adet Temel Matematik sorusu 2. Oturum: Eşit Ağırlık Alan Testi (%60) • 40 Adet Türk Dili ve Edebiyatı, Coğrafya, 40 Adet Matematik sorusu	Öğretim Süresi 4 Yıl	Merkezi Sınav 3 Oturum 1. Oturum: Genel Kültür Genel Yetenek 2. Oturum: Eğitim Bilimleri 3. Oturum: Öğretmenlik Alan Bilgisi
Başarı Sıralaması Şartı (İlk 240 bin)	Öğretim İçeriği • Meslek Bilgisi (%35) • Genel Kültür (%19) • Alan Eğitimi (%46)	Sözlü Mülakat

Tablo 21’e bakıldığında günümüzde sınıf öğretmenliği programına öğrenci seçiminde ilk olarak iki oturumlu merkezi sınav yapıldığı ve başarı sıralaması şartı olduğu görülmektedir. Gerekli koşulları sağlayan öğrencilerin eğitim fakültelerine kayıt yaptırmalarıyla sınıf öğretmenliği diploması sahibi olabilmeleri için dört yıl öğrenim görmeleri gerekmektedir. Lisans eğitimlerini tamamladıktan sonra atamalarının yapılabilmesi için üç oturumlu merkezi bir sınava girmeleri ve bu sınavda başarılı olmaları durumunda sözlü mülakatta da başarılı olmaları gerekmektedir.

Türkiye’de tüm branşlarda öğretmen yetiştiren kurumlara öğrenci seçimi Sınıf öğretmenliğinde olduğu gibi merkezi sınavla yapılmaktadır. Ayrıca branşlara göre içeriği değişmekle birlikte öğretim süresi dört yıldır. Öğretmen atama sisteminde de tüm branşlarda merkezi sınav ve sözlü mülakat sistemi uygulanmaktadır. Fakat bazı branşlarda Alan Bilgisi sınavı uygulanmamaktadır.

Bu bağlamda Türkiye’deki öğretmen yetiştirme sistemimizi, dünyadaki iyi örneklerle karşılaştırma imkânı sağlaması maksadı ile uluslararası geçerliği olan ve en son 2018 yılında OECD ülkelerinin katılımıyla gerçekleştirilen PISA uygulamasında okuma, matematik ve bilim alanlarında ilk on içerisinde yer alan ve eğitimde yeni trendlere öncülük eden bazı ülkelerin öğretmen yetiştirme sistemleri tablo 22’de sunulmaktadır.

Tablo 22

Finlandiya, Güney Kore, Singapur, Kanada Öğretmen Yetiştirme Sistemi Özet Tablosu

ÜLKELER	GİRİŞ KOŞULLARI	YETİŞTİRME	ATAMA
FİNLANDİYA	-Merkezi Sınav -Üniversite Giriş Sınav Kurulu -3 Aşamalı Sınav; • Bilgiyi Araştırma • Mülakat • Uygulama Sınavı	-Formasyon Dersleri -4 Aşamalı Uygulama Eğitimi -2 yıl Staj -Eğitim Süresi 4-6 yıl -Yüksek Lisans Zorunlu	-Merkezi Sınav Yok -Atamalar; • Eyalet ve Yerel Yönetimler • Okul Müdürleri Tarafından yapılmakta. İl merkezlerinde sınav + Kişilik Testi + Mülakat -Ortalama Puan Sırlamasına Göre Atama
GÜNEY KORE	-Merkezi Sınav -Ders Dışı Etkinlikler -Portfolyo -Tavsiye Mektubu	-Eğitim Süresi 4 Yıl -İlköğretim Kademesi için Eğitim Üniversitesi -Ortaöğretim Kademesi için Kolej veya Eğitim Bölümü	-Ortalama Puan Sırlamasına Göre Atama
SİNGAPUR	-İlkokul Öğretmenleri için Liseden Sonra Bitirme Sınavı -Ortaokul için Lisans Bitime Şartı -İngilizce Yeterlik -Genel Kültür Testi -Mülakat	-4 Yıllık Lisans Programı -İlkokul ve Ortaokul Öğretmeni Olmak İçin Ayrı Program -Zorunlu Staj Uygulaması	-Merkezi Sınav Yok -Atamalar Eğitim Bakanlığı Tarafından Yapılır
KANADA	-Her Üniversite Giriş Koşulunu Kendisi Belirler -Akademik Başarı -Not Ortalaması -Sosyal Aktivitelere Katılma Durumu -İngilizce ve Fransızca Dil Bilgisi	-4 Program Uygulanmaktadır -Ardışık Program • Lise Diploması + Lisans Diplomasının Yanında Eğitim Bilimleri Lisans Diploması (8 ay yada 2 yıl) -Eş Zamanlı Program • Herhangi bir alanda Lisans diploması yanında Eğitim Bilimleri Lisans Diploması (4 ile 6 Yıl) -Yüksek Lisans Programı • Lisans Diplomasının üstüne Yüksek Lisans eğitimi (2 Yıl) -Bütünleşik Program • Eğitim Bilimleri Alanında Lisans Diploması (3 – 4 Yıl)	-Merkezi Sınav Yok -Öğretmenlerin Aldıkları Sertifikalar ve İki Referans Mektubu gerekir.

Kaynak: Yılmaz, R., Erden, G., Sarıca, B., Akın, M., Yılmaz, Ö., & Berat, G. (2019). PISA’da başarılı ülkelerin öğretmen yetiştirme ve atama sistemlerinin karşılaştırılması. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 2(2), 217-236. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/apjec/issue/51185/574037> sayfasından erişilmiştir.

Tablo 22 incelendiğinde, ilgili ülkelerin üniversitede öğretmenlik programlarına girişlerde Finlandiya ve Güney Kore’nin Türkiye’deki gibi merkezi sınav sonucunda öğrenci kabul ettiği anlaşılmaktadır. Ancak bu iki ülkede de Türkiye’den farklı olarak üniversitede öğretmenlik programı okumak için merkezi sınav dışında bir takım şartların daha sağlanması gerektiği görülmektedir. Singapur ve Kadana ise bu aşamada farklı bir yol izlemektedirler. Örneğin Singapur ilkökul ve ortaokul öğretmenliği için farklı şartlar sunmaktadır. Ayrıca öğretmen olmak isteyenlerin İngilizce yeterlik, genel kültür testi ve mülakat aşamalarını da

geçmeleri gerekmektedir. Kanada ise farklı bir yöntemle öğrenci seçimini yapmaktadır. Her üniversite kendi giriş şartını belirlemekle birlikte, İngilizce ve Fransızca dil yeterliği, akademik başarı, not ortalaması ve sosyal aktivitelere katılma durumu da öğrencilerin seçiminde önemli rol oynamaktadır.

Tablo 22'ye bakıldığında ilgili ülkelerin öğretmen yetiştirme süreçlerinin benzer yönlerinin olmasına karşın daha çok farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Nitekim Güney Kore ve Singapur'da öğretim süresi dört yıl iken bu süre içerisinde farklı uygulamalar sundukları görülmektedir. Finlandiya'da ise iki yıl zorunlu staj ile birlikte yüksek lisans eğitiminin de verildiği bulgusu mevcuttur. Kanada ise diğer ülkelere göre daha esnek bir anlayış ile bu süreci tamamlamaktadır.

Tablo 22'ye göre ilgili ülkelerin öğretmenlik mesleğine atama şartlarında da benzerlik ve farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Örneğin Kanada, Singapur ve Finlandiya'da merkezi sınav olmadan öğretmen atamalarının yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kanada'da atamaların yapılabilmesi için öğretmenlerin atamalarının yapılabilmesi için almış oldukları sertifikalar ve iki referans mektubu yeterli olurken, Finlandiya'da öğretmen atama görevi yerel yönetimlere ve okul müdürlerine verilmiştir. Singapur'da ise öğretmen atama işini eğitim bakanlığı yürütmektedir. Bu ülkeler arasında öğretmen atama sistemi farklılık gösteren ülke ise Güney Kore'dir. İl merkezlerinde yapılan sınavın, kişilik testinin ve mülakat puanının ortalaması alınarak öğretmen adayının başarı sıralaması belirlenmekte ve atamalar bu başarı sıralamasına göre yapılmaktadır.

2.4. Araştırmaya Kaynaklık Eden Belgeler

Bu başlık altında araştırmanın sınırlılıkları kapsamında incelenen ve Türkiye'de öğretmen yetiştirme alanında uygulanan politikalara kaynaklık eden belgeler yer almaktadır. Bu kapsamda öğretmen yetiştirme uygulamalarımıza kaynaklık eden politika belgeleri tablo 23'te verilmektedir.

Tablo 23

Araştırmaya Kaynaklık Eden Politika Belgeleri

Hükümet Programları
Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları
Kalkınma Planları
MEB Stratejik Planlar
MEB Şura Kararları
MEB Kalite Çerçevesi Belgesi
MEB 2023 Vizyon Belgesi
MEB Öğretmen Strateji Belgesi
YÖK Türkiye'nin Yükseköğretim Strateji Belgesi

2.4.1. Hükümet Programları

Hükümet Programı, Türkiye Büyük Millet Meclisi terimi olarak kullanılmaktadır. Yürütme organının siyasal açıdan sorumlu kanadını oluşturan bakanlar kurulunun, ulusal ve uluslararası konulara yaklaşımının ana çizgilerini taşıyan; uygulamayı amaçladığı temel politikaları içeren ve buna dayanarak meclisten güvenoyu istediği belgelerdir (Terimler Sözlüğü, t.y.). Araştırmanın örneklemini oluşturan 1980 yılından parlamenter sistemin değişip Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçildiği 2018 yılına kadar kurulan, programı olan ve programı olmayan hükümetler tablo 24’te sunulmaktadır.

Tablo 24

1980 ve Sonrası Programı Olan ve Programı Olmayan Hükümetler

Programı Olan Hükümetler	Tarih	Programı Olmayan Hükümetler	Tarih
Ulus Hükümeti	21 Eylül 1980 – 13 Aralık 1983		
I. Özal Hükümeti	13 Aralık 1983 – 21 Aralık 1987		
		II. Özal Hükümeti	21 Aralık 1987 – 31 Ekim 1989
Akbulut Hükümeti	9 Kasım 1989 – 23 Haziran 1991		
I. Yılmaz Hükümeti	23 Haziran 1991 – 20 Kasım 1991		
VII. Demirel Hükümeti	20 Kasım 1991 – 16 Mayıs 1993		
		I. Çiller Hükümeti	25 Haziran 1993 – 5 Ekim 1995
		II. Çiller Hükümeti	5 Ekim 1995 – 30 Ekim 1995
		III. Çiller Hükümeti	30 Ekim 1995 – 6 Mart 1996
		II. Yılmaz Hükümeti	6 Mart 1996 – 28 Haziran 1996
Erbakan Hükümeti	28 Haziran 1996 – 30 Haziran 1997		
		III. Yılmaz Hükümeti	30 Haziran 1997 – 11 Ocak 1999
IV. Ecevit Hükümeti	11 Ocak 1999 – 28 Mayıs 1999		
		V. Ecevit Hükümeti	28 Mayıs 1999 – 18 Kasım 2002
Gül Hükümeti	18 Kasım 2002 – 14 Mart 2003		
I. Erdoğan Hükümeti	14 Mart 2003 – 29 Ağustos 2007		
II. Erdoğan Hükümeti	29 Ağustos 2007 – 6 Temmuz 2011		
III. Erdoğan Hükümeti	6 Temmuz 2011 – 29 Ağustos 2014		
		I. Davutoğlu Hükümeti	29 Ağustos 2014 – 28 Ağustos 2015
II. Davutoğlu Hükümeti	28 Ağustos 2015 – 24 Kasım 2015		
III. Davutoğlu Hükümeti	24 Kasım 2015 – 24 Mayıs 2016		
Binali Yıldırım Hükümeti	24 Mayıs 2016 – 9 Temmuz 2018		

Kaynak: Çoban, A. (2018b). Cumhuriyet dönemi hükümet programları ve öğretmenlik mesleği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 1278-1301. <https://doi.org/10.17755/esosder.426481> sayfasından erişilmiştir.

Tablo 24’te araştırmanın kapsamını oluşturan 1980 yılından itibaren kurulan hükümetler sıralanmaktadır. İlgili tablo incelendiğinde 1980’den 2018 yılına kadar toplamda yirmi iki hükümet kurulduğu görülmektedir. Kurulan bu hükümetlerden on dört tanesinin programı olduğu bulgusu varken geri kalan sekiz hükümetin program sunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Programı olmayan hükümetlerin geçiş hükümetleri, koalisyon hükümetleri ya da geçici hükümetler olduğu görülmektedir (Çoban, 2018b).

2.4.2. Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları

2018 yılında yapılan halk oylaması neticesinde parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle önceki dönemlerde olduğu gibi hükümet programları sunulmamış bunun yerine hükümet programlarında ve kalkınma planlarında olduğu gibi toplumun her alanına ilişkin sorunların çözümü ve kalkınmanın sağlanması amacıyla politikalar sunan Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları hazırlanmıştır. Tablo 25'te araştırmaya kaynaklık eden Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları verilmektedir.

Tablo 25

Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları

2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı

2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı

Tablo 25'te de görüldüğü üzere araştırmaya kaynaklık eden ilki 2019 yılında olmak üzere toplamda iki tane yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı bulunmaktadır. Araştırmanın alt amaçları doğrultusunda ilgili tabloda yer alan programlar incelenecektir.

2.4.3. Kalkınma Planları

Toplumlar ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine hedefler belirlerler. Bu hedefler gelecek planlaması kapsamında yapılan belirleyici öğelerdir. Ülkemizde de çağın ihtiyaçlarını karşılamak ve toplumu geleceğe hazırlamak maksadıyla belirli dönemleri kapsayan Kalkınma Planları hazırlanmıştır. Her Kalkınma Planı içinde yayınlandığı döneme ilişkin ve geleceğe hazırlık olması mahiyetinde toplumu yönlendirecek değerlendirmeler yer almaktadır. Ülkenin ihtiyaç duyduğu alanlarda yetiştirilecek insan kaynaklarının niteliği ve niceliği bu planlar çerçevesinde oluşturulur. Ayrıca gelecek dönemlere de alt yapı oluşturmak mahiyetinde bir takım hedefler konulur (Akça, Şahan & Tural, 2017).

Kalkınma planları belirli dönemleri kapsayacak şekilde Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde hazırlanır. Türkiye'de planlı ekonomi dönemine geçilmesinden sonra ilki 1963 yılında yürürlüğe konulan ve beşer yıllık dönemleri kapsayan planlar oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklemine oluşturan 1980 ve sonrası dönemi kapsayan Kalkınma Planları ve hangi dönemleri kapsadığı tablo 26'da verilmektedir.

Tablo 26

1980 ve Sonrası Kalkınma Planları ve Geçerli Olduğu Dönemler

Kalkınma Planları	Geçerli Olduğu Dönemler
Dördüncü 5 Yıllık Kalkınma Planı	1979 – 1983
Beşinci 5 Yıllık Kalkınma Planı	1985 – 1989
Altıncı 5 Yıllık Kalkınma Planı	1990 – 1994
Yedinci 5 Yıllık Kalkınma Planı	1996 – 2000
Sekizinci 5 Yıllık Kalkınma Planı	2001 – 2005
Dokuzuncu 5 Yıllık Kalkınma Planı	2007 – 2013
Onuncu 5 Yıllık Kalkınma Planı	2014 – 2018

Tablo 26 incelendiğinde, araştırma kapsamı doğrultusunda 1980’den itibaren yedi kalkınma planının yürürlüğe girdiği görülmektedir. Sonuncusunun yayınlandığı 2018 yılından sonra 2019 yılı itibariyle Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları kapsamına alındığı tespit edilmiştir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı [SBB], t.y.).

2.4.4. Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu Bünyesinde Yer Alan Belgeler

Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenlerin mesleğe atanması ve bu süreç sonrasında öğretmenlerin geliştirilmesinden sorumlu olan kurumdur. Bu bağlamda Ulusal Politikalar çerçevesinde, ihtiyaçlar ve değişen şartlar doğrultusunda, Milli Eğitim Bakanlığı’nın kendi politikalarını oluşturma sorumluluğu da bulunmaktadır. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı’nın bir takım ‘Stratejik Planlar’ oluşturduğu görülmektedir. İlki 2010 yılında hazırlanan bu stratejik planlar ile Dünya’da ve Türkiye’de meydana gelen değişim ve dönüşümlere uygun olacak şekilde eğitim öğretim kurumlarında yeni yaklaşımlar ve uygulamaların hayat geçirilmesi hedeflenmektedir (MEB, 2010b). Bu belgeler ve yayınlandığı dönemler tablo 27’de sunulmaktadır.

Tablo 27

Milli Eğitim Bakanlığı Stratejik Planları Listesi

2010 – 2014 Stratejik Planı
2015 – 2019 Stratejik Planı
2019 – 2023 Stratejik Planı

Tablo 27’de görüldüğü üzere 2010 yılından günümüze Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde toplam üç stratejik planın hazırlandığı görülmektedir. 2019 – 2023 Stratejik planı günümüzde geçerliliğini devam ettirmektedir.

Araştırmaya kaynaklık eden Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer alan bir diğer önemli kurumsal belge de ilk olarak Cumhuriyetimizin kuruluş dönemlerinde eğitim meselelerini

görüşmek ve çözüm üretmek amacıyla toplanan Heyet-i İlmiyelerin ilham verdiği Milli Eğitim Şuralarıdır. İlk şura toplantısının yapıldığı 1939 yılından, sonuncusunun yapıldığı 2014 yılına kadar toplam on dokuz şura toplanmış ve eğitim konusunun çeşitli boyutlarında önemli birçok karar alınmıştır. Araştırma kapsamında 1980 yılı ve sonrasında yapılan Milli Eğitim Şuraları tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28

1980 ve Sonrasında Yapılan Milli Eğitim Şuraları

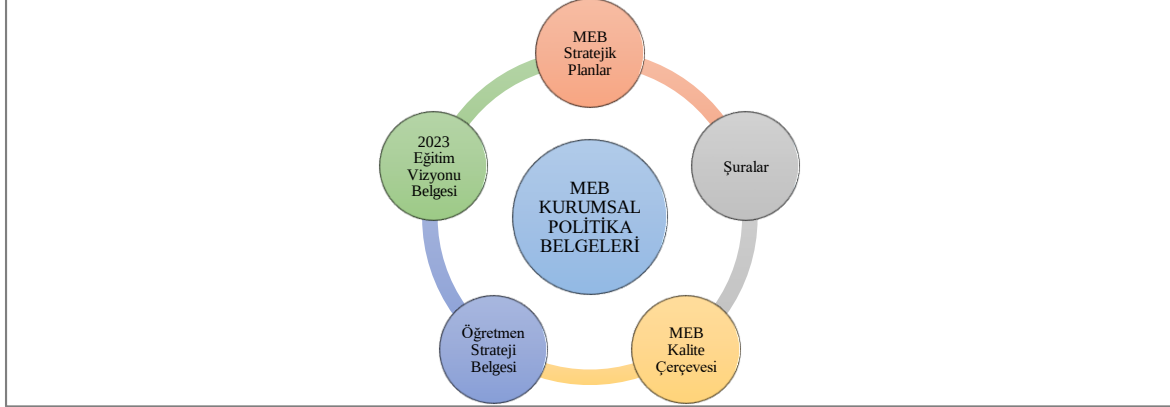
10. Milli Eğitim Şurası (23 – 26 Haziran 1981)
11. Milli Eğitim Şurası (8 – 11 Haziran 1982)
12. Milli Eğitim Şurası (18 – 22 Haziran 1988)
13. Milli Eğitim Şurası (15 – 19 Ocak 1990)
14. Milli Eğitim Şurası (27 – 29 Eylül 1993)
15. Milli Eğitim Şurası (13 – 17 Mayıs 1996)
16. Milli Eğitim Şurası (22 – 26 Şubat 1999)
17. Milli Eğitim Şurası (13 – 17 Kasım 2006)
18. Milli Eğitim Şurası (1 – 5 Kasım 2010)
19. Milli Eğitim Şurası (2 – 6 Aralık 2014)

Tablo 28’de görüldüğü üzere araştırma kapsamında 1980 yılı sonrasında toplam on şura yapıldığı belirlenmiştir. Araştırmanın alt amaçları doğrultusunda çalışmaya kaynaklık eden bu belgeler bulgular kısmında incelenecektir.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın yayınladığı bir diğer önemli belge de ‘Kalite Çerçevesi’ belgesidir. Bu belge ile yaşanan değişim ve dönüşümler bağlamında Türkiye’nin sürdürülebilir ekonomik ve sosyal gelişmesini sağlayabilmesi; küresel rekabette yerini alabilmesi ve eğitime harcanan ekonomik kaynakları daha etkin ve verimli kullanabilmesi için eğitim sisteminin kalite kriterlerine dayalı hale getirmesi hedeflenmiştir. Söz konusu belgede esas olarak, eğitimde neyin hedeflendiği tanımlanmış ve Millî Eğitim Sistemi’nin öğrencilere kazandırmak istediği temel değerler, anahtar yetkinlikler ile bilgi, beceri ve tutumları içeren genel kazanımlar belirlenmiştir (MEB, 2014b, s. 7-8).

Araştırma konusunun öznesi konumunda olan öğretmen yetiştirme ile doğrudan ilgili Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde hazırlanan bir diğer önemli politika belgesi ise ‘Öğretmen Strateji Belgesi’dir. 2017 yılında yayınlanan ve 2023 vizyonu sunan bu belge ile öğretmenlik mesleğine ilişkin sorunlara yönelik bütüncül bir yaklaşım ele alınmış, bu bağlamda hizmet öncesi dönemden, melege atanma ve hizmet içi eğitimleri kapsayacak şekilde tüm aşamalar değerlendirilmiştir. Öğretmen yetiştirme ve geliştirme sürecinde bir yol haritası olarak kabule dilen ve 2017 ve 2023 yılları arasındaki eylemleri kapsayan Öğretmen Strateji Belgesinin oluşturulması ve geliştirilmesi kapsamında çok sayıda paydaşın görüşleri alınmış olup bu görüşler doğrultusunda politikalar belirlenmiştir (MEB, 2017a).

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde oluşturulan politikalara kaynaklık eden bir diğer belge ise 2018 yılında açıklanan ‘2023 Eğitim Vizyonu Belgesi’dir. Bu belge kapsamında Dünya’da ve Türkiye’de değişen şartlara uyum sağlamak maksadıyla eğitimin her alanında atılması gereken adımlar yer almaktadır (MEB, 2018b). Şekil 5’te özet oluşturmak mahiyetiyle araştırmaya kaynaklık eden Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde oluşturulan politika belgeler gösterilmektedir.

Şekil 5. Araştırmaya kaynaklık eden MEB kurumsal politika belgeleri

Türkiye’de öğretmen yetiştirme çalışmalarının hizmet öncesi döneminden sorumlu olan Yükseköğretim Kurulu, yetiştirilecek öğretmenlerin Dünya’da ve Türkiye’de yaşanan değişimlere uyum sağlaması açısından kurum içinde bir takım politikalar geliştirmiştir. Bu bağlamda Yükseköğretim Kurulu nitelikli insan ve nitelikli toplumu amaçlayan; katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir bir yükseköğretim sistemi hedefi doğrultusunda 2006 yılından itibaren ‘Stratejik Planlar’ hazırlama noktasında çalışmalara başlamış ve nitekim ‘Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi’ isimli 2007 yılında yayınlanmıştır. Bu belge kapsamında Dünya’da ve Türkiye’deki yeni eğilimler doğrultusunda Yükseköğretim Kurulu tarafından yeni stratejiler geliştirilmiştir (YÖK, 2007b).

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Koçer (1967) Türkiye’de öğretmen yetiştirme problemi başlıklı çalışmasında ilk olarak Osmanlı Devrinde öğretmen yetiştirme sistemine genel anlamda değinmiş, Milli Mücadele yılları ve Cumhuriyetin kuruluşundan 1967 yılına kadar olan süre içerisinde ilkokul öğretmeni yetiştirme probleminin tarihsel bakış açısıyla ele almıştır. Çalışmanın son bölümünde ise bazı batı ülkelerinin öğretmen yetiştirme sistemlerine toplu bir bakış açısı sunmuştur.

Duman (1991) Türkiye’de ortaöğretime öğretmen yetiştirme meselesini tarihi boyutlarıyla ele aldığı çalışmasında Türkiye’de Cumhuriyet öncesi dönemde öğretmen yetiştirme sistemi hakkında genel bir çerçeve sunmuş ve Türkiye’de 1920 – 1990 dönemleri arasında ortaöğretime öğretmen yetiştirmeye ilişkin görüş ve uygulamaları değerlendirmiş ve mevcut duruma ilişkin görüşlerine yer vermiştir.

Dilaver (1994) Türkiye’de öğretmen yetiştirme sistemini ve istihdam şartlarını konu alan çalışmasında öğretmen yetiştirme sürecini ve istihdam şartlarına ilişkin literatürü ele almış ayrıca bu konuya ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerine dayanan değerlendirmeler yapmıştır.

Öztürk (1996) Atatürk devrinde öğretmen yetiştirme politikalarını ele aldığı çalışmasında, Osmanlı İmparatorluğu’ndan Cumhuriyetin İlanı ve sonrasında Atatürk dönemi öğretmen yetiştirme sistemini tarihsel süreç içerisinde değerlendirmiş ve bu dönemlerde hedeflenen öğretmen yetiştirme politikalarına yer vermiştir.

MEB (2001), yapmış olduğu çalışmada, yirmi birinci yüz yıla girerken Türk eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu çağdaş öğretmen profilini araştırmaktadır. Bu amaçla

araştırmacılar tarafından hazırlanan anketler Türkiye’de eğitim alanında çalışan sekiz guruptan (öğretmenler, öğrenciler, okul yöneticileri, il-ilçe milli eğitim müdürleri, müfettişler, öğrenci velileri, öğretim elemanları, sendika, dernek ve vakıflar) toplam 6003 kişiye uygulanmış ve araştırma neticesinde elde edilen bulgulara göre çağdaş öğretmenin taşınması gereken özelliklerin; konu alanına hâkim olma, öğrenci gelişimi, öğretimi planlama, öğretim stratejileri, bilimsel işlem becerileri, sınıf yönetimi ve sınıf içi etkinlikler, mesleki gelişim, sosyal-çevresel boyut ve kişisel özellikler bakımından yeterli olmaları gerekliliği belirlenmiştir. Öğretmenlerin kendilerini bu konularda ideale yakın görmelerine karşın araştırmaya katılan diğer grupların, öğretmenlerin yeterince bu özellikleri taşımadıklarını düşündükleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Gelişli (2005) Türkiye’de ilköğretimin gelişimini tarihsel bir perspektif ile ele aldığı çalışmasında Osmanlı’dan itibaren ilköğretimin tarihi gelişimini değerlendirmiştir. Aynı zamanda hükümet programlarında, Milli eğitim şuralarında ve Türkiye’ye davet edilen yabancı uzmanların raporlarında ilköğretime ilişkin sunulan bulgulara yer verilmiştir. Ayrıca tarihsel süreç içerisinde okul, öğrenci ve öğretmen sayıları açısından ilköğretimde yaşanan sayısal gelişmeler sunulmuş ve bunlara ilişkin genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Genç (2005) sınıf öğretmeni yetiştirme meselemiz isimli çalışmasında tarihsel süreç içerisinde öğretmen yetiştirme politikaları üzerinde durmuş, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde sunulan öğretmen yetiştirme politikalarını sınıf öğretmeni yetiştirmeye dayalı olarak değerlendirmiştir.

Aydın, Şahin ve Topal (2008) nitelikli öğretmen yetiştirme sorununu ele aldıkları çalışmalarında Cumhuriyet öncesi dönem ve Cumhuriyet sonrası dönemi öğretmen yetiştirme uygulamaları açısından tarihi bir bakış incelemiş ve bu dönemlere uygulanan öğretmen yetiştirme politikalarına ilişkin değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Baysan, Ercan ve Öztürk (2011) Türkiye’de öğretmen yetiştirmede istihdam sorununu ele aldıkları çalışmalarında öğretmenlerin karşılamış oldukları atama problemlerini ve formasyon eğitimi uygulamalarını sosyal bilgiler öğretmenliği branşı temelinde açıklamışlar ve elde edilen bulgular ışığında bir takım değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Aydın, Sarier, Uysal, Özoğlu ve Özer (2014), yapmış olduğu çalışmada, Türkiye’de öğretmen istihdamı sürecinde yaşanan sorunların belirlenmesi ve bu sorunların insangücünün planlanması ışığında irdelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma betimsel nitelikte bir araştırmadır. Araştırmanın verilerine MEB, ÖSYM ve YÖK’ün resmi internet

sitelerinden ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen istihdamı konusunda arz ve talep dengesinin kurulamadığı, etkili bir eğitim planlamasının yapılamadığı görülmektedir. Diğer taraftan ihtiyaç duyulan branşlarda taban puanla öğretmen ataması yapılması da nicelik yanında nitelik sorununun varlığını işaret ettiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Eğitim Reformu Girişimi (2015), yapmış olduğu çalışmada, öğretmen politikalarında mevcut durum ve zorlukların araştırılmasını amaçlamıştır. Bu bağlamda öğretmen mevcut durum değerlendirilmiş, öğretmen nitelikleri ve mesleki gelişim konuları incelenmiş, insan kaynakları yönetimi ve öğretmen devinimi konularına değinilmiştir. Araştırma bulgularına göre, Türkiye'nin orta ve uzun vadede gerçekleştirmeyi öngördüğü kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi için beşeri sermayesini ve bunun için nitelikli öğretmen kaynağını acilen yükseltmeye gereksinimi vardır ancak, Türkiye'de öğretmen niteliğinin yükseltilmesine yönelik somut adımların yaşama geçirilmesinin o gün için mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmada hizmetöncesi öğretmen yetiştirme yöntemleri ve öğretmen adaylarının genel özellikleri; hizmete başladıktan sonraki mesleki gelişim olanakları ve hizmetiçi eğitim; öğretmen devinimi ve bu konuda yaşanan aksaklıkların sonuçlarına ilişkin bulgulara da yer verilmektedir.

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi (2017) hazırlamış olduğu raporda, Türkiye'de öğretmen eğitimi ve istihdamına ilişkin mevcut durum ve öneriler konusunu araştırmıştır. Rapor, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı başkanlığında, Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının oluşturduğu geniş katılımlı bir çalışma grubu tarafından hazırlanmıştır.

Özbal ve Gökçe (2018), yapmış olduğu çalışma kapsamında, Türkiye ve bazı ülkelerde öğretmen istihdam süreçlerinin incelenmesi ve öğretmen istihdam süreçleri ile eğitim kalitesi arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda farklı ülkelerin istihdam modelleri tespit edilmiş ve eğitim kalite göstergeleri ile ilişkileri incelenmiştir. Araştırmada sonuç olarak öğretmen istihdam süreçlerinin, mezun öğretmen adaylarının yerleştirilmesi ve öğretmen maaşları gibi istihdam süreçlerinin önem taşıdığı ve eğitim kalitesini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışıcı (2019) Türkiye'de öğretmen yetiştirme politikalarına ilişkin değerlendirmede bulunduğu çalışmasında 2006 – 2018 yılları arasında Türkiye'nin öğretmen yetiştirme politikalarını tarihsel çerçevede değerlendirmiş ve bugünkü duruma ilişkin çıkarımlarda bulunmuştur.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama teknikleri ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma 1980 ve sonrasında Türkiye’de öğretmen yetiştirme alanında öğretmen niteliklerinin geliştirilmesi ve öğretmenlerin istihdamına ilişkin hedeflenen politikaları ve uygulamalara yansımalarını incelemeyi, aynı zamanda Türkiye’de 2018 yılı itibari ile uygulanmaya başlanan sınıf öğretmenliği lisans programına yönelik alan uzmanlarının görüşlerini belirlemeyi amaçladığından betimsel nitelikte bir çalışmadır. Betimsel çalışmalarda amaç; elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu doğrultuda elde edilen veriler ilk olarak belli bir sistematik ile açık bir şekilde betimlenir daha sonra bu betimlemeler doğrultusunda yorumlamalar yapılarak sonuçlara ulaşılır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.239). Bu doğrultuda araştırmanın amacından da yola çıkılarak çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından faydalanılmıştır. Bir nitel araştırmadaki aşamalar her zaman doğrusal ve ardışık olmamakla birlikte şekil 6’daki gibi kurgulanmaktadır.

Şekil 6. Nitel araştırmanın aşamaları, Bütün, M. (2014). Nitel araştırma. B. Johnson & L. Christensen (Ed.), *Eğitim araştırmaları (nicel, nitel ve karma yaklaşımlar)* (M. Bütün, çev.) içinde (s. 375-408). Ankara: Eğiten.

Araştırmanın bir bölümünde belli bir döneme ilişkin (1980 ve sonrası) eğitim politikaları ve öğretmen niteliklerin iyileştirilmesi ile öğretmen istihdamına ilişkin hedeflenen tedbirlerin tespit edilmesi ve uygulamalara yansımaları incelendiğinden araştırmanın ilgili bölümü için tarihi yöntem kullanılmıştır. Tarihi yöntem geçmiş zamanda yaşanan olay ve olguların araştırılmasında veya bir problemin geçmişle olan ilişkisinin incelenmesinde kullanılır. Tarihi yöntem, bilgi üretmek maksadıyla geçmişin eleştirel bir bakış açısıyla incelenmesi ve bu incelemeler doğrultusunda çıkarımlar yaparak bu çıkarımların rapor edilmesi sürecidir (Kaptan, 1998, s.53).

Araştırmanın bir diğer yanı olan 2018 sınıf öğretmenliği lisans programına yönelik alan uzmanlarının görüşlerinin belirlenmesine yönelik ise yine nitel araştırma modeli kapsamında yer alan olgu bilim (fenomenoloji) deseninden faydalanılmıştır. Olgu biliminde temel amaç araştırma örnekleme dâhil edilen katılımcıların bir olguya ilişkin deneyimlerinin neler olduğunun belirlenmesidir (Creswell, 2017). Bu bağlamda araştırmanın ilgili bölümünde odaklanılan olgu Türkiye’de 2018 yılında uygulanmaya başlanan sınıf öğretmenliği lisans programına yönelik alan uzmanlarının görüşlerinin neler olduğunun değerlendirilmesidir.

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmada hem belli bir döneme ilişkin öğretmen yetiştirme ve geliştirme ile atama politikalarının tespiti ve bu politikaların uygulamaya yansımalarının incelenmesi hem de 2018 yılında güncellenen ve halen uygulanmakta olan sınıf öğretmenliği lisans programına

yönelik alan uzmanlarının görüşlerinin belirlenmesi nedeni ile farklı özelliklerde evren ve örneklem yer almıştır. Söz konusu evren ve örneklem aşağıda açıklanmıştır.

a) *Öğretmen yetiştirme ve geliştirme ile atama politikaların tespiti ve uygulamaya yansımalarına ilişkin verilerin toplandığı örneklem:* Araştırmanın bu bölümüne yönelik çalışma evrenini, Ulusal politika belgeleri ile öğretmen yetiştirme ve geliştirmeden sorumlu olan kurumların kurumsal politika belgeleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; 1980 ve sonrasında oluşturulan Hükümet Programları, Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları, Kalkınma Planları, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde hazırlanan Stratejik Planlar, Şuralar, MEB Kalite Çerçevesi Belgesi, Öğretmen Strateji Belgesi, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi ve Türkiye'nin Yüksek Öğretim Stratejisi Belgesi oluşturmaktadır. Çalışmanın bu bölümüne ilişkin araştırma kapsamına alınan belgelerin listesi tablo 29'da ayrıntılı olarak verilmektedir.

Tablo 29

Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme ile Atama Politikaların Tespitine Yönelik Verilerin Toplandığı Belgelerin Listesi

HÜKÜMET PROGRAMLARI	Ulus Hükümeti	21.09.1980 – 13.12.1983
	I. Özal Hükümeti	13.12.1983 – 21.12.1987
	Akbulut Hükümeti	9.11.1989 – 23.06.1991
	I. Yılmaz Hükümeti	23.06.1991 – 20.11.1991
	VII. Demirel Hükümeti	20.11.1991 – 16.05.1993
	Erbakan Hükümeti	28.06.1996 – 30.06.1997
	IV. Ecevit Hükümeti	11.01.1999 – 28.05.1999
	Gül Hükümeti	18.11.2002 – 14.03.2003
	I. Erdoğan Hükümeti	14.03.2003 – 29.08.2007
	II. Erdoğan Hükümeti	29.08.2007 – 06.07.2011
	III. Erdoğan Hükümeti	06.07.2011 – 29.08.2014
	II. Davutoğlu Hükümeti	28.08.2015 – 24.11.2015
	III. Davutoğlu Hükümeti	24.11.2015 – 24.05.2016
	Binali Yıldırım Hükümeti	24.05.2016 – 09.07.2018
KALKINMA PLANLARI	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı	1979 – 1983
	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1985 – 1989
	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı	1990 – 1994
	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1996 – 2000
	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	2001 – 2005
	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı	2007 – 2013
	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı	2014 – 2018
CB YILLIK PROGRAMLARI	2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı	2019 – 2020
	2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı	2020 – 2021
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI BELGELERİ	Stratejik Plan	2010 – 2014
	Stratejik Plan	2015 – 2019
	Stratejik Plan	2019 – 2023
	MEB 10. Şura	1981
	MEB 11. Şura	1982
	MEB 12. Şura	1988
	MEB 13. Şura	1990
	MEB 14. Şura	1993
	MEB 15. Şura	1996
	MEB 16. Şura	1999
	MEB 17. Şura	2006
	MEB 18. Şura	2010
	MEB 19. Şura	2016
	Öğretmen Strateji Belgesi	2017 - 2023
	MEB Kalite Çerçevesi	2014
	MEB 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi	2018 – 2023
YÜKSEKÖĞRETİM KURUMU BELGELERİ	Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi	2007

b) 2018 yılında güncellenen ve günümüzde uygulanan sınıf öğretmenliği lisans programına ilişkin alan uzmanlarının görüşlerinin belirlenmesi maksadıyla verilerin toplandığı örneklem: Araştırmanın bu bölümüne yönelik çalışma grubunun belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılması amaçlanmaktadır. Burada adı geçen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından hazırlanmış olabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi söz konusudur (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.122). Bu noktadan hareketle araştırmanın bu bölümünde nitel veri toplamak amacıyla ilk olarak Türkiye’de yer alan eğitim fakülteleri

arasından rasgele örnekleme yöntemi ile araştırmaya dâhil edilecek eğitim fakülteleri belirlenmiştir. Rasgele örneklem evrenin her bir üyesinin eşit şansa sahip olacak şekilde araştırma için seçildiği örneklem türüdür (Budak & Budak, 2014, s.219). Üniversiteler seçilirken eğitim fakültesi bulunan her bir üniversiteyi temsilen bir numara verilmiş ve bu numaraların olduğu kâğıtlar bir poşete konularak içerisinden rasgele seçimler yapılmıştır. Yapılan bu seçimler doğrultusunda araştırmaya dâhil edilen üniversiteler ve eğitim fakülteleri tablo 30’ da verilmektedir.

Tablo 30

Araştırma Kapsamına Alınan Üniversiteler

Adana Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Antalya Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Denizli Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi
İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Kars Kafkas Üniversitesi Dede Korkut Eğitim Fakültesi
Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Malatya İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi
Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Yozgat Bozok Üniversitesi Eğitim Fakültesi

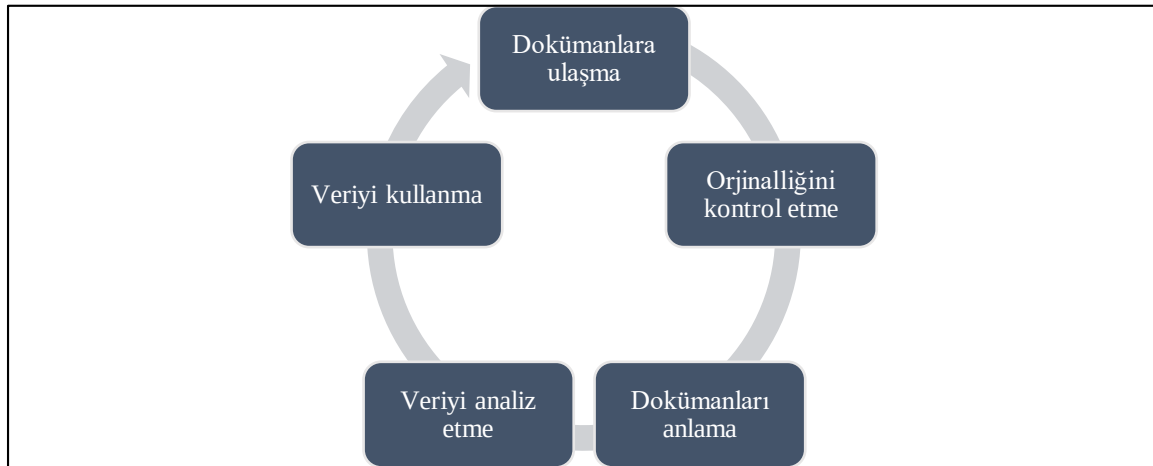
Daha sonra tablo 30’da yer alan üniversitelerin eğitim fakültelerinde eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunan alan uzmanlarından oluşan bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu grubun özelliği aşağıda açıklanmaktadır.

Çalışma grubu (Alan uzmanları): Araştırmanın çalışma gurubundan nitel veri toplamak amacıyla eğitim fakültelerinin ilköğretim anabilim dalında görev yapmakta olan alan uzmanlarından bir grup oluşturulmuştur. Bu doğrultuda araştırma kapsamında otuz alan uzmanından veri toplanmıştır. Araştırma grubunda yer alan bireylerin belirlenmesindeki temel ölçüt ise uzmanlıklarını sınıf eğitimi alanında yapmış olmalarıdır. Bu alan uzmanlarıyla görüşmeler yapılarak nitel veriler elde edilmiştir.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada hem belli bir döneme ilişkin öğretmen yetiştirme ve geliştirme ile atama politikalarının tespitinde hem de 2018 yılı sınıf öğretmenliği lisans programına yönelik alan uzmanlarının görüşlerinin belirlenmesi kapsamında nitel veri toplama araçları kullanılmıştır.

1980 ve sonraki dönemlerde Türkiye’de öğretmen niteliklerinin artırılması ve istihdamlarına ilişkin politikaların tespit edilmesine yönelik verilerin toplanmasında doküman incelemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.189). Doküman incelemesi yaparken izlenebilecek bir takım aşamalar bulunmaktadır. Bu aşamalar şekil 7’de verilmektedir.

Şekil 7. Doküman incelemesinin aşamaları, Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

2018 yılı sınıf öğretmenliği lisans programına yönelik alan uzmanlarının görüşlerinin belirlenmesi kapsamında verilerin toplanmasında ise yarı yapılandırılmış görüşme formundan faydalanılmıştır. Bu yaklaşım ile benzer konulara yönelik değişik insanlardan aynı tür bilgiler elde edilebilir (Patton’dan aktaran Yıldırım & Şimşek, 2016, s.136). Araştırma kapsamında kullanılan görüşme formu ilgili literatürün taranması sonucu

hazırlanmış ve üç uzmanla paylaşarak görüşleri alınmıştır. Uzmanlardan da elde edilen dönütlerden yola çıkarak gerekli düzenlemeler yapılmış ve uygulamaya geçilmiştir. Bu doğrultuda alan uzmanlarına aynı içeriğe sahip beş soru yöneltilmiştir. Bu sorular şunlardır:

1. Size göre mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının olumlu bulduğunuz yönleri nelerdir?
2. Size mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının olumsuz yönleri nelerdir?
3. Mevcut Sınıf Öğretmenliği Lisans Programını aşağıdaki yönlerden ne derece yeterli buluyorsunuz?

	HİÇ	AZ	YETERLİ	OLDUKÇA YETERLİ
Genel Kültür	()	()	()	()
Alan Bilgisi	()	()	()	()
Öğretmenlik Meslek Bilgisi	()	()	()	()

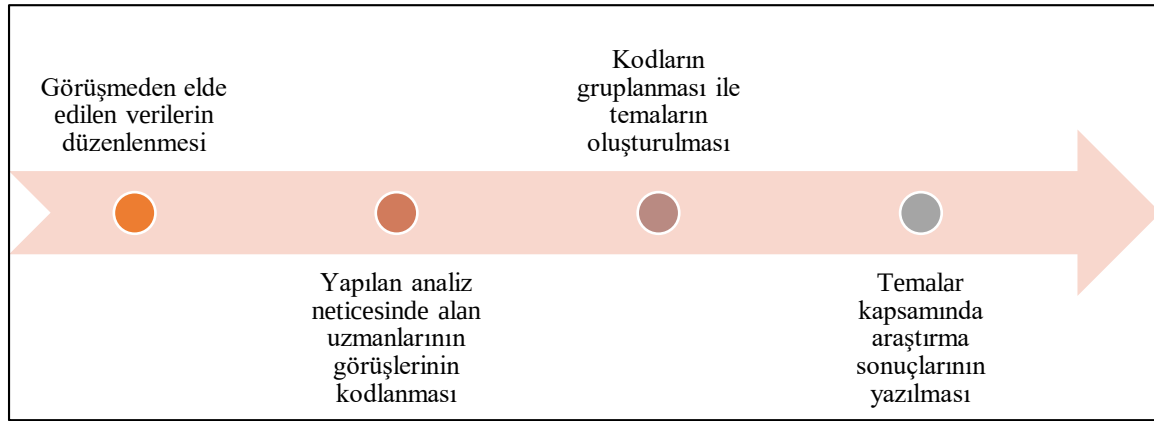
4. Sınıf öğretmeninde bulunması gereken niteliklerin belirlenmesinde size yetki verilse, gelecekteki sınıf öğretmenlerinin hangi niteliklere sahip olmasını isterdiniz?
5. Geleceğin sınıf öğretmeninin yetiştirilmesi maksadıyla sınıf öğretmenliği programlarına hangi derslerin eklenmesini önerirdiniz?

Görüşme formunun uygulanmasında gönüllülük esası temel alınmıştır. Araştırma süresince etik kurallara riayet edileceği vurgulanmış, kişisel bilgilerin sağlı tutulacağı belirtilmiştir. Görüşme formu Covid – 19 küresel sağlık krizi sebebi ile online ortamlarda uygulanmış, uygulama esansında katılımcıların görüşlerini herhangi bir şekilde değiştirme çabası gösterilmemiş, katılımcıların görüşleri var olduğu şekliyle betimlenmiştir.

4.4. Verilerin Analizi

Araştırmada politika belgelerinin çözümlenmesinde içerik analizi yönteminden faydalanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç toplanan verilerden yola çıkarak araştırma sonucunda ulaşılan bulguları alternatif veri düzenleme ve sonuç yazma yollarıyla açıklamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.242). Bu bağlamda araştırma örneklemine dâhil edilen politika belgelerinde öğretmen niteliklerinin artırılması ve öğretmen istihdamına ilişkin hedeflenen politikaların tespiti yapılmış, politikalar kategorize edilmiş ve tablolar halinde sunulmuştur. Daha sonra tablolar halinde sunulan politikalar uygulamaya yansımaları ile ilişkilendirilmiş ve bu ilişkiler yorumlanmıştır.

Araştırmanın bir diğer yönü olan 2018 yılı sınıf öğretmenliği lisans programına yönelik alan uzmanlarının görüşlerinin belirlenmesi kapsamında da verilerin çözümlenmesinde içerik analizinden faydalanılmıştır. Olgubilim araştırmalarında yapılan analizler yaşantıları ve kavramları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu maksatla yapılan içerik analizlerinde olguyu tanımlayabilecek tema ve kavramların ortaya çıkarılması gerekmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.242). Yapılan içerik analizi süreci dört aşamadan oluşmaktadır. İlk olarak alan uzmanlarıyla yapılan görüşmeler yazılı hale getirilmiş, sonrasında veriler incelenmiş ve benzer ifadeler bir araya getirilip kodlanmıştır. Üçüncü aşamada ise yapılan kodlamalar temalar kapsamında gruplandırılmıştır. Son aşamada ise elde edilen temalar yorumlanmıştır. Alan uzmanlarının görüşlerine yönelik uygulanan içerik analizinin işlem basamakları şekil 8’de verilmektedir.

Şekil 8. Alan uzmanlarının görüşlerine yönelik yapılan içerik analizi süreci

Araştırmanın geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına yönelik olarak bir takım uygulamalar yapılmıştır. Bu bağlamda araştırmada iç geçerliliği sağlamak amacıyla, araştırmacı tarafından raporlanan içeriklerin doğruluğu ve elde edilen bulgulara yüklenen anlamın doğru olarak tasvir edilip edilmediği kontrol edilmeye çalışılmıştır. Bu maksatla dış denetim stratejisi kullanılmıştır. Bu stratejide bilgilerin ve sonuçların yorumlanmasını değerlendirmek üzere dış uzmanlardan yararlanılmaktadır (Öztürk, 2014, s.266). Bu noktadan hareketle araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile veri toplama araçları ile elde edilen ham veriler ölçme ve değerlendirme alanına hâkim, nitel araştırmalar konusunda yetkin üç uzmana verilmiş ve bulguları karşılaştırmaları istenmiştir. Ham veriler ve bulgular arasındaki uyum Miles ve Huberman’ın (1994) güvenirlik formülüne ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}\}}$) göre test edilmiştir. Uzmanların değerlendirmelerinden elde edilen sonuca göre ham veriler ile araştırmacı tarafından verilere yüklenen anlamların %97 oranında uyduğu belirlenmiştir.

Araştırmada dış geçerliliği kontrol etmek için ise ayrıntılı betimleme (zengin betimleme) stratejisi uygulanmıştır (Yıldırım & şimşek, 2016, s.282). Bu kapsamda katılımcıların görüşlerinden kura sonucu belirlenen alıntılara yer verilmiştir.

Araştırmanın güvenilirliği teyit incelemesi yöntemi kapsamında test edilmiştir (Yıldırım & şimşek, 2016). Bu maksatla araştırma sonucunda elde edilen bulguların ilgili temalar çerçevesinde çözümlenmesi aşamasında üç alan uzmanı tarafından incelenmesi sağlanmış ve elde edilen bulguların temalara uygun biçimde analizi Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü ($\text{Güvenilirlik} = \text{Görüş Birliği} / \{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}\}$) ile kontrol edilmiştir. Araştırma neticesinde elde edilen bulgulara yönelik yapılan temalandırmaların uygunluğu konusunda % 97 oranında görüş birliği olduğu ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgular verilmektedir.

5.1. Türkiye’de Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar

Bu başlık altında Türkiye’de öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik 1980 yılından itibaren izlenen politikalar verilmektedir. Tablo 31’de bu kapsamda incelenen politika belgeleri gösterilmektedir.

Tablo 31

Öğretmen Niteliklerin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikaların Tespiti İçin İncelenen Politika Belgeleri

Kalkınma Planları
Hükümet Programları
Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları
MEB Stratejik Planlar
Milli Eğitim Şuraları
Öğretmen Strateji Belgesi
2023 Eğitim Vizyonu Belgesi
MEB Kalite Çerçevesi
Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi

Tablo 31’de görüldüğü üzere öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik hedeflenen politikaların tespiti için toplam dokuz politika belgesinin 1980’den günümüze sunmuş oldukları içerikler incelenmiş ve elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

5.1.1.Kalkınma Planlarında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar

Bu başlık altında 1980 yılından itibaren hazırlanan ‘Kalkınma Planlarında’ öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik hedeflenen politikalar verilmektedir.

5.1.1.1. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1979 – 1983) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Dördüncü beş yıllık kalkınma planı ayrıntılı olarak incelenmiş ve öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikalar planda geçen ifadeleriyle tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

- Tüm öğretmenlerin yükseköğretim kurumlarında yetiştirilmesi esastır. Ancak öğretmen yetiştiren yüksekokulların asıl kaynağı öğretmen liseleri olacaktır. Öğretmen liselerini bitirenler iki yıl daha eğitim görerek doğrudan ilkokul öğretmeni olacaktır.

Kaynak: Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1978). T.C. Resmi Gazete (16487, 12 Aralık 1978)

Tablo 32 incelendiğinde, dördüncü beş yıllık kalkınma planında öğretmen niteliklerinin arttırılmasına doğrudan etki yapacağı düşünülen önemli bir politikanın hedeflendiği görülmektedir. Bu bağlamda tüm öğretmenlerin yükseköğretim kurumlarında yetiştirilmesinin planlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Hedeflenen bu plan doğrultusunda öğretmen yetiştirme ve geliştirme süreçlerinden hizmet öncesi döneme ilişkin önemli bir değişikliğin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Öte yandan öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının öğrenci kaynağının önemli bir kısmının ortaöğretim düzeyinde eğitim veren öğretmen liselerinden karşılanmasının hedeflendiği de tespit edilmiştir. Dördüncü beş yıllık kalkınma planında yer alan bu hedef üzerinde düşünüldüğünde öğretmenlerin istihdamına yönelik olarak sunulduğu da değerlendirilebilir. Bu nedenle ilgili maddeye öğretmen istihdamlarının değerlendirildiği başlık altında tekrar yer verilecektir.

5.1.1.2. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1985 – 1989) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Beşinci beş yıllık kalkınma planı ayrıntılı olarak incelenmiş ve öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikalar, planda geçen ifadeleriyle tablo 33’te verilmiştir

Tablo 33

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

- Beşinci beş yıllık kalkınma planı döneminde eczacılar dışındaki sağlık personeli, elektrik elektronik bilgisayar mühendisleri ve teknisyenleri ile öğretmen yetiştirilmesine ağırlık verilecek, mesleki ve teknik orta öğretime öğretmen yetiştirilmesi öncelik taşıyacaktır. Sayısal gelişme yanında, kalitenin yükseltilmesi çalışmaları da sürdürülecektir.
- Eğitimin temel taşı olan öğretmenlerin iş başında yetiştirilmesine dönük programlara ağırlık verilecek ve eğitim programları günün şartlarına uygun hale getirilecek, öğretmenlerin eğitimi için TV’den faydalanılacaktır.
- Özel eğitim alanında görev alacak öğretmen ve personelin yetiştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Kaynak: Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1984). T.C. Resmi Gazete (18467, 23 Temmuz 1984)

Tablo 33 incelendiğinde, bazı diğer meslek kolları ile birlikte öğretmenlik mesleğinin insangücü ihtiyacının karşılanması çalışmalarına öncelik verileceği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte insangücü kalitesinin arttırılmasına yönelik yapılan çalışmaların da sürdürüleceği bildirilmektedir. Ancak kalitenin yükseltilmesi maksadıyla yapılan çalışmaların neler olduğu, bu sebeple hangi tedbirlerin uygulandığına yönelik herhangi bir açıklamaya rastlanmamaktadır. Ayrıca öğretmenlerin iş başında, başka bir deyişle hizmet içi eğitim faaliyetleri kapsamında, geliştirilmelerine yönelik programlara ağırlık verileceği bu maksatla eğitim programlarının çağın ihtiyaçlarına göre güncelleneceği bilgisine ulaşılmaktadır. Öte yandan öğretmenlerin eğitilmesinde televizyonlarında kullanılmasının planlandığı tespit edilmiştir. Bu kalkınma planı döneminde özel eğitim alanında ihtiyaç duyulan öğretmenlerin yetiştirilmesine de ağırlık verileceği bildirilmiş ancak öğretmen yetiştirme sürecinde uygulanacak politikalar hakkında ayrıntıya yer verilmemiştir.

5.1.1.3. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında (1990 - 1994) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Altıncı beş yıllık kalkınma planı ayrıntılı olarak incelenmiş ve öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikalar planda geçen ifadeleriyle tablo 34’te verilmiştir.

Tablo 34

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

- Eğitim sisteminin bütününe kapsayan bir eğitim insangücü planlaması sistemi kurulacak ve öğretmenlerin eğitim ihtiyaçları standart biçimde saptanarak bunlara uygun hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitim programları uygulanacaktır.
- Bilim adamı, Öğretim Üyesi ve Öğretmen yetiştirilmesine özel bir önem verilerek üstün kabiliyetli gençlerin bu alanlara yönelmeleri için gereken tedbirler alınacaktır.

Kaynak: Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1989). T.C. Resmi Gazete (20217, 6 Temmuz 1989)

Tablo 34 incelendiğinde, altıncı beş yıllık kalkınma planında, eğitim insangücü planlamasına yönelik yeni bir yapılanmaya gidileceğinden ve bu yapılanma doğrultusunda öğretmenlerin ihtiyaçlarının belirlenmesi maksadıyla çalışmalar yapılacağından ve planlanan bu tedbirler doğrultusunda öğretmen yetiştirme ve geliştirme süreçlerinden hizmet öncesi ve hizmet içi dönemlere uygun güncel programların hazırlanacağından bahsedilmektedir. Öte yandan bu kalkınma planı döneminde öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin farklı bir uygulama düşünüldüğü de anlaşılmaktadır. Bu bağlamda üstün yetenekli gençlerin öğretmenlik mesleğini seçmeleri için tedbirler alınacağı vurgulanmakta ve böylelikle öğretmen niteliklerinin arttırılmasının planlandığı düşünülmektedir.

5.1.1.4. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1996 – 2000) Öğretmenlerin Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Yedinci beş yıllık kalkınma planı öğretmen niteliklerinin arttırılmasını hedefleyen politikalar bağlamında ayrıntılı olarak incelenmiş ve elde edilen bulgular planda geçen ifadeleriyle tablo 35’te verilmiştir.

Tablo 35

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Öğretmenlerin Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

- Öğretmen ve öğretim üyelerinin sayı ve nitelikleri arttırılacak, başarılı ve üstün yetenekli öğrencilerin bu alana yönlendirilmesi sağlanacaktır. Öğretim Üyesi ihtiyacının giderilmesinde yurtdışı imkânlardan da yararlanılacaktır.

Kaynak: Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1995). T.C. Resmi Gazete (22354, 25 Temmuz 1995)

Tablo 35 incelendiğinde, yedinci beş yıllık kalkınma planında bir önceki dönem geçerli olan kalkınma planında da olduğu gibi öğretmen niteliklerinin arttırılmasının hedeflendiği bu maksatla başarılı ve üstün yetenekli gençlerin öğretmenlik mesleğine yönlendirilerek belirli bir standart oluşturulmasının planlandığı düşünülmektedir.

5.1.1.5. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (2001 – 2005)
Öğretmenlerin Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Sekizinci beş yıllık kalkınma planı ayrıntılı olarak incelenmiş ve öğretmenlerin niteliklerinin arttırılması gayesiyle hedeflenen politikalar ilgili planda yer aldığı ifadeleriyle tablo 36’da sunulmuştur.

Tablo 36

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Öğretmenlerin Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

-
- Eğitim kurumlarının ihtiyacı olan öğretmen ve öğretim üyeliği cazip hale getirilerek nitelikli öğretmen ve öğretim üyesi yetiştirilecek, yurt düzeyinde dengeli dağılımı sağlanacak ve hizmet içi eğitimleri özlük haklarına yansıtılacaktır.
-

Kaynak: Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. (2000). *T.C. Resmi Gazete* (24100, 5 Temmuz 2000)

Tablo 36’ya bakıldığında, sekizinci beş yıllık kalkınma planında nitelikli öğretmen yetiştirilmesine ilişkin ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Ancak öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin sunulan politikanın genel olarak ifade edildiği, öğretmen niteliğinin arttırılması amacıyla uygulanacak tedbirlerin ne olduğu konusunda açıklayıcı bilgilerin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan ilgili plan dâhilinde öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik tespit edilen politikanın istihdama yönelik politikalar kapsamında da değerlendirilebileceği düşünülmektedir bu sebeple araştırmanın amaçları doğrultusunda öğretmenlere yönelik istihdam politikalarının sunulduğu ilgili başlık altında tekrar ifade edilecektir.

5.1.1.6. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (2007 – 2013) Öğretmen
Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Dokuzuncu beş yıllık kalkınma planı ayrıntılı olarak incelenmiş ve öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikalar planda geçen ifadeleriyle tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

-
- Müfredat programlarındaki ve eğitim yöntemindeki değişiklikler dikkate alınarak öğretmen yeterlikleri sürekli olarak geliştirilecek, gereken yeterliliklerin kazandırılabilmesi için hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimde etkin yöntemler uygulanacaktır.
-

Kaynak: Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı. (2006). *T.C. Resmi Gazete* (26234, 20 Temmuz 2006)

Tablo 37 incelendiğinde, öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik uygulanacak tedbirlerin, çağın gerekleri doğrultusunda güncellenen programlar ve öğretim yöntemleri temelinde ele alınacağı görülmektedir. Bu maksatla öğretmenlerin değişen programı ve öğretim yöntemlerini gereği gibi aktarabilmeleri için yeterliliklerinin sürekli geliştirilmesi ve bu doğrultuda gerek hizmet öncesi gerek hizmetiçi eğitimlerle eksikliklerin giderilmesinin amaçlandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

5.1.1.7. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (2014 – 2018) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Onuncu beş yıllık kalkınma planı ayrıntılı olarak incelenmiş ve öğretmenlerin niteliklerinin arttırılması doğrultusunda hedeflenen politikalar, ilgili planda yer aldığı ifadeleriyle tablo 38’de sunulmuştur.

Tablo 38

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

-
- Öğretmen yetiştirme ve geliştirme sistemi, öğretmen ve öğrenci yeterliklerini esas alan, kişisel ve mesleki gelişimi sürekli teşvik eden, kariyer gelişimi ve performansa dayanan bir yapıda düzenlenecektir.
 - Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısı sürekli geliştirilecek, öğrenci ve öğretmenlerin bu teknolojileri kullanma yetkinlikleri arttırılacaktır.
-

Kaynak: Onuncu Kalkınma Planı. (2013). *T.C. Resmi Gazete* (28699, 6 Temmuz 2013)

Tablo 38 ayrıntılı olarak incelendiğinde, öğretmen yetiştirme ve geliştirme sisteminin, yeterliliklerin geliştirilmesini esas alan, gelişimi teşvik eden, performansı temele alan bir yapıda yeniden düzenleneceği anlaşılmaktadır. Öte yandan çağın gerekleri doğrultusunda bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğretmenler tarafından etkin olarak kullanmalarını sağlayacak becerilerin geliştirilmesinin de amaçlandığı görülmektedir. Onuncu beş yıllık kalkınma planında öğretmen niteliklerinin arttırılması maksadıyla hedeflenen politikaların son derece makul ve çağın ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olduğu söylenebilir fakat hedeflenen politikalara ilişkin genel ifadelerin kullanıldığı bu sebeple alınacak tedbirlerin neler olacağı konusunda bir bilgiye rastlanılmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

5.1.2. Hükümet Programlarında Öğretmen Niteliklerini Arttırmaya Yönelik Hedeflenen Politikalar

Bu başlık altında araştırma kapsamında 1980’den, parlamenter sistemin uygulandığı 2018 yılına kadar kurulan hükümetlerden, hükümet programı olan toplam on dört hükümetin programı incelenmiş ve bu programlardan altısında doğrudan öğretmenlerin niteliklerinin artırılmasına yönelik politikaların sunulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 39’da programlarında öğretmenlerin niteliklerinin artırılmasına yönelik politika sunan hükümetler sıralanmaktadır.

Tablo 39

Programında Doğrudan Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Politikalar Sunun Hükümetler

-
- 47.Hükümet - Akbulut Hükümeti (09.11.1989 - 23.06.1991)
 - 48.Hükümet - I. Yılmaz Hükümeti (23.06.1991 - 20.11.1991)
 - 49.Hükümet - VII. Demirel Hükümeti (21.11.1991 - 25.06.1993)
 - 58.Hükümet - Gül Hükümeti (18.11.2002 - 14.03.2003)
 - 59.Hükümet - I. Erdoğan Hükümeti (14.03.2003 - 29.08.2007)
 - 64.Hükümet - III. Davutoğlu Hükümeti (25.11.2015 - 24.05.2016)
-

Tablo 39’da programlarında doğrudan öğretmen niteliklerinin arttırılması yönelik politika sunan hükümetler ve bu hükümetlerin geçerli olduğu dönemler gösterilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus araştırma kapsamında incelenen diğer sekiz hükümet programında öğretmenlerin niteliklerinin arttırılmasına yönelik politika sunulmaması bu programlarda öğretmenlerle ilgili hiçbir politikanın hedeflenmediği anlamına gelmediğidir. Bir başka deyişle tablo 39’da verilen hükümetler dışında araştırma kapsamında yer alan diğer hükümet programlarında da öğretmenlere ilişkin hedeflenen politikalar bulunmaktadır. Ancak bu politikalar öğretmen niteliğinin arttırılması kapsamı dışında kalan, örneğin öğretmenlerin istihdamına ilişkin sunulan politikalardır. Nitekim araştırmanın diğer alt amaçları kapsamında bu politikalara da değinilecektir.

5.1.2.1. Akbulut Hükümeti Programında (1989 – 1991) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar

Akbulut Hükümeti programı ayrıntılı olarak incelenmiş ve öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik tespit edilen kavramlar hükümet programında yer alan ifadesiyle tablo 40’ta sunulmuştur.

Tablo 40

Akbulut Hükümeti Programında Öğretmen Niteliklerinin Artırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar

- Öğretmenlerin meslek içi eğitime önem verilerek, devamlı gelişmeleri sağlanacaktır.
- Çok kanallı eğitim televizyonu, öğrenci ve öğretmenlerin eğitim ve öğretiminde yardımcı ve hızlandırıcı bir araç olarak kullanılacaktır.

Kaynak: Akbulut Hükümeti Programı. (1989). *T.C. Resmi Gazete* (20344, 16 Kasım 1989)

Tablo 40'ta görüldüğü üzere, Akbulut Hükümeti programında öğretmenlerin niteliklerinin artırılmasına yönelik olarak hizmet içi eğitim faaliyetlerine önem verileceği, bu sayede öğretmenlerin gelişimlerine süreklilik kazandırılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca kitle iletişim araçları arasında yer alan televizyonun öğretmenlerin eğitim ve öğretiminde yardımcı bir araç olarak kullanılmasının planlandığı görülmektedir. Elde edilen bulgulardan hareketle ilgili hükümet programında öğretmenlerin yetiştirilmesi ve geliştirilmesi faaliyetleri kapsamında, hizmet öncesi ve hizmet içi dönemlerde çeşitli uygulamalarla öğretmen niteliklerinin artırılmasına yönelik hedeflerinin olduğu sonucuna varılmaktadır.

**5.1.2.2. I. Yılmaz Hükümeti Programında (Haziran 1991-Aralık 1991)
Öğretmen Niteliklerinin Artırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar**

I. Yılmaz Hükümeti programı ayrıntılı olarak incelenmiş ve öğretmen niteliklerinin artırılmasına yönelik tespit edilen kavramlar hükümet programında yer alan ifadeleriyle tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41

I. Yılmaz Hükümeti Programında Öğretmen Niteliklerinin Artırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar

- Milli birlik ve bütünlüğümüzün harcı olan, yüce duygularla olgunlaşmamızın, yüksek ahlaklı toplum meydana getirmemizin kaynağı olan yüce dinimizin ehil öğretmenlerle öğretilmesi ana amacımızdır.

Kaynak: I. Yılmaz Hükümeti Programı. (1991). *T.C. Resmi Gazete* (20921, 6 Temmuz 1991)

Tablo 41 incelendiğinde, I. Yılmaz hükümeti programında din eğitiminin nitelikli öğretmenler ile verilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Ancak bu hedefe yönelik alınacak tedbirlerin neler olabileceği yönünde her hangi bir açıklayıcı ifadeye rastlanmamaktadır. Bir başka anlatımla programda kullanılan ifade son derece genel bir ifade olup amaçlanan durumun öğretmen yetiştirme ve geliştirme süreçlerinden olan hizmet öncesi veya hizmet

içi dönemlerden hangisine yönelik uygulanacağı ve alınacak tedbirlerin neler olacağı belirtilmemiştir.

5.1.2.3. VII. Demirel Hükümeti Programında (1991 – 1993) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar

VII. Demirel Hükümeti programı ayrıntılı olarak incelenmiş ve öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik tespit edilen kavramlar hükümet programında yer alan ifadeleriyle tablo 42’de verilmiştir.

Tablo 42

VII. Demirel Hükümeti Programında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar

- Yeni bir eğitim reformu ile birlikte, öğretmenlerin nitelikleri ve yaşam düzeyleri yükseltilecektir.

Kaynak: VII. Demirel Hükümeti Programı. (1991). *T.C Resmi Gazete* (21068, 1 Aralık 1991)

Tablo 42 incelendiğinde, VII. Demirel hükümeti programında genel anlamda eğitimin tamamını ilgilendiren bir reformun hedeflendiği, bu reform kapsamında da öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik tedbirlerin uygulanacağı anlaşılmaktadır. Ancak burada kullanılan ifadelerin genel ifadeler olduğu, planlanan yeni eğitim reformu kapsamında öğretmen niteliklerinin arttırılması için alınacak tedbirlerin neler olacağına yönelik açıklamaların yer almadığı görülmektedir. Öte yandan alınacak tedbirlerin öğretmen yetiştirme ve geliştirme süreçleri olan hizmet öncesi ve hizmet içi dönemlerinden hangisini kapsayacağına yönelik bir bulguya da rastlanmamaktadır.

5.1.2.4. Gül Hükümeti Programında (2002 – 2003) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar

Gül Hükümeti programı ayrıntılı olarak incelenmiş ve öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik tespit edilen kavramlar hükümet programında yer alan ifadesiyle tablo 43’te sunulmuştur.

Tablo 43

Gül Hükümeti Programında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar

- Öğretmenlik mesleğinin toplumda hak ettiği itibarı yakalayabilmesi için öğretmenlerin niteliklerinin yükseltilmesine paralel olarak çalışma şartları iyileştirilecektir.

Kaynak: Gül Hükümeti Programı. (2002). *T.C. Resmi Gazete* (24951, 29 Kasım 2002)

Tablo 43'e bakıldığında, Gül Hükümeti programında öğretmen niteliklerinin yükseltilmesine ilişkin bir ifade yer aldığı görülmektedir. Elde edilen bulgulardan hareketle öğretmenlerin toplumdaki itibarları ile nitelikleri arasında bir ilişki kurulduğu anlaşılmaktadır. Fakat ilgili programda da öğretmen niteliklerinin yükseltilmesine ilişkin uygulanacak tedbirlerin neler olduğu konusunda bir açıklamaya rastlanmamıştır. Bu yönüyle, zikredilen politikanın genel bir ifade olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

5.1.2.5. I. Erdoğan Hükümeti Programında (2003 – 2007) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar

I. Erdoğan Hükümeti programı incelenmiş ve öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik tespit dilen kavramlar ilgili programda yer alan ifadeleriyle tablo 44'te verilmiştir.

Tablo 44

I. Erdoğan Hükümeti Programında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar

- Öğretmenlik mesleğinin toplumda hak ettiği itibarı yakalayabilmesi için, öğretmenlerin niteliklerinin yükseltilmesine paralel olarak, çalışma şartları iyileştirilecektir.

Kaynak: I. Erdoğan Hükümeti Programı. (2003). *T.C Resmi Gazete* (25058, 24 Mart 2003)

Tablo 44'e bakıldığında, I. Erdoğan Hükümeti programında öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikanın bir önceki hükümet programı ile birebir aynı olduğu görülmektedir. İlgili hükümet programında hedeflenen politika incelendiğinde; öğretmenleri niteliklerinin yükseltilmesinin amaçlandığı fakat öğretmen niteliklerinin yükseltilmesi gayesi doğrultusunda öğretmen yetiştirme ve geliştirme süreçlerine yönelik ne tür tedbirlerin uygulanacağına ilişkin her hangi bir açıklamaya rastlanamadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde I. Erdoğan Hükümeti programında öğretmenlerin niteliklerinin arttırılması gayesiyle hedeflenen politikaların genel ifadeler temsil edildiği anlaşılmaktadır.

5.1.2.6. III. Davutoğlu Hükümeti Programında (2015 – 2016) Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar

III. Davutoğlu Hükümeti programı ayrıntılı olarak incelenmiş ve öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik hedeflenen politikalar hükümet programında yer alan ifadeleriyle tablo 45’te sunulmuştur.

Tablo 45

III. Davutoğlu Hükümeti Programında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikalar

- Eğitimde bilgi ile bilinç arasındaki etkileşimi temel bir ihtiyaç addediyoruz. Bu yaklaşımla, bilgi tabanlı ekonominin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştiren, özgürlükçü, üretken ve rekabetçi bir eğitim sisteminin oluşturulması, bu sisteme uygun öğretmenlerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir.
- Okul türleri ve bölgeler arası başarı farklılıklarını azaltarak eğitimde fırsat eşitliğine bütün boyutlarıyla hayatiyet kazandıracağız. Bu süreçle uyumlu bir şekilde öğretmen yetiştirme ve eğitim yönetimi alanlarında da önemli dönüşümleri hayata geçireceğiz.
- Öğretmenlerimizin bilgi ve becerilerini güncellemelerini sağlayacak ‘Öğretmen Akademisi’ sistemini başlatacağız.
- Eğitim fakültelerini, milli eğitim sistemindeki yeni yapılanmaya göre bölüm, anabilim dalı ve öğretmenlik genel ve alan yeterlilikleri ile ilişkilendirilmiş bir şekilde yeniden yapılandıracağız.
- Eğitim fakültelerinin müfredatını yenileyeceğiz

Kaynak: Anadolu Ajansı (2015). 64. Hükümet Programı. https://www.aa.com.tr/uploads/TempUserFiles/64.hukumet_programi.pdf sayfasından erişilmiştir.

Tablo 45 incelendiğinde, III. Davutoğlu Hükümeti programında öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik hedeflenen politikaların öğretmen yetiştirme ve geliştirme süreçleri olan hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim dönemlerinin ikisini de kapsadığı görülmektedir. Hedeflenen politikalar değerlendirildiğinde çağın gerekleri doğrultusunda ihtiyaç duyulan insan tipini yetiştirmek maksadıyla öğretmenlerin de bu doğrultuda yetiştirilmesinin hedeflendiği anlaşılmaktadır. Öte yandan öğretmenlerin bilgi ve becerilerinin güncellenmesi gayesiyle ‘Öğretmen Akademileri’ adı altında bir oluşumun hayata geçirileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Bununla birlikte eğitim fakültelerinin yapısı ve eğitim fakültelerinin öğretim programlarının yenilenmesinin amaçlandığı da öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin belirlenen bulgular arasında yer almaktadır. Elde edilen verilerden hareketle ilgili hükümet programının öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin politikalar ortaya koymasının yanında bu politikalara yönelik uygulanacak tedbirlere de yer vermesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

5.1.3. Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programlarında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Bu başlık altında; parlamenter sistemden, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle Türkiye Cumhuriyeti Devleti kamu düzenine yön veren Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları, öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflediği politikalar açısından incelenmektedir.

5.1.3.1. 2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı

2019 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı ayrıntılı olarak incelenmiş ve öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik hedeflenen politikalar programda yer alan ifadeleriyle tablo 46’da sunulmuştur.

Tablo 46

2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

- Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin mesleki gelişimleri yeniden yapılandırılacak ve insan kaynağının verimli kullanılması sağlanacaktır.
- Sınıf öğretmenlerine bilgisayarsız ortamda algoritmik düşünce öğretimine yönelik yüz yüze hizmet içi eğitimler düzenlenecektir.

Kaynak: Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. (2018). *T.C. Resmi Gazete* (256, 27 Ekim 2018)

Tablo 46’ya bakıldığında, 2019 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında insan kaynaklarının verimli kullanılması amacıyla öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin yeniden yapılandırılmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır. Ancak bu duruma ilişkin uygulanacak tedbirlerin neler olduğuna yönelik bulgulara rastlanmamıştır. Öte yandan sınıf öğretmenlerinin bilgisayarsız ortamda algoritmik düşünce öğretimlerine yönelik yeterliklerinin arttırılması maksadıyla yüz yüze hizmet içi eğitimlerin planlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen verilerden hareketle, 2019 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında öğretmen niteliklerinin arttırılması gayesiyle hedeflenen politikaların öğretmen yetiştirme ve geliştirme süreçlerinden hizmet içi dönemi kapsadığı söylenebilir.

5.1.3.2. 2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı

2020 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı ayrıntılı olarak incelenmiş ve öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik hedeflenen politikalar programda geçen ifadeleriyle tablo 47’de verilmiştir.

Tablo 47

2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

- Sınıf öğretmenlerinin yan alan ve mesleki rehberlik becerileri geliştirilecektir.
- Yabancı dil öğretmenlerinin niteliklerini arttırmaya yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenecektir.
- Hizmet içi eğitimlerin içerikleri öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin güncel ihtiyaçları çerçevesinde yenilenecek, mesleki ve teknik eğitimde hizmet içi eğitimler iş ortamlarında gerçekleştirilecektir.

Kaynak: Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. (2019). *T.C. Resmi Gazete* (30938, 4 Kasım 2019)

Tablo 47 incelendiğinde, 2020 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında sınıf öğretmenliği ve yabancı dil öğretmenliği programlarının niteliklerinin arttırılmasına yönelik özel önem verildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda sınıf öğretmenlerinin yan alan ve mesleki rehberlik becerilerinin geliştirilmesinin hedeflendiği görülmektedir. Yabancı dil öğretmenlerine ise niteliklerinin arttırılması gayesiyle hizmet içi eğitimler verileceği bulgusuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte öğretmen yetiştirme ve geliştirme süreçlerinden hizmet içi eğitimlerin içeriklerinin öğretmenlerin güncel ihtiyaçları çerçevesinde yenilenmesinin amaçlandığı görülmektedir. Elde edilen veriler ışığında 2020 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında, öğretmen niteliklerini arttırmayı hedefleyen politikaların hizmet içi döneme yönelik sunulduğu ancak öğretmenlerin mesleğe kabulünden önceki dönemi kapsayan hizmet öncesi döneme ilişkin öğretmen adaylarının niteliklerini arttıracak politikalara rastlanmadığı tespit edilmiştir.

5.1.4. Milli Eğitim Bakanlığı Stratejik Planlarında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Milli Eğitim Bakanlığı'nın kurumsal hedeflerine kısa vadede ulaşmak için ilk olarak 2010 yılından itibaren beşer yıllık dönemleri kapsayacak şekilde yayınlamaya başladığı stratejik planlar ayrıntılı olarak incelenmiş ve bu doğrultuda öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

5.1.4.1. MEB (2010 – 2014) Stratejik Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Milli Eğitim Bakanlığı 2010 – 2014 dönemi Stratejik Planını öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikalar bağlamında ayrıntılı olarak incelenmiş ve elde edilen bulgular planda geçen ifadeleriyle tablo 48’de verilmektedir.

Tablo 48

MEB 2010 – 2014 Stratejik Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

- Her öğretmenin en az beş yılda bir hizmetiçi eğitim faaliyetine katılması sağlanacaktır. Öğretmenlerin alanları ile ilgili olarak düzenlenen konferans, kongre ve sempozyumlara katılmaları teşvik edilecektir.
- Öğrencilerin nitelikli mesleki eğitim alabilmelerine yönelik olarak yeterli bilgiye ve donanıma sahip öğretmenlerle mesleki eğitim veren kurumlarla iş birliği içinde usta öğreticilerin-eğitici personelin yetiştirilmesi stratejisi hayata geçirilecektir.
- Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak verilen hizmetlerin iyileştirilebilmesi için bir takım çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda sınıfların ve okulların fiziki yapısı uygun hale getirilecek, destek eğitim odaları açılacak, müfettişler, sınıf ve branş öğretmenleri ile yöneticilerin özel eğitim alanına ilişkin bilgi ve becerilerle donatılması sağlanacaktır.
- Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki gelişim için düzenlenen kurs, seminer, sempozyum vb. eğitim faaliyetlerine yılda en az 6 saat katılmaları sağlanacaktır.
- İyi eğitilmiş ve yüksek düzeyde motive edilmiş öğretmenler, kaliteli eğitimin en önemli unsurudur. Bu bağlamda öğretmen eğitiminin geliştirilmesi yanında, öğretmenlerin kendi alanlardaki kariyer gelişimleri de desteklenecektir. Bu destek, açılan hizmetiçi eğitim kurslarının ötesine geçmek durumundadır. Öğretmenlerin özel kuruluşlar-üniversitelerin sürekli eğitim merkezlerinde düzenlenen eğitim faaliyetlerinin katılmaları konusunda desteklenmeleri, alınan sertifika ve belgelerin MEB tarafından kabul görmesi. Özellikle, meslek dersi öğretmenlerinin güncel işyeri deneyimi kazanmaları gerekli görülmektedir.
- Öğretmenlerin niteliklerinin artırılması kapsamında, İnternet teknolojisinden faydalanılarak çevrimiçi topluluklar oluşturulacak ve öğretmenlerin alan eğitimi konusunda yüz yüze birlikteliği kadar aynı zaman ve aynı mekânda bulunamayan öğretmenleri bir araya getirecek önlemler de alınacaktır.
- Eğitim yöntemlerindeki değişiklikler dikkate alınarak öğretmen yeterlilikleri sürekli olarak geliştirilecek, gereken yeterliliklerin kazandırılabilmesi için hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimde etkin yöntemler uygulanacaktır. Başta uzaktan eğitim yöntemleriyle verilmek üzere hizmetiçi eğitim nitelik ve nicelik olarak arttırılacaktır.
- Öğretmenlerimiz ve diğer çalışanların başta kitap okuma alışkanlığı kazandırılması gibi sosyal ve kültürel faaliyetlere etkin katılımları sağlanacaktır.
- Yurt dışında yaşayan ve yerel görevlendirilen öğretmenlere okul tatillerinde Türkçe öğretiminde yeni metotlar ve Türk kültürü konularını kapsayan hizmetiçi eğitim programları düzenlenecektir.

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (2010b). *MEB 2010-2014 stratejik planı*. http://sgb.meb.gov.tr/Str_yon_planlama_V2/MEBStratejikPlan.pdf sayfasından erişilmiştir.

Tablo 48 ayrıntılı olarak incelendiğinde, Öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin kapsamlı bir çalışmanın yapıldığı ve yapılan bu çalışmaların hemen hemen eğitimim tüm kademelerine yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen en genel politikanın, eğitim öğretim faaliyeti sunan her öğretmenin istisnasız olarak her beş yılda bir hizmetiçi eğitim faaliyetlerine katılmalarının sağlanmasına yönelik olduğu görülmektedir. Bu hedef doğrultusunda öğretmenlerin hizmet içi eğitim faaliyetlerine ek olarak kongre, konferans ve sempozyumlara katılmalarının teşvik edilmesine yönelik uygulamaların yapılacağı bulgusuna ulaşılmaktadır. Ayrıca özel eğitim, mesleki ve teknik eğitim, beden eğitimi, sınıf öğretmenliği gibi çeşitli programlarda görev alan öğretmenlerin niteliklerinin arttırılmasına yönelik ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlenen hizmet içi eğitim faaliyetlerinin hedeflendiği tespit edilmiştir. Öte yandan yurt içinde faaliyet gösteren öğretmenlerin niteliklerinin arttırılmasına yönelik hedeflenen politikalarla birlikte yurt dışında Türkiye adına eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunan öğretmenlerin de tatilde ülkelerine döndüklerinde yabancılara Türkçe öğretiminde yeni yöntemler ve Türk kültürü konularını kapsayan hizmetiçi programlara tabi tutulmalarının amaçlandığı bulgusuna ulaşılmaktadır.

MEB'in bu stratejik planında öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen önemli bir diğer politika da; öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim kapsamı dışında niteliklerinin arttırılmasına yönelik farklı faaliyetlerde bulunulması gerekliliğinin üzerinde durulmuş olmasıdır. Bu kapsamda öğretmenlerin MEB dışında özel kuruluşlar ve üniversitelerin sürekli eğitim merkezlerinde düzenlenen eğitim faaliyetlerine katılmalarının desteklenmeleri ve ilgili kurumlardan alınacak belge ve sertifikaların MEB tarafından kabul görmesi hedeflenmektedir. Ayrıca öğretmen niteliklerinin arttırılması için internet teknolojilerinden yardım alınması planlanmakta bu yolla öğretmenlerin kendi aralarında çevrim içi ortamlarda bilgi paylaşımlarının sağlanmasının amaçlandığı görülmektedir. Bunlara ek olarak eğitim yöntemindeki değişiklikler dikkate alınarak öğretmen yeterliliklerinin sürekli geliştirilmesinin hedeflendiği ve bu amaçla uzaktan eğitim modeli ile hizmet içi eğitimlerin sağlanacağı bulgusuna da ulaşılmıştır. Öte yandan öğretmenlerin gelişiminin sağlanması doğrultusunda, öğretmenlere okuma alışkanlığının kazandırılması ile sosyal ve kültürel faaliyetlere katılımlarının sağlanmasının hedeflendiği de görülmektedir.

5.1.4.2. MEB (2015 – 2019) Stratejik Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Milli Eğitim Bakanlığı 2015 – 2019 dönemi stratejik planı ayrıntılı olarak incelenmiş ve öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikalar planda yer alan ifadeleriyle tablo 49’da verilmektedir.

Tablo 49

MEB 2015 – 2019 Stratejik Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

- FATİH Projesi ile örgün ve yaygın eğitim kurumlarında bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısı geliştirilecek, öğrenci ve öğretmenlerin bu teknolojileri kullanma yetkinlikleri arttırılacaktır.
- Eğitim Bilişim Ağı'nın (EBA) öğrenci, öğretmen ve ilgili bireyler tarafından kullanımı arttırılacak ve etkin kullanımının sağlanması için öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilecektir.
- Öğretmenlik mesleği genel ve özel alan yeterlilikleri belirlenecektir. Belirlenen yeterlilikler doğrultusunda öğretmenlerin mesleki gelişimine yönelik Okul Temelli Mesleki Gelişim Modeli yaygınlaştırılacaktır.
- Özellikle öğretmenlere yönelik gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetlerinin sayısı ve niteliği arttırılacaktır.
- Özellikle sorun alanları olarak tespit edilen konularda (liderlik ve sınıf yönetimi, yetkinlik, öğretme usulü, ölçme ve değerlendirme, materyal hazırlama, iletişim kurma, teknolojiyi etkin ve verimli kullanma, yabancı dil, mesleki etik) öğretmenlerin belirli periyotlarda eğitim yapmaları sağlanacak ve ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliğine gidilecektir.
- Üstün yetenekli bireylerin eğitim ve öğretim süreçleri konusunda aile, öğretmen, yönetici ve maarif müfettişlerine eğitimler verilecektir.
- Engelli bireylerin eğitim ve öğretim süreçleri konusunda aile, öğretmen, yönetici ve maarif müfettişlerine eğitimler yapılacaktır.
- Öğrenci, öğretmen ve araştırmacıların yararlanabileceği ve başta eğitim bilimlerine yönelik olmak üzere yerli ve yabancı kaynakların yer aldığı Millî Eğitim Kütüphanesi kurulacaktır.

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (2015). MEB 2015 – 2019 stratejik planı. <https://sgb.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-2015-2019-stratejik-plani-yayinlanmistir/icerik/181> sayfasından erişilmiştir.

Tablo 49 incelendiğinde, MEB 2015 – 2019 Stratejik planında öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin öncelikli olarak öğretmenlik mesleği genel ve özel alan yeterliklerinin belirlenmesinin ve belirlenen yeterlikler doğrultusunda öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanmasına yönelik yeni bir model uygulanmasının hedeflendiği görülmektedir. Öte yandan özellikle eksiklik görüldüğü tespit edilen konularda öğretmenlerin belirli periyotlarla eğitim almalarının amaçlandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin bilgi iletişim teknolojilerini kullanma yeterliklerinin arttırılması ve Eğitim Bilişim Ağı'nın etkin kullanımının sağlanması için öğretmenlere hizmetiçi eğitimlerin planlandığı bulgusu

tespit edilmiştir. Ayrıca özel eğitim gereksinimleri bulunan üstün yetenekli ve engelli öğrencilerin öğretim süreçleri konusunda öğretmenlere eğitimlerin verileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu stratejik planda öğretmen niteliklerinin artırılması için hedeflenen bir diğer önemli nokta da eğitim paydaşlarından öğretmenlerin de etkin olarak faydalanabileceği eğitim bilimlerine yönelik yerli ve yabancı birçok kaynağın yer alacağı Milli Eğitim Kütüphanesinin kurulmasının planlanmasıdır. Böylelikle öğretmenlerin alanlarıyla ilgili yerli ve yabancı birçok kaynağa erişimlerinin kolaylaşmasının gelişimlerine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

5.1.4.3. MEB (2019 – 2023) Stratejik Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Milli Eğitim Bakanlığı 2019 – 2023 dönemi Stratejik Planını öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikalar bağlamında ayrıntılı olarak incelenmiş ve elde edilen bulgular planda geçen ifadeleriyle tablo 50’de verilmiştir.

Tablo 50

MEB 2019 – 2023 Stratejik Planında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

-
- Öğretmen ve okul yöneticilerinin gelişimlerini desteklemek amacıyla yeni bir mesleki gelişim anlayışı, sistemi ve modeli oluşturulacaktır.
 - Yabancı dil eğitiminde öğretmen nitelik ve yeterlikleri yükseltilecektir.
 - Dijital becerilerin gelişmesi için içerik geliştirilecek ve bu kapsamda öğretmen eğitimi yapılacaktır.
 - Mesleki ve teknik eğitimde öğretmenlerin mesleki gelişimleri desteklenecek ve hizmet içi eğitimler gerçek iş ortamlarında yapılacaktır.
-

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (2019). MEB 2019 – 2023 stratejik planı. http://www.meb.gov.tr/stratejik_plan/ sayfasından erişilmiştir.

Tablo 50 incelendiğinde, MEB 2019 – 2023 Stratejik Planında öğretmen niteliklerinin arttırılması maksadıyla yeni bir mesleki gelişim modelinin planlandığı anlaşılmaktadır. Öte yandan öğretmenlerin dijital becerilerinin gelişimi için yeni içeriklerin geliştirilmesinin amaçlandığı, bu doğrultuda öğretmen eğitimlerinin planlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, yabancı dil eğitiminde öğretmenlerin niteliklerinin arttırılmasının hedeflendiği de tespit edilmiştir. Ayrıca mesleki ve teknik eğitimde öğretmen niteliklerinin arttırılması gayesi ile hizmetiçi eğitimlerin gerçek iş ortamlarında yapılmasının planlandığı görülmektedir.

5.1.5. Milli Eğitim Şuralarında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Alınan Kararlar

Milli Eğitim Şuraları Türk Eğitim Sisteminin sorunlarının görüşülüp çözümler üretildiği, bakanlık temsilcileri ile eğitim konusunda uzman bilim insanları ve eğitim sisteminin paydaşı olan kurumların temsilcilerinin katıldığı toplantılardır.

Bu başlık altında araştırma kapsamı dâhilinde 1980’den günümüze kadar yapılmış olan tüm şuralarda öğretmen niteliklerinin arttırılmasına maksadıyla hedeflenen politikalara ilişkin tespit edilen bulgulara yer verilecektir. Bu bağlamda 1980’den günümüze yapılan Milli Eğitim Şuralarında öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikalar tablo 51’de verilmektedir.

Tablo 51

Milli Eğitim Şuralarında Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Alınan Kararlar

X. Milli Eğitim Şurası (1981)	• Öğretmen, yönetici ve uzmanların hizmetiçi eğitimlerinin sağlanması
XI. Milli Eğitim Şurası (1982)	• Öğretmen yetiştiren fakültelerde, öğrencilerin bir bütünlük içinde yetiştirilmesi amacıyla özel alan, meslek bilgisi ve genel kültür derslerine bölümlerin özelliklerine göre ağırlık verilmelidir. • Öğretmen adayının lise üstü eğitim alması gerekmektedir. Her kademe öğretmenliği için genel kültür, alan bilgisi ve meslek bilgisi dâhil 4 yıllık öğrenim görmelidir. • Öğretmen yetiştirme programlarında bütünleşmeye gidilmelidir. • Öğretmen adaylarına hem mesleklerinin hem de alanlarının gerektirdiği genel kültür sağlanacaktır. • Temel eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirecek kurumların programlarında toplam kredinin %25’i öğretmenlik meslek bilgisi, %12,5’i genel kültür, %62,5’i alan bilgisi derslerinden oluşmalıdır. • Temel eğitim öğretmenlerinin yetiştirildiği eğitim ortamının gerçek iş ortamına benzer olması sağlanmalıdır. • Öğretmen ve uzmanların hizmet içi eğitimleri geliştirilmelidir. • Hızlandırılmış programlardan mezun olan öğretmenlerin kendilerinden beklenen fonksiyonu yerine getirebilmesi için hizmetiçi eğitimleri gerçekleştirilmelidir. • Öğretmenlerin hizmetiçi eğitimleri, çağdaş standartlara, toplumumuzun ihtiyaçlarına uygun nitelikte öğretmenler yetiştirilecek bir düzeye getirilmelidir.
XII. Milli Eğitim Şurası (1988)	• Öğretmen yetiştiren kurumlarda eğitim teknolojisinin zorunlu olarak okutulması ve bu dersleri okutacak öğretim elemanlarının yetiştirilmesi. • Öğretmenlere uygulanan genel kültür programının çözüm üretme teknikleri konusunda takviye edilmesi • Öğretmen eğitiminde alan bilgisi, meslek bilgi ve genel kültür bilgisinin yanında Milli Kültür unsurunun eklenmesi • Mesleki gelişmelerden haberdar olmak üzere öğretmenlerin mesleki yayınlarla desteklenmesi
XIII. Milli Eğitim Şurası (1990)	• Öğretmen yetiştiren kurumların programlarında halk eğitim konularına yer verilmelidir. • Öğretmen yetiştiren kurumların programında yaygın eğitim ile ilgili derslere yer verilmelidir.
XIV. Milli Eğitim Şurası (1993)	• Okul Öncesi öğretmenlerine program, materyal, danışma ve rehberlik hizmeti verecek öğretmen kaynak birimlerinin oluşturulması. • Öğretmen yetiştirmede MEB be YÖK arasında işbirliği sağlamak amacıyla Öğretmen Yetiştirme Koordinasyon Kurulu kurulacaktır.
XV. Milli Eğitim Şurası (1996)	• Öğretmenlerin özel eğitim konusunda hizmetiçi eğitimden geçirilmesi. • Öğretmenler, öğretmen üniversitelerinde yetiştirilmelidir. • Öğretmen yetiştirmede çağın ihtiyaçları doğrultusunda bilgi akışı yoğunlaştırılmalıdır. • Öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin programları yeniden düzenlenmelidir. • Hizmetiçi eğitimin sürekliliği sağlanmalıdır. • Öğretmen niteliklerinin arttırılması amacıyla Milli Eğitim Akademisi kurulmalıdır. • Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumu programlarına yaygın eğitimle ilgili dersler konulmalıdır.
XVI. Milli Eğitim Şurası (1999)	• Her öğretmenin sürekli rehberlik eğitimi almalı ve uygulamalıdır. • Mesleki ve teknik eğitimde öğretmenlerin nitelik ihtiyaçları belirlenmeli ve bu ihtiyaçların giderilmesi için politikalar uygulanmalıdır. • Mesleki ve teknik eğitim öğretmenlerinin niteliklerini arttırmak için gerekli görülen alanlarda öğretmenlik programları lisansüstü eğitime çekilmelidir.
XVII. Milli Eğitim Şurası (2006c)	• Sınıf öğretmenlerine özel eğitim formasyonu verilmelidir. • Öğretmen niteliğinin arttırılması için yeni eğitim fakülteleri açılmalıdır.

	• Öğretmen yetiştirme programları yeniden düzenlenmelidir. • Aday öğretmen yetiştirme sürecinin niteliğinin artırılması için ilgili eğitim fakültesi, MEB ve uygulama okulları arasında iş birliği sağlanmalı öğretmenlik uygulamaları köy ve kentleri kapsayacak şekilde geliştirilmelidir. • Öğretmen yetiştirmede kaliteyi yükseltmek amacıyla eğitim fakülteleri üniversitelerin diğer fakülteleriyle de işbirliği yapılmalıdır.
XVIII. Milli Eğitim şurası (2010a)	• Öğretmen yetiştirilmesi üniversite bazında ele alınmalı, öğretmenlik veya eğitim üniversitesi kurulmalıdır. • Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarındaki son sınıf öğrencilerinin deneyim kazanmaları için öğretim elemanı ve öğretmenlerin rehberliğinde aday öğretmenlik uygulaması şeklinde öğretim yılı boyunca yapılması sağlanmalıdır. • Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Eğitim Komitesi yeniden yapılandırılmalı ve güçlendirilmelidir. • Öğretmen niteliğinin artırılması amacıyla öğretim üyesi ve alt yapısı yeterli olmayan üniversitelerde öğretmen yetiştiren kurumlar açılmamalıdır. • Uzaktan eğitim veya açık öğretim yoluyla öğretmen yetiştirilmesine izin verilmemelidir. • Öğretmen yetiştiren kurumlarda aday öğretmenlerin özellikle iletişim becerilerini kazanmış olmaları sağlanmalıdır. • Öğretmen yetiştiren tüm programlara değerler eğitimiyle ilişkin bir ders konulmalı, hizmet içi eğitim programlarında değerler eğitimi yer verilmelidir. • Görevde olan rehber öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ve uzmanlık eğitimleri tamamlanarak hizmet kaliteleri artırılmalıdır.
XIX. Milli Eğitim Şurası (2014a)	• Öğretmen yetiştirmeye yönelik öğretim programlarında uygulamaya derslerinin oranının %50'ye yaklaştırılması. • Öğretmen yetiştiren kurumların yeniden yapılandırılması • Eğitim fakültelerinde uygulanmakta olan öğretim programlarının yeniden yapılandırılması. • Öğretmen yetiştiren yükseköğretim programlarına müfredat dışı etkinlikler olarak tanımlanabilecek sanat, spor, müzik, kültür temalı etkinlik odaklı seçmeli genel kültür derslerinin konulması. • FATİH projesi kapsamında oluşturulacak teknolojilere ilişkin temel bilgi ve becerilerin öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında kazandırılması. • Öğretmenlerin sürekli mesleki gelişimini sağlayan bir model oluşturulmalıdır. • Öğretmenlerin adaylık ve uyum eğitim programlarının bütünleştirilerek mesleki gelişimini, kişisel gelişimini ve çevreye uyumunu sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılması.

Tablo 51 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan 1980'den sonuncusunun yapıldığı 2014 yılına kadarki şuralarda öğretmen niteliklerinin arttırılması için çeşitli kararların alındığı anlaşılmaktadır. Öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin şuralarda alınan kararlar genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanmasına ilişkin alınan kararların yoğunlukta olduğu öte yandan hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin iyileştirilmesine yönelik te birçok karar alındığı görülmektedir. Bununla birlikte özel eğitim, sınıf öğretmenliği, yabancı dil öğretmenliği gibi programlara ve mesleki ve teknik eğitime ilişkin bir takım tedbirler sunulduğu bulgusu mevcuttur. Araştırma kapsamında incelenen ve tablo 51'de yer alan şuralar içerisinde öğretmen yetiştirme konusunda en ayrıntılı kararların alındığı Milli Eğitim Şurasının, XI. Milli Eğitim Şurası olduğu anlaşılmaktadır. Buna ek olarak 2000'li yıllarda yapılan şuralarda da öğretmen niteliklerinin arttırılması maksadıyla kapsamlı kararların alındığı görülmektedir. Bu bağlamda XI. Milli Eğitim Şurasında; öğretmen yetiştirme ve geliştirme süreçlerinden hizmet öncesi döneme ilişkin çok önemli kararların alındığı, öğretmen yetiştirmenin yeniden yapılandırılmasında temel sayılacak tedbirlerin bu şurada kararlaştırıldığı anlaşılmaktadır. 2000 Yılından sonra toplanılan şuraların gündemlerinde de öğretmen niteliklerinin arttırılması konusu özel gündem olarak belirlenmiş ve bu doğrultuda kararlar alınmıştır. Bu şuralarda alınan kararlar genel olarak değerlendirildiğinde daha çok öğretmen yetiştirme

sürecine yönelik olduğu, bununla birlikte sistem içerisinde yer alan mevcut öğretmenlerin de mesleki yeterliliklerinin geliştirilmesine yönelik kararların alındığı görülmektedir. Alınan bu kararlar doğrultusunda hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin içeriğinin ve yapısının yeniden düzenlenmesine ilişkin planlamaların yapıldığı, öğretmenlerin sürekli olarak gelişimini destekleyecek bir model oluşturulması yönünde adımların atılmasının planlandığı tespit edilmektedir.

5.1.6. MEB Öğretmen Strateji Belgesinde Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Öğretmen strateji belgesi, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde; bakanlık yetkilileri, bürokratlar, milletvekilleri, akademisyenler ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılım gösterdiği öğretmen yetiştirme ve geliştirme konusunun ele alındığı 2017 – 2023 dönemini kapsayacak şekilde hazırlanan önemli bir belgedir. Bu başlık altında Öğretmen Strateji Belgesinde öğretmenlerin niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikalar sunulmuştur. Bu doğrultuda ilgili belgede öğretmen niteliklerinin arttırılması amacıyla hedeflenen politikalar belgede yer alan ifadeleriyle tablo 52’de verilmiştir.

Tablo 52

Öğretmen Strateji Belgesinde Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

-
- Öğretmen yetiştirmeye yönelik programlara sahip olan kurumların akademik ve örgütsel olarak yeniden yapılandırılması.
 - Öğretmen yetiştirmeye yönelik programların uygulama ağırlıklı olarak yeniden yapılandırılması.
 - Öğretmenlik uygulamalarının sertifika sahibi öğretmenler ile yürütülmesi.
 - Öğretmen yetiştirmeye yönelik programlar için standartlar geliştirilmesi.
 - Öğretmen yeterliklerinin ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenmesi.
 - Bütün öğretmenler için zorunlu bir performans değerlendirme sisteminin geliştirilmesi
 - Bütün öğretmenlerin her dört yılda bir öğretmen yeterlikleri çerçevesinde yapılacak olan sınava tabi tutulması.
 - Okul Temelli Mesleki Gelişim Modelinin güncellenerek uygulamaya geçirilmesi.
 - Öğretmen akademilerinin kurulması.
 - Aday öğretmen yetiştirme sürecinin ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenerek devam ettirilmesi.
 - Eğitim çalışanlarının bilimsel etkinliklere katılmaları konusunda teşvik edilmesi.
 - Öğretmenlerin uluslararası eğitim çalışmalarına katılımlarının arttırılması.
-

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (2017). *Öğretmen strateji belgesi 2017-2023*. http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/09140719_Strateji_Belgesi_Resmi_Gazete_sonrasY_ilan.pdf sayfasından erişilmiştir.

Tablo 52 incelendiğinde, Öğretmen Strateji Belgesinde öğretmen yetiştirme süreçlerinden hizmet öncesi ve hizmetiçi dönemleri kapsayacak şekilde etraflıca değerlendirmelerin yapıldığı ve bu yönde politikaların hedeflendiği anlaşılmaktadır. Hizmet öncesi döneme ilişkin hedeflenen politikalara bakıldığında ilk olarak öğretmen yetiştirme kurumlarının ve bu kurumların programlarının yeniden yapılandırılmasının hedeflendiği görülmektedir. Bu doğrultuda öğretmen yeterlikleri ve öğretmen yetiştirme programlarının standartlarının ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenmesi planlanmaktadır. Bu duruma paralel olarak öğretmenlik uygulamalarında öğrencilere okulda danışmanlık yapacak öğretmenlerin bu konuda sertifika sahibi olmalarının sağlanmasının amaçlandığı tespit edilmiştir. Öğretmen Strateji Belgesinde hizmetiçi döneme ilişkin hedeflenen politikalar incelendiğinde, dinamik bir performans izleme sisteminin kurgulandığı ve mesleki gelişim süreçlerinin bir model aracılığıyla etkin bir şekilde sağlanmasının hedeflendiği bulgusuna ulaşılmaktadır. Öte yandan öğretmenlerin gerek yurt içindeki gerekse yurt dışındaki eğitim çalışmalarına katılımlarının sağlanması yoluyla niteliklerinin artırılmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır.

5.1.7. MEB 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde Öğretmen Niteliklerinin Artırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Milli Eğitim Bakanlığı, çağın ve geleceğin becerilerini edinmiş, bilişsel yönden nitelikli aynı zamanda ahlaklı bireyler yetiştirmek felsefesi ile 2023 Eğitim Vizyonu belgesini hazırlamıştır. Bu başlık altında 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi kapsamında öğretmen niteliklerinin artırılmasına ilişkin hedeflenen politikalara yer verilecektir. Bu amaç doğrultusunda elde edilen bulgular belgede yer alan ifadeleriyle tablo 53'te verilmektedir.

Tablo 53

MEB 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

- Öğretmen ve okul yöneticilerimizin mesleki gelişim etkinliklerinin lisansüstü öğrenimle desteklenerek yeni bir mesleki gelişim modeli oluşturulacaktır.
- Öğretmen ve okul yöneticilerimizin mesleki gelişimlerini sürekli desteklemek üzere üniversitelerle ve sivil toplum kuruluşlarıyla yüz yüze örgün ve/veya uzaktan eğitim işbirlikleri hayata geçirilecektir.
- Yükseköğretim kurumlarıyla işbirliği içinde 21. yüzyıl becerilerini kazandırmak üzere ihtiyaç duyulan alanlarda öğretmenlere yönelik lisansüstü düzeyde yan dal programları açılacaktır.
- İhtiyaç duyulan ölçütleri taşıyan eğitim fakültelerinde özgün bir yapılanmayla uygulama ağırlıklı öğretmen yetiştirme programları düzenlenecektir.
- Sertifikaya dayalı pedagojik formasyon yerine, lisansüstü düzeyde öğretmenlik mesleği uzmanlık programı açılacaktır.
- Mesleki yeterlikleri yüksek başarılı öğretmenler bilgi ve deneyimlerini arttırmaları için yurtdışına gönderilecektir.
- Eğitim fakültelerinde yürütülen okul öncesi ve sınıf öğretmenliği bölümlerindeki hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarının yeniden yapılandırılmasına öncelik verilecektir.

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (2018b). 2023 eğitim vizyonu belgesi. https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_E%C4%9Fitim%20Vizyonu.pdf sayfasından erişilmiştir.

Tablo 53 incelendiğinde, 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde, öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin bir takım politikaların hedeflendiği görülmektedir. Bu bağlamda öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikaların daha çok öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin lisansüstü düzeyde desteklenmesine yönelik olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen yetiştirme programlarında uygulamalı eğitimlerin ağırlık kazanacağı ve programların bu şekilde yeniden düzenleneceği bulgusu mevcuttur. Öte yandan meslekte başarılı öğretmenlerin bilgi ve birikimlerini arttırmaları amacıyla yurt dışı deneyimi yaşamalarının sağlanmasına sağlanmasının hedeflendiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte okul öncesi ve sınıf öğretmenliği branşlarına ayrıca önem verildiği ve bu bölümlere yönelik öğretmen yetiştirme programlarının ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden yapılandırılmalarına ağırlık verileceğine ilişkin politikaların hedeflendiği görülmektedir.

5.1.8. MEB Kalite Çerçevesinde Öğretmen Niteliği

Milli Eğitim Bakanlığı ulusal ve küresel gelişmeler doğrultusunda 2014 yılında eğitim ve öğretim sisteminin kalite standartlarını ve kriterlerini belirlemek ve eğitimde kaliteyi arttırmak maksadıyla ‘Milli Eğitim Kalite Çerçevesi’ni hazırlamıştır. Bu başlık altında MEB

Kalite Çerçevesinde sunulan öğretmenlerim mesleki ve alan yeterlikleri dışında diğer bir takım yeterlikler de belirlenmiş ve bu doğrultuda tespit edilen bulgular tablo 54'te sunulmuştur.

Tablo 54

MEB Kalite Çerçevesine Göre Mesleki ve Alan Yeterlikleri Dışında Nitelikli Öğretmende Bulunması Gereken Öğretmen Yeterlikleri

- Bilimsel ve sanatsal faaliyetlere katılma
- Alanında literatürü takip etme
- Eğitim ve öğretimle ilgili konferans, çalıştay vb. etkinliklere sunucu ve dinleyici olarak katılma
- Profesyonel gelişim ağlarına dâhil olma
- Bilimsel araştırma yapma ve yayın çıkarma
- Diğer okullara gözlem ziyareti gerçekleştirme
- Yüksek lisans ve doktora derecesine sahip olma
- Eğitimde bilimsel dayanaklı uygulamalara yer verme
- Etik kurallara uyma
- Yabancı dili kullanma becerisine sahip olma

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (2014b). *MEB kalite çerçevesi*. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/17104027_Kalite_cercevesi.pdf sayfasından erişilmiştir.

Tablo 54 incelendiğinde, MEB Kalite Çerçevesinde öğretmenlerin mesleki ve alan yeterlikleri dışında eğitime kalite katacak, öğretmen niteliğini arttıracak bir takım yeterliklerin sunulduğu görülmektedir. Öğretmenlerin mesleki gelişimine katkı sağlayacak bu yeterliklere bakıldığında; lisansüstü düzeyde eğitim almış olması, bilimsel ve sanatsal faaliyetlere katılması, branşıyla ilgili alan yazını takip etmesi, bilimsel araştırmalara katılması ve yayın yapması ve profesyonel gelişim ağlarına dâhil olması gibi özellikleri kapsadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan rol model olma özelliği yönünden etik kurallara uygun davranışlar sergilemesi mesleki gelişimlerine katkı sağlayacak bir diğer yeterlik olarak sunulmuştur. Ayrıca MEB Kalite Çerçevesinde, öğretmenlerin yabancı dil kullanma düzeylerinin de mesleki ve alan yeterlikleri dışında öğretmen kalitesini arttıracak önemli bir beceri olarak verildiği bulgusuna ulaşılmıştır.

5.1.9. Türkiye'nin Yüksek Öğretim Stratejisi Raporunda Öğretmen Yetiştirmede Niteliğin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

Bu başlık altında yükseköğretim alanında yapılacak reformlara dayanak noktası oluşturmak amacıyla 2007 yılında yayınlanan Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi raporunda öğretmen yetiştirme alanında niteliğin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikalar

sunulmaktadır. Bu doğrultuda elde edilen bulgular raporda geçen ifadeleriyle tablo 55’te verilmektedir.

Tablo 55

YÖK Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi Raporunda Öğretmen Yetiştirme Alanında Niteliğin Arttırılmasına İlişkin Hedeflenen Politikalar

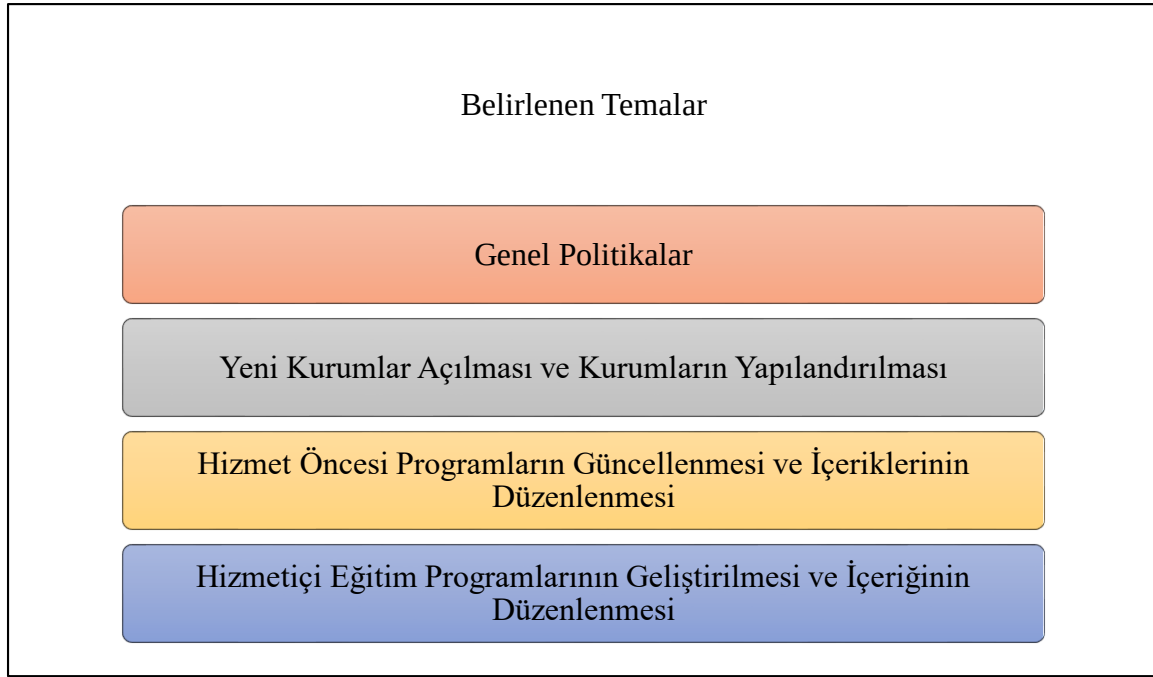
- Eğitim fakültelerindeki eğitim öğretimin niteliğini geliştirmek.
- Öğretim ve öğretmen yetiştirme alanlarındaki araştırma ve yayın faaliyetlerini geliştirmek.
- MEB ve okullarla Eğitim Fakültelerinin ilişkisini güçlendirmek.
- Eğitim Fakültelerinin topluma ilişkin hizmetlerini geliştirmek.
- Öğretmen eğitiminde standartlar ve akreditasyon çalışmalarını geliştirmek.
- Kurum kimliğini ve kültürünü geliştirmek.
- Eğitim programlarının yapılan saha araştırmalarına dayanarak güncelleştirilmesine özel önem verilmelidir.
- MEB tarafından yürütülen öğretmenlerin sürekli mesleki eğitimine yönelik ulusal ve yerel düzeydeki hizmetiçi öğretmen yetiştirme programlarına sağlanan destek arttırılarak sürdürülmelidir.

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (2007b). *Türkiye’nin yükseköğretim stratejisi*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/Turkiyenin-yuksekogretim-stratejisi.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Tablo 55 incelendiğinde, Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi raporunda öğretmen yetiştirme sürecinin niteliğini arttırmak amacıyla eğitim fakülteleri özelinde birçok politika hedeflendiği görülmektedir. Bu politikaların başında eğitim fakültelerinde verilen eğitim öğretim faaliyetlerinin niteliğinin geliştirilmesinin geldiği görülmektedir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı ve okullar ile eğitim fakülteleri arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi çalışmalarının da öğretmen yetiştirme sürecinin niteliğinin arttırılması kapsamında değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte MEB tarafından yürütülen öğretmenlerin sürekli mesleki eğitimine yönelik hizmetiçi eğitim faaliyetlerine sağlanan desteğin arttırılması gerekliliği vurgulanmaktadır. Öte yandan öğretmen yetiştirme sürecinin niteliğinin arttırılması amacıyla öğretim ve öğretmen yetiştirme alanlarındaki yayın faaliyetlerinin geliştirilmesinin ve yapılan saha araştırmaları neticesinde eğitim programlarının güncellenmesinin hedeflendiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bunlara ek olarak eğitim fakültelerinin, toplumla bütünleşmesini sağlayacak olan, topluma ilişkin hizmetlerine ağırlık verilmesinin ve kurum kimliği ve kültürünün geliştirilmesinin öğretmen yetiştirme sürecinde niteliğin arttırılması kapsamında hedeflendiği tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen tüm bu politika belgelerinden elde edilen bulgulardan yola çıkarak Türkiye’de öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik izlenen politikaların dört

tema altında sunulabileceği belirlenmiştir. Araştırmacı tarafından elde edilen bulgulardan hareketle belirlenen temalar şekil 9’da verilmektedir.

Şekil 9. Türkiye’de öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik izlenen politikalardan yola çıkılarak oluşturulan temalar

Türkiye’de öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik izlenen politikalar incelenip gruplanmış ve şekil 9’da görüldüğü üzere dört tema belirlenmiştir. Bu temalar: ‘genel politikalar’, ‘yeni kurumlar açılması ve kurumların yapılandırılması’, ‘hizmet öncesi programların güncellenmesi ve içeriklerinin düzenlenmesi’, ‘hizmetiçi eğitim programlarının geliştirilmesi ve içeriğinin düzenlenmesi’ olarak sıralanmaktadır. İlgili temalar kapsamında yer alan politikalar tablo 56’da verilmektedir.

Tablo 56

Türkiye’de Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik İzlenen Politikalardan Yola Çıkılarak Oluşturulan Temalar ve Temalar Kapsamında Yer Alan Politikalar

Tema	Hedeflenen Politika	Frekans	Toplam
GENEL POLİTİKALAR	Öğretmenlerin nitelikleri arttırılacaktır	8	14
	Öğretmenler bilimsel yayınlarla desteklenmeli	2	
	Üstün yetenekli gençler öğretmenlik mesleğine yönlendirilmeli	1	
	MEB ve YÖK arasında işbirliği tesis edilmeli	1	
	Öğretmenler deneyim kazanmaları için yurt dışına gönderilmeli	1	
	Uzaktan eğitim ve açık öğretimle öğretmen yetiştirilmemeli	1	
YENİ KURUMLAR AÇILMASI ve KURUMLARIN YAPILANDIRILMASI	Eğitim fakülteleri yeniden yapılandırılmalıdır	3	8
	Öğretmen akademisi açılmalıdır	2	
	Milli Eğitim akademisi kurulmalıdır	1	
	Yeni eğitim fakülteleri açılmalıdır	1	
HİZMET ÖNCESİ PROGRAMLARIN GÜNCELLENMESİ VE İÇERİKLERİNİN DÜZENLENMESİ	Öğretmen yetiştirme Türk Milli Eğitim Komitesi yeniden yapılandırılmalıdır	1	34
	Öğretmen yetiştirme programları güncellenmelidir/yeniden düzenlenmelidir.	8	
	Öğretmen adaylarının bilgi iletişim teknolojileri kullanma yeterlilikleri arttırılacaktır	3	
	Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumu programlarına yaygın eğitimle ilgili dersler konulmalıdır	2	
	Öğretmen yetiştirmeye yönelik programların uygulama ağırlıklı olarak yeniden yapılandırılması	2	
	Yabancı dil eğitiminde öğretmen nitelikleri yükseltilecektir	1	
	Dijital becerilerin gelişmesi için içerikler geliştirilecektir	1	
	Öğretmen yetiştiren fakültelerde özel alan, meslek bilgisi ve genel kültür derslerine bölümlerin özelliklerine göre ağırlık verilmelidir.	1	
	Öğretmen yetiştirme programlarında bütünleşmeye gidilmelidir.	1	
	Öğretmen adaylarına hem mesleklerinin hem de alanlarının gerektirdiği genel kültür sağlanacaktır.	1	
	Temel eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirecek kurumların programlarında toplam kredinin %25’i öğretmenlik meslek bilgisi, %12,5’i genel kültür, %62,5’i alan bilgisi derslerinden oluşmalıdır.	1	
	Temel eğitim öğretmeninin yetiştirildiği eğitim ortamının gerçek iş ortamına benzer olması sağlanmalıdır.	1	
	Öğretmen yetiştiren kurumlarda eğitim teknolojisinin zorunlu olarak okutulması ve bu dersleri okutacak öğretim elemanlarının yetiştirilmesi.	1	
	Öğretmenlere uygulanan genel kültür programının problem çözme teknikleri konusunda takviye edilmesi	1	
	Öğretmen eğitiminde alan bilgisi, meslek bilgi ve genel kültür bilgisinin yanında Milli Kültür unsurunun eklenmesi	1	
	Öğretmen yetiştiren kurumların programlarında halk eğitimi konularına yer verilmelidir.	1	
	Sınıf öğretmenlerine özel eğitim formasyonu verilmelidir	1	
	Öğretmenlik uygulamaları köy ve kentleri kapsayacak şekilde geliştirilmelidir	1	
	Öğretmenlik uygulamasının bir öğretim yılı boyunca yapılması sağlanmalıdır	1	
	Öğretmen yetiştiren kurumlarda aday öğretmenlerin özellikle iletişim becerilerini kazanmış olmaları sağlanmalıdır.	1	
	Öğretmen yetiştiren tüm programlara değerler eğitimine ilişkin bir ders konulmalıdır	1	
	Öğretmen yetiştirmeye yönelik öğretim programlarında uygulamaya derslerinin oranının %50’ye yaklaştırılması	1	
	Öğretmen yetiştiren yükseköğretim programlarına müfredat dışı etkinlikler olarak tanımlanabilecek sanat, spor, müzik, kültür temalı etkinlik odaklı seçmeli genel kültür derslerinin konulması.	1	

HİZMETİÇİ EĞİTİM PROGRAMLARININ GELİŞTİRİLMESİ VE İÇERİĞİNİN DÜZENLENMESİ	FATİH projesi kapsamında oluşturulacak teknolojilere ilişkin temel bilgi ve becerilerin öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında kazandırılması.	1
	Hizmetiçi eğitime önem verilmesi, sürekliliğinin sağlanması ve geliştirilmesi	9
	Öğretmenlerin mesleki gelişimleri yeniden yapılandırılacaktır	8
	Sınıf öğretmenlerine bilgisayarsız ortamda algoritmik düşünce öğretimine yönelik yüz yüze hizmet içi eğitimler düzenlenecektir	1
	Sınıf öğretmenlerinin yan alan ve mesleki rehberlik becerileri geliştirilecektir	1
	Yabancı dil öğretmenlerinin niteliklerini artırmaya yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenecektir	1
	Eğitim yöntemindeki değişiklikler dikkate alınarak öğretmen yeterlikleri sürekli olarak geliştirilecek, gereken yeterliliklerin kazandırılabilmesi için hizmet öncesi etkin yöntemler kullanılacaktır	1
	Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki gelişim için düzenlenen kurs, seminer, sempozyum vb. eğitim faaliyetlerine yılda en az 6 saat katılmaları sağlanacaktır	1
	Öğretmenlerin niteliklerinin artırılması kapsamında, İnternet teknolojisinden faydalanılarak çevrimiçi topluluklar oluşturulacak ve öğretmenlerin alan eğitimi konusunda yüz yüze birlikteliği kadar aynı zaman ve aynı mekânda bulunamayan öğretmenleri bir araya getirecek önlemler de alınacaktır.	1
	Öğretmenlerimiz ve diğer çalışanların başta kitap okuma alışkanlığı kazandırılması gibi sosyal ve kültürel faaliyetlere etkin katılımları sağlanacaktır.	1
	Yurt dışında yaşayan ve yerel görevlendirilen öğretmenlere okul tatillerinde Türkçe öğretiminde yeni metotlar ve Türk kültürü konularını kapsayan hizmetiçi eğitim programları düzenlenecektir.	1
	Eğitim Bilişim Ağının (EBA) öğrenci, öğretmen ve ilgili bireyler tarafından kullanımı artırılacak ve etkin kullanımının sağlanması için öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilecektir.	1
	Özellikle öğretmenlere yönelik gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetlerinin sayısı ve niteliği artırılacaktır	1
	Özellikle sorun alanları olarak tespit edilen konularda (liderlik ve sınıf yönetimi, yetkinlik, öğretme usulü, ölçme ve değerlendirme, materyal hazırlama, iletişim kurma, teknolojiyi etkin ve verimli kullanma, yabancı dil, mesleki etik) öğretmenlerin belirli periyotlarda eğitim yapmaları sağlanacak ve ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliğine gidilecektir	1
	Mesleki ve teknik eğitimde öğretmenlerin mesleki gelişimleri desteklenecek ve hizmet içi eğitimler gerçek iş ortamlarında yapılacaktır	1
	Hızlandırılmış programlardan mezun olan öğretmenlerin kendilerinden beklenen fonksiyonu yerine getirebilmesi için hizmetiçi eğitimleri gerçekleştirilmelidir	1
	Öğretmenlerin hizmetiçi eğitimleri, çağdaş standartlara, toplumumuzun ihtiyaçlarına uygun nitelikte öğretmenler yetiştirilecek bir düzeye getirilmelidir	1
	Öğretmenlerin özel eğitim konusunda hizmetiçi eğitimden geçirilmesi	1
	Her öğretmenin sürekli rehberlik eğitimi almalı ve uygulamalıdır	1
	Görevde olan rehber öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ve uzmanlık eğitimleri tamamlanarak hizmet kaliteleri artırılmalıdır	1

Tablo 56 incelendiğinde, Türkiye’de öğretmen niteliklerinin arttırılması maksadıyla izlenen politikaların en çok hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarının güncellenmesi ve içeriklerinin düzenlenmesine yönelik olduğu tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak öğretmen niteliklerinin arttırılması amacıyla bir takım genel politikaların hedeflendiği de belirlenmiştir. Öte yandan öğretmen niteliklerinin arttırılması kapsamında öğretmen yetiştirmede yeni kurumların açılması ve var olan kurumların yapılandırılmasına yönelik politikaların da ortaya konulduğu görülmektedir.

Türkiye’de öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik belirlenen ‘genel politikalar’ temasında en sık tekrar eden politikanın ‘öğretmenlerin nitelikleri arttırılacaktır’ şeklinde sunulduğu tespit edilmiştir. Başka bir anlatımla incelenen politika belgelerinde öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin en çok hedeflenen politikalar arasında öğretmenlerin niteliklerinin arttırılacağını ifade eden son derece genel bir politikanın olduğu belirlenmiştir.

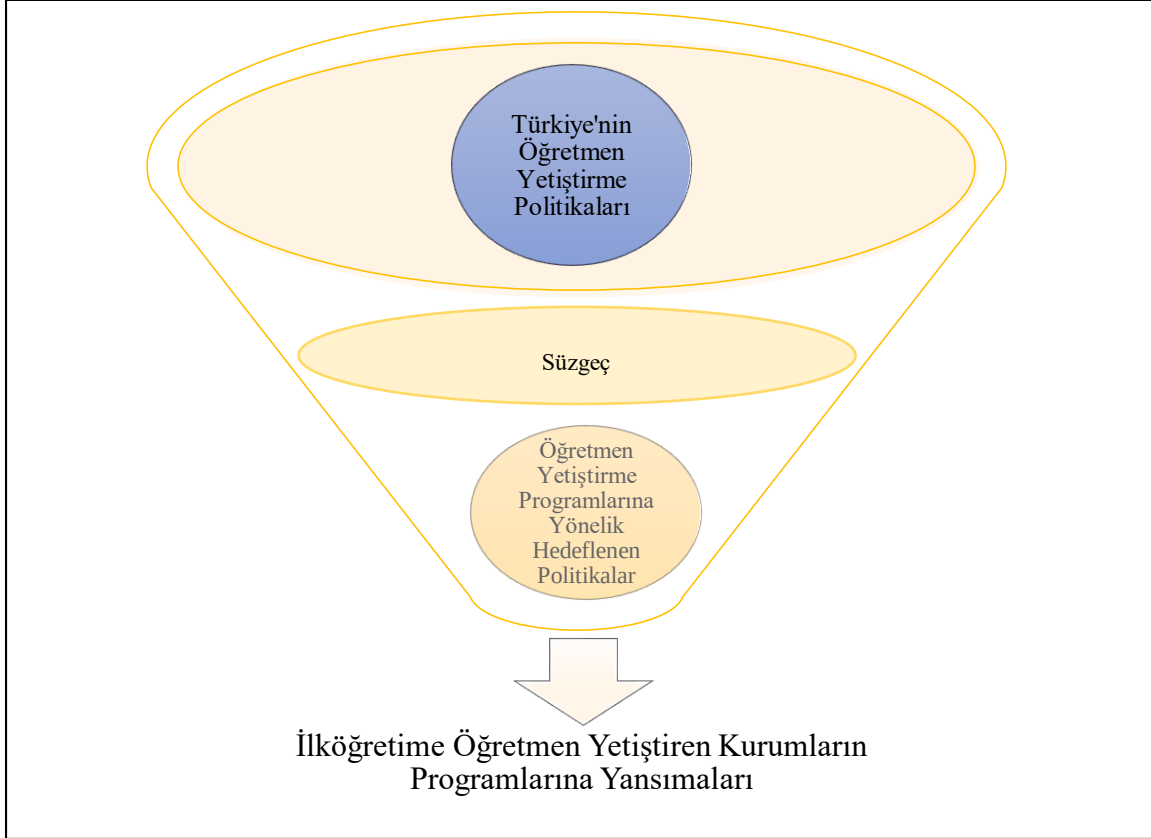
Türkiye’de öğretmen niteliklerinin arttırılması amacıyla izlenen politikaların gruplandırıldığı bir diğer tema da ‘yeni kurumlar açılması ve kurumların yapılandırılması’ temasıdır. Bu tema kapsamında politika belgelerinde en çok yer alan politikanın ‘eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması’ olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 56’ya göre Türkiye’nin politika belgelerinde öğretmen niteliklerinin arttırılması kapsamında hizmet öncesi programlara da yönelik politikalar oluşturulduğu görülmektedir. Bu politikalar arasında en çok hizmet öncesi eğitim programlarının güncellenmesine yönelik tedbirlerin sunulduğu, buna ek olarak öğretmenlerin bilgi iletişim teknolojileri yeterliliklerinin arttırılmasının hedeflendiği belirlenmiştir.

Araştırma bulgularına göre öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik izlenen politikaların gruplandığı son tema ise ‘hizmet içi eğitim programları ve içeriğinin düzenlenmesi’ temasıdır. Bu tema kapsamında en çok hedeflenen politikanın öğretmenlerin hizmetiçi eğitim programlarına önem verilmesi, programların geliştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanmasına yönelik olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte ilgili tema kapsamında mesleki gelişim modelinin yeniden yapılandırılması üzerinde de önemle durulduğu görülmektedir.

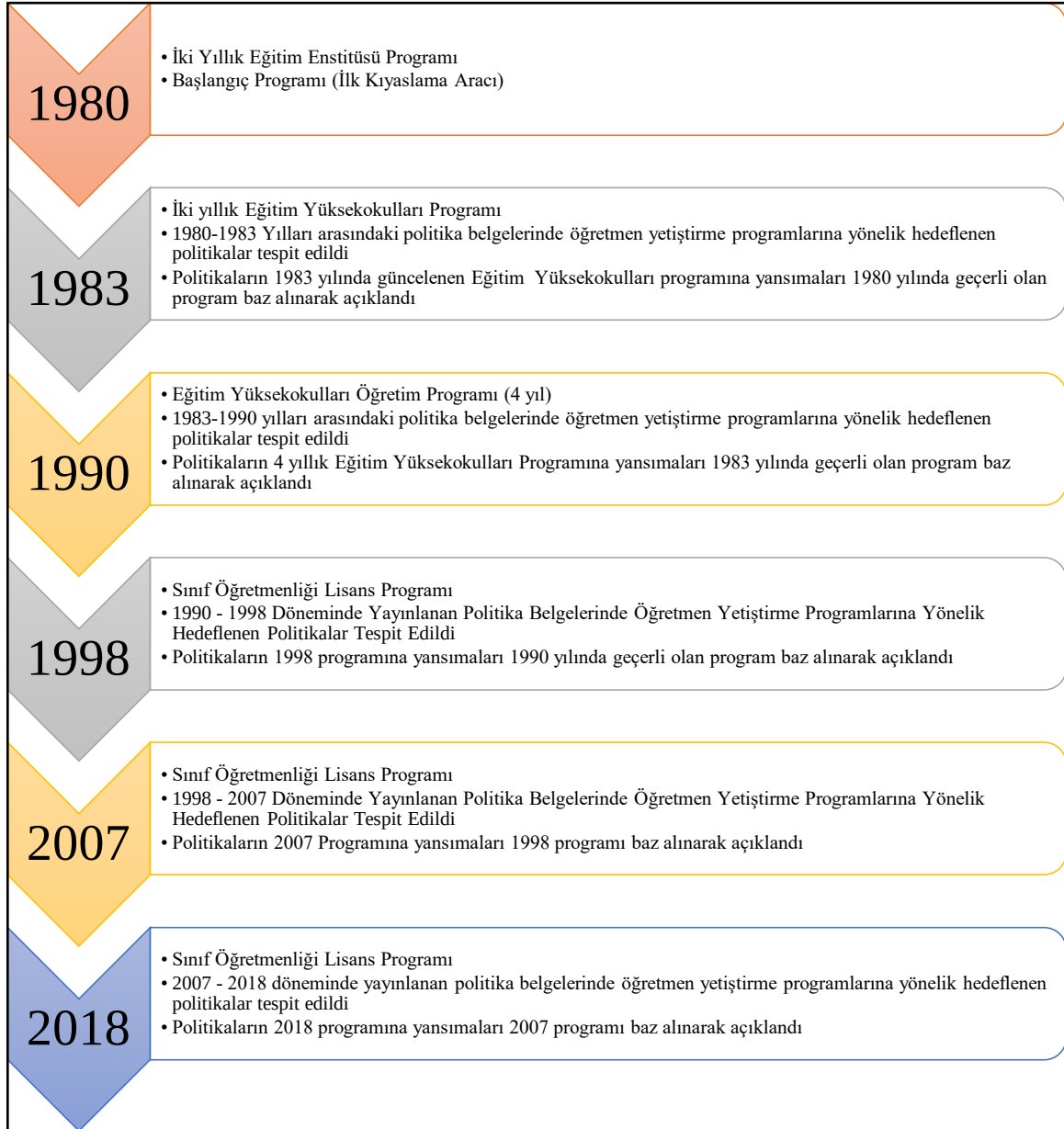
5.2. Türkiye’de Öğretmen Niteliklerinin Arttırılmasına Yönelik Hedeflenen Politikaların Sınıf Öğretmenliği Lisans Programlarına Yansımaları

Bu başlık altında Türkiye’de öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikaların sınıf öğretmenliği lisans programlarına yansımaları incelenecektir. Araştırma amacını daha iyi ifade edebilmek maksadıyla anlatılanlar görsel olarak Şekil 10’da verilmektedir.

Şekil 10. Üçüncü alt amacın görselleştirilmesi

Bu bağlamda 1980 yılında geçerli olan ilköğretime öğretmen yetiştiren iki yıllık eğitim enstitülerinin programı ilk kıyaslama aracımız olarak belirlenmiştir. Bulguların sunulması aşamasında izlenen yol şekil 11’de özetlenmiştir.

Şekil 11. Politikaların sınıf öğretmenliği lisans programlarına yansımalarının belirlenmesinde izlenen süreç

Bu doğrultuda ilgili politikaların tespit edilmesi amacıyla 1980 sonrasında ilköğretime öğretmen yetiştiren kurumların programlarının güncellendiği 1983, 1990, 1998, 2007 ve 2018 dönemlerinde geçerli olan belgeler belirlenmiş ve tablo 57’de verilmiştir.

Tablo 57

İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumların Programlarının Güncellendiği Dönemler Arasında Geçerli Olan Belgeler

1980 – 1983 Dönemi Politika Belgeleri	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)
	Ulus Hükümeti Programı (1980-1983)
	MEB 10. Şura (1981)
	MEB 11. Şura (1982)
1983 – 1990 Dönemi Politika Belgeleri	I. Özal Hükümeti Programı (1983-1987)
	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)
	MEB 12. Şura (1988)
	Akbulut Hükümeti Programı (1989-1991)
1990 – 1998 Dönemi Politika Belgeleri	MEB 13. Şura (1990)
	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)
	I. Yılmaz Hükümeti Programı (1991)
	VII. Demirel Hükümeti Programı (1991-1993)
	MEB 14. Şura (1993)
	MEB 15. Şura (1996)
	Erbakan Hükümeti Programı (1996-1997)
	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996 – 2000)
1998 – 2007 Dönemi Politika Belgeleri	IV. Ecevit Hükümeti Programı (1999)
	MEB 16. Şura (1999)
	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)
	Gül Hükümeti Programı (2002)
	I. Erdoğan Hükümeti Programı (2003)
2007 – 2018 Dönemi Politika Belgeleri	MEB 17. Şura (2006)
	II. Erdoğan Hükümeti Programı (2007-2011)
	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)
	YÖK Türkiye'nin Yüksek Öğretim Stratejisi (2007)
	MEB 18. Şura (2010)
	MEB Stratejik Plan (2010-2014)
	III. Erdoğan Hükümeti Programı (2011-2014)
	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)
	MEB Kalite Çerçevesi (2014)
	II. Davutoğlu Hükümeti Programı (2015)
	III. Davutoğlu Hükümeti Programı (2015-2016)
	MEB Stratejik Plan (2015-2019)
	MEB 19. Şura (2016)
	Binali Yıldırım Hükümeti (2016 – 2018)
	MEB Öğretmen Strateji Belgesi (2017)

Tablo 57’de, seksen sonrası dönemde sınıf öğretmenliği lisans programlarının güncellendiği 1983, 1990, 1998, 2007 ve 2018 yılları arasında geçerli olan politika belgeleri sıralanmıştır. 1980 sonrasında ilk program güncellenmesinin yapıldığı 1983 yılına kadar dört politika belgesinin yürürlüğe girdiği görülmektedir. 1983 – 1990 dönemleri arasında da yine dört politika belgesinin oluşturulup uygulamaya konulduğu belirlenmiştir. Bunlara ek olarak 1990 – 1998 yılları arasında sekiz politika belgesi, 1998 – 2007 yılları arasında beş politika

belgesi, 2007 – 2018 yılları arasında ise toplam on beş politika belgesi bulunmaktadır. İlgili dönemlerde yer alan politika belgelerinde, ‘öğretmen yetiştirme programlarına’ yönelik içerik sunan belgeler ve tespit edilen politikalar tablo 58’de verilmektedir.

Tablo 58

İlköğretime Öğretmen Yetiştiren Kurumların Programlarının Güncellendiği Dönemler Arasında Öğretmen Yetiştirme Programlarına Yönelik Hedeflenen Politikalar

Dönem	Politika Belgesi	Bulgular (Politikalar)
1980-1983 Dönemi	11. Milli Eğitim Şurası (1982)	Öğretmen yetiştiren fakültelerin programlarında özel alan, meslek bilgisi ve genel kültür derslerine bölümlerin özelliklerine göre ağırlık verilmelidir.
		Öğretmen adaylarına mesleklerinin ve alanlarının gerektirdiği genel kültür sağlanmalıdır.
		Temel eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirecek kurumların programlarında toplam kredinin %25’i öğretmenlik meslek bilgisi, %12,5’i genel kültür, %62,5’i alan bilgisi derslerinden oluşmalıdır.
		Öğretmen yetiştirme programlarında bütünleşmeye gidilmelidir.
1983-1990 Dönemi	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989 (1984)	Eğitim programları günün şartlarına uygun hale getirilmelidir.
	12. Milli Eğitim Şurası (1988)	Öğretmen yetiştiren kurumlarda eğitim teknolojisinin zorunlu olarak okutulması gerekmektedir.
		Genel kültür programı problem çözme teknikleri konusunda takviye edilmelidir.
		Öğretmen eğitiminde alan bilgisi, meslek bilgisi ve genel kültür bilgisi yanında, Milli kültür unsuru da eklenmelidir.
1990-1998 Dönemi	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994 (1989)	Öğretmenlerin eğitim ihtiyaçlarına yönelik hizmet öncesi programlar düzenlenmelidir.
	13. Milli Eğitim Şurası (1990)	Öğretmen yetiştiren kurumların programlarında halk eğitimi ve yaygın eğitim ile ilgili derslere yer verilmelidir.
	15. Milli Eğitim Şurası (1996)	Öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin programları yeniden düzenlenmelidir.
		Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumu programlarına yaygın eğitim dersi konulmalıdır.
1998-2007 Dönemi	17. Milli Eğitim Şurası (2006)	Öğretmen yetiştirme programları yeniden düzenlenmelidir.
		Sınıf öğretmenlerine özel eğitim formasyonu verilmelidir.
		Öğretmenlik uygulamaları köy ve kentleri kapsayacak şekilde geliştirilmelidir
2007–2018 Dönemi	Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi (2007)	Eğitim programlarının yapılan saha araştırmalarına dayanarak güncelleştirilmesine özel önem verilmelidir
	MEB Stratejik Plan 2010-2014 (2010b)	Sınıf öğretmenlerinin özel eğitime ilişkin bilgi ve becerilerle donatılması sağlanmalıdır.

MEB Stratejik Plan 2015-2019 (2015)	Öğretmenlerin bilgi iletişim ve teknoloji altyapısını kullanma yetkinlikleri geliştirilmelidir.
III. Davutoğlu Hükümeti Programı 2015-2016 (2015)	Eğitim fakültelerinin müfredatı yenilenmelidir.
18. Milli Eğitim Şurası (2010a)	Aday öğretmenlik uygulamasının yıl boyunca yapılması sağlanmalıdır. Aday öğretmenler iletişim becerilerini kazanmış olmalıdır. Öğretmen yetiştiren tüm programlara değerler eğitimi ilişkin bir ders konulmalıdır
19. Milli Eğitim Şurası (2016)	Öğretmen yetiştirme programlarında uygulama derslerinin oranlarının %50'ye yaklaştırılmalıdır Eğitim fakültelerinde uygulanmakta olan öğretim programlarının yeniden yapılandırılmalıdır. Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının programlarına müfredat dışı olarak sanat, spor, müzik, kültür temalı etkinlik odaklı seçmeli genel kültür dersleri konulmalıdır.
Öğretmen Strateji Belgesi (2017)	FATİH projesinde kullanılacak temel bilgi ve beceriler yükseköğretim kurumlarında kazandırılmalıdır. Öğretmen yetiştirme programları uygulama ağırlıklı olarak yeniden yapılandırılmalıdır. Öğretmen yetiştirmeye yönelik programlar için standartlar geliştirilmelidir. Aday öğretmen yetiştirme süreçlerinin ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenmelidir.

Tablo 58 incelendiğinde, hedeflenen politikaların genel olarak mevcut programın güncellenmesi ve programlarda yer alan eğitim içeriklerinin yeniden düzenlenmesi bağlamında oluşturulduğu görülmektedir. İlköğretime öğretmen yetiştiren kurumların programların güncellendiği dönemler arasında hedeflenen politikalara ve bu politikaların güncellenen yeni programlara yansımalarına bakıldığında;

1980 ve 1983 yılları arasında öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikalarda, öğretmen yetiştiren kurumların programlarında özel alan, meslek bilgisi ve genel kültür derslerine o bölümün özelliklerine göre ağırlık verilmesi, öğretmen adaylarına mesleklerinin gerektirdiği genel kültür bilgisinin sağlanması ve bu doğrultuda temel eğitim kademesine öğretmen yetiştirecek kurumların programlarında toplam kredinin %25'i öğretmenlik meslek bilgisi, %12,5'i genel kültür ve %62,5'inin alan bilgisi derslerinden oluşması hedeflenmektedir. Öte yandan bu dönem içerisinde hedeflenen bir diğer politika da öğretmen yetiştirme programlarında bütünlüğün sağlanmasıdır. Bu bağlamda derslerin dağılım oranlarına ilişkin hedeflenen politikaların 1983 yılında uygulanmaya başlanan

Eğitim Yüksek Okulları programına yansımalarını belirlemek amacıyla tablo 59’da Eğitim Yüksek Okulları Programında yer alan dersler verilmektedir.

Tablo 59

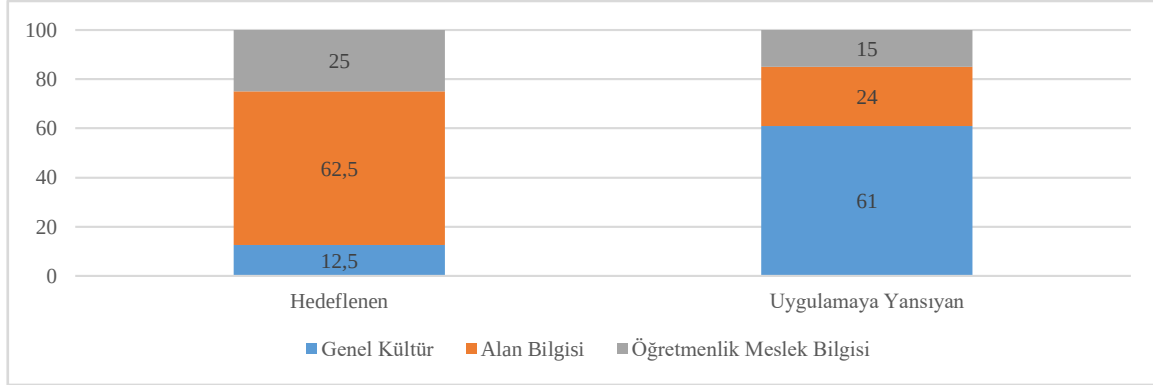
Eğitim Yüksek Okulları Programında Yer Alan Dersler

Dersler	1. Sınıf		2. Sınıf	
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	4. Yarıyıl
Temel Matematik I-II	2	2	-	-
Temel Fizik I-II	2	2	-	-
Genel Biyoloji	2	-	-	-
İnsan Anatomisi ve Fizyolojisi	-	2	-	-
Genel Psikoloji	2	-	-	-
Temel Kimya I-II	-	-	2	2
Matematik Öğretimi	3	-	-	-
Toplum Sağlığı ve İlk Yardım	-	-	-	3
Müzik ve Öğretimi I-II-III	2	2	2	-
Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi I-II-III	2	2	2	-
Resim İş, Yazı ve Öğretimi I-II-III	2	2	2	-
Araştırma Yöntemleri	-	2	-	-
Genel Coğrafya	-	-	2	-
Ülkeler Coğrafyası	-	-	-	2
Türkiye Coğrafyası	-	-	-	2
Düşünce ve Uygarlık Tarihi	-	2	-	-
İş Eğitimi (İş ve Teknik Eğitimi) I-II	2	2	-	-
İş Eğitimi (Ev Ekonomisi) I-II	2	2	-	-
İş Eğitimi (Ticaret ve Turizm Bilgisi) I-II	-	-	2	2
İş Eğitimi (Tarım Bilgisi) I-II	-	-	2	2
Türkçe Öğretimi I-II	-	-	2	2
Hayat Bilgisi Öğretimi	-	-	-	2
Sosyal Bilgiler Öğretimi	-	-	-	3
Fen Bilgisi Öğretimi	-	-	3	-
Din Kültürü ve Ahlak Öğretimi	-	-	-	2
Eğitime Giriş	3	-	-	-
Eğitim Sosyolojisi	3	-	-	-
Eğitim Psikolojisi	-	3	-	-
İlkokul Programı ve Öğretim İlkeleri	-	3	-	-
Rehberlik	-	-	3	-
Eğitim Yönetimi	-	-	-	3
Öğretim Uygulamaları	Bir Ay			
Yabancı Dil I-II-III-IV	4	4	4	4
Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi I-II-III-IV	1	1	1	1
Türk Dili I-II-III-IV	1	1	1	1
Beden Eğitimi ve Güzel Sanat Dallarından Biri I-II-III-IV	1	1	1	1
Toplam	34	33	32	32

Kaynak: Öztürk, C. (1998). *Türkiye’de dünden bugüne öğretmen yetiştiren kurumlar*. İstanbul: Çözüm

Eğitim Yüksek Okulları programında toplam kredinin %61’nin genel kültür, %24’ünün alan bilgisi ve %15’nin öğretmenlik meslek bilgisi derslerinden oluştuğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Şekil 12’de derslerin dağılım oranlarına ilişkin hedeflenen politika ve uygulamaya yansıması verilmektedir.

Şekil 12. Derslerin dağılım oranlarına ilişkin hedeflenen politika ve uygulamaya yansımaları Şekil 12’de de görüldüğü üzere ilköğretime öğretmen yetiştiren programlarda derslerin dağılımına ilişkin hedeflenen politikadan farklı bir uygulama izlendiği görülmektedir. Başka bir anlatımla ilgili politikanın 1983 yılında uygulamaya başlanan Eğitim Yüksek Okulları programına yansımadağı belirlenmiştir. Ancak Genel Kültür bilgisine yönelik sunulan bazı derslerin Alan bilgisi derslerini destekleyecek içerikte olduğu söylenebilir.

Bu dönemde hedeflenen bir diğer politika olan ‘öğretmen yetiştirme programlarında bütünleşmenin sağlanması’ politikasının uygulamaya yansımaları incelendiğinde ise hedeflenen politikanın 20 Temmuz 1982 tarihli ve 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yükseköğretim kurumlarının yeniden teşkilatlandırılması kapsamında uygulamaya geçirildiği belirlenmiştir (YÖK Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1982). İlgili KHK’ya göre öğretmen yetiştiren kurumların yasal çerçevede kurulması öngörülmüş, bu doğrultuda eğitim yüksekokulları kurulmuş ve ilköğretime öğretmen yetiştirmenin bu kurumlar ile yapılacağı karara bağlanmıştır. Dolayısıyla Türkiye’nin muhtelif yerlerinde kurulan Eğitim Yüksek Okullarının hepsinde Eğitim Yüksek Okulları Programı uygulanmış ve ilgili dönemde öğretmen yetiştirme programlarında bütünlüğün sağlandığı belirlenmiştir.

Tablo 60’ta 1980 – 1983 döneminde öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikaların gerçekleşme durumları özetlenmektedir.

Tablo 60

1980 – 1983 Dönemi Öğretmen Yetiştirme Programlarına Yönelik Hedeflenen Politikalarının Uygulamaya Yansıma Durumları

Hedeflenen Politika	Uygulamaya Yansıma Durumları
Temel eğitim kurumlarında toplam kredinin %12,5’i Genel Kültür, %62,5’i Alan Bilgisi, %25’i Öğretmenlik Meslek Bilgisi derslerine yönelik olmalıdır.	-
Öğretmen yetiştirme programlarında bütünleşmeye gidilmelidir.	+

Tablo 60'ta görüldüğü üzere, 1980 - 1983 döneminde öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikaların uygulamaya yansıyan yanlarının olmasıyla birlikte, teoride planlanandan farklı şekilde uygulanan politikaların da olduğu söylenebilir.

1983 ve 1990 yılları arasında öğretmen yetiştirme programlarında hedeflenen politikalarda, eğitim programlarının günün şartlarına uygun hale getirilmesi, öğretmen yetiştiren kurumlarda eğitim teknolojilerinin zorunlu olarak okutulması, genel kültür alanının problem çözme teknikleri konusunda takviye edilmesi planlanmıştır. Öte yandan öğretmen yetiştirme programlarında bulunan üç tür muhteva kategorisine (Alan Bilgisi, Meslek Bilgisi ve Genel Kültür) ek olarak, Milli kültür unsurunun da eklenmesinin planlandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede hedeflenen politikaların uygulamaya yansımaları incelendiğinde; ilk olarak programın güncellenmesi yönünde hedeflenen politikanın uygulamaya yansıdığı söylenebilir. Nitekim YÖK'ün 4 Mart 1987 tarihli kararı ile Eğitim Yüksek Okullarının eğitim süresinin dört yıla çıkarılması kararlaştırılmış ve 1989-1990 yılında Eğitim Yüksek Okullarının öğretim süresi dört yıla çıkarılmıştır.

Bu doğrultuda iki yıldan dört yıla çıkarılan eğitim süresi dikkate alınarak yeni bir eğitim programı uygulanmıştır. Bu yönüyle programın güncellenmesine yönelik hedeflenen politikanın uygulamaya yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

1983-1990 dönemleri arasında hedeflenen bir diğer politika da öğretmen yetiştiren kurumlarda eğitim teknolojileri dersinin zorunlu olarak okutulmasıdır. Hedeflenen bu politikanın uygulamaya yansımaları incelendiğinde; YÖK tarafından güncellenen programın dördüncü yılının yedinci yarısında 'Eğitim Teknolojisi' adı altında iki kredilik bir dersin programa eklendiği belirlenmiştir. Bu noktadan hareketle hedeflenen politikanın uygulamaya geçirildiği anlaşılmaktadır.

1983-1990 dönemimde hedeflenen politikalar arasında yer alan 'genel kültür alanı problem çözme teknikleri konusunda takviye edilmeli' politikasının uygulamaya yansımalarını incelediğinde, güncellenen programda problem çözme tekniklerine ilişkin eklenmiş bir derse rastlanmamıştır. Bu doğrultuda tablo 61'de YÖK'ün dört yıllık Eğitim Yüksek Okulları programı verilmektedir.

Tablo 61

Eğitim Yüksek Okulları Programı

1. YIL			
I. Yarıyıl		II. Yarıyıl	
Dersin Adı	Saat Kredi	Dersin Adı	Saat Kredi
Türk Dili	3	Türk Dili	3
Genel Tarih	2	Türk Tarihi	2
Genel Coğrafya	2	Türkiye Coğrafyası	3
Yurttaşlık Bilgisi	2	Temel Matematik	2
Temel Matematik	2	Temel Fizik	3
Eğitime Giriş	3	Eğitim Sosyolojisi	2
Psikolojiye Giriş	2	Resim iş, Müzik veya Beden Eğt.	2
Sosyolojiye Giriş	2	Yabancı Dil (İng., Fr., Alm.)	2
Felsefeye Giriş	2	Atatürk İlk. ve İnkılap Tar.	2
Yabancı Dil (İng., Fr., Alm.)	2	Toplam	23
Atatürk İlk. ve İnkılap Tar.	2		
Toplam	24		
2. YIL			
III. Yarıyıl		IV. Yarıyıl	
Dersin Adı	Saat Kredi	Dersin Adı	Saat Kredi
Türk Edebiyatı	2	Türk Edebiyatı	2
Türk Tarihi	2	Genel Biyoloji	3
Ülkeler Coğrafyası	2	İlkokullar İçin Matematik	3
Temel Kimya	3	Öğrenme Psikolojisi	3
Gelişim Psikolojisi	3	Araştırma Teknikleri	2
Resim İş	2	Genel Öğretim Yöntemleri	3
Müzik	2	Resim İş ve Yazı	2
Yabancı Dil (İng., Fr., Alm.)	2	Müzik	2
Beden Eğitimi ve Oyun	2	Yabancı Dil (İng., Fr., Alm.)	2
İstatistik	2	Beden Eğitimi ve Oyun	2
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	2	Toplam	24
Toplam	24		
3. YIL			
V. Yarıyıl		VI. Yarıyıl	
Dersin Adı	Saat Kredi	Dersin Adı	Saat Kredi
Okuma-Yazma öğretimi	2	Türkçe Öğretimi	2
İlkokullar İçin Fen ve Tabiat Öğretimi	3	İlkokullar İçin Sosyal Bilgiler	3
Matematik Öğretimi	2	Ölçme ve Değerlendirme	3
Resim İş ve Yazı Öğretimi	2	Din Kültürü ve Ahlak	2
Müzik Öğretimi	2	Türk Eğitim Sistemi	2
Sağlık Bilgisi ve İlk Yardım	2	Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi	2
Yabancı Dil (İng., Fr., Alm.)	2	Yabancı Dil (İng., Fr., Alm.)	2
Yan Alan (Seçmeli)	4	Yan Alan (Seçmeli)	4
Okullarda Gözlem	3	Okullarda Uygulama	2
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	2	Toplam	24
Toplam	24		
4. YIL			
VII. Yarıyıl		VIII. Yarıyıl	
Dersin Adı	Saat Kredi	Dersin Adı	Saat Kredi
Fen ve Tabiat Bilgisi Öğretimi	2	İlkokul Programları ve Geliştirilmesi	3
Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi	2	Okul Yönetimi ve Denetimi	3
Eğitim Teknolojisi	2	Özel Eğitime Giriş	2
Rehberlik ve Ruh Sağlığı	3	Bilgisayar Kullanımı ve Öğretimi	2
Bilgisayar Kullanımı ve Öğretimi	2	Çocuk Edebiyatı	2
Yabancı Dil (İng., Fr., Alm.)	2	Türk Kültürü	2
Halk Eğitimi	2	Yan Alan (Seçmeli)	2
Yan Alan (Seçmeli)	4	Uygulama Semineri	4
Staj Çalışmaları	3	Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi	2
Toplam	24	Toplam	24

Kaynak: Öztürk, C. (1998). *Türkiye’de dünden bugüne öğretmen yetiştiren kurumlar*. İstanbul: Çözüm

Tablo 61’den de anlaşılacağı üzere Eğitim Yüksek Okulları programında problem çözme tekniklerine yönelik içerik sunulmadığı dolayısıyla hedeflenen bu politikanın uygulamaya yansımadağı bulgusuna ulaşılmıştır.

1983-1990 dönemimde öğretim yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen bir diğer politika da öğretmen yetiştirme programlarında bulunan üç tür muhteva kategorisine (Alan Bilgisi, Meslek Bilgisi ve Genel Kültür) ek olarak, Milli kültür unsurunun da eklenmesidir. Hedeflenen bu politikanın uygulamaya yansımaları incelendiğinde ilgili politikanın teoride kaldığı ve pratiğe yansıtılamadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Başka bir ifade ile Milli Kültür unsuru; alan bilgisi, genel kültür, meslek bilgisi gibi müstakil bir muhteva kategorisi olarak programda yer almamıştır. Nitekim Türkiye’de öğretmenlik mesleği 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’na göre bir ihtisas alanı olarak kabul edilmiş ve ‘Genel Kültür’, ‘Öğretmenlik Meslek Bilgisi’ ve ‘Alan Bilgisi’ olmak üzere üç yeterlilik alanıyla tanımlanmıştır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973). Kanunla belirlenen bu uygulama günümüzde dahi geçerliliğini korumaktadır.

Elde edilen bulgulardan hareketle 1983-1990 döneminde öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikaların uygulamaya yansımalarını özetlemek amacıyla hedeflenen politikaların gerçekleşme durumları tablo 62’de verilmektedir.

Tablo 62

1983 – 1990 Dönemi Öğretmen Yetiştirme Programlarına Yönelik Hedeflenen Politikalarının Uygulamaya Yansıma Durumları

Hedeflenen Politika	Uygulamaya Yansıma Durumları
Eğitim programları güncelleştirilmeli	+
Öğretmen yetiştiren kurumlarda ‘Eğitim Teknolojileri’ zorunlu olarak okutulmalı	+
Genel kültür programı problem çözme teknikleri konusunda takviye edilmeli	-
Öğretmen eğitiminde alan bilgisi, meslek bilgisi, genel kültür bilgisi yanında Milli kültür unsuru eklenmeli	-

Tablo 62’de görüldüğü üzere 1983-1990 dönemleri arasında öğretmen niteliklerini arttırmak maksadıyla öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikaların tamamının uygulamaya geçirilemediği, hedeflenen politikaların pratiğe yansımadağı eksik kalan yanların olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Eğitim Yüksek Okullarının öğrenim süresinin dört yıla çıkarılması sonrasında güncellenen programın 1998 yılında tekrar ele alındığı görülmektedir. Bu kapsamda 1990-1998 yılları arasında öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikalar incelenmiş ve bu politikaların programın güncellenmesine yönelik sunulduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca

öğretmen yetiştiren kurumların programlarına ‘Halk Eğitimi’ ve ‘Yaygın Eğitim’ derslerinin eklenmesi hedeflenmiştir. Hedeflenen bu politikaların uygulamaya yansıma durumları incelendiğinde, programın güncellenmesi yönünde hedeflenen politikaların uygulamaya geçirildiği tespit edilmiştir (YÖK, 1998). Bu noktada öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen bir diğer politika olan halk eğitim ve yaygın eğitim derslerinin öğretmen yetiştiren kurumların programlarına eklenmesi durumu incelenmiş ve 1997-1998 eğitim öğretim yılında güncellenen sınıf öğretmenliği lisans programında bu derslere yönelik içeriklerin yer almadığı bulgusuna ulaşılmıştır (YÖK, 1998). Tablo 63’te 1997-1998 eğitim öğretim yılında güncellenen sınıf öğretmenliği lisans programı verilmektedir.

Tablo 63

1997-1998 Eğitim Öğretim Yılında Güncellenen Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı

BİRİNCİ YIL

Dersin Adı (I. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Dersin Adı (II. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Temel Matematik I	2	0	2	Temel Matematik II	2	0	2
Canlılar Bilimi	3	0	3	Genel Kimya	3	0	3
Türk Tarihi ve Kültürü	3	0	3	Uygarlık Tarihi	2	0	2
Coğrafyaya Giriş	2	0	2	Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği	3	0	3
Türkçe I: Yazılı Anlatım	2	0	2	Türkçe II: Sözlü Anlatım	2	0	2
Yabancı Dil I	3	0	3	Yabancı Dil II	3	0	3
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2	0	2	Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi II	2	0	2
Öğretmenlik Mesleğine Giriş	3	0	3	Okul Deneyimi I	1	4	3
Kredi		20		Kredi		20	

İKİNCİ YIL

Dersin Adı (III. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Dersin Adı (IV. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Genel Fizik	3	0	3	Çevre Bilimi	2	0	2
Türk Dili I: Ses ve Şekil Bilgisi	2	0	2	Türk Dili II: Cümle ve Metin Bilgisi	2	0	2
Ülkeler Coğrafyası	2	0	2	Çocuk Edebiyatı	3	0	3
Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı	3	0	3	Resim İş Eğitimi	2	0	2
Sanat Eğit. Kurumları ve Yöntemleri	2	0	2	Müzik II	2	0	2
Müzik I	2	0	2	Beden Eğitimi II	2	0	2
Beden Eğitimi I	2	0	2	Fen Bilgisi Laboratuvarı	1	2	2
Bilgisayar	2	2	3	Güzel Yazı Teknikleri ve Öğretimi	1	2	2
Gelişim ve Öğrenme	3	0	3	Öğretimde Planlama ve Değerlendirme	3	2	4
Kredi		22		Kredi		21	

ÜÇÜNCÜ YIL

Dersin Adı (V. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Dersin Adı (VI. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Müzik Öğretimi	2	2	3	Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi	2	2	3
Fen Bilgisi Öğretimi I	2	2	3	Fen Bilgisi Öğretimi II	2	2	3
İlk Okuma ve Yazma Öğretimi	2	2	3	Türkçe Öğretimi	2	2	3
Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi	2	2	3	Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi II	2	2	3
Matematik Öğretimi I	2	2	3	Matematik Öğretimi II	2	2	3
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme	2	2	3	Sınıf Yönetimi	2	2	3
Seçmeli I	2	0	2	Seçmeli II	2	0	2
Kredi		20		Kredi		20	

DÖRDÜNCÜ YIL

Ders Adı (VII. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Ders Adı (VIII. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi	2	2	3	Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim	2	0	2
Vatandaşlık Bilgisi	2	0	2	Sağlık ve Trafik Eğitimi	2	0	2
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	2	0	2	Rehberlik	3	0	3
İlköğretimde Drama	2	2	3	Öğretmenlik Uygulaması	2	6	5
Okul Deneyimi II	1	4	3	Seçmeli IV	2	0	2
Seçmeli III	2	0	2	Kredi		14	
Kredi		15		4 Yıl Toplam Kredi		152	

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (1998). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari-mart-1998.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Tablo 63’de de görüldüğü üzere 1990-1998 yılları arasında öğretmen niteliklerinin arttırılması maksadıyla öğretmen yetiştirme programlarına halk eğitimi ve yaygın eğitim derslerinin eklenmesini hedefleyen politikaların teoride kaldığı, 1997-1998 eğitim öğretim yılında güncellenen sınıf öğretmenliği lisans programına yansımadağı belirlenmiştir.

Elde edilen bulgulardan hareketle 1990-1998 döneminde öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikaların uygulamaya yansımalarını özetlemek amacıyla hedeflenen politikaların gerçekleşme durumları tablo 64’te verilmektedir.

Tablo 64

1990 – 1998 Dönemi Öğretmen Yetiştirme Programlarına Yönelik Hedeflenen Politikalarının Uygulamaya Yansıma Durumları

Hedeflenen Politika	Uygulamaya Yansıma Durumları
Öğretmen yetiştirme programları güncellenmeli	+
Öğretmen yetiştiren kurumların programlarına yaygın eğitim ve halk eğitim dersleri eklenmeli	-

Tablo 64’ten anlaşılacağı üzere, 1990-1998 yılları arasında da öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikaların tamamının uygulamaya geçirilemediği görülmektedir.

1998-2007 dönemleri arası öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikalar incelendiğinde, üzerinde durulan konulardan birinin öğretmen yetiştirme programlarının yeniden güncellenmesi gerektiği olduğu belirlenmiştir. Bu dönemde hedeflenen bir diğer politikanın da sınıf öğretmenliği branşına ilişkin özel eğitim formasyonu verilmesidir. Öte yandan öğretmenlik uygulaması dersinin köy ve kentleri kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesinin planlandığı bulgusuna da ulaşılmıştır. Hedeflenen bu politikaların uygulamaya yansımaları değerlendirildiğinde, programın güncellenmesine yönelik hedeflenen politikanın gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Nitekim 2006-2007 eğitim öğretim yılında öğretmen yetiştirme politikalarının güncellendiği bulgusu mevcuttur (YÖK, 2007). Sınıf öğretmenlerine yönelik özel eğitim formasyonu verilmesine ilişkin hedeflenen politikanın uygulamaya yansımalarının incelenmesi maksadıyla 2006-2007 eğitim öğretim yılında güncellenen sınıf öğretmenliği lisans programı tablo 65’te verilmektedir.

Tablo 65

2006-2007 Eğitim Öğretim Yılında Güncellenen Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı

BİRİNCİ YIL							
Dersin Adı (I. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Dersin Adı (II. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Temel Matematik I	2	0	2	Temel Matematik II	2	0	2
Genel Biyoloji	2	0	2	Genel Kimya	2	0	2
Uygarlık Tarihi	2	0	2	Türk Tarihi ve Kültürü	2	0	2
Bilgisayar I	2	2	3	Genel Coğrafya	2	0	2
Türkçe I: Yazılı Anlatım	2	0	2	Türkçe II: Sözlü Anlatım	2	0	2
Yabancı Dil I	3	0	3	Yabancı Dil II	3	0	3
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2	0	2	Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi II	2	0	2
Eğitim Bilimine Giriş	3	0	3	Eğitim Psikolojisi	3	0	3
Kredi		19		Bilgisayar II	2	2	3
				Kredi		21	
İKİNCİ YIL							
Dersin Adı (III. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Dersin Adı (IV. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Genel Fizik	2	0	2	Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği	3	0	3
Türk Dili I: Ses ve Yapı Bilgisi	2	0	2	Türk Dili II: Cümle ve Metin Bilgisi	2	0	2
Fen ve Teknoloji Lab. Uygulamaları I	0	2	1	Çocuk Edebiyatı	2	0	2
Çevre Eğitimi*	2	0	2	Sanat Eğitimi	1	2	2
Sosyoloji*	2	0	2	Müzik Öğretimi	1	2	2
Müzik	1	2	2	Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi	1	2	2
Beden Eğitimi ve Spor Kültürü	1	2	2	Fen ve Teknoloji Lab. Uygulamaları II	0	2	1
Felsefe*	2	0	2	Güzel Yazı Teknikleri*	1	2	2
Öğretim İlke ve Yöntemleri	3	0	3	Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı	2	2	3
Kredi		18		Bilimsel Araştırma Yöntemleri	2	0	2
				Kredi		21	

ÜÇÜNCÜ YIL							
Dersin Adı (V. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Dersin Adı (VI. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Drama	2	2	3	Topluma Hizmet Uygulamaları	1	2	2
Fen ve Teknoloji Öğretimi I	3	0	3	Fen ve Teknolojileri Öğretimi II	3	0	3
İlk Okuma ve Yazma Öğretimi	3	0	3	Türkçe Öğretimi	3	0	3
Hayat Bilgisi Öğretimi	3	0	3	Sosyal Bilgiler Öğretimi	3	0	3
Matematik Öğretimi I	3	0	3	Matematik Öğretimi II	2	2	3
Ölçme ve Değerlendirme	3	0	3	Okul Deneyimi	1	4	3
Sınıf Yönetimi	2	0	2	Erken Çocukluk Eğitimi	2	0	2
Kredi		20		Kredi		19	
DÖRDÜNCÜ YIL							
Ders Adı (VII. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi	Ders Adı (VIII. Yarı Yıl)	Teori	Uygulama	Kredi
Görsel Sanatlar Öğretimi	1	2	2	Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim	2	0	2
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi	2	0	2	Seçmeli	2	0	2
Trafik ve İlk Yardım	2	0	2	Türk Eğitim Tarihi*	2	0	2
Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı	2	0	2	İlköğretimde Kaynaştırma	2	0	2
Etkili İletişim	3	0	3	Seçmeli	2	0	2
Öğretmenlik Uygulaması I	2	6	5	Öğretmenlik Uygulaması II	2	6	5
Rehberlik	3	0	3	Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	2	0	2
Özel Eğitim*	2	0	2	Kredi		17	
Kredi		21					
Toplam Teorik: 134		Toplam Uygulama: 44		Toplam Kredi 156		Toplam Saat: 178	
Programda yer alan (*) dersler ilgili yarıyılın tüm öğrencileri için zorunlu olan derslerdir.							

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (2007). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Tablo 65 incelendiğinde, 2006-2007 eğitim öğretim yılında uygulamaya başlanan sınıf öğretmenliği lisans programının dördüncü yılının ilk yarısında özel eğitim dersinin zorunlu dersler kapsamında sunulduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ders kapsamında özel eğitimin tanımı, özel eğitime ilişkin temel ilkeler, ülkemizde özel eğitimin durumu ve bu amaçla kurulmuş kurum ve kuruluşlara yönelik bilgiler sunulmaktadır. Ayrıca yine bu ders kapsamında özel eğitime gereksinim duyan çocukların oyun yoluyla eğitimi ve özel eğitime muhtaç çocukların ailelerinde gözlenen tepkileri konu alan içerikler de bulunmaktadır (YÖK, 2007a). Bunlara ek olarak öğretmenlik uygulaması dersinin köy ve kentlerde uygulanmasına ilişkin hedeflenen politikaya yönelik olarak Milli Eğitim Bakanlığının (2006) uygulama öğrencilerinin yapacakları öğretmenlik uygulamasına ilişkin hazırladığı yönergenin sekizinci maddesi ile hedeflenen politikanın uygulamaya konulduğu ve ilköğretim kurumlarında görev yapacak sınıf ve branş öğretmenlerinin, olanak ve koşullar elverdiği ölçüde uygulamalarının bir kısmını köy okullarında yapmalarının sağlandığı tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgulardan hareketle 1998-2007 döneminde öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikaların uygulamaya yansımalarını özetlemek amacıyla hedeflenen politikaların gerçekleşme durumları tablo 66’da verilmektedir.

Tablo 66

1998 – 2007 Dönemi Öğretmen Yetiştirme Programlarına Yönelik Hedeflenen Politikalarının Uygulamaya Yansıma Durumları

Hedeflenen Politika	Uygulamaya Yansıma Durumları
Öğretmen yetiştirme programı güncellenmeli	+
Sınıf öğretmenlerine özel eğitim formasyonu verilmeli	+
Öğretmenlik uygulaması dersinin köy ve kentlerde olacak şekilde düzenlenmesi	+

Tablo 66 incelendiğinde, 1998-2007 yılları arasında öğretmen niteliklerini arttırmak maksadıyla öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikaların tamamının uygulamaya yansıdığı görülmektedir.

2007 – 2018 yılları arasında öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikalar incelendiğinde ise; çoğunlukla mevcut programların güncellenmesi gerekliliği üzerinde durulduğu görülmektedir. Bununla birlikte programda yer alan uygulama derslerinin oranının daha da artırılması yönünde politikaların hedeflendiği belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlik uygulaması dersinin yıl boyu sürecek şekilde yeniden planlanması amaçlanmaktadır. Öte yandan aday öğretmenlerin iletişim becerilerinin geliştirilmesi

noktasında planlamalar olduğu anlaşılmaktadır. Aday öğretmenlerin eğitim içeriklerinde etkinlik odaklı genel kültür derslerinin sayısının artırılması da hedeflenen bir diğer politika olarak tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak öğretmen yetiştirme programlarına değerler eğitime yönelik bir ders eklenmesinin planlandığı görülmektedir. Ayrıca FATİH projesi kapsamında oluşturulacak teknolojilere ilişkin temel bilgi ve becerilerin yükseköğretim kademesinde kazandırılmak istendiğı bulgusuna ulaşılmıştır.

Hedeflenen bu politikaların uygulamaya yansıma durumları incelendiğinde, programın güncellenmesine yönelik hedeflenen politikaların uygulamaya yansıdığı, 2018 yılında sınıf öğretmeni yetiştirme programının güncellendiğı belirlenmiştir (YÖK, 2018). Diğer politikaların uygulamaya yansımalarının incelenmesi maksadıyla 2018 eğitim öğretim yılında güncellenen sınıf öğretmenliği lisans programı tablo 67’de verilmektedir.

Tablo 67

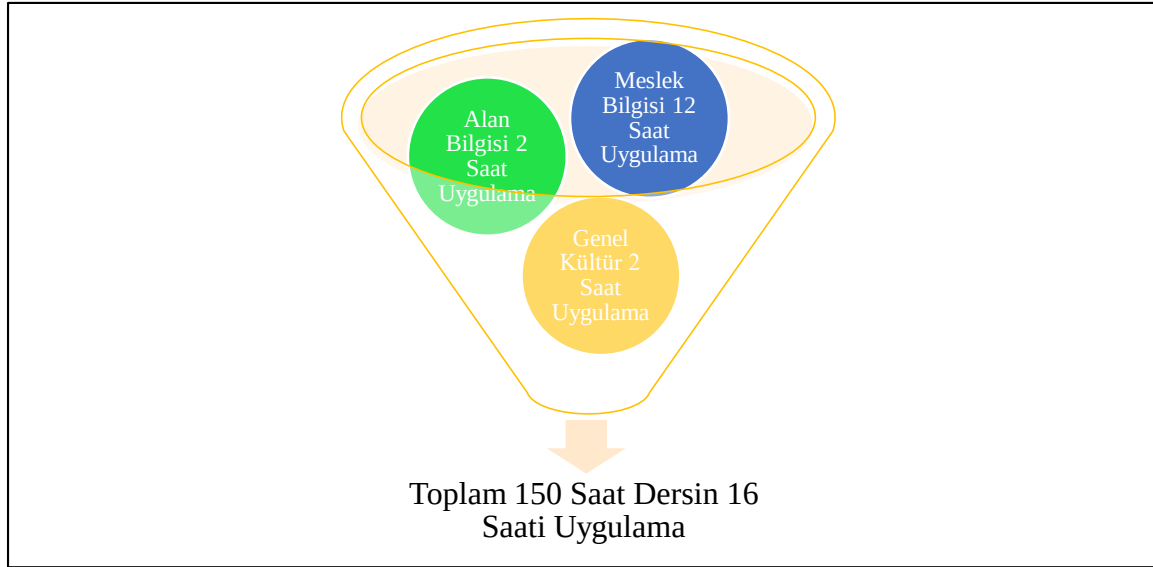
2018 Yılı Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı

BİRİNCİ YIL													
Ders Türü	DERSİN ADI (I. YARIYIL)		Teori	Uygulama	Kredi	Akts	Ders Türü	DERSİN ADI (II. YARIYIL)		Teori	Uygulama	Kredi	Akts
MB	Eğitime Giriş		2	0	2	3	MB	Eğitim Psikolojisi		2	0	2	3
MB	Eğitim Sosyolojisi		2	0	2	3	MB	Eğitim Felsefesi		2	0	2	3
GK	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 1		2	0	2	3	GK	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 2		2	0	2	3
GK	Yabancı Dil 1		2	0	2	3	GK	Yabancı Dil 2		2	0	2	3
GK	Türk Dili 1		3	0	3	5	GK	Türk Dili 2		3	0	3	5
GK	Bilişim Teknolojileri		3	0	3	5	AE	Çevre Eğitimi		2	0	2	4
AE	İlkokulda Temel Matematik		3	0	3	5	AE	İlkokulda Temel Fen Bilimleri		3	0	3	5
AE	Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği		2	0	2	3	AE	Türk Tarihi ve Kültürü		2	0	2	4
Toplam			19	0	19	30	Toplam			18	0	18	30
İKİNCİ YIL													
Ders Türü	DERSİN ADI (III. YARIYIL)		Teori	Uygulama	Kredi	Akts	Ders Türü	DERSİN ADI (IV. YARIYIL)		Teori	Uygulama	Kredi	Akts
MB	Öğretim Teknolojileri		2	0	2	3	MB	Öğretim İlke ve Yöntemleri		2	0	2	3
MB	Türk Eğitim Tarihi		2	0	2	3	MB	Eğitimde Araştırma Yöntemleri		2	0	2	3
MB	Seçmeli 1		2	0	2	4	MB	Seçmeli 2		2	0	2	4
GK	Seçmeli 1		2	0	2	3	GK	Seçmeli 2		2	0	2	3
AE	Seçmeli 1		2	0	2	4	GK	Topluma Hizmet Uygulamaları		1	2	2	3
AE	İlkokulda Drama		2	0	2	4	AE	Seçmeli 2		2	0	2	4
AE	Fen Bilimleri ve Laboratuvar Uygulamaları		0	2	1	3	AE	Oyun ve Fiziki Etkinlikler Öğretimi		3	0	3	5
AE	İlkokuma ve Yazma Öğretimi		3	0	3	6	AE	Türkçe Öğretimi		3	0	3	5
Toplam			15	2	16	30	Toplam			17	2	18	30

ÜÇÜNCÜ YIL											
Ders Türü	DERSİN ADI (V. YARIYIL)	Teori	Uygulama	Kredi	Akts	Ders Türü	DERSİN ADI (VI. YARIYIL)	Teori	Uygulama	Kredi	Akts
MB	Sınıf Yönetimi	2	0	2	3	MB	Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	2	0	2	3
MB	Eğitimde Ahlak ve Etik	2	0	2	3	MB	Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	2	0	2	3
MB	Seçmeli 3	2	0	2	4	MB	Seçmeli 4	2	0	2	4
GK	Seçmeli 3	2	0	2	3	GK	Seçmeli 4	2	0	2	3
AE	Seçmeli 3	2	0	2	4	AE	Seçmeli 4	2	0	2	4
AE	Hayat Bilgisi Öğretimi	3	0	3	5	AE	Sosyal Bilgiler Öğretimi	3	0	3	5
AE	Matematik Öğretimi 1	3	0	3	4	AE	Matematik Öğretimi 2	3	0	3	4
AE	Fen Öğretimi	3	0	3	4	AE	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi	3	0	3	4
Toplam		19	0	19	30	Toplam		19	0	19	30
DÖRDÜNCÜ YIL											
Ders Türü	DERSİN ADI (VII. YARIYIL)	Teori	Uygulama	Kredi	Akts	Ders Türü	DERSİN ADI (VIII. YARIYIL)	Teori	Uygulama	Kredi	Akts
MB	Öğretmenlik Uygulaması 1	2	6	5	10	MB	Öğretmenlik Uygulaması 2	2	6	5	12
MB	Özel Eğitim ve Kaynaştırma	2	0	2	3	MB	Okulda Rehberlik	2	0	2	3
MB	Seçmeli 5	2	0	2	4	MB	Seçmeli 6	2	0	2	4
AE	Seçmeli 5	2	0	2	4	AE	Seçmeli 6	2	0	2	4
AE	Müzik Öğretimi	3	0	3	4	AE	Karakter ve Değer Eğitimi	2	0	2	3
AE	İlkokulda Yabancı Dil Öğretimi	3	0	3	5	AE	Görsel Sanatlar Öğretimi	3	0	3	4
Toplam		14	6	17	30	Toplam		13	6	16	30

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (2018). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sinif_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf sayfasından erişilmiştir.

Tablo 67’de sunulan sınıf öğretmenliği lisans programı kapsamında, 2007-2018 yılları arasında öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikalar arasında ‘uygulama derslerinin oranı %50’ye yaklaşmalı’ şeklinde ifade edilen politikanın 2018 sınıf öğretmenliği lisans programına yansımaları incelendiğinde, hedeflenen politikanın istenilen oranda uygulamaya geçilemediği bulgusuna ulaşılmıştır. Şekil 13’te 2018 sınıf öğretmenliği lisans programında yer alan uygulamalı ders saatleri verilmektedir.

Şekil 13. 2018 Sınıf öğretmenliği lisans programında uygulamalı ders saatleri

Şekil 13’de görüldüğü üzere 2018 sınıf öğretmenliği lisans programında toplam yüz elli saat dersin on altı saati uygulamalı olarak işlenmektedir (YÖK, 2018). Tablo 68’de ise ilgili programda uygulamalı olarak işlenen dersler sunulmuştur.

Tablo 68

2018 Sınıf Öğretmenliği Lisans Programında Uygulamalı Olarak İşlenen Dersler

Ders Adı	Kategori	İşlendiği Dönem	Ders Saati
Fen Bilimleri ve Laboratuvar Uygulamaları	Alan Bilgisi	2. Sınıf III. Yarıyıl	2
Topluma Hizmet Uygulamaları	Genel Kültür	2. Sınıf IV. Yarıyıl	2
Öğretmenlik Uygulaması I	Meslek Bilgisi	4. Sınıf VII. Yarıyıl	6
Öğretmenlik Uygulaması II	Meslek Bilgisi	4. Sınıf VIII. Yarıyıl	6

Elde edilen verilerden yola çıkarak güncellenen programda uygulama derslerinin oranının %10,6 olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda uygulama derslerinin oranının %50’ye yaklaştırılmasına yönelik hedeflenen politikanın gerçekleştirilemediği belirlenmiştir.

2007-2018 yılları arasında öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen bir diğer politikanın da ‘aday öğretmenlerin iletişim becerilerinin’ geliştirilmesi olduğu bilinmektedir. Hedeflenen bu politikanın uygulamaya yansımaları incelendiğinde; bu yönde bir takım tedbirlerin uygulandığı ve 2018 sınıf öğretmenliği lisans programına ‘insan

ilişkileri ve iletişim’ adı altında bir seçmeli ders eklendiği bulgusuna ulaşılmıştır (YÖK, 2018). Tablo 69’da 2018 yılında güncellenen sınıf öğretmenliği lisans programında yer alan seçmeli dersler verilmektedir.

Tablo 69

2018 Yılı Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı Seçmeli Dersler Listesi

SEÇMELİ DERSLER		
Meslek Bilgisi (MB)	Genel Kültür (GK)	Alan Eğitimi (AE)
Açık ve Uzaktan Öğrenme	Bağımlılık ve Bağımlılıkla Mücadele	Afetler ve Afet Yönetimi
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu	Beslenme ve Sağlık	Çocuk Edebiyatı
Eğitim Hukuku	Bilim Tarihi ve Felsefesi	Çocuk Psikolojisi
Eğitim Antropolojisi	Bilim ve Araştırma Etiği	Geleneksel Çocuk Oyunları
Eğitim Tarihi	Ekonomi ve Girişimcilik	İlkokul Ders Kitapları İncelemesi
Eğitimde Drama	Geleneksel Türk El Sanatları	İlkokul Programı
Eğitimde Program Dışı Etkinlikler	İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi	İlkokulda Alternatif Eğitim Uygulamaları
Eğitimde Program Geliştirme	İnsan İlişkileri ve İletişim	Kapsayıcı Dil Öğretimi
Eğitimde Proje Hazırlama	Kariyer Planlama ve Geliştirme	Risk Altındaki Çocuklar ve Eğitimi
Eleştirel ve Analitik Düşünme	Kültür ve Dil	Sınıf İçi Öğrenmelerin Değerlendirilmesi
Hastanede Yatan Çocukların Eğitimi	Medya Okuryazarlığı	Sosyal Beceri Öğretimi
Kapsayıcı Eğitim	Mesleki İngilizce	Türk Kültüründe Çocuk ve Eğitim
Karşılaştırmalı Eğitim	Sanat ve Estetik	
Mikro Öğretim	Türk Halk Oyunları	
Müze Eğitimi	Türk İşaret Dili	
Okul Dışı Öğrenme Ortamları	Türk Kültür Coğrafyası	
Öğrenme Güçlüğü	Türk Musikisi	
Öğretimi Bireyselleştirme ve Uyarlama	Türk Sanatı Tarihi	
Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitim		
Yetişkin Eğitimi ve Hayat Boyu Öğrenme		

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (2018). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sinif_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf sayfasından erişilmiştir.

Tablo 69’dan yola çıkarak öğretmen adaylarının ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda seçim yapmaları maksadıyla gerek meslek bilgisi, gerek alan eğitimi gerekse de genel kültür bilgisine yönelik bir takım seçmeli derslerin sunulduğu söylenebilir. Ayrıca politikalarda hedeflendiği üzere öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik genel kültür bilgisi kapsamında ‘insan ilişkileri ve iletişim’ dersinin seçmeli dersler kategorisinde sunulduğu da görülmektedir. Öte yandan yine bu dönemde öğretmen yetiştirme programlarına müfredat dışı olarak sanat, spor, müzik, kültür temalı etkinlik odaklı seçmeli genel kültür dersleri konulması yönünde bir politikanın hedeflendiği bilinmektedir.

Hedeflenen bu politikanın 2018 yılında güncellenen sınıf öğretmenliği lisans programına yansımaları incelendiğinde; genel kültür bilgisi kategorisinde sunulan seçmeli dersler içerisinde sanat temasında; Geleneksel Türk El Sanatları dersinin sunulduğu, kültür temasında Türk Halk Oyunları dersinin programa eklendiği belirlenmiştir (YÖK, 2018). Bahsi geçen derslerin içeriklerine yönelik bilgiler tablo 70’te verilmektedir.

Tablo 70

Genel Kültür Kategorisinde Seçmeli Ders Kapsamında Sunulan Bazı Derslerinin İçerikleri

Ders Adı	Ders İçeriği
Türk Halk Oyunları	- Folklorun tanımı. - Ritim ve algılama çalışmaları, oyun ve halk oyunu figür çalışmaları. - Halk oyunlarında yöresel farklılıklar figür çalışmaları, yöresel figürler, bar türü yöresel figür öğrenme, halay ve kaşık türü yöresel figür öğrenme, horon ve karşılama türü yöresel figür öğrenme, zeybek türü yöresel figür öğrenme. - Öğrenilen oyunların, tavrı ve oynanış şekilleri hakkında çalışmalar. - Halk oyunlarının sahnelenmesi, sahneleme türleri ve farklılıklar.
Geleneksel Türk El Sanatları	- Geleneksel Türk sanatlarıyla ilgili terim ve kavramlar. - Geleneksel Türk sanatlarının önemi. - Birey, toplum ve ülke ekonomisine katkıları. - Geleneksel Türk sanatlarının tarihi gelişimi (Hunlar, Göktürkler, Uygurlar, Selçuklular, Beylikler ve Osmanlı Dönemi). - Ahilik ve Lonca Teşkilatı. - Cumhuriyet dönemi Türk sanatlarıyla ilgili kurum ve kuruluşlar. - Geleneksel sanatların hammadde ve yapım tekniklerine göre sınıflandırılması. - Geleneksel dokuma (halı-kilim, kumaş vb.) - Baskı, örgü, keçe, cam (vitray, zücadeye, boncuk vb.) sanatları. - Metal (demir, bakır, gümüş ve altın vb.) sanatları. - Ağaç (kündekari, oyma ve sedef kakma) sanatları. - Çini-seramik ve taş işlemeciliği sanatları. - Geleneksel Türk sanatlarının eğitimi, üretimi ve pazarlanması.

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (2018). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sinif_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf sayfasından erişilmiştir.

Tablo 70 incelendiğinde, ilgili derslerin içeriklerinin etkinlik odaklı olacak şekilde düzenlendiği görülmektedir. Nitekim Türk halk oyunları dersi kapsamında öğrenilen oyunların sahnelenmesi gibi etkinliklerin planlandığı, Geleneksel Türk El Sanatları dersinde ise Geleneksel Türk El sanatlarının üretimi ve pazarlanması gibi etkinliklerin içerik olarak sunulduğu söylenebilir.

2007-2018 yılları arasında araştırma kapsamında incelenen belgeleride öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen bir diğer politika da öğretmenlik uygulaması dersinin yıl boyunca sürecek şekilde yeniden planlanmasıdır. Hedeflenen bu politikanın 2018 yılında güncellenen sınıf öğretmenliği lisans programına yansımaları değerlendirildiğinde; hedeflenen politikanın teoride kalmadığı ve uygulamaya yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda öğretmenlik uygulaması dersinin 2018 yılı Sınıf Öğretmenliği Lisans Programının dördüncü yılında ‘Öğretmenlik Uygulaması I’ ve ‘Öğretmenlik Uygulaması II’ adı altında tüm yıla yayıldığı belirlenmiştir (YÖK, 2018).

2007-2018 döneminde öğretmen niteliklerinin artırılması amacıyla öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikalardan biri de öğretmenlerin bilgi iletişim ve teknoloji alt yapısını kullanma yetkinliklerinin geliştirilmesidir. Bu doğrultuda 2018 yılında güncellenen sınıf öğretmenliği lisans programına seçmeli dersler kapsamında ‘Medya Okuryazarlığı’ dersinin eklendiği bulgusuna ulaşılmıştır (YÖK; 2018). Tablo 71’de Medya Okuryazarlığı dersinin içeriğine ilişkin bilgiler programda yer alan ifadelerle verilmektedir.

Tablo 71

Medya Okuryazarlığı Dersi İçeriği

Dersin Adı	Dersin İçeriği
Medya Okuryazarlığı	• Bilgi okuryazarlığı. • İnternet ve sosyal medyanın bilinçli kullanımı. • Sosyal medyanın bireyler üzerindeki etkileri. • Bilgi yayma ve yanıltma gücü. • Haber yayma gücü. • Medya ve algı yönetimi. • Medya ve internete yönelik hukuki haklar ve sorumluluklar. • Telif hakkı, kişilik hakkı, bilgi gizliliği, gizlilik ihlali, medyada dil kullanımı. • Haberlerin değeri ve nitelik analizi. • Popüler kültür. • Medyada kadın ve erkek rolleri. • Tüketim kültürü ve reklamlar. • Medyada stereotipleştirme.

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (2018). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sinif_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf sayfasından erişilmiştir.

2007-2018 döneminde hedeflenen bir diğer politika da öğretmen yetiştirme programlarına değerler eğitime ilişkin bir ders eklenmesidir. Hedeflenen bu politikanın 2018 yılında güncellenen sınıf öğretmenliği lisans programında uygulamaya konulduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Nitekim dördüncü yılın sekizinci yarıyılında zorunlu dersler kapsamında ‘karakter ve değer eğitimi’ dersinin sunulduğu belirlenmiştir (YÖK, 2018).

Bu dönemde öğretmen niteliklerinin arttırılması maksadıyla öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen son politika da FATİH projesi kapsamında oluşturulacak teknolojilere (Etkileşimli tahta, online ders içerikleri, online eğitim platformları vs...) ilişkin temel bilgi ve becerilerin yükseköğretim kademesinde kazandırılmasıdır. Fakat bu politikanın 2018 yılında güncellenen sınıf öğretmenliği lisans programında izine rastlanmamış, bu yönde programda zorunlu veya seçmeli bir ders sunulmadığı bulgusuna ulaşılmıştır (YÖK, 2018).

Elde edilen bulgulardan hareketle 2007-2018 döneminde öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikaların uygulamaya yansımalarını özetlemek amacıyla hedeflenen politikaların gerçekleşme durumları tablo 72’de verilmektedir.

Tablo 72

2007-2018 Dönemi Öğretmen Yetiştirme Programlarına Yönelik Hedeflenen Politikalarının Uygulamaya Yansıma Durumları

Hedeflenen Politikalar	Uygulamaya Yansıma Durumları
Program güncellenmeli	+
Uygulama derslerinin oranı %50’ye yaklaşmalı	-
Aday öğretmenlerin iletişim becerileri geliştirilmeli	+
Programa etkinlik odaklı seçmeli genel kültür dersleri konulmalı	+
Öğretmenlik uygulaması dersi yıl boyu olacak şekilde planlanmalı	+
Öğretmenlerin bilgi iletişim ve teknoloji alt yapısını kullanma yetkinlikleri geliştirilmeli	+
Programa değerler eğitime yönelik bir ders eklenmeli	+
FATİH projesi kapsamında oluşturulacak teknolojilere ilişkin temel bilgi ve becerilerin yükseköğretim kademesinde kazandırılması	-

Tablo 72 incelendiğinde; 2007 – 2018 yılları arasında öğretmen niteliklerinin arttırılması maksadıyla öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikaların neredeyse tamamının 2018 yılında güncellenen sınıf öğretmenliği programında uygulamaya konulduğu görülmektedir. Sadece uygulama derslerinin oranının %50’ye yaklaştırılması ve FATİH projesi kapsamında oluşturulacak teknolojilere ilişkin temel bilgi ve becerilerin yükseköğretim kademesinde kazandırılmasının hedeflendiği politikalarda başarı sağlanamadığı tespit edilmiştir.

5.3. 2018 Sınıf Öğretmenliği Lisans Programına İlişkin Alan Uzmanlarının Görüşlerinin Belirlenmesi

Araştırmanın bu bölümüne kadar çalışmanın kapsamı doğrultusunda 1980’den günümüze gelen süreç içerisinde izlenen öğretmen yetiştirme politikaları belirlenmiş ve bu politikaların ilköğretime öğretmen yetiştiren kurumların programlarına yansımaları incelenmiştir. Başka bir anlatımla geçmişte ve günümüzde uygulanan sınıf öğretmenliği programları öğretmen yetiştirme alanında hedeflenen politikalar bağlamında ele alınmıştır. Bu bölümde ise daha çok geleceğe yönelik bir çıkarım yapılmıştır. Yani ilerde oluşturulacak öğretmen yetiştirme politikalarına ve sınıf öğretmeni yetiştirme programlarına kaynaklık etmesi açısından sürecin en önemli paydaşlarından biri olan alan uzmanı öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda; 2018 yılında güncellenen ve günümüzde geçerliliğini koruyan sınıf öğretmenliği lisans programı incelenmiş, geleceğin öğretmenin sahip olması gereken özellikleri belirlenmiş ve bu doğrultuda sınıf öğretmeni lisans programına eklenmesi tavsiye edilen dersler tespit edilmiştir.

Bu kapsamda ilk olarak alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda 2018 yılında güncellenen ve günümüzde de geçerli olan sınıf öğretmenliği lisans programının olumlu ve olumsuz yönleri belirlenmiştir. Tablo 73’te alan uzmanı görüşlerine göre ilgili programın olumlu bulunun yönleri verilmiştir.

Tablo 73

Mevcut Sınıf Öğretmenliği Lisans Programının Olumlu Yönlerinin Alan Uzmanlarının Görüşlerine Göre Belirlenmesi

TEMA	ALT TEMA	KOD	FREKANS
PROGRAMIN ÖZELLİKLERİ	ESNEKLİK	Yeterli sayıda seçmeli ders sunulması	6
		Esnek bir program olması	1
	ÇERÇEVE PROGRAM	Programın anlaşılır ve açık oluşu	1
		Sade ve sistematik hazırlanmış bir program	1
PROGRAMIN ÖĞELERİ	İÇERİK	Ders içeriklerinin iyi olduğunu söylemek mümkün	1
		Öğretim derslerinin aynen devam etmesi	1
		Öğretmenlik mesleğine uygun kültür derslerine yer verilmesi	1
		Mesleğin gerektirdiği becerilere yönelik derslerin yer alması	1
		Eğitim sosyolojisi, eğitim felsefesi, eğitimde ahlak ve etik gibi ders içeriklerinin yer alması	1
		Eğitim Bilimleri kapsamında yeterli ders sunulması	1
		Derslerin alan eğitim, genel kültür ve meslek bilgisi olarak sınıflandırılması	1
		Ders saati çok olan Bilgisayar dersinin kaldırılması	1
		İlkokula dönük İlkokulda fen bilimleri derslerinin yer alması	1
		Uygulamaya dönük olması	1
	EĞİTİM DURUMLARI	Programda okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamaları derslerinin işleyişine yönelik düzenlemeler yapılması	1
		Derslere mutlaka alan uzmanı hocaların girmesi	1
		Özel eğitim dersi ile kaynaştırma dersinin birleştirilmesi	1
		Eğitim bilimleri uygulama derslerinin olması	1
		Öğretim ilke ve yöntemleri ve Eğitim Bilimine Giriş derslerinin 3 saatten 2 saate indirilmesi	1
		Akademik imkânlar açısından olumlu	1
DİĞER	OLUMSUZ GÖRÜŞ	Olumlu bulmuyorum	6
Toplam			31

Tablo 73 incelendiğinde; alan uzmanlarının, mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının olumlu buldukları yönlerini iki ana temada ifade ettikleri belirlenmiştir. Bu doğrultuda ilk temaya bakıldığında alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programı hakkında olumlu görüş bildirmelerinde programın bir takım özelliklerinin etkili olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Bu özelliklerin neler olduğuna bakıldığında ise; programın esnek olması ve çerçeve program olması alan uzmanı görüşlerinde tespit edilmiştir. Alan uzmanlarınca programın esnek olduğunun düşünülmesinde yeterli sayıda seçmeli dersin sunulmuş olması sebep gösterilirken, mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının çerçeve program olarak düşünülmesinde ise programın sade ve sistematik olarak hazırlanmış olması ile açık ve anlaşılır bir program olduğunun düşünülmesinin etkili olduğu söylenebilir.

Mevcut sınıf öğretmenliği lisans programına yönelik olumlu görüşlerin toplandığı bir diğer tema ise ‘programın öğeleri’ temasıdır. Başka bir anlatımla, araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre alan uzmanları sınıf öğretmenliği lisans programını programın öğeleri

kapsamında değerlendirmiş ve programa ilişkin olumlu görüşlerini programın dört temel ögesinden olan ‘içerik’ ve ‘eğitim durumları’ alt temalarında ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği programını içerik yönünden olumlu bulmalarında; ders içeriklerinin iyi olduğunu düşünmelerinin, programda öğretim derslerine ilişkin içeriklerin aynen devam etmesinin ve öğretmenlik mesleğine uygun kültür derslerinin programda yer almasının etkili olduğu belirlenmiştir. Öte yandan mevcut sınıf öğretmenliği lisans programında mesleğin gerektirdiği becerilere uygun derslerin yer alması, eğitim bilimleri kapsamında yeterli ders sunulması gibi durumların programın alan uzmanlarınca içerik yönünden olumlu düşünülmesini sağladığı söylenebilir. Ayrıca alan uzmanları tarafından programın içeriğine yönelik bu olumlu izlenimin oluşmasında derslerin alan eğitimi, genel kültür ve meslek bilgisi olarak sınıflandırılmasının ve programda eğitim sosyolojisi, eğitim felsefesi, eğitimde ahlak ve etik gibi içeriklerin sunulmasının etkili olduğu tespit edilmiştir.

Alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programını ‘eğitim durumları’ teması, başka bir ifade ile ‘programın sağlamış olduğu öğrenme yaşantıları’ yönünden olumlu bulmalarında ise; özel eğitim dersi ile kaynaştırma dersinin birleştirilmesi, derslere mutlaka alan uzmanı hocaların girmesine imkân tanınması, uygulamaya dönük olması gibi durumların etkili olduğu belirlenmiştir.

Mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının olumlu bulunan yönlerine ilişkin katılımcı görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

AU3: Mevcut programda seçmeli derslerin sayısının artmasını olumlu buluyorum.

AU19: Baştan sona değişmesi gerekiyor. Olumlu bir yanı yok.

AU23: İçerik açısından değerlendirdiğimde özellikle eğitim sosyolojisi felsefesi, eğitimde ahlak ve etik gibi ders içeriklerinin yer almasını olumlu buluyorum.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan özetle, alan uzmanları tarafından mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının en çok olumlu bulunan yanının ‘programda yeterli sayıda seçmeli ders sunulması’ olduğu görülmektedir.

Tablo 73’e bakıldığında ‘diğer’ adında üçüncü bir temanın daha olduğu görülmektedir. İlgili tema altında alan uzmanlarından mevcut sınıf öğretmenliği lisans programa ilişkin olumlu buldukları yönleri belirtmelerinin istenmesine karşın programda olumlu buldukları bir yönün olmadığı doğrultusunda görüş bildirdikleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda alan

uzmanlarına göre mevcut sınıf öğretmenliği lisans programında olumsuz buldukları yönlerin neler olduğunun belirlenmesi önem kazanmaktadır. Bu noktadan hareketle tablo 74’te alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programında olumsuz bulduğu yönler verilmektedir.

Tablo 74

Mevcut Sınıf Öğretmenliği Lisans Programının Olumsuz Yönlerinin Alan Uzmanlarının Görüşlerine Göre Belirlenmesi

TEMA	ALT TEMA	KOD	FREKANS
PROGRAMIN ÖZELLİKLERİ	ESNEKLİK	Esnek olmayışı	2
		Tek tip bir program	1
	İŞLEVSELLİK	Mezuniyet sonrası mesleki gelişime yönelik bir bakış açısı kazandırılmaması	1
PROGRAMIN ÖĞELERİ	İÇERİK	Alan derslerinin azaltılması	5
		Çocuk edebiyatı dersinin seçmeli hale getirilmesi	1
		Eğitim derslerinin yoğunlaştırılması	1
		Bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerileri geliştirecek derslerin yokluğu	1
		Fizik, kimya, biyoloji derslerinin fen öğretimi olarak birleştirilmesi	1
		Programın sınıf öğretmeninin görevini etkili şekilde yapmasını sağlayacak içerikleri sunmaması	1
		Fen bilimleri ile ilgili derslerin azaltılması	1
		Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme dersinin kaldırılması	1
		Sanat ve sanat eğitimi derslerinin kaldırılması	1
		Güzel yazı dersinin kaldırılması	1
		Sosyal etkinlikler ve uygulamalara ait dersler olmaması	1
		Genel kültür, meslek bilgisi ve alan bilgisi ders içeriklerinin güncel olmaması	1
		Eğitim antropolojisi ve hastanede yatan çocukların eğitimine yönelik ders olmaması	1
	Eğitim psikolojisi ve gelişim derslerine yeterine yer verilmemesi	1	
	EĞİTİM DURUMLARI	Uygulama derslerinin süre ve yöntem olarak yetersiz olması	20
		Genel olarak derslerin sayısı ve dönemlerinde sıkıntı olması	1
		Eğitim fakültelerinin bir uygulama okulunun olmaması	1
		Meslek derslerinin alan uzmanları tarafından verilmemesi	1
		Meslek derslerinin içeriklerinin kazandırılmasına yetecek şekilde öğretim süresinin olmaması	1
	Toplam		

Tablo 74’e bakıldığında alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının olumsuz buldukları yönlerini iki ana tema çerçevesinde sundukları belirlenmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programını, ‘programın özellikleri’ teması kapsamında programın ‘esneklik’ ve ‘işlevsellik’ özellikleri yönünden olumsuz buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Burada dikkat çeken nokta alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının ‘esnek’ olmasını programın hem

olumlu hem de olumsuz özelliği olarak görmeleridir. Fakat araştırma bulgularında ilgili kodların kullanım sıklıklarına bakıldığında alan uzmanlarının programın bu özelliğini daha çok olumlu bir özellik olarak vurguladıklarını göstermektedir. Öte yandan alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programını ‘içerik’ yönünden daha çok alan derslerinin azaltılmasını programın olumsuz bir özelliği olarak vurguladıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programına getirmiş olduğu en büyük olumsuz eleştirinin ‘eğitim durumları’ alt temasında ‘uygulama derslerinin süre ve yöntem olarak yetersiz’ olmasına yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifade ile araştırmaya katılan alan uzmanlarının büyük çoğunluğu, mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının uygulama derslerine yönelik sağlamış olduğu öğrenme yaşantılarını programın en olumsuz yönü olarak bildirdikleri tespit edilmiştir.

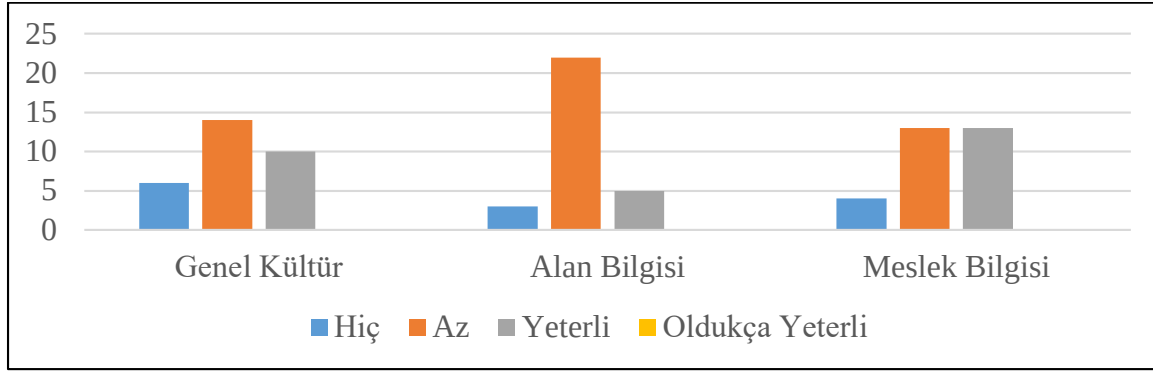
Mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının olumsuz bulunan yönlerine ilişkin katılımcı görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

AU11: Uygulamalı derslerin teorik olması ve derslerin veriliş dönemlerinin uygun olmayışı.

AU20: Genel kültür, meslek bilgisi ve alan bilgisi derslerinin güncel ve çağdaş olmadığını düşünüyorum. Ayrıca öğretmen yetiştirmenin uygulama yanı olan staj çalışmaları tümüyle eksiktir.

AU28: Alan derslerinin azaltılması programın olumsuz yönü olarak söylenebilir.

Mevcut sınıf öğretmenliği lisans programına ilişkin ilgili alan uzmanlarından programa yönelik alınan olumlu ve olumsuz görüşlerle birlikte, alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programını, geleceğin öğretmenini yetiştirme bağlamında ne ölçüde yeterli bulduklarının tespiti de önemli bir diğer nokta olarak görülmektedir. Bu doğrultuda şekil 14’te alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının öğrencilere sağlamış olduğu ‘genel kültür’, ‘alan bilgisi’ ve ‘meslek bilgisi’ kapsamında geleceğin öğretmenin yetiştirilmesinde ne ölçüde yeterli buldukları verilmektedir.

Şekil 14. Alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programını genel kültür, alan bilgisi ve meslek bilgisi yönünden yeterli bulma düzeyleri

Şekil 14'e bakıldığında alan uzmanları, mevcut sınıf öğretmenliği lisans programını geleceğin öğretmenlerine iyi bir genel kültür bilgisi sağlaması ve sınıf öğretmenliği alanına ilişkin alan bilgisini kazandırması yönünden 'az yeterli' buldukları anlaşılmaktadır. Örnekleme dâhil edilen alan uzmanlarının, mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının geleceğin öğretmenlerine 'meslek bilgisi' kazandırması noktasında farklı düşündükleri görülmektedir. Nitekim araştırmaya katılan uzmanlardan on üç tanesi mevcut sınıf öğretmenliği lisans programını geleceğin öğretmenlerine meslek bilgisi sağlaması yönünden 'az yeterli' bulurken, yine örnekleme dâhil edilen alan uzmanlarından on üç tanesi programı bu açıdan 'yeterli' bulmaktadır. Fakat mevcut sınıf öğretmenliği lisans programını geleceğin öğretmenlerine meslek bilgisi sağlaması yönünden 'hiç yeterli bulmayan' alan uzmanlarının görüşleri de eklendiğinde mevcut programın istenilen düzeyde meslek bilgisinin kazandırılması konusunda yeterli bulunmadığı söylenebilir. Burada dikkat çeken bir diğer noktanın da araştırmaya katılan hiçbir alan uzmanının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programını geleceğin öğretmenlerine 'genel kültür', 'alan bilgisi' ve 'meslek bilgisi' sağlaması yönünden 'oldukça yeterli' bulmamış olmasıdır. Bu doğrultuda mevcut programda geleceğin öğretmenin yetiştirilmesine yönelik bir takım düzenlemelere gidilmesi ve eksik görülen yönlerin güncellenmesi gerektiği düşünülebilir. Bu bağlamda evvela alan uzmanı görüşlerine göre geleceğin öğretmeninde bulunması gereken özelliklerin tespit edilmesi gerekir. Bu noktadan hareketle alan uzmanlarına 'Gelecek odaklı düşündüğünüzde, sınıf öğretmenlerinde bulunması gereken özellikler neler olmalı?' sorusu sorulmuştur. Elde edilen bulgular ise tablo 75'te verilmektedir.

Tablo 75

Alan Uzmanı Görüşlerine Göre Geleceğin Sınıf Öğretmeninde Bulunması Gereken Özellikler

TEMA	KOD	FREKANS
MESLEKİ ÖZELLİKLER	Çocuk gelişimi konusunda bilgi sahibi olmalı	7
	Alan bilgisi konusunda nitelikli olmalı	7
	Teknolojiye hâkim olmalı	7
	Sınıf yönetimi konusunda deneyimli olmalı	4
	Sanat, spor ve edebiyat alanında yetkin olmalı	4
	Uygulama kabiliyeti olmalı	3
	Genel kültür alanında yetkin olmalı	3
	Araştırma becerilerine sahip olmalı	3
	Ders anlatımını çeşitlendirebilmeli	3
	Bilgi birikimi açısından üst düzeyde olmalı	3
	Hedef, amaç ve kazanımlara uygun değerlendirme yapabilmeli	2
	Öğretim yöntem ve teknikleri konusunda yeterli olmalı	2
	Milli kültürümüzü aktarabilecek nitelikte olmalı	2
	Velilerle düzenli olarak iletişim sağlamalı	2
	Öğrencilerin yeteneklerini tespit edebilmeli	2
	Ölçme ve değerlendirme konusunda yetkin olmalı	2
	Çocuklara rol model olabilmeli	2
	Bilimsel veriler ışığında hareket etmeli	2
	Kuramsal bilgi sahibi olmalı	2
	Mesleğini sevmeli	2
	İş disiplini ve ahlakına sahip olmalı	1
	Anlamlı öğrenme konusunda yetkin olmalı	1
	Ceza verirken dayak tercih etmemeli	1
	Uzaktan eğitim konusunda yetkin olmalı	1
	Eğitim içerikleri üzerine kod yazabilmeli	1
	Program değerlendirme konusunda bilgili olmalı	1
	Resim, müzik, beden eğitimi derslerine gereken önemi vermeli	1
	Mesleki kültür ve ahlakı olmalı	1
	Dijital yeterliliği üst seviyede olmalı	1
	Etkili ders materyali geliştirebilmeli	1
	Mesleki gelişimine önem vermeli	1
	Türkçeyi iyi kullanmalı	1
	Lisansüstü eğitim almalı	1
	Yeni medya okur-yazarlığına sahip olmalı	1
	Çalıştığı bölgeye uyum sağlayabilmeli	1
	Beceri, tutum ve değer öğretiminde yetkin olmalı	1
	Bilgi okur-yazarı olmalı	1
	Evrensel değerleri aktarabilecek nitelikte olmalı	1
	Risk alma konusunda öğrencilere cesaret vermeli	1
KİŞİSEL ÖZELLİKLER	İletişim becerisi yüksek olmalı	4
	Hoşgörülü olmalı	3
	Sabırlı olmalı	3
	Merhametli olmalı	3
	Lider olmalı	3
	Disiplinli olmalı	3
	Girişimci olmalı	3
	Adil olmalı	2
	Çocukları sevmeli	2
	Dürüst olmalı	1
	Sorumluluk sahibi olmalı	1
	Sevecen olmalı	1
	Uyumlu olmalı	1
	Kötü alışkanlıkları olmamalı	1
	Üretken olmalı	1
	Empati kurabilmeli	1
	Yenilikçi olmalı	1
	Kendine güvenmeli	1
	Manevi değerlere önem vermeli	1
	Küresel vatandaşlık becerileri gelişmiş olmalı	1

Tablo 75 incelendiğinde; alan uzmanlarının, geleceğin sınıf öğretmenlerinin özelliklerinin nasıl olması gerektiği yönünde daha çok öğretmenlerin mesleki özelliklerine yönelik tanımlamalarda bulundukları, bununla birlikte öğretmenlerin kişisel özelliklerine yönelik de görüş bildirdikleri anlaşılmaktadır.

Elde edilen bulgulardan hareketle, alan uzmanlarının bildirmiş oldukları görüşlerin sıklığından yola çıkarak, geleceğin sınıf öğretmenin mesleki özellikleri açısından tanımı: Çocuk gelişimi konusunda yeterli bilgiye sahip, teknolojik yeterliği üst seviyede, mesleğin gerektirdiği alan bilgileri konusunda nitelikli, sınıf yönetimi konusunda deneyimli, sanat, spor ve edebiyat alanlarında yetkin olması şeklinde yapılabilir.

Bununla birlikte alan uzmanlarının, gelecekte sınıf öğretmenlerinin sahip olmaları gereken özellikleri tanımlarken, öğretmenlerin sadece bilişsel yönleri üzerinde fikir beyan etmediği aynı zamanda mesleğin gerektirdiği duyuşsal özelliklerin neler olması yönünde de görüş bildirdikleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda sınıf öğretmenlerinin iletişim becerisi yüksek, girişimci, hoşgörülü, sabırlı, merhametli aynı zamanda disiplinli ve lider özelliklerde olması beklenmektedir.

Geleceğin sınıf öğretmeninde bulunması gereken özelliklere ilişkin katılımcı görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

AU2: Hoşgörülü, sabırlı, çocuk gelişimini iyi bilen, yaratıcılığı ortaya çıkaran.

AU5: Analitik ve eleştirel düşünebilen, problem çözebilen, pedagojik ve teknolojik alan bilgisi açısından üst düzeyde, üretken, olumlu kişilik özelliklerine (merhametli, sevecen, sorumluluk sahibi, adil, dürüş vs.) sahip, iletişim ve yönetim becerileri gelişmiş, esnek, farklılıklara saygı duyan, sosyal, uyum yeteneği gelişmiş.

AU19: Yüksek iletişim becerisi, liderlik, alan bilgisi, meslek bilgisi, kendini ifade edebilme becerisi, teknolojiye yatkınlık, öğrenci gelişimini izleyebilme ve değerlendirebilme, sanata ilişkin bilgi ve beceri, uygun tutum ve değerlere sahip olma, bilimsel bilgiye ve gelişmeye değer verme.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan anlaşılağı üzere, öğretmen özellikleri alan uzmanlarınca tek boyutta ele alınmamış, nitelikli bir eğitim için öğretmenlerin mesleki özelliklerinin yanında kişisel özelliklerinin de belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu durumun ülkemizde öğretmenlik mesleğine öğrenci seçiminde ve mesleğe kabulde ihmal edilen ‘mesleğe uygun kişilerin seçimi’ noktasında önemli bir bulgu olduğu söylenebilir.

Alan uzmanlarının görüşleri neticesinde elde edilen ‘geleceğin öğretmenin sahip olması gereken özelliklerin’ öğretmen adaylarına kazandırılması noktasında sınıf öğretmenliği lisans programında olması gereken derslere ilişkin alan uzmanlarının görüşüne başvurulmuş ve elde edilen bulgular tablo 76’da verilmiştir.

Tablo 76

Alan Uzmanlarınca Sınıf Öğretmenliği Lisans Programına Eklenmesi Önerilen Dersler

TEMA	KOD (Önerilen Ders)	FREKANS
GENEL KÜLTÜR BİLGİSİ	Tarım ve Hayvancılık Dersi	2
	Güzel Yazı	2
	Girişimcilik Dersi	2
	Diksiyon ve Hitabet Dersi	2
	Siyasi Coğrafya Dersi	1
	Türk Dünyası Coğrafyası Dersi**	1
	Türk Sanat Tarihi Dersi**	1
	İslam Medeniyeti Tarihi	1
	Bilim Felsefesi**	1
	Folklor ve Halk Oyunları Dersi**	1
	İletişim**	1
	Din Dersi (Ayet açıklaması)	1
	Toplumsal Kurallar ve Ahlak Dersi	1
	Teknolojik ve Dijital Akıcılık Dersi	1
	Teknolojik Tasarım Becerileri Geliştirme Dersi	1
	Milli ve Manevi Kültür Dersi	1
	Çağdaş Değerler Dersi	1
	Eleştirel Düşünme Dersi	1
	Yaratıcılık Dersi	1
	Sosyoloji Dersi	1
	Hayal Kurma Dersi	1
	Sanat ve Sosyal Etkinlikler Dersi	1
	Finansal Okuryazarlık Dersi	1
	Medya Okuryazarlığı Dersi**	1
	Politik Okuryazarlık Dersi	1
ALAN BİLGİSİ	Veri Madenciliği Dersi	1
	Çocuğu Anlama ve Tanıma Dersi	4
	İlkokulda Ölçme ve Değerlendirme Dersi	2
	Eğitsel Oyunlar Dersi**	1
	Çocuk Hakları Dersi	1
	Çocuk Felsefesi Dersi	1
MESLEK BİLGİSİ	İlkokul Matematik Öğretimi Dersi*	1
	Uygulamalı Drama Dersi**	3
	Eğitim Sosyolojisi Dersi*	2
	Eğitim Felsefesi Dersi*	2
	Öğretim Yöntem ve Teknikleri Dersi (Uygulamalı)	2
	Okul Deneyimi Dersi (Gözleme Dayalı)	2
	Öğretmenlik Uygulaması Dersi (Son Yıl Tamamen Okulda)	2
	Program Geliştirme Dersi**	2
	Yabancılar Türkçe Öğretimi Dersi	1
	Kitap İnceleme Değerlendirme Dersi**	1
	Program Değerlendirme Dersi	1
	Bilgi Üretme ve Atölye Dersi	1
	STEM Eğitimi Dersi	1
	Çok Kültürlü Eğitim Dersi	1
	Eğitimde Farklılaştırılmış Öğretim Tasarımı Dersi	1
	Sabır Eğitimi Dersi	1
	Sınıf Yönetimi Dersi*	1
	Değer Öğretimi Yaklaşımları ve Öğretimi Dersi	1
	Yurtdışında Etkili Eğitim Uygulamaları Dersi	1
	Küresel Vatandaşlık Dersi	1
	Eğitimde Kod Yazma Dersi	1
	Uzaktan Eğitimin Öğretimi Dersi	1
	Disiplinlerarasılık Dersi	1
	Toplam	70

*Mevcut Sınıf Öğretmenliği Lisans Programında yer alan zorunlu dersler.

**Mevcut Sınıf Öğretmenliği Lisans Programında yer alan seçmeli dersler.

Tablo 76 incelendiğinde, alan uzmanlarının sınıf öğretmenliği lisans programına eklenmesi amacıyla genel kültür, alan bilgisi ve meslek bilgisi kapsamında bir takım derslerin eklenmesini önerdikleri görülmektedir. Bu noktadan hareketle alan uzmanlarının genel kültür bilgisine yönelik olarak en çok ‘girişimcilik’, ‘diksiyon ve hitabet’, ‘tarım ve hayvancılık’ ve ‘güzel yazı yazma’ derslerinin eklenmesini önerdikleri anlaşılmaktadır. Bu derslere ek olarak teknoloji içerikli genel kültür derslerinin de önerilme sıklığının fazla olduğu tespit edilmiştir. Alan uzmanlarının sınıf öğretmenliği alan bilgisine yönelik en çok ‘çocuğu tanıma ve anlama’ içerikli bir dersin programa eklenmesini önerdikleri bulgusuna ulaşılmaktadır. Bu dersi takiben ‘ilköğretimde ölçme ve değerlendirme teknikleri’ içerikli bir dersin eklenmesi zarureti üzerinde durdukları görülmektedir. Meslek bilgisine yönelik olarak alan uzmanlarının en çok ‘uygulamalı drama’ dersinin programa eklenmesi gerekliliğini vurguladıkları öte yandan ‘eğitim sosyolojisi’ ve ‘eğitim felsefesi’ derslerinin de programda yer alması gerektiği üzerinde durdukları anlaşılmaktadır. Bu derslere ek olarak alan uzmanlarının meslek bilgisi kapsamında en çok önerdikleri derslerin ‘okul deneyimi’ ve ‘öğretmenlik uygulaması’ dersleri ile birlikte ‘program geliştirme’ ve ‘ öğretim yöntem ve teknikleri’ dersi olduğu belirlenmiştir.

Mevcut sınıf öğretmenliği lisans programına eklenmesi önerilen derslere ilişkin katılımcı görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

AU10: Çocuk hakları, dördüncü yılda intörnlik gibi öğretmenlik uygulaması (Başka ders alınmayacak).

AU20: ...tiyatro, sinema, konser, sergi vb. sanatsal faaliyetleri takip edecekleri ve tartışacakları dersler eklenebilir.

AU28: Eğitim içerikli kod yazma dersi, uzaktan eğitimin öğretimi dersi, alternatif ölçme ve değerlendirme teknikleri dersi.

Tablo 76’ya bakıldığında dikkat çeken bir diğer noktanın ise alan uzmanlarının önermiş olduğu derslerin %4’ünün zaten programda ana dersler kapsamında, %14’ünün de seçmeli dersler kapsamında yer alıyor olmasıdır. Bu noktada alan uzmanlarınca önerilen bazı derslerin programda direk yer almasına veya seçmeli dersler kapsamında sunulmasına rağmen tekrar önermelerinin sebebi içeriği uygun bulmamış olmaları ya da seçmeli olarak sunulan derslerin ana dersler kapsamında sunulmalarını istemelerinin etkili olduğu söylenebilir. Nitekim alan uzmanları görüş bildirirken önerdikleri dersin adının ‘öğretmenlik uygulaması’ olmasına karşın içeriğinin mevcut uygulanandan farklı olması gerektiğini

söylemişlerdir. Ayrıca araştırma örneklemine dâhil edilen alan uzmanlarından bazıları da mevcut programda seçmeli olarak sunulan ‘drama’ dersinin programda ana dersler kapsamında sunulması zaruretiini bildirmişlerdir.

Araştırma bulgularına göre üzerinde önemle durulması gereken bir diğer nokta da alan uzmanlarının çoğunun mevcut sınıf öğretmenliği lisans programını geleceğin öğretmenlerine sınıf öğretmenliği alan bilgisi kazandırması noktasında az yeterli bulurken, yine programa eklenmesi yönünde en az ders önerisini alan bilgisinde yapmış olmalarıdır. Fakat bu durum, alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının en çok olumsuz buldukları yönlerinden biri olarak alan derslerinin azaltılmasını sunmuş olmaları ile açıklanabilir. Ayrıca genel kültür ve meslek bilgisi kapsamında önerilen derslerin önemli bir kısmının alan bilgisini destekleyici nitelikte dersler olduğu da söylenebilir. Nitekim programa yönelik yapılan eleştiri; alan bilgisi kapsamında ders olmaması değil derslerin programdan çıkarılması veya seçmeli hale getirilmesi olduğu yönündedir. Dolayısıyla alan uzmanlarının sınıf öğretmenliği alan bilgisi kapsamında sunulan dersleri içerik olarak yeterli bulduğu fakat programda alan bilgisi derslerinin yeteri kadar yer alamadığını düşündükleri söylenebilir.

5.4. Türkiye’de Öğretmen İstihdamına İlişkin Hedeflenen Politikaların Sınıf Öğretmenlerinin İstihdamlarına Yansımaları

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın sınırlılıkları doğrultusunda 1980 yılından 2020 yılına kadar geçen süre içerisinde Türkiye’de sınıf öğretmenlerinin istihdamlarına yönelik izlenen politikalar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda ilk olarak istihdama yönelik kapsayıcı bir açıklama yapmanın araştırmanın bütünlüğü açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle araştırma kapsamında öğretmen yetiştiren kurumların belirlenmesi ve bu kurumlara öğrenci seçimi öğretmenlerin istihdamını etkileyen etkenlerden biri olarak kabul edilmiştir. Nitekim Türkiye’de öğretmen istihdamındaki arz talep dengesizliğine, dönem dönem ihtiyaç doğrultusunda plansız bir biçimde kaynak alanlarının genişletilmesinin ya da farklı kaynaklardan öğretmen istihdamının yapılmasının sebep olduğu söylenebilir (Özer & Duran, 2018, s. 337). Bu bağlamda öğretmen istihdamının öğretmen yetiştiren kurumların belirlenmesi ve bu kurumlara öğrenci seçimiyle başlayan bir süreç olduğu çıkarımı yapılabilir.

Türkiye’de öğretmen istihdamını etkileyen bir diğer önemli faktörün de öğretmen yetiştiren kurumlardan mezun olan her öğretmen adayının mesleğini icra edemediği gerçeği göz önüne alındığında ‘öğretmenlerin mesleğe atanması’ olduğu söylenebilir. Dolayısıyla araştırma kapsamında öğretmen atamaları hususu da istihdam boyutunda ele alınmıştır.

Bu araştırmada istihdam kapsamında düşünülen son etken de mesleğe atanan öğretmenlerin çalışma koşulları olmuştur. Nitekim öğretmenlerin çalışma şartlarının istihdam kapsamında düşünülen en yaygın ifadelerden biri olduğu söylenebilir.

Bu bağlamda yukarıda çizilen çerçeve dâhilinde Türkiye’de öğretmen istihdamına yönelik hedeflenen politikalar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda incelenen politika belgeleri şekil 15’te verilmektedir.

Kalkınma Planları
Hükümet Programları
Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları
MEB Stratejik Planlar
MEB Şura Kararları
MEB 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi
MEB Öğretmen Strateji Belgesi
YÖK Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi

Şekil 15. Sınıf öğretmenlerinin istihdamına ilişkin hedeflenen politikaların tespitine yönelik incelenen belgeler

Şekil 15’te görüldüğü üzere 1980 tarihi itibarıyla ortaya konulan Hükümet Programları, Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları, Kalkınma Planları, MEB Stratejik Planları, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, Öğretmen Strateji Belgesi, Milli Eğitim Şuraları ve Türkiye’nin Yükseköğretim Strateji Belgesi öğretmen istihdamına ilişkin hedefledikleri politikalar bakımından incelenmiştir. Tüm bu incelemeler neticesinde Türkiye’de öğretmenlerin istihdamına yönelik sunulan politikaların genel anlamda branş ayrımı yapılmaksızın tüm öğretmenleri kapsayacak şekilde ortaya konulduğu belirlenmiştir. Bu sebeple araştırmanın bu bölümünde ilk olarak Türkiye’de öğretmenlerin istihdamına yönelik izlenen politikalar belirlenecek daha sonra bu politikaların sınıf öğretmenlerinin istihdamına yansımaları değerlendirilecektir. Bu kapsamda Türkiye’de öğretmen istihdamında izlenen politikalara yönelik elde edilen bulgular tablo 77’de verilmektedir.

Tablo 77

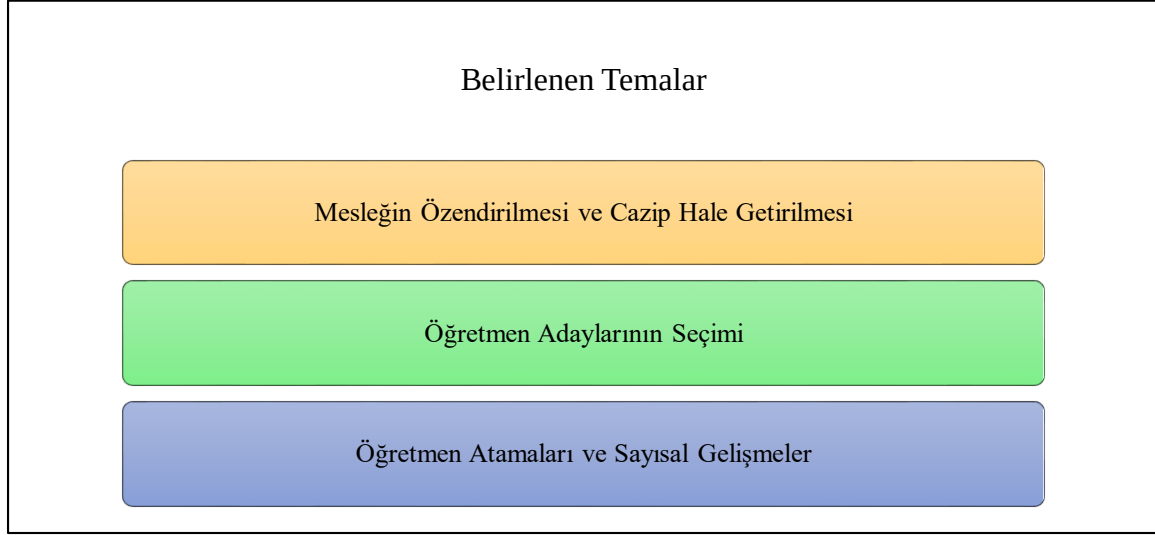
Türkiye’de Öğretmenlerin İstihdamına Yönelik İzlenen Politikalar

	Politika Belgesi	Hedeflenen Politika
Kalkınma Planları	IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983 (1978)	Tüm öğretmenlerin yükseköğretim kurumlarında yetiştirilmesi esastır.
	V. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989 (1984)	Öğretmenlik mesleğinde sayısal gelişmelerin sürdürülmesi sağlanmalıdır.
	VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000 (1995)	Öğretmenlerin sayıları arttırılmalıdır.
	VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005 (2000)	Öğretmenlik mesleği cazip hale getirilmelidir.
Hükümet Programları	Akbulut Hükümeti 1989-1991 (1989)	Öğretmenlik mesleği cazip hale getirilecek ve özendirici tedbirler alınmalıdır.
	I. Yılmaz Hükümeti (1991)	Öğretmenlerin toplumda layık oldukları statüye kavuşturulmaları sağlanmalıdır.
	VII. Demirel Hükümeti 1991-1993 (1991)	Öğretmenlerin yaşam düzeyleri yükseltilmelidir.
	IV. Ecevit Hükümeti 1999 (2013)	Doğu ve Güney Doğu bölgelerindeki öğretmen açığının kapatılması çalışmaları kararlılıkla sürdürülmelidir.
	Gül Hükümeti 2002-2003 (2002)	Öğretmenlerin çalışma şartları iyileştirilmelidir.
	I. Erdoğan Hükümeti 2003-2007 (2003)	Öğretmenlik mesleğinin toplumda hak ettiği itibarı yakalayabilmesi için çalışma şartları iyileştirilmelidir.
	III. Erdoğan Hükümeti 2011-2014 (2011)	Öğretmenlerin toplumsal statü ve saygınlığını daha da pekiştirecek sosyo-ekonomik destekler sağlanmalıdır.
	III. Davutoğlu Hükümeti 2015-2016 (2015)	Öğretmen yetiştiren kurumların öğrenci kontenjanları öğretmen ihtiyaç analizi ve projeksiyonları dikkate alınarak belirlenmelidir.
Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Yıllık Programları	2019 Yılı Programı (2018)	Ücretli öğretmenlerin ücretleri iyileştirilmelidir.
	2020 Yılı Programı (2019)	Konut İmkanlarının kısıtlı olduğu bölgelerde öğretmenlerin barınma ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik yatırımlar yapılmalıdır. Öğretmenlere yönelik fiziksel ve duygusal şiddet önlenmelidir.
MEB Stratejik Planlar	2010 – 2014 Stratejik Plan (2010b)	Öğretmenlerin bölgelere ve yerleşim yerlerine göre düzenli dağılımları sağlanmalıdır. Öğretmenlerin özlük haklarında hizmet yaptıkları yerleşim yerleri, görev bölgeleri ve görev alanları esas alınarak düzenleme yapılmalıdır.
	2015 – 2019 Stratejik Plan (2015)	Öğretmenlerin ortalama görev süresinin düşük olduğu bölgelere özendirici tedbirler geliştirilmelidir. Öğretmen atamalarında çoklu değerlendirme sistemine geçilmelidir.
	Öğretmen Strateji Belgesi (2017)	Ücretli öğretmenlerin ücretleri iyileştirilmelidir. Öğretmenlik mesleğinin statüsü güçlendirilmelidir. Öğretmenlerin çalışma şartları iyileştirilmelidir. Kurumlar ve bölgeler arasındaki farklılıklara göre iyileştirici tedbirler alınmalıdır. Kariyer ve ödüllendirme sistemi geliştirilmelidir.

Şura Kararları	XI. Milli Eğitim Şurası (1982)	Öğretmen ihtiyacını karşılamak maksadıyla gerekli görülen alanlarda lisans mezunlarına eğitim fakültelerinde pedagojik formasyon verilerek öğretmen olarak atanmaları yapılmalıdır.
		Öğretmenlerin bölgeler, iller ve okullar arasında dengeli dağılımı sağlanmalıdır.
		Öğretmenlerin tayin, nakil ve rotasyonuna ilişkin kurallar açıklığa kavuşturulmalı. Her öğretmene eşit uygulama sağlanmalıdır.
		Öğretmenlerin mahrumiyet yerlerinde çalışmalarını özendirici ve ödüllendirici tedbirler alınmalıdır.
		Başarılı öğretmenler maddi ve manevi yönden ödüllendirilmelidir.
		Öğretmenlerin hayat şartlarının iyileştirilmesine yönelik tedbirlere süreklilik kazandırılmalıdır.
		Öğretmenlerin en üst derece ile ne alt derece arasındaki maaş farklılıkları azaltılmalıdır.
		Büyük şehirlerde öğretmenlere yönelik toplu konut faaliyetleri planlanmalı, köylerde ve mahrumiyet bölgelerinde lojman çalışmaları hızlandırılmalıdır.
		Kışa uzun süren yerlerde öğretmenlere yapılan yakacak yardımı artırılmalıdır.
		Öğretmenlerin hava, deniz ve kara taşıtlarından indirimli faydalanmaları sağlanmalıdır.
		Öğretmenlerin sağlık hizmetlerinden eksiksiz faydalanmaları sağlanmalı, öğretmen hastanelerinin kurulması yönünde imkânlar araştırılmalıdır.
		Köylerde ve mahrumiyet bölgelerinde çalışan öğretmenlere yazın dinlenme yerlerinde öncelik verilmesi sağlanmalıdır.
		Öğretmen yetiştiren kurumlara alınacak öğrencilerin ortaöğretim kademesinden yönlendirilmesi, bu maksatla öğretmen liselerinin yaygınlaştırılması ve buralara alınacak öğrencilerin sınav ve mülakatla seçilmesi sağlanmalıdır.
		Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına öğretmen liseleri dışından öğrenci alımı durumunda bu öğrencilerde merkezi sınav dışında mesleğe yatkınlık testi ve mülakat şartlarının aranması sağlanmalıdır.
Şura Kararları	XII. Milli Eğitim Şurası (1988)	Bölgeler ve iller arasındaki öğretmen dağılımındaki dengesizlik giderilmelidir.
		Öğretmenler için meskene kavuşturma projesi başlatılmalıdır.
		Öğretmenlere özellikle mahrumiyet bölgelerinde lojman temin edilmeli. Lojman olmayan yerlerde ise kira yardımı yapılmalıdır.
		Öğretmenlerin belediye vasıtalarından ücretsiz, demiryolu, hava ve denizyolu vasıtalarında ise yüzde elli indirimli seyahat etmeleri sağlanmalıdır.
		Öğretmen istihdamında sözleşme usulü denenmelidir.
		Öğretmen çocuklarına yükseköğretim ve yurt konularında kolaylıklar sağlanmalı, özel kontenjan ve burs imkânları tanınmalıdır.
		Öğretmenler, öğretmen üniversitelerinde yetiştirilmelidir.
		Öğretmen yetiştiren fakülteler gelişmiş çevrelere açılmalıdır.
		Öğretmenlik mesleği ekonomik ve sosyal yönden iyileştirilmelidir.
		Öğretmen adayları burs, kredi, yurt gibi özendirici tedbirlerle desteklenmelidir.
		Öğretmen olmak isteyen adaylar, öğretmenlik mesleğine uygun adaylar arasından titizlikle seçilmelidir.
		Öğretmenler liseleri eğitim fakültelerinin esas kaynağını oluşturmaktadır.
Şura Kararları	XV. Milli Eğitim Şurası (1996)	Öğretmenler, öğretmen üniversitelerinde yetiştirilmelidir.
		Öğretmen yetiştiren fakülteler gelişmiş çevrelere açılmalıdır.
		Öğretmenlik mesleği ekonomik ve sosyal yönden iyileştirilmelidir.
		Öğretmen adayları burs, kredi, yurt gibi özendirici tedbirlerle desteklenmelidir.
		Öğretmen olmak isteyen adaylar, öğretmenlik mesleğine uygun adaylar arasından titizlikle seçilmelidir.
		Öğretmenler liseleri eğitim fakültelerinin esas kaynağını oluşturmaktadır.

	Vekil öğretmen kadroları kaldırılmalıdır.
	Öğretmenliğe geçişte seçme ve yeterlik sınavları yapılmalıdır.
	Öğretmen çocuklarına yükseköğretimde yurt ve kredi imkânı sağlanmalıdır.
	Öğretmenlerin ulaşım, can ve çalışma güvenliklerinin sağlanması konusunda gerekli görülen her türlü önlem alınmalıdır.
	Öğretmenlerin sözleşmeli konuma geçirilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
	Öğretmenliğe hak kazananlar illerde boş bulunan kadrolara başvurmalı o il tarafından görevlendirme yapılmalı ve üç yıl mecburi hizmet şartı getirilmelidir.
XVI. Milli Eğitim Şurası (1999)	Öğretmenlik mesleğini seçeceklerin mesleğin gereklerini yerine getirmelerine engel bir özürleri bulunmamalıdır.
	Öğretmenlerin görev yetki ve sorumluluklarına uygun sosyal ve ekonomik bir statü kazandırılmalıdır.
XVII. Milli Eğitim Şurası (2006c)	Öğretmenlik programlarına öğrenci seçme süreci yeniden gözden geçirilmelidir.
	Öğretmenlerin zorunlu hizmet bölgelerinde çalışmalarını teşvik edici düzenlemeler yapılmalıdır.
	Öğretmen ihtiyacı planlanmalı ve ihtiyaç doğrultusunda öğretmen yetiştirilmelidir.
	Öğretmen yetiştirmede öğretmenlik veya eğitim üniversiteleri kurulmalıdır.
	Öğretmenlik alanında uygulanan sınavlarda aday öğretmenlere mezun oldukları özel alanlara ilişkin sorular da sorulmalıdır.
XVIII. Milli Eğitim Şurası (2010a)	Öğretmenlerin gelir düzeyleri ve standartlarının yükseltilmesi çalışmalarına hız verilmelidir.
	Öğretmenlik mesleğinin yıpratıcı bir meslek olması sebebiyle tüm öğretmenlere meslek güçlüğü zammı verilmeli, istemeleri halinde erken emeklilik imkânı sunulmalıdır.
	Öğretmen dağılımında bölgeler ve köy – kent arasındaki dengesizlikleri gidermek amacıyla özendirici çalışmalar yapılmalıdır.
	Öğretmen atamaları yılda bir kez eğitim öğretim dönemi sonunda yapılmalıdır.
	Öğretmen adaylarının mesleğe seçiminde KPSS ve ÖABT testleri ile öğretmenlik mesleğinin duyuşsal ve psikomotor özelliklerini de temele alan çoklu değerlendirme sistemini temele alan bir model oluşturulmalıdır.
XIX. Milli Eğitim Şurası (2014a)	Öğretmenlerin özlük haklarına yönelik olarak her dört yılda bir yıpranma payı ve 3600 ek gösterge verilmelidir.
	Öğretmenlerin ek ders ücretlerinin arttırılmalıdır.
	Öğretmenlerin ihtiyaç duyulan il ve bölgelerde görev yapmalarına yönelik bir teşvik sistemi geliştirilmelidir.
	Öğretmenlik mesleğinin hak ettiği sosyal ve mesleki itibar sağlanmalıdır.
Yükseköğretim Strateji Belgesi (2007)	Eğitim fakültelerinin sayısı yeniden düzenlenmeli ve eğitim fakültelerinin büyük kentlerde toplanmasına çalışılmalıdır.

Tablo 77’den elde edilen bulgulardan yola çıkarak Türkiye’de öğretmen istihdamına yönelik izlenen politikaların üç tema altında sunulabileceği belirlenmiştir. Araştırmacı tarafından elde edilen bulgulardan hareketle belirlenen temalar şekil 16’da verilmektedir.

Şekil 16. Türkiye’de öğretmen istihdamına yönelik izlenen politikalardan yola çıkılarak oluşturulan temalar

Şekil 16’da görüldüğü üzere Türkiye’de öğretmen istihdamına yönelik izlenen politikaların incelenmesi neticesinde hedeflenen politikaların genel olarak ‘mesleğin özendirilmesi ve cazip hale getirilmesi’, ‘öğretmen adaylarının seçimi’ ve ‘öğretmen atamaları ve sayısal gelişmeler’ çerçevesinde ele alındığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu nedenle ilgili politikalar şekil 16’da belirlenen temalar kapsamında incelenip gruplandırılmış tablo 78’de verilmiştir.

Tablo 78

Türkiye’de Öğretmen İstihdamına Yönelik Hedeflenen Politikalarla Yola Çıkılarak Oluşturulan Temalar ve Temalar Kapsamında Yer Alan Politikalar

Tema	Hedeflenen Politika (Kod)	Frekans	Toplam
Mesleğin Özendirilmesi ve Cazip Hale Getirilmesi	Öğretmenlik mesleğinin çalışma şartları ve ekonomik durumlarının iyileştirilmelidir	15	31
	Öğretmenlere sosyal yardım desteği sağlanmalıdır	7	
	Öğretmenlik mesleğinin statüsünün güçlendirilmelidir	6	
	Öğretmenlerin barınma ihtiyaçları karşılanmalıdır	3	
Öğretmen Adaylarının Seçimi	Öğretmen liseleri eğitim fakültelerinin esas kaynağını oluşturmaktadır	2	9
	Öğretmen yetiştirmede öğretmenlik veya eğitim üniversiteleri kurulmalıdır	2	
	Öğretmen olmak isteyen adaylar, öğretmenlik mesleğine uygun adaylar arasından titizlikle seçilmelidir	2	
	Öğretmen yetiştiren kurumların öğrenci kontenjanları ihtiyaç analizleri neticesinde belirlenmelidir	1	
	Tüm öğretmenlerin yükseköğretim kurumlarında yetiştirilmesi esastır	1	
	Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına öğretmen liseleri dışından öğrenci alımı durumunda öğrencilere merkezi sınav dışında mesleki yatkınlık testi ve mülakat şartlarının aranması sağlanmalıdır	1	
Öğretmen Atamaları ve Sayısal Gelişmeler	Bölgeler ve iller arasındaki öğretmen dağılımdaki dengesizlik giderilmelidir	9	18
	Öğretmen adaylarının mesleğe seçiminde KPSS ve ÖABT testleri ile öğretmenlik mesleğinin duyuşsal ve psikomotor özelliklerini temele alan çoklu değerlendirme sisteminde bir model oluşturulmalıdır	3	
	Öğretmenlik mesleğinde sayısal gelişmelerin sürdürülmesi sağlanmalıdır	2	
	Eğitim fakültelerinin sayısı yeniden düzenlenmeli ve fakülteler gelişmiş çevrelere açılmalıdır	2	
	Vekil öğretmen kadroları kaldırılmalıdır	1	
	Öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla gerekli görülen alanlarda lisans mezunlarına eğitim fakültelerinde pedagojik formasyon verilerek öğretmen olarak atamaları yapılmalıdır	1	

Tablo 78 incelendiğinde, Türkiye’de öğretmen istihdamına yönelik izlenen politikaların daha çok öğretmenlik mesleğinin özendirilmesi ve cazip hale getirilmesi kapsamında oluşturulduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda ‘öğretmenlik mesleğinin çalışma şartlarının iyileştirilmesi’, ‘öğretmenlere sosyal yardım desteği sağlanması’ ve ‘öğretmenlik mesleğinin statüsünün güçlendirilmesi’ politikaları Türkiye’de öğretmen istihdamına yönelik en sık hedeflenen politikalar arasında yer almaktadır. Öte yandan araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda Türkiye’de öğretmen istihdamına yönelik öğretmen adaylarının seçimi ile öğretmen atamaları ve sayısal gelişmeler konularında da politikalar hedeflendiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının seçimine ilişkin genel olarak öğretmen yetiştiren kurumların öğrenci kaynağının belirlenmesi, bu kurumlara öğrenci seçimi ve bu maksatla yapılacak değerlendirme modellerine yönelik

politikalar sunulduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen atamaları ve sayısal gelişmeler hususunda da en çok bölgeler ve iller arasında var olan öğretmen dağılımındaki dengesizliğin giderilmesine yönelik politikalar oluşturulduğu tespit edilmiştir.

Hedeflenen bu politikaların belirlenen temalar doğrultusunda genel hatlarıyla sınıf öğretmenlerinin istihdamlarına yansımaları incelenmiş ve ilk olarak Türkiye’de sınıf öğretmeni olacak adaylarının seçimine ilişkin elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Türkiye’de ilkökul öğretmenleri Türkiye’nin 1980 sonrası öğretmen istihdamı politikalarında hedeflendiği üzere yükseköğretim seviyesinde Eğitim Fakültelerinde yetiştirilmektedir. Bu noktada önem arz eden bir diğer politika da öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına öğrenci kaynağının ortaöğretim kademesinde öğretmen liselerinden sağlanması yönündedir. Bu hedef 1989 yılından itibaren uygulamaya konulmuş ancak 2014 yılından itibaren öğretmen liselerinin kapatılması ile öğretmen yetiştiren kurumlara öğrenci önceliği sağlayacak herhangi bir ortaöğretim kurumu kalmamıştır (MEB, 2014c). Öte yandan öğretmen yetiştiren kurumlara öğretmen lisesi dışında öğrenci temin edildiğinde, o öğrencilere mesleğe yatkınlık testi ve mülakat uygulanması hedeflenmiştir fakat planlanan bu tedbir teoride kalmış uygulamaya geçirilememiştir. Günümüzde sınıf öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarına öğrenci temini iki oturumlu bir merkezi sınav ile tüm ortaöğretim kurumlarınca yapılmakta ve başarı sıralaması şartı (ilk 240 bin) dışında herhangi bir şart ve uygulama sunulmamaktadır (YÖK, 2020). Bununla birlikte öğretmenlerin Eğitim Üniversitesi veya Öğretmen Üniversitesi adı altında sadece öğretmen yetiştirme görevi olan bir üniversitede yetiştirilmesi planlanmış ancak bu hedef de uygulamaya konulamamıştır. Sınıf öğretmeni olacak adaylarının seçimine yönelik tespit edilen güncel bulgular tablo 79’da özetlenmiştir.

Tablo 79

Türkiye’de Sınıf Öğretmenliği Programına İlişkin Güncel Bulgular

Giriş Koşulları	Öğretmen Yetiştirme Kurumu	Ortaöğretim Kademesinden Öğrenci Önceliği
Merkezi Sınav 2 Oturum		1989 - 2014 yılları arası Öğretmen Liseleri
1. Oturum Temel Yeterlilik Testi %40 (Türkçe, Matematik)		2014 Yılında Öğretmen Liseleri Kapatıldı
2. Oturum Eşit Ağırlık Alan Testi %60 (Türk Dili ve Edebiyatı, Coğrafya, Matematik)	Eğitim Fakülteleri	Günümüzde Öğretmenlik bölümüne geçişte öncelikli ortaöğretim kurumu bulunmamaktadır.
Başarı Sıralaması Şartı (İlk 240 Bin)		

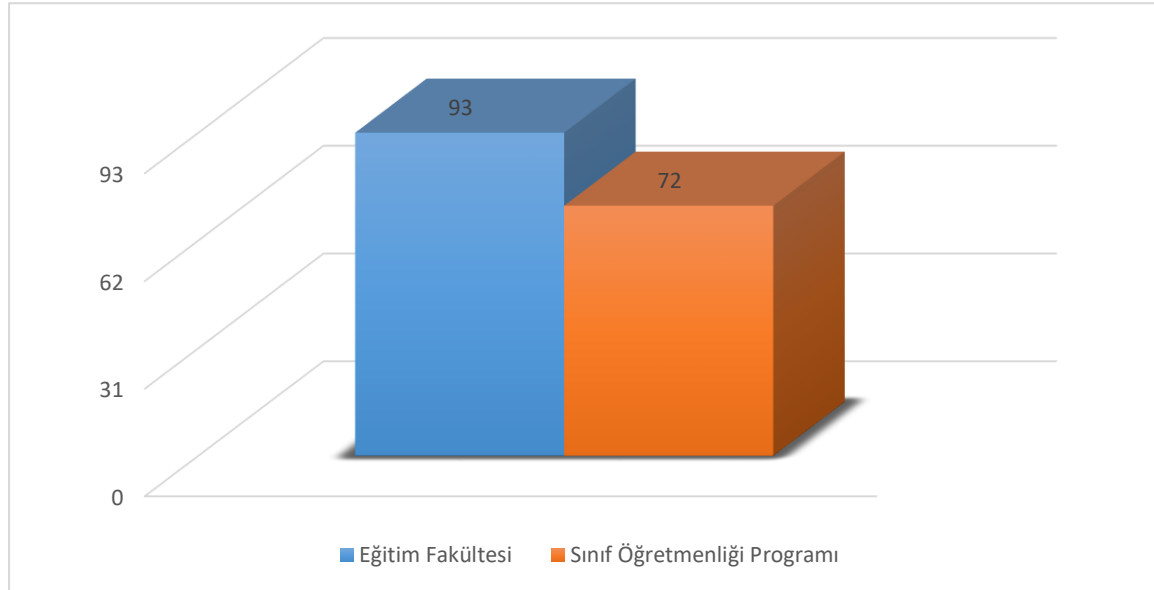
Tablo 79’da görüldüğü üzere Türkiye’de günümüz itibari ile sınıf öğretmenlerinin eğitim fakülteleri bünyesinde yetiştirildiği, sınıf öğretmenliği için ortaöğretim kademesinden yükseköğretime geçişte herhangi bir öğrenci öğrenciliği bulunmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca sınıf öğretmeni olmak isteyen adayların iki oturumlu merkezi bir sınava girmesi ve bu sınav neticesinde öğrencilerin başarı sıralamasının asgari ilk 240 bin içinde olması gerekmektedir. Bu şartlar dışında herhangi bir mesleğe yatkınlık testi ve mülakat yapılmamaktadır.

Öğretmen atamaları ve sayısal gelişmeler temasında hedeflenen politikaların genel olarak atama kriterlerinin belirlemesi ve Türkiye’de öğretmen dağılımının bölgelere dengeli şekilde yapılması yönünde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte öğretmen sayısının arttırılacağı da vurgulanmıştır. Hedeflenen bu politikaların sınıf öğretmenlerinin atamaları ve sayısal gelişmelerine yansımaları incelenmiş ve elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Öğretmen adaylarının mesleğe seçimine ilişkin hedeflenen politikalarda öğretmen adaylarına genel kültür ve genel yetenek alanları dışında mezun oldukları alandan da test uygulanması planlanmış ve 2014 yılından itibaren sınıf öğretmenlerine öğretmenlik alan bilgisi testi uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2013). Öte yandan tüm bu testlerle beraber öğretmen adaylarının duyuşsal ve piskomotor özelliklerinin de değerlendirmeye alındığı çoklu değerlendirme modeli hedefinin şuan için uygulamaya geçirilemediği anlaşılmaktadır. Günümüzde sınıf öğretmenlerinin atamalarında Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS) ve Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi (ÖABT) dışında bir de sözlü mülakat uygulanmaktadır (668 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 2016).

Öğretmen atamalarında uygulanan sözlü mülakat sisteminin pedagojik bir altyapıdan ziyade 2015 yılında ülkemizde gerçekleşen hain darbe girişimi sonrasında güvenlik gerekçeleriyle olağanüstü hal kapsamında getirildiği söylenebilir.

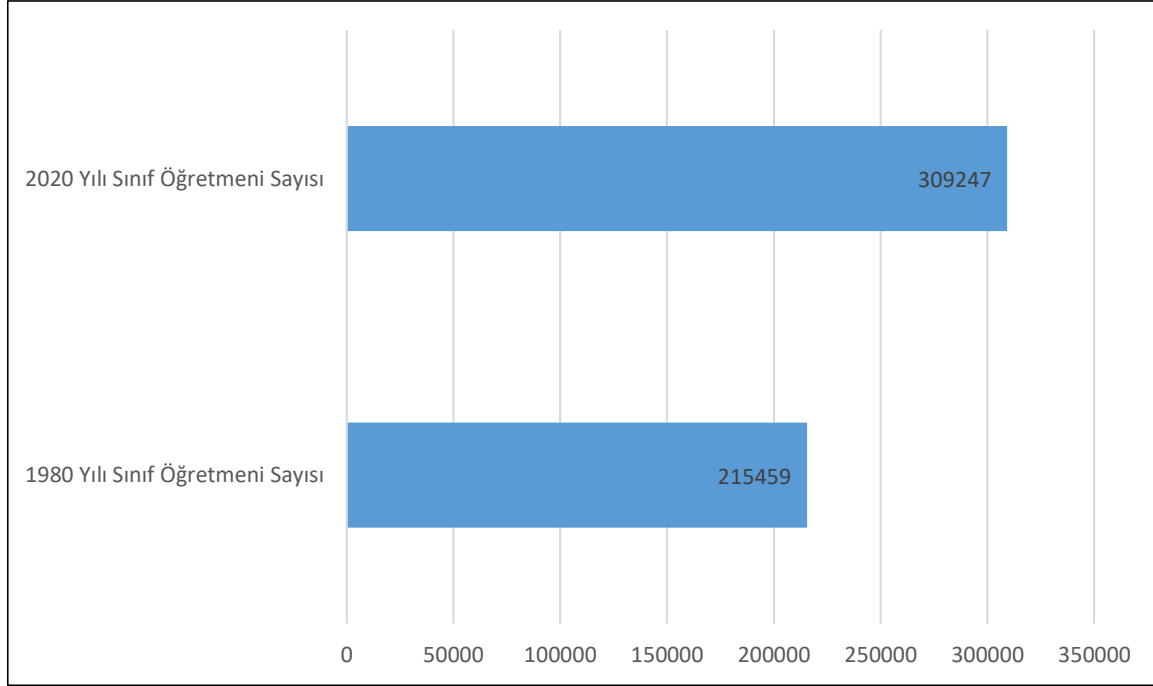
Öğretmen atamaları ve sayısal gelişmeler temasında hedeflenen bir diğer politikanın da Eğitim Fakülteleri sayılarının arttırılmasına yönelik olduğu görülmektedir. Öğretmen istihdamında sayı yönünden sıkıntı çekildiği yıllarda hedeflenen bu politikanın hayata geçirildiği söylenebilir. Nitekim öğretmen yetiştirme görevinin üniversitelere devrinden sonra 1982 yılında Türkiye geneli eğitim fakültesi sayısı 17 iken, YÖK'ün son istatistiki verilerine göre 2020 yılında Türkiye geneli eğitim fakültesi sayısı 93 olmuştur (YÖK, 2020). Şekil 17'de bu eğitim fakültelerinin kaç tanesinde sınıf öğretmeni yetiştirildiğine yönelik bulgular verilmektedir.

Şekil 17. Sınıf öğretmeni yetiştiren eğitim fakültesi sayısı Kaynak: Yökatlas (t.y.). *Sınıf öğretmenliği programı bulunan tüm üniversiteler*. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10183> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 17'de de görüldüğü üzere eğitim fakültelerinin 72'sinde sınıf öğretmenliği programı bulunmaktadır. Başka bir anlatımla günümüzde 93 Eğitim Fakültesinin 72'sinde sınıf öğretmeni yetiştirilmektedir.

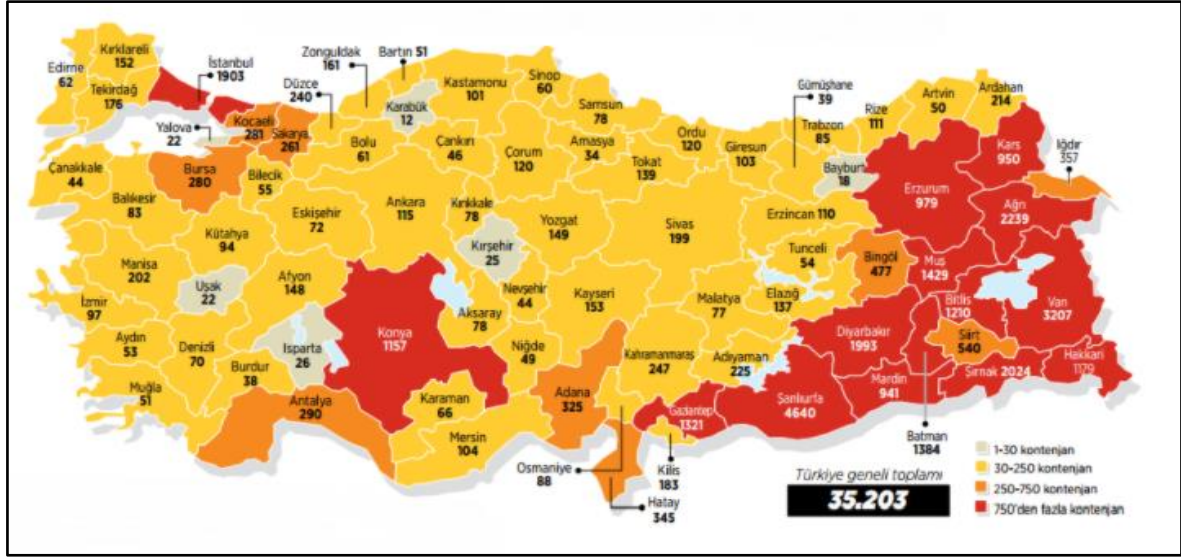
Öğretmen atamaları ve sayısal gelişmeler temasında hedeflenen bir başka politika da öğretmen sayılarının arttırılacağıdır. MEB'in yayınlamış olduğu son istatistik verilerine göre öğretmen sayısının bir milyona yaklaştığı belirlenmiş ve her yıl açılan yeni kontenjanlar ile sayının daha da artacağı öngörülmüştür (MEB, 2020). Bu hedefin sınıf öğretmenliğine yansımaları incelendiğinde elde edilen bulgular şekil 18'de sunulmaktadır.

Şekil 18. 1980 ve 2020 yıllarında sınıf öğretmeni sayıları. Milli Eğitim Bakanlığı (2019). *Milli eğitim istatistikleri*. http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=396 sayfasından erişilmiştir.

Şekil 18’de görüldüğü üzere araştırmanın kapsamını oluşturan 1980 yılı ve sonrasında hedeflenen politikalar neticesinde sınıf öğretmeni sayısında da artış olduğu görülmektedir. Başka bir anlatımla öğretmen sayılarının arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikanın sınıf öğretmenliğine de yansıdığı ve sınıf öğretmeni sayısının artış gösterdiği söylenebilir.

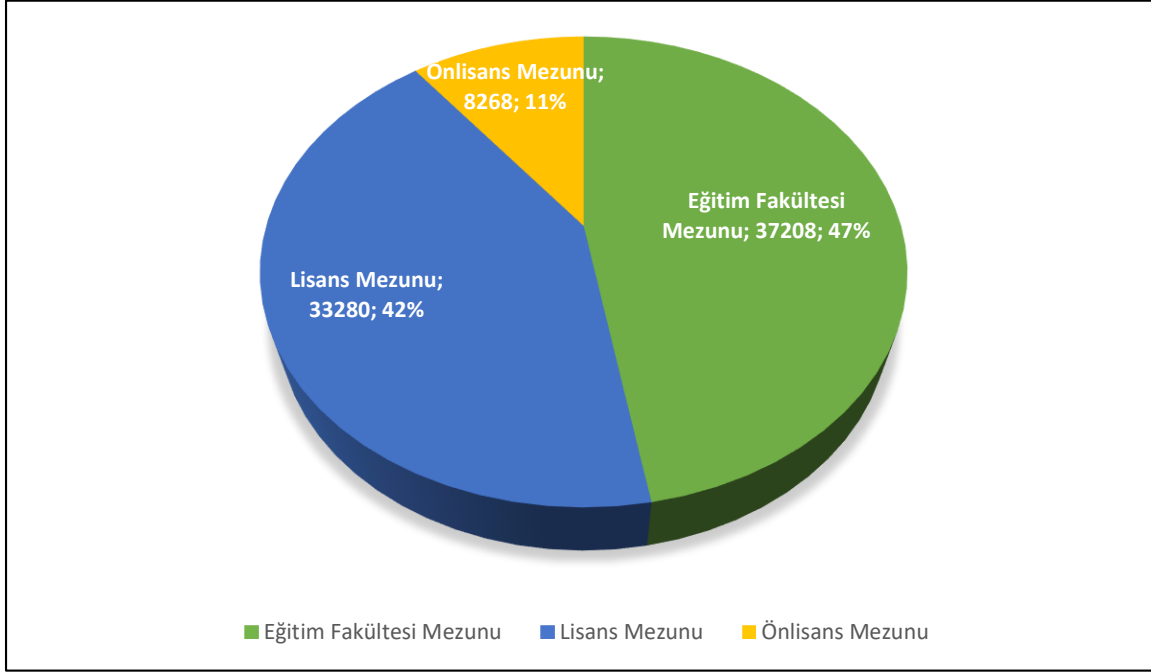
Bununla birlikte öğretmen atamaları ve sayısal gelişmeler temasında genel olarak hedeflenen bir diğer politika olan ‘öğretmenlerin bölgelere dengeli dağılımına’ ilişkin elde edilen bulgular incelendiğinde; politika belgelerinde hedeflendiği üzere Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin öğretmen açığının kapatılmasına ilişkin uygulamaların yapıldığı ve öğretmen atamalarının bölgeler arasındaki dengeler dâhilinde gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu durumu özetler nitelikteki 2015 yılına ait veriler, şekil 19’da sunulmaktadır.

Şekil 19. Bölgelere göre öğretmen atama sayıları, Eğitimajansı (t.y.). *Kadronun %70'i doğu illerine verildi.* <https://www.egitimajansi.com/haber/kadronun-yuzde-70i-dogu-illerine-verildi-haberi-44227h.html> sayfasından erişilmiştir.

Görselden de anlaşılabacağı üzere öğretmen atamalarının büyük bölümü bölgeler arasındaki dengeler gözetilerek gerçekleştirilmiş ve atama kontenjanlarında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine öncelik verilmiştir. Bu durumun MEB verilerine de yansıdığı görülmektedir. MEB'in güncel verilerinde son yıllarda gerçekleştirilen öğretmen atamalarının en çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerini kapsadığı tespit edilmiştir (MEB, 2019). Bu noktadan hareketle tüm branşları içine alacak şekilde düzenlenen atama kontenjanlarının bölgelere dengeli dağılımını hedefleyen politikanın sınıf öğretmenliğini de kapsadığı ve bu politikanın sınıf öğretmenliği atamalarına da yansıdığı söylenebilir.

Öğretmen atamaları ve sayısal gelişmeler teması kapsamında değerlendirilen bir diğer konu da 'vekil öğretmen kadrolarının kaldırılması' yönünde hedeflenen politika. Türkiye'de vekil öğretmenlik 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (1965)'nin 86. Maddesine göre düzenlenmekteydi. Hedeflenen politika doğrultusunda 2012 yılında öğretmenlerin atama ve yer değiştirme yönetmeliği değiştirilerek vekil öğretmenlik kadrosu kaldırıldı (MEB, 2012). Fakat vekil öğretmenlik uygulamasının yerine 657 sayılı devlet memurları kanunun 89. Maddesi (1965) dayanak gösterilerek ücretli öğretmen uygulamasının getirildiği görülmektedir. Şekil 20'de Türkiye'de 2020 yılı itibarıyla görev yapmakta olan ücretli öğretmen sayısı ve mezuniyet alanlarına göre dağılımları verilmektedir.

Şekil 20. 2020 yılı ücretli öğretmen sayısı ve mezuniyet alanlarına göre dağılımı. Türk Eğitim Sendikası, (2020). 81 ilde 81 bin ücretli öğretmen çalışıyor. <https://www.kisa.link/O4iy> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 20’de görüldüğü üzere Türkiye’de güncel verilere göre toplam 80 bin 553 ücretli öğretmen görev yapmaktadır. Bu uygulama doğrultusunda sınıf öğretmenliğinde de ücretli öğretmen görevlendirilmesinin yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır (Türk Eğitim Sendikası, 2020).

Elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmen atamaları ve sayısal gelişmeler temasında hedeflenen son politika ise öğretmen ihtiyacını karşılamak maksadıyla gerekli görülen alanlarda lisans mezunlarına eğitim fakültelerinde pedagojik formasyon verilerek öğretmen olarak atamalarının yapılmasıdır.

Türkiye’de öğretmen ihtiyacının karşılanması kapsamında bu tarz uygulamalara farklı isimler altında (mektupla öğretmen yetiştirme, hızlandırılmış programla öğretmen yetiştirme, öğretmenlik formasyonu) rastlandığı görülmektedir (Öztürk, 1998). Yakın geçmişte de özellikle fen edebiyat fakülteleri mezunlarına eğitim fakültelerince sertifikaya dayalı pedagojik formasyon eğitimi verilmiş ve eğitim fakülteleri dışından da öğretmen atamaları yapılmıştır (MEB, 2014d). Fakat Milli Eğitim Bakanlığı almış olduğu kararla 2021 yılından itibaren geçerli olmak üzere sertifikaya dayalı pedagojik formasyon uygulamasına son vermiş, bu uygulama yerine lisansüstü düzeyde öğretmenlik mesleği uzmanlık programının uygulanacağını bildirmiştir (MEB, 2020). Formasyon uygulaması ile alan dışından öğretmen atamasının sınıf öğretmenliğine yansımaları incelendiğinde bu tarz

atamaların zaman zaman yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Nitekim 1996-1997 eğitim öğretim yılının başında Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'nden mezun olanların dışında tüm fakülte ve yüksekokullardan mezun olanlara pedagojik formasyonlarını atandıktan sonra almak koşulu ile öğretmen olma yolu açılmış ve bu dönemde 31 bin kişi sınıf öğretmeni olarak atanmıştır (Öztürk, 1998). Fakat Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2014 yılında almış olduğu talim terbiye kurulu kararına göre pedagojik formasyon alarak atamaya esas olan öğretmenlik alanları arasında sınıf öğretmenliği bölümü bulunmamaktadır (MEB, 2014e).

Politika belgelerinde öğretmen istihdamına ilişkin sunulan politikalardan yola çıkılarak oluşturulan bir diğer tema ise 'mesleğin özendirilmesi ve cazip hale getirilmesi' temasıdır. Bu tema altında sunulan politikalar genel olarak incelendiğinde daha çok öğretmenlik mesleğinin çalışma ve ekonomik şartlarına yönelik bir iyileştirmenin planlandığı anlaşılmaktadır. Bu politikaların uygulamaya yansıyor yansımadığını anlayabilmek adına ilk olarak öğretmen maaşlarının yıllara göre değişimini gösteren veriler tablo 80'de sunulmaktadır.

Tablo 80

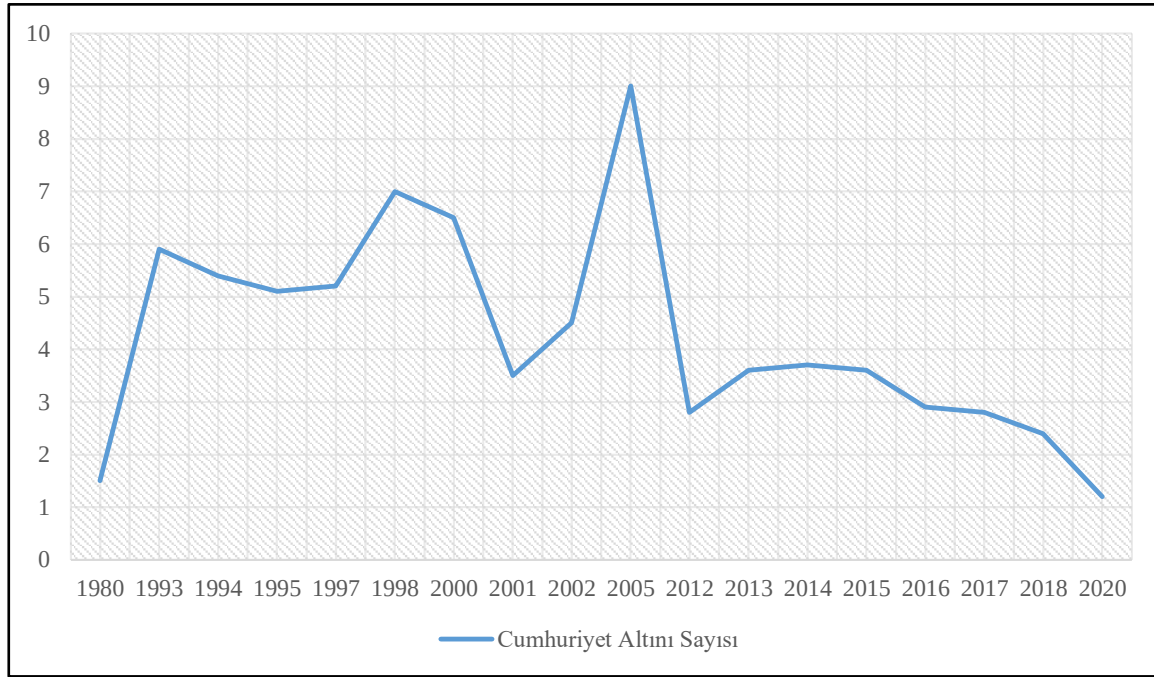
1980 Sonrasında Öğretmen Maaşlarının Yıllara Göre Değişimi

Yıl	Maaş	Yıl	Maaş
1980	16 000 TL	2005	707 TL
1993	4 900 000 TL	2012	1800 TL
1994	7 500 000 TL	2013	2000 TL
1995	10 500 000 TL	2014	2200 TL
1997	41 000 000 TL	2015	2400 TL
1998	92 000 000 TL	2016	2600 TL
2000	282 000 000 TL	2017	2850 TL
2001	397 000 000 TL	2018	3150 TL
2002	540 500 000 TL	2020	4013 TL

Kaynak: Mebpersonel.com (t.y.). 1980 yılı ve sonrasında öğretmen maaşlarının yıllara göre dağılımı. <https://www.mebpersonel.com/meb-personeli/yillara-gore-ogretmen-maaslari-h217425.html> adresinden erişilmiştir.

Tablo 80'de görüldüğü üzere araştırmanın kapsamını oluşturan 1980 sonrası muhtelif yıllarda öğretmen maaşlarının sürekli artış gösterdiği görülmektedir. 2005 yılına kadar sekiz, dokuz haneli olan öğretmen maaşları 2005 yılında Türk Lirasından altı sıfır atılması neticesinde günümüzdeki halini almıştır. Yıllara göre sayısal olarak sürekli artış gösteren öğretmen maaşlarının alım gücüne yansımaları, öğretmen maaşlarının iyileştirilmesi yönünde hedeflenen politikaların uygulamaya yansımaları noktasında önemli bir veri kaynağı

olacaktır. Bu bağlamda tablo 80’de verilen yıllarda öğretmen maaşları ile kaç adet Cumhuriyet altını alınabildiğini gösteren veriler şekil 21’de sunulmaktadır.

Şekil 21. 1980 ve sonrası öğretmen maaşı ile satın alınabilen Cumhuriyet altını sayısı, Mebpersonel.com (t.y.). 1980 yılı ve sonrasında öğretmen maaşlarının yıllara göre dağılımı. <https://www.mebpersonel.com/meb-personeli/yillara-gore-ogretmen-maaslari-h217425.html> adresinden erişilmiştir.

Şekil 21’de görüldüğü üzere 1980 ve sonrasında öğretmen maaşları ile alınabilecek cumhuriyet altını sayısının zaman zaman farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. Özellikle 2001 yılında gerçekleşen ekonomik kriz ve 2012’de tüm dünyayı etkileyen küresel ekonomik sıkıntıların öğretmen maaşlarının alım gücünü olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca 2012 yılı sonrasında öğretmen maaşlarının alım gücünde az da olsa bir toparlama görünse de özellikle 2014 yılı sonrası öğretmen maaşlarının alım gücünün azalma eğilimi gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu noktadan hareketle öğretmenlerin maaşlarının iyileştirilmesi yönünde hedeflenen politikaların zaman zaman uygulamaya yansıdığı ancak son yıllarda ilgili politikalar neticesinde öğretmen maaşlarının sayısal olarak artmasına rağmen reelde alım gücüne yansımadağı tespit edilmiştir.

Bu noktada politika belgelerinde hedeflenen bir diğer önemli tedbir de öğretmenlerin özlük haklarının iyileştirilmesi olarak belirlenmiştir. Nitekim Türkiye UNESCO (1966)’nın uluslararası geçerliliği olan ‘Öğretmenlerin Statüsüne İlişkin Tavsiye Kararları’nı da kabul eden ülkeler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda öğretmenlerin özlük haklarının iyileştirilmesi maksadıyla hedeflenen öncelikli tedbirin 3600 ek göstergenin verilmesi

olduğu politika belgelerinde sunulmaktadır. Fakat hedeflenen bu politikanın henüz uygulamaya konulamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bunlara ek olarak mesleğin özendirilmesi ve cazip hale getirilmesi maksadıyla öğretmenlere dolaylı yoldan ek gelir getirecek sosyal imkânların sağlanmasına yönelik hedeflenen politikalar incelendiğinde; kırsal kesimlerde öğretmenlere lojman desteğinin sağlanması, öğretmen çocuklarının devlet parasız yatılı ve bursluluk sınavında özel kontenjan ayrılması, öğretmenlerin topluma taşıma araçlarından indirimli faydalanmaları gibi politikaların uygulamaya konulduğu görölmektedir. (MEB, 1983, 1984). Ancak öğretmenlere konut ve kira yardımı yapılması, öğretmen çocuklarına yükseköğretimde burs ve yurt imkânı sağlanması, öğretmenlerin sağlık hizmetlerinden eksiksiz faydalanmaları için öğretmen hastanelerinin kurulması, her dört yılda bir yıpranma payı verilmesi gibi politikaların da henüz uygulamaya yansımadağı tespit edilmiştir.

Mesleğin özendirilmesi ve cazip hale getirilmesi temasında hedeflenen bir diğerk önemli politika da öğretmenlik mesleğinin toplum nezdinde statüsünün güçlendirilmesidir. Fakat 2020 yılında katılımcıların eğitim durumları (lise ve altı / lise ve üstü) dikkate alınarak yapılan Türkiye çalışma hayatı ve meslekler araştırmasında öğretmenlik mesleğinin toplumda geçerliliğı olan en prestijli on meslek arasında yer alamadağı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırma verilerine göre ‘lise ve altı’ eğitim durumuna sahip olan katılımcıların öğretmenliğı en prestijli on dördüncü meslek olarak gördükleri belirlenirken, ‘lise ve üstü’ eğitim durumuna sahip katılımcıların öğretmenliğı en prestijli on üçüncü meslek olarak gördükleri tespit edilmiştir (Toplumsal Yapı Araştırmaları Programı [TYAP], 2020). Bu bağlamda hedeflenen politikaların istenilen düzeyde başarı sağlamadağı söylenebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sürekli değişim ve dönüşümün yaşandığı dünyamızda toplumlar bu değişim sürecine ayak uydurmak ve küresel rekabette geri kalmamak adına gelişim ve dönüşümlerini değişen yeni şartlara göre düzenlemek durumundadır. Refah düzeyi yüksek, çağdaş ve gelişmiş toplumların değişen şartlara ancak nitelikli eğitim süreçlerinden geçerek uyum sağladıkları bilinmektedir. Bu sebeple ülkelerin hedefledikleri eğitim politikaları ve hedeflenen politikaların uygulayıcıları olan öğretmenlerin nitelikleri büyük önem kazanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada ilk olarak Türkiye’de öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik hedeflenen politikaların neler olduğu belirlenmiş ve bu politikaların sınıf öğretmeni yetiştirme programlarına yansımaları değerlendirilmiştir. Bununla birlikte politika belgelerinde öğretmen istihdamına ilişkin hedeflenen politikaların sınıf öğretmenlerinin istihdam şartlarına yansımaları incelenmiştir. Öte yandan üniversitelerde sınıf öğretmenliği anabilim dalında görev yapan alan uzmanlarının görüşlerinden yola çıkılarak 2018 yılında güncellenen ve günümüzde uygulanmakta olan sınıf öğretmenliği lisans programı incelenmiştir. Bu kapsamda alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda mevcut programın olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilmiş, gelecekte sınıf öğretmenlerinin hangi özelliklere sahip olmaları gerektiği belirlenmiş ve geleceğin sınıf öğretmenini yetiştirmek amacıyla mevcut programa eklenmesi gereken dersler tespit edilmiştir. Bu bağlamda araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; Türkiye’de 1980 ve sonrasında 2020 yılına kadar olan sürede öğretmen yetiştirme alanında öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin izlenen politikaların daha çok hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitim programlarının güncellenmesi ve içeriklerinin düzenlenmesi yönünde oluşturulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunlara ek olarak öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik yeni

kurumların açılması ve var olan kurumların yeniden yapılandırılması yönünde politikaların da hedeflendiği görülmektedir. Ayrıca öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin genel politikaların da ortaya konulduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede Türkiye’de öğretmen niteliklerinin arttırılması gayesi ile en çok hedeflenen politikaların öğretmen yetiştirme programlarının güncellenmesi, hizmetiçi eğitime önem verilmesi, sürekliliğinin sağlanması ve geliştirilmesi, başta eğitim fakülteleri olmak üzere öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin yeniden yapılandırılması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu genel değerlendirmenin ardından araştırma kapsamına alınan politika belgeleri, öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik hedefledikleri politikalar açısından ayrıca incelendiğinde; hükümet programlarında öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikaların çoğunlukla ‘öğretmenlerimizin nitelikleri arttırılacaktır’ şeklinde genel ifadelerle birer cümle ile yer aldığı tespit edilmiştir. Öte yandan hükümet programlarında öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hedeflenen politikaların, öğretmen yetiştirme ve geliştirme sürecinin tamamını kapsayacak şekilde sunulmadığı anlaşılmaktadır. Başka bir anlatımla hükümet programlarının çoğunda öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerine yönelik genel ifadeler kullanıldığı, hizmet öncesi döneme ilişkin hedeflenen politikaların azınlıkta kaldığı söylenebilir. Elde edilen bulgular sonucunda öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hükümet programları için yapılan tespitlerin Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları ve kalkınma planlarında hedeflenen politikalar için de geçerli olduğu söylenebilir. Bu bağlamda Türkiye’de toplumun her alanına ilişkin sorunların çözümüne yönelik politikaların ortaya konulduğu bu önemli belgelerde öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik hedeflenen politikaların sadece slogan düzeyinde kalması önemli bir eksiklik olarak düşünülebilir.

Araştırma kapsamına alınan politika belgeleri içerisinde öğretmen niteliklerinin arttırılmasına ilişkin hem hizmet öncesi dönemi hem de hizmetiçi dönemi kapsayacak şekilde en geniş tedbirlerin Milli Eğitim Şuralarında sunulduğu söylenebilir. Öyle ki on birinci Milli eğitim şurasının gündeminin tamamını öğretmen yetiştirme ve geliştirme meselelerinin oluşturduğu görülmektedir (MEB, 1982). Nitekim Milli eğitim şuralarında alınan kararların eğitim politikalarının belirlenmesinde son derece önemli olduğu, katılımcıları yönüyle Milli eğitim politikalarının oluşturulmasında etkin görev alan birçok bürokrat ve akademisyenin görev aldığı bilinmektedir. Bu açıdan farklı görüşlerin temsil edildiği bilimsel tartışmaların yapıldığı Türk eğitim sisteminin gelişmesi açısından son derece faydalı toplantılar olarak kabul edilmiştir (Aydın, 1998; Deniz, 2001).

Araştırma kapsamında ele alınan bir diğer mesele de Türkiye’de öğretmen niteliklerinin artırılmasına ilişkin hedeflenen politikaların sınıf öğretmeni yetiştirme programlarına ne ölçüde yansıdığının tespit edilmesidir. Bu doğrultuda ilk olarak 1980 ve sonrasında sınıf öğretmeni yetiştirme maksadıyla kullanılan eğitim programları saptanmış, bu programların güncellendiği dönemler arasında kalan politika belgeleri tespit edilmiş ve bu belgelerde öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikalar belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen bu politikaların güncellenen sınıf öğretmeni yetiştirme programlarına yansımaları incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda öğretmen niteliklerinin artırılması maksadıyla öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikaların çoğunun güncellenen sınıf öğretmenliği eğitim programlarında uygulamaya konulduğu fakat bazı politikaların da kâğıt üzerinde kaldığı görülmektedir. Ayrıca uygulamaya konulan bazı politikaların belli bir süre sonra uygulanmasından vazgeçildiği de tespit edilmiştir. Örneğin daha önce öğretmen yetiştirme programlarında alan derslerinin artırılmasına ilişkin hedeflenen ve uygulamaya konulan politikadan belli bir süre sonra vazgeçilmiş ve öğretmen yetiştirme programlarında alan derslerinin azaltıldığı belirlenmiştir. Nitekim Küçükahmet (2007) çalışmasında bu duruma değinmiş öğretmen yetiştirme programlarında bir standart sağlanması gerektiğini vurgulamış, öğretmen yetiştirme sistemimizin yazboz tahtası gibi kullanılmasını eleştirmiştir. Elbette eğitim öğretimin faaliyetlerinin planlanması dinamik bir süreç içerisinde gerçekleştirilir ve değişime açıktır ancak aynı uygulamanın bir dönem doğru kabul edilip hemen arkasından yanlış kabul edilmesi ve uygulamadan vazgeçilmesinin politikaların oluşturulması sürecindeki hataları gözler önüne serdiği düşünülmektedir.

Araştırmada ele alınan bir diğer önemli konu da sınıf öğretmenlerinin istihdamına ilişkin hedeflenen politikaların neler olduğunun belirlenmesidir. Bu kapsamda ilk olarak 1980’den günümüze öğretmen istihdamına yönelik izlenen politikalar belirlenmiş daha sonra belirlenen bu politikaların sınıf öğretmenlerinin istihdamına yansımaları incelenmiştir. Yapılan bu inceleme sonucunda Türkiye’de öğretmen istihdamına yönelik hedeflenen politikaların mesleğin özendirilmesi ve cazip hale getirilmesi, öğretmen adaylarının seçimi ve öğretmen atamaları ve sayısal gelişmeler kapsamında oluşturulduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede Türkiye’de öğretmen istihdamına yönelik en çok hedeflenen politikaların; öğretmenlik mesleğinin çalışma şartlarının ve ekonomik durumlarının iyileştirilmesi ve statüsünün güçlendirilmesi, öğretmen atamalarında bölgeler ve iller arasında oluşan öğretmen dağılımı dengesizliğinin giderilmesi, öğretmen olacak kişilerin seçiminin titizlikle yapılması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim Uygun (2012) öğretmen sorunları üzerine

yaptığı çalışmada öğretmenlerin öncelikli sorununun çalışma şartlarının güçlüğü ve geçim sıkıntısı olduğunu belirtmiştir. Hedeflenen politikaların sınıf öğretmenlerinin istihdamına yansımaları incelendiğinde; mesleğin özendirilmesi, cazip hale getirilmesi ve toplum nezdinde statüsünün güçlendirilmesi yönünde izlenen politikaların sınıf öğretmenliği mesleğine istenilen düzeyde etki göstermediği sonucuna ulaşılabilir. Öyle ki 2020 yılında yapılan Türkiye çalışma hayatı ve meslekler araştırması verilerine göre; araştırmaya dâhil edilen bireyler nezdinde en itibarlı on meslek arasında sınıf öğretmenliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir (TYAP, 2020).

Öğretmen atamalarında bölgeler ve iller arasında oluşan öğretmen dağılımı dengesizliğinin giderilmesi yönünde izlenen politikaların sınıf öğretmenlerinin istihdamlarına yansımaları incelendiğinde ise; 2003'ten bu yana öğretmen atamalarının en çok Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesine yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Hürriyet, 2018). Bu noktadan hareketle öğretmen atamalarında açılan kontenjanların genel anlamda öncelikli bölgelere yönelik olduğu, bu genel eğilim çerçevesinde sınıf öğretmeni atamalarının da en çok bu bölgelere yapıldığı sonucuna ulaşılabilir. Dolayısıyla politika belgelerinde öğretmenlerin öncelikli bölgelere atanması yönündeki politikaların uygulamaya geçirildiği aynı zamanda bu politikanın sınıf öğretmenlerinin istihdamlarına da yansıdığı söylenebilir.

Öğretmen olacak kişilerin seçiminin titizlikle yapılması yönünde izlenen politika bağlamında sınıf öğretmeni olacak kişilerin seçimine yönelik ekstra bir tedbirin uygulanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Günümüzde sınıf öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarına öğrenci temini merkezi sınav ile yapılmakta ve başarı sıralaması şartının (ilk 240 bin) dışında herhangi bir şart ve uygulama bulunmadığı belirlenmiştir (YÖK, 2020).

Araştırmanın bir diğer amacı da geleceğin sınıf öğretmeninin yetiştirilmesi kapsamında 2018 yılında güncellenen ve günümüzde uygulanan sınıf öğretmenliği lisans programına yönelik alan uzmanlarının görüşlerinin belirlenmesidir. Bu doğrultuda ilk olarak geleceğin öğretmeninde bulunması gereken özellikler alan uzmanı görüşlerine göre saptanmış, daha sonra günümüzde uygulanan 2018 yılı sınıf öğretmenliği lisans programının olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin alan uzmanlarının görüşleri alınmış ve geleceğin sınıf öğretmeninin yetiştirilmesi maksadıyla alan uzmanlarına göre programa eklenmesi gereken dersler tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında yapılan bu incelemeler sonucunda geleceğin sınıf öğretmenlerinin mesleki özellikleri açısından teknolojiye hâkim, çocuk gelişimi konusunda bilgi sahibi ve alan bilgisi konusunda nitelikli olmaları gerektiği sonucuna

ulaşılmıştır. Öte yandan kişilik özellikleri bakımından öğretmenlerin etkili iletişim kurabilme, hoşgörölü, sabırlı, merhametli olma gibi yetileri bulundurmaları ayrıca disiplinli, lider ve girişimci bir kişiliğe sahip olmaları gerektiği tespit edilmiştir. Araştırma sonucundan hareketle geleceğin sınıf öğretmeninin sahip olması gereken özelliklerin alan uzmanlarınca sadece mesleki açıdan değerlendirilmediği, aynı zamanda öğretmenlerin duyuşsal özelliklerinin de meslek için son derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Çetin (2018) tarafından yapılan bir çalışmada öğretmen yetiştirme sisteminde duyuşsal hazırbulunuşluğun belirlenmesinin öğretmenlik mesleğinin niteliği açısından son derece önemli olduğunun vurgulandığı görölmektedir (s. 180).

2018 yılı sınıf öğretmenliği lisans programının olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin alan uzmanlarının görüşleri incelendiğinde; alan uzmanlarına göre mevcut programın en olumlu yönü olarak ‘yeterli seçmeli ders sunması’ sebebiyle programın esnek olmasını gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda araştırma bulgularını destekler nitelikte olan, 2018 yılında yeni sınıf öğretmenliği lisans programının içeriğinin incelenmesine yönelik yapılan bir çalışmada, yeni programda seçmeli derslere %25 oranında yer vererek Bologna sürecine uyum kapsamında standardın sağlandığı belirtilmiştir (Yurdakal, 2018). Öte yandan alan uzmanlarının mevcut sınıf öğretmenliği lisans programına ilişkin görüşlerinde, programın en olumsuz yanı olarak ‘uygulama derslerinin süre ve yöntem olarak yetersiz’ olmasını gösterdikleri bununla birlikte ‘alan derslerinin azaltılmış olmasının’ da programın bir diğer yüksek oranda olumsuz bulunan yönü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim 2019 yılında yapılan ve 2018 sınıf öğretmenliği lisans programının değerlendirildiği bir çalışmada derslerin mesleğe yönelik uygulama sunması açısından yeterli olmadığı bulgusuna ulaşılmış ve uygulama çalışmalarına ağırlık verilmesi önerisinde bulunulmuştur (Özmen, 2019). Ayrıca farklı bir çalışmada da 2016 yılında geçerli olan sınıf öğretmenliği lisans programı öğretmen adayları ve öğretim üyeleri görüşlerine göre değerlendirilmiş ve araştırma sonucunda öğretim üyelerinin alan ve alan eğitimi derslerinin ağırlığının (%50) değiştirilmemesi gerektiğini vurguladıkları belirlenmiştir (Taş, Akar & Kıroğlu, 2017). Buna karşın 2018 de yenilenen sınıf öğretmenliği lisans programında alan eğitimi derslerinin oranının düşürüldüğü (%46) saptanmıştır. Bu durumun da alan uzmanlarının programa ilişkin olumsuz görüş bildirmelerine sebep olduğu söylenebilir. Nitekim araştırma kapsamında alan uzmanlarının 2018 sınıf öğretmenliği lisans programına ilişkin görüşlerinde mevcut programın öğrencilere meslek bilgisi ve genel kültür bilgisine oranla alan bilgisi sağlaması yönünden daha az yeterli buldukları görölmektedir.

Geleceğin sınıf öğretmeninin yetiştirilmesi kapsamında incelenen bir diğer önemli konu da alan uzmanlarının görüşlerine göre programa eklenmesi gereken derslerin belirlenmesidir. Bu doğrultuda yapılan araştırma sonucunda alan uzmanlarının programa eklenmek üzere en çok genel kültür bilgisi üzerine ders önerisinde bulundukları ve bu alanda programa en çok; hitabet, girişimcilik, güzel yazı ve tarım derslerinin eklenmesini önerdikleri belirlenmiştir. Alan bilgisi kapsamında ise programa eklenmesi yönünde en çok ‘çocuğu anlama ve tanıma’ becerisi kazandıracak bir ders eklenmesi önerilmiştir. Meslek bilgisine yönelik ise ‘uygulamalı drama’ dersinin programa eklenmesi maksadıyla alan uzmanlarınca daha çok önerildiği sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim benzer bir sonuca da 2019 yılında öğretmen adayları ve sınıf öğretmenlerinin 2018 sınıf öğretmenliği lisans programına yönelik görüşlerinin incelendiği bir çalışmada rastlanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre öğretmen adayları ve sınıf öğretmenlerinin programa en çok eklenmesini istedikleri derslerin; diksiyon, yaratıcı drama, çocuk psikolojisi ve gelişimi dersleri olduğu tespit edilmiştir (Özmen, 2019). Bu verilerden yola çıkarak öğretmen adayları, sınıf öğretmenleri ve alan uzmanlarının mevcut programa eklenmesi gereken derslere ilişkin benzer görüşlerde oldukları söylenebilir.

Sonuç olarak yapılan bu araştırmada, Türkiye’nin öğretmen yetiştirme çalışmaları açısından dönüm noktası olan 1980’li tarihlerden günümüze kadar olan süreçte Türkiye’de öğretmen niteliklerinin arttırılmasına yönelik hedeflenen politikalar ile öğretmenlerin istihdamına yönelik hedeflenen politikalar belirlenmeye çalışılmış ve belirlenen bu politikaların sınıf öğretmenliği lisans programları ile sınıf öğretmenlerinin istihdamlarına yansımaları incelenmiştir. Ayrıca bu araştırma da geleceğin sınıf öğretmeninin yetiştirilmesi kapsamında 2018 yılında güncellenen ve günümüzde de geçerli olan sınıf öğretmenliği lisans programına yönelik alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Elde edilen bulgular ışığında hedeflenen bazı politikaların uygulamaya geçirildiği, bazı politikaların ise kâğıt üstünde kaldığı tespit edilmiştir. Alan uzmanı görüşlerine göre mevcut programın olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilmiş ve geleceğin sınıf öğretmeninin nitelikli bir şekilde yetiştirilmesi maksadıyla alan uzmanlarınca programa eklenmesi gereken dersler belirlenmiştir. Buna ek olarak geleceğin sınıf öğretmeninde bulunması gereken özelliklerin neler olduğuna ilişkin alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak sunulan öneriler aşağıda sıralanmıştır.

- Araştırma kapsamına alınan belgelerin incelenmesi neticesinde hedeflenen politikalarda öğretmen yetiştirme programları öğretmen niteliğinin arttırılmasında araç olarak görülmüş olmasından yola çıkılarak önümüzdeki dönemlerde öğretmen yetiştirme programlarına daha çok önem verilmesi ve programların uzman kişilerce çağın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanmalıdır.
- Araştırma kapsamında incelenen belgelerde elde edilen sonuçlara göre öğretmen niteliğinin arttırılmasında yeni kurumların açılması veya var olan politikaların yeniden yapılandırılmasına yönelik politikaların sunulduğu görülmüştür. Bu doğrultuda öğretmen yetiştiren kurumların yeniden yapılandırılmasına yönelik atılacak adımların zaman kaybetmeden hayata geçirilmesi önerilir.
- Araştırma kapsamında incelenen belgelerde öğretmen niteliğinin arttırılmasına yönelik özellikle üst politika belgeleri olarak adlandırılan hükümet programları, kalkınma planları gibi belgelerde slogan düzeyinde ‘öğretmen niteliği arttırılacaktır’ şeklinde ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. İlgili kurumların politikalarına yön veren bu belgelerde bir milletin geleceğinin inşası konusunda son derece önemli olan bu konu hakkında daha somut politikalar sunulmalıdır.
- Türkiye’de daha nitelikli öğretmen yetiştirmek ve istihdam etmek için Milli Eğitim Şuralarında önemli görüşlerin sunulduğu ve kararların alındığı görülmektedir. Tavsiye niteliğindeki bu görüş ve kararların izlenecek politikaların belirlenmesinde etkili olduğu görülmüştür. Bu nedenle Milli Eğitim Şuraları daha sık toplanmalıdır.
- Öğretmen yetiştirme programlarına yönelik hedeflenen politikaların uygulamaya yansımaları incelendiğinde, politikaların teoriden pratiğe kısmen yansıdığı görüldüğünden alınan kararların uygulamaya geçirilmesi hususu üzerinde gereken takibin özenle yapılması önerilir.
- Alan uzmanı öğretim üyelerinin görüşlerine göre mevcut sınıf öğretmenliği lisans programında öğretmenlik uygulaması dersinin süre ve yöntem olarak yetersiz olduğu tespit edildiğinden yeni hazırlanacak sınıf öğretmenliği programlarında veya yapılması muhtemel program güncellemelerinde öğretmenlik uygulaması dersine daha fazla süre ayrılmalı ve ders daha etkin yöntemlerle uygulanmalıdır.
- Alan uzmanı öğretim üyelerine göre geleceğin sınıf öğretmenin teknolojiye hâkim olması gerektiği vurgulandığından öğretmenlerin teknolojiyi kullanma becerilerini geliştirmeye yönelik uygulamalara ağırlık verilmelidir.

- Alan uzmanlarının görüşlerinden yola çıkarak yeni oluşturulacak sınıf öğretmenliği programlarında yeterli sayıda seçmeli ders sunulması, alan derslerinin sayısının artırılması ya da seçmeli olarak sunulan alan derslerinin zorunlu dersler kapsamına alınması ve ders içeriklerinin uygulama ağırlıklı olarak planlanması önerilir.
- Öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek haline getirilmesinin hedeflendiği fakat istenen sonuçların alınamadığı görülmektedir. Bu bağlamda öğretmenlik mesleğinin ekonomik sorunları çözülmeli ve öğretmenlik mesleğinin toplum nezdinde statüsü güçlendirilmelidir.
- Öğretmen yetiştiren kurumların sayısı, öğrenci kontenjanı Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmen ihtiyacı göz önünde bulundurularak belirlenmeli, öğretmen yetiştirmede nicelik sorunu bulunmadığına göre, öğretmen adaylarının yetiştirilmesi ve istihdamında niteliği esas alan mili bir politika izlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Akbulut Hükümeti Programı. (1989). *T.C. Resmi Gazete* (20344, 16 Kasım 1989)
- Akça, Y., Şahan, G., & Tural, A. (2017). Türkiye'nin kalkınma planlarında eğitim politikalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 394-403. <https://dergipark.org.tr/en/pub/intjcss/issue/33182/369814> sayfasından erişilmiştir.
- Akyüz, Y. (2012). *Türkiye'de öğretmenlerin toplumsal değişimdeki etkileri (1839-1850)* Ankara: Pegem Akademi.
- Akyüz, Y. (2014). *Türk eğitim tarihi m.ö. 1000 – m.s. 2014*. Ankara: Pegem Akademi.
- Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1989). *T.C. Resmi Gazete* (20217, 6 Temmuz 1989)
- Altundemir, M. (2012). Kalkınma planlarından eğitime bakış: Kamusal mallar teorisi perspektifinden. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 7(1), 94-105. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/beyder/issue/3474/47263> sayfasından erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı (2015). *64. Hükümet Programı (III. Davutoğlu Hükümeti Programı)*. https://www.aa.com.tr/uploads/TempUserFiles/64.hukumet_programi.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Aşlıoğlu, B., & Kinay, İ. (2018). Öğretmen yetiştirme sistemimizde öğrenci seçme ve yerleştirme sorunu. M. Ergün, B. Oral & T. Yazar (Ed.), *Öğretmen yetiştirme sistemimiz (dün, bugün, yarın)* içinde (s. 247-277). Ankara: Pegem Akademi.
- Atama ve Yer değiştirme Yönetmeliği. (2015). *T.C. Resmi Gazete* (29329, 17 Nisan 2015)
- Aydın, A. (1998). Şura kararlarının demokratiklik ve bilimsellik nitelikleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 22(107), 4-7. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5208/1355> sayfasından erişilmiştir.

- Aydın, A., Sarier, Y., Uysal, Ş., Özoğlu, E., & Özer, F. (2014). Türkiye’de öğretmen istihdam politikalarının değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 20(4), 397-420. DOI:10.14527/kuey.2014.016
- Aydın, R., Şahin, H., & Topal, T. (2008). Türkiye’de ilköğretime sınıf öğretmeni yetiştirmede nitelik arayışları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 119-142. https://www.academia.edu/26929772/T%C3%BCrkiyede_%C4%B0lk%C3%B6%C4%9Fretme_S%C4%B1n%C4%B1f_%C3%96%C4%9Fretmeni_Yeti%C5%9Ftirmede_Nitelik_Aray%C4%B1%C5%9Far%C4%B1_Searching_for_Quality_in_the_Training_of_Primary_School_Teachers_in_Turkey Sayfasından erişilmiştir.
- Baysan, S., Ercan, B., & Öztürk, A. (2011). Türkiye’de öğretmen yetiştirmede istihdam sorunu: sosyal bilgiler öğretmenliği örneği. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 131-154. <https://dergipark.org.tr/en/pub/musbed/issue/23549/250894> sayfasından erişilmiştir.
- Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1984). *T.C. Resmi Gazete* (18467, 23 Temmuz 1984)
- Budak, İ., & Budak, A. (2014). Nicel, nitel ve karma araştırmalarda örnekleme. B. Johnson & L. Christensen (Ed.), *Eğitim araştırmaları (nicel, nitel ve karma yaklaşımlar)* (İ. Budak & A. Budak, çev.) içinde (s. 215-242). Ankara: Eğiten.
- Bütün, M. (2014). Nitel araştırma. B. Johnson & L. Christensen (Ed.), *Eğitim araştırmaları (nicel, nitel ve karma yaklaşımlar)* (M. Bütün, çev.) içinde (s. 375-408). Ankara: Eğiten.
- Creswell, J. W. (2017). *Karma yöntem araştırmalarına giriş* (M. Sözbilir, Çev.). Ankara: Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. (2018). *T.C. Resmi Gazete* (256, 27 Ekim 2018)
- Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. (2019). *T.C. Resmi Gazete* (30938, 4 Kasım 2019)
- Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. (2020). *T.C. Resmi Gazete* (30938, 4 Kasım 2019)
- Çalışıcı, B. (2019). *2006-2018 yılları arasında Türkiye’de öğretmen yetiştirme politikalarına ilişkin bir değerlendirme*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çetin, Ş. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin Kamu Personeli Seçme Sınavına (KPSS) yönelik kaygılarının incelenmesi. *Milli Eğitim*, (197), 158-168. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/442041> sayfasından erişilmiştir.

- Çetin, Ş. (2018). Öğretmenlik Mesleğinde Değerler. Mustafa Ergün, Behçet Oral, Taha Yazar (Ed.), *Öğretmen yetiştirme sistemimiz (Dün, bugün ve yarın)* içinde (s. 165 – 186). Ankara: Pegem Akademi.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2016). 65. *Hükümet Programı*. <https://webdosya.csb.gov.tr/db/strateji/icerikler/65-hukumet-programi-20180125142728.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Çınar, İ. (2008). İlköğretimin önemi ve öğretmen. *Eğitim Dergisi*, 20, 1 – 28. <https://docplayer.biz.tr/132766-Kaynak-cinar-ikram-2008-ilkogretimin-onemi-ve-ogretmen-egitisim-dergisi-sayi-20-ekim-2008-ilkogretimin-onemi-ve-ogretmen-dr.html> sayfasından erişilmiştir.
- Çiçek, F., Başaran, S., Demirbaş, A., & Maden, C. (2001). 21. *Yüzyıla girerken Türk eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu çağdaş öğretmen profili*. http://bakirkoyram.meb.gov.tr/earged/earged/Cagdas_ogretmen.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Çoban, A. (2018a). Öğretmen yetiştirme sistemimizin tarihi temelleri. M. Ergün, B. Oral & T. Yazar (Ed.), *Öğretmen yetiştirme sistemimiz (dün, bugün, yarın)* içinde (s. 29-56). Ankara: Pegem Akademi.
- Çoban, A. (2018b). Cumhuriyet dönemi hükümet programları ve öğretmenlik mesleği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 1278-1301. <https://doi.org/10.17755/esosder.426481> sayfasından erişilmiştir.
- Deniz, M. (2001). *Milli Eğitim Şuralarının tarihçesi ve eğitim politikalarına etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Dilaver, H.H. (1994). *Türkiye’de öğretmen yetiştirme ve istihdam şartları*. İstanbul: MEB.
- Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı. (2006). *T.C. Resmi Gazete* (26234, 20 Temmuz 2006)
- Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1978). *T.C. Resmi Gazete* (16487, 12 Aralık 1978)
- Duman, T. (1991). *Türkiye’de ortaöğretime öğretmen yetiştirme*. İstanbul: MEB
- Duman, T. (1999). Türkiye’de eğitim reformları açısından öğretmen yetiştirme sorunu. *Erdem Dergisi*, 12(34), 91 – 106. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erdem/issue/44365/548628> sayfasından erişilmiştir.

- Duman, T. (2017). Öğretmen yetiştirme alanındaki uygulamalar ve gelişmeler. Ç. Özdemir & A.S. Arslangilay (Ed.), *Eğitim Bilimlerine Giriş* içinde (s. 333 – 354). Ankara: Pegem Akademi.
- Eğitimciler Birliği Sendikası (2018). *Eğitime bakış 2018 izleme ve değerlendirme raporu*. https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/EgitimeBakis2018_Izleme_degerlendirme_raporu.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Erbakan Hükümeti Programı. (1996). *T.C. Resmi Gazete* (22691, 9 Temmuz 1996)
- Gelişli, Y. (2005). *Türkiye’de ilköğretimin gelişimi*. Ankara: Sistem.
- Gelişli, Y. (2018). Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Etik. Mustafa Ergün, Behçet Oral, Taha Yazar (Ed.), *Öğretmen yetiştirme sistemimiz (Dün, bugün ve yarın)* içinde (s. 131 – 161). Ankara: Pegem Akademi.
- Genç, S.Z. (2005). Sınıf öğretmeni yetiştirme meselemiz. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 87-99. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/31420> sayfasından erişilmiştir.
- Google Books Ngram Viewer. (t.y.). Search education and society words. https://books.google.com/ngrams/graph?content=education%2Csociety&year_start=1800&year_end=2008&corpus=15&smoothing=6&share=&direct_url=t1%3B%2Ceducation%3B%2Cc0%3B.t1%3B%2Csociety%3B%2Cc0#t1%3B%2Ceducation%3B%2Cc0%3B.t1%3B%2Csociety%3B%2Cc0 sayfasından erişilmiştir.
- Gül Hükümeti Programı. (2002). *T.C. Resmi Gazete* (24951, 29 Kasım 2002)
- Gürcüoğlu, S. (2019). Milli Eğitim Bakanlığı sözleşmeli öğretmenlik uygulamasının kamu politikası açısından değerlendirilmesi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(37), 26-48. <https://doi.org/10.30976/susead.523407>
- Güven, İ. (2018). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Hacettepe Üniversitesi (2017). *Türkiye’de öğretmen eğitimi ve istihdamı (mevcut durum ve öneriler)*. http://www.egitim.hacettepe.edu.tr/belge/OgretmenEgitimi-istihdam_Raporu.pdf sayfasından erişilmiştir.
- I. Davutoğlu Hükümeti. (2014). *T.C. Resmi Gazete* (29112, 7 Eylül 2014)
- I. Erdoğan Hükümeti Programı. (2003). *T.C Resmi Gazete* (25058, 24 Mart 2003)
- I. Özal Hükümeti Programı. (1983). *T.C. Resmi Gazete* (16262, 25 Aralık 1983)

- I. Yılmaz Hükümeti Programı. (1991). *T.C. Resmi Gazete* (20921, 6 Temmuz 1991)
- II. Erdoğan Hükümeti Programı. (2007). *T.C. Resmi Gazete* (26636, 7 Eylül 2007)
- III. Erdoğan Hükümeti Programı. (2011). *T.C. Resmi Gazete* (27997, 17 Temmuz 2011)
- Kamu Personeli (2018). *Türkiye’de 97 bin öğretmen açığı bulunuyor*.
<https://www.kamupersoneli.net/ogretmen/turkiye-de-97-bin-ogretmen-acigi-bulunuyor-h56492.html> sayfasından erişilmiştir.
- Kamuajans (t.y.). *Alan bazında atama bekleyen öğretmen sayısı*.
<http://www.kamuajans.com/atanamayan-ogretmenler/alan-bazinda-atama-bekleyen-ogretmen-sayisi-h507801.html> sayfasından erişilmiştir.
- Kaptan, S. (1993). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Bilim Kitap.
- Kavak, Y., Aydın, A., & Altun, S. (2007). *Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri 1980 – 2007 (öğretmenin üniversitede yetiştirilmesinin değerlendirilmesi)*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
- Khan, M.T. (2018). Manpower planning in educational institutions. *Internationel Journal of Business Quantitative Economics And Applied Management Research*, 5(2), 20-25.
<http://ijbemr.com/wp-content/uploads/2018/08/MANPOWER-PLANNING-IN-EDUCATIONAL-INSTITUTIONS.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Koçer, H.A. (1967). *Türkiye’de öğretmen yetiştirme problemi (1848 – 1967)*. Ankara: Yargıçoğlu.
- Köse, E. (2018). Öğretmen yetiştirme sistemimizde nicelik ve nitelik sorunu. M. Ergün, B. Oral, T. Yazar (Ed.), *Öğretmen yetiştirme sistemimiz (Dün, bugün ve yarın)* içinde (s. 193 – 215). Ankara: Pegem Akademi.
- Köy Eğitimleri Kanunu. (1937). *T.C. Resmi Gazete* (3639, 24 Haziran 1937).
- Küçükahmet, L. (2007). 2006-2007 öğretim yılında uygulamaya başlanan öğretmen yetiştirme lisans programlarının değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 203-218. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/256344> sayfasından erişilmiştir.
- Mebpersonel.com (t.y.). *1980 yılı ve sonrasında öğretmen maaşlarının yıllara göre dağılımı*.
<https://www.mebpersonel.com/meb-personeli/yillara-gore-ogretmen-maaslari-h217425.html> adresinden erişilmiştir.

- Milli Eğitim Bakanlığı (1961). *X. Milli Eğitim Şurası*.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165120_10_sura.pdf
sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1975). *Tebliğler Dergisi*.
<http://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/viewcategory/39-1975>
sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1982). *XI. Milli Eğitim Şurası*.
http://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/suralar/11_sura.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1983). *MEB'e Bağlı İlköğretim ve Ortaöğretim Kurullarında Burs, Parasız Yatılılık ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği*.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.837166.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1984). *MEB Personeline Tahsis Edilen Kamu Konutlarına İlişkin Uygulama Yönergesi*. http://dhgm.meb.gov.tr/dosyalar/Yonerge/konut_yonerge.pdf
sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1988). *XII. Milli Eğitim Şurası*.
http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165252_12_sura.pdf
sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1990). *XIII. Milli Eğitim Şurası*. http://ttkb-dot-meb-dot-gov-dot-tr.gateway.web.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165326_13_sura.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1993). *XIV. Milli Eğitim Şurası*.
http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165401_14_sura.pdf
sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1996). *XV. Milli Eğitim Şurası*.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165430_15_sura.pdf
sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1999). *XVI. Milli Eğitim Şurası*.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_02/21142534_16_sura.pdf
sayfasından erişilmiştir.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2001). *21. Yüzyıla girerken Türk eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu çağdaş öğretmen profili*.
http://www.meb.gov.tr/earged/earged/21.%20yy_og_pro.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005). *Kısmi zamanlı geçici öğretmenlik genelgesi*.
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/09/20050910-2.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006a). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*.
http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/13161921_YYretmenlik_Mesle_Yi_Genel__YETERLYKLERi_onaylanan.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006b). *Öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselme yönetmeliği*.
<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=9304&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeliği&mevzuatTertip=5> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006c). *XVII. Milli Eğitim Şurası*.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165619_17_sura.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2010a). *XVIII. Milli Eğitim Şurası*.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2010b). *MEB 2010-2014 stratejik planı*.
http://sgb.meb.gov.tr/Str_yon_planlama_V2/MEBStratejikPlan.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2012). *Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği*.
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150417-4.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *2014 Alan Bilgisi Testi: Sınav Yapılacak Alanlar*.
<https://www.meb.gov.tr/2014-ogretmenlik-alan-bilgisi-testi-oabt-sinav-yapilacak-alanlar/duyuru/6593> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014a). *XIX. Milli Eğitim Şurası*.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/10095332_19_sura.pdf sayfasından erişilmiştir.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2014b). *MEB kalite çerçevesi*.
https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/17104027_Kalite_cercevesi.pdf
sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014c). *Anadolu Öğretmen Liseleri*. <http://ogm.meb.gov.tr/>
sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014d). *Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programına İlişkin Usul ve Esaslar*.
https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_02/26142742_PEDAGOJYK_FORMASYON_EYYTYMY_SERTIFYKA_PROGRAMINA_YLYYKYN_USUL_VE_ESASLAR.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014e). *9 Sayılı Karar*. <https://tkkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-kurul-kararlari/icerik/152> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2015). *MEB 2015 – 2019 stratejik plan*.
<https://sgb.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-2015-2019-stratejik-plani-yayinlanmistir/icerik/181> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2016). *Sözleşmeli öğretmen istihdamına ilişkin yönetmelik*.
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160803-22.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2017a). *Öğretmen strateji belgesi 2017-2023*.
http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/09140719_Strateji_Belgesi_Resmi_Gazete_sonrasY_ilan.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2017b). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*.
https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENLYK_MESLEYY_GENEL_YETERLYKLERY.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018a). *7/279 esas numaralı soru önergesine ilişkin rapor*.
<https://www2.tbmm.gov.tr/d27/7/7-0279sgc.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018b). *2023 eğitim vizyonu belgesi*.
<http://2023vizyonu.meb.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2019). *MEB 2019 – 2023 stratejik planı*.
http://www.meb.gov.tr/stratejik_plan/ sayfasından erişilmiştir.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2020). *12 Sayılı Karar*. <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-kurul-kararlari/icerik/152> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2020). *Milli eğitim istatistikleri 2019 – 2020*. http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=396 sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). *T.C. Resmi Gazete* (14574, 24 Haziran 1973).
- Milliyet.com (t.y.). *2020 Yılı öğretmen maaşları*. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/ogretmen-maaslari-ne-kadar-oldu-2020-ogretmen-maasi-6115301#:~:text=2019%20y%C4%B1l%C4%B1nda%203.101%2C9%20lira,yeni%20y%C4%B1l%204.013%20TL%20alacaklar> sayfasından erişilmiştir.
- Onuncu Kalkınma Planı. (2013). *T.C. Resmi Gazete* (28699, 6 Temmuz 2013)
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (2016). *2016 ÖSYS Yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu*. <https://www.osym.gov.tr/TR,12454/2016-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> sayfasından erişilmiştir.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (2017). *2017-ÖSYS yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu*. <https://www.osym.gov.tr/TR,13263/2017-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> sayfasından erişilmiştir.
- Özbal, Ö., & Gökçe, E. (2018). An examination of teacher employment policies in Turkey and different countries. *Journal of Education and Future*(14), 169-180. DOI: 10.30786/jef.463771
- Özer, B., & Duran, V. (2018) Öğretmen atama kriterleri. M. Ergün, B. Oral & T. Yazar (Ed.), *Öğretmen yetiştirme sistemimiz (Dün, bugün, yarın)* içinde (s. 337-356). Ankara: Pegem Akademi.
- Özmen, Z. (2019). 2018 Sınıf öğretmenliği lisans programının değerlendirilmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 521-548. DOI: 10.18039/ajesi.577387
- Öztürk, C. (1996). *Atatürk devri öğretmen yetiştirme politikası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Öztürk, C. (1998). *Türkiye’de düünden bugüne öğretmen yetiştiren kurumlar*. İstanbul: Çözüm.

- Öztürk, F. (2014). Nicel, nitel ve karma araştırmalarda araştırma sonuçlarının geçerliği. B. Johnson & L. Christensen (Ed.), *Eğitim araştırmaları (nicel, nitel ve karma yaklaşımlar)* (F. Öztürk, çev.) içinde (s. 243-280). Ankara: Eğiten.
- Seferoğlu, S. (2018). *Eğitim 4.0 geçmişten geleceğe taşınan insan*. 27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Antalya. <https://www.youtube.com/watch?v=cys6Rm3R1Rs> sayfasından erişilmiştir.
- Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. (2000). *T.C. Resmi Gazete* (24100, 5 Temmuz 2000)
- Senemoğlu, N. (1994). Sınıf öğretmeni bilgiyi aktaran kişi değil, bilgiye ulaşma yollarını öğreten kişidir. *MPM Kalkınmada Anahtar Verimlilik*, 7(81), 12-14.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı (t.y.). *Kalkınma planları*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Orta_Vadeli_Program_2017-2019.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Şanal, M., & Alaca, E. (2019). Kronolojik ve tematik Türk eğitim tarihi. M. Gündüz (Ed.), *Tanzimat'tan günümüze öğretmen yetiştirme* içinde (s. 283-307). İstanbul: İdeal Kültür.
- Şimşek, H. (2014). Osmanlı döneminde kısa süreli öğretmen yetiştirme uygulamaları (Darülmeliyat ve taşrada öğretmen yetiştirme). *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(11), 77-95. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/146342> sayfasından erişilmiştir.
- Taş, İ., Akar, T., & Kiroğlu, E. (2017). Sınıf öğretmenliği lisans programının öğretim üyeleri ve öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(3), 578-592. DOI: 10.5961/jhes.2017.234
- Terimler Sözlüğü (t.y.). *Hükümet programı tanımı*. <http://www.xn--terimlerszl-zfb4fa83c.com/Hukumet-Programi-Nedir-Hakkinda-Bilgi.html> sayfasından erişilmiştir.
- Toplumsal Yapı Araştırmaları Programı (2020). *Türkiye çalışma hayatı ve meslekler araştırması*. <https://tyap.net/turkiye-calisma-hayati-ve-meslekler-arastirmasi> sayfasından erişilmiştir.

- Tuncer, M., Berkant, H. (2018). Öğretmen yetiştirme programlarının özellikleri. M. Ergün, B. Oral, T. Yazar (Ed.), *Öğretmen yetiştirme sistemimiz (Dün, bugün ve yarın)* içinde (s. 93 – 127). Ankara: Pegem Akademi.
- Türk Dil Kurumu. (1998). Türkçe Sözlük. Ankara: TDK
- Türk Eğitim Sendikası, (2020). *81 ilde 81 bin ücretli öğretmen çalışıyor.* <https://www.kisa.link/O4iy> sayfasından erişilmiştir.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2013). *IV. Ecevit Programı.* https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukumetler/hukumetler_cilt_9.pdf sayfasından erişilmiştir.
- UNESCO (1966). *Öğretmenlerin Statülerine İlişkin Tavsiyeler.* https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/normativeinstrument/wcms_162034.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Uysal, H. (2018). *Endüstri 5.0 (Toplum 5.0) nedir?*. <https://huseyin-uysal.com/endustri-5-0-toplum-5-0-nedir/> sayfasından erişilmiştir.
- Üstüner, M. (2004, Ocak). *Geçmişten günümüze Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme ve günümüz sorunları.* İnönü Üniversitesinde sunulmuş bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- VII. Demirel Hükümeti Programı. (1991). *T.C Resmi Gazete* (21068, 1 Aralık 1991)
- Wikipedia. (t.y.). *Japonya.* <https://tr.wikipedia.org/wiki/Japonya> sayfasından erişilmiştir.
- Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1995). *T.C. Resmi Gazete* (22354, 25 Temmuz 1995)
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, R., Erden, G., Sarıca, B., Akın, M., Yılmaz, Ö., & Berat, G. (2019). PISA’da başarılı ülkelerin öğretmen yetiştirme ve atama sistemlerinin karşılaştırılması. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 2(2), 217-236. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/apjec/issue/51185/574037> sayfasından erişilmiştir.
- Yökatlas (t.y.). *Sınıf öğretmenliği programı bulunan tüm üniversiteler.* <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10183> sayfasından erişilmiştir.
- Yurdakal, İ. (2018). Değişen sınıf öğretmenliği lisans programının içeriğinin incelenmesi. *Ulakbilge Dergisi*, 6(29), 1485-1499. DOI: 10.7816/ulakbilge-06-29-10

- Yükseköğretim Kurulu (1992). 3824 Sayılı Kanun <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21281.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu (1998). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari-mart-1998.pdf> sayfasından erişilmiştir
- Yükseköğretim Kurulu (1999). *Türkiye’de Öğretmen Eğitiminde Standartlar ve Akreditasyon*. <https://www.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu (2007a). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu (2007b). *Türkiye’nin yükseköğretim stratejisi*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/Turkiyenin-yuksekogretim-stratejisi.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu (2018). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sinif_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu (2020). *Üniversiteye Girişte Başarı Sırası*. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2019/yok-universiteye-giriste-basari-sirasi-citasini-yukseltti.aspx> sayfasından erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu (2020). *Eğitim Fakültesi Sayısı*. <https://yokatlas.yok.gov.tr/index.php> sayfasından erişilmiştir.
- 2547 Sayılı Kanun. (1981). *T.C. Resmi Gazete* (17506, 4 Kasım 1981).
- 652 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2011). *T.C. Resmi Gazete* (28054, 14 Eylül 2011)
- 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu. (1965). *T.C. Resmi Gazete*. (12056, 23 Temmuz 1965)
- 668 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2016). *T.C. Resmi Gazete*. (29783, 27 Temmuz 2016).

EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

Merhaba, adım Ömer Faruk ABİDE Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı'nda doktora programı tez dönemi öğrencisiyim. Türkiye'de öğretmen yetiştirme politikaları üzerine bir araştırma yapıyorum. Bu görüşmede amacım, alan uzmanlarının sınıf öğretmenlerinin gelecekte hangi niteliklere sahip olmaları gerektiğine ilişkin görüşlerini almak ve geleceğin öğretmenini yetiştirecek sınıf öğretmenliği programlarının nasıl olması ile ilgili düşüncelerini ortaya çıkarmaktır. Bu araştırma neticesinde ortaya çıkacak sonuçların öğretmen yetiştirme politikalarına katkıda bulunacağını ümit ediyorum. Bu nedenle sizin düşüncelerinizi öğrenmek istiyorum.

- ❖ Görüşme süresince söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Verdiğiniz bilgileri araştırmacı dışında ikinci şahısların görmesi mümkün değildir. Ayrıca araştırma sonucuna ilişkin rapor hazırlarken görüştüğüm bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım. Araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- ❖ Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahipsiniz.

Bilgilendirme metnini okudum. Araştırmaya gönüllü olarak katılıyorum.

() Evet () Hayır

GÖRÜŞME SORULARI

1. Size göre mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının olumlu bulduğunuz yönleri nelerdir?
2. Sizce mevcut sınıf öğretmenliği lisans programının olumsuz bulduğunuz yönleri nelerdir?

3. Mevcut Sınıf Öğretmenliği Lisans Programını aşağıdaki yönlerden ne derece yeterli buluyorsunuz?

	HİÇ	AZ	YETERLİ	OLDUKÇA YETERLİ
Genel Kültür	()	()	()	()
Alan Bilgisi	()	()	()	()
Öğretmenlik Meslek Bilgisi	()	()	()	()

4. Sınıf öğretmeninde bulunması gereken niteliklerin belirlenmesinde size yetki verilse, gelecekteki sınıf öğretmenlerinin hangi niteliklere sahip olmasını isterdiniz?
5. ‘Geleceğin sınıf öğretmenin’ yetiştirilmesi maksadıyla sınıf öğretmenliği programlarına hangi derslerin eklenmesini önerirdiniz?

GAZİ GELECEKTİR...